

วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412

ปีที่ 8 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2568)

E-ISSN:

Vol.8 No.5 (May 2025)

๑ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2

พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมลเศ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**นายศักดิ์ดา หารเทศ**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ฝ่ายกฎหมาย**นางสาวจรรวยพร เหมรังษี**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี (ชูราศรี)

วัดสนธิ์(นาสน)

🌀 โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง	1
FACTORS AFFECTING THE MOTIVATION OF THE EMPLOYEES OF THE PLASTIC PACKAGING INDUSTRY IN PLUAK DAENG DISTRICT, RAYONG PROVINCE	
อภิชาติ หลิมรัตน์, เกษญา ผลสวัสดิ์, เชิดศักดิ์ รุ่งเรืองสาร	
อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร	13
THE INFLUENCE OF FOOD QUALITY OF FOOD AND QUALITY OF SERVICE ON THE HEALTH OF CONSUMERS IN BANGKOK	
ชญาณิศ ประทุมรัตน์, นิตยา มีบุญ, พิชญานันท์ ผลสวัสดิ์	
การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	24
COMMUNITY-BASED LEARNING DESIGN FOR DEVELOPING LEARNING IN THE 21ST CENTURY	
กิตติยา ฤทธิภักดี, ปวรรณรัตน์ ประเทืองไทย, ธฤตา นฤภัย	
ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร	37
FACTORS HINDERING THE ENFORCEMENT OF BUILDING CONTROL LAWS FOR DEMOLITION IN BANGKOK	
ศจชนก สมแพน, กรกช ทวีสิน, วรานนท์ คงสง, ชัยวัฒน์ ภู่วรกุลชัย	
สารานุกรมวัฒนธรรม (ไทย) ภาคใต้ : ตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ในบริบทความเป็นไทย	48
THE ENCYCLOPEDIA OF SOUTHERN THAI CULTURE: THE CREATION OF SOUTHERN IDENTITY IN THE THAINESS CONTEXT	
พรชัย นาคสีทอง	
มาตรฐาน RSPO กับการยกระดับเกษตรกรรมปาล์มน้ำมัน การปรับตัวสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรปาล์มน้ำมันในประเทศไทย	61
RSPO STANDARD AND THE ADVANCEMENT OF OIL PALM AGRICULTURE THE ADAPTATION TOWARD SUSTAINABILITY OF OIL PALM FARMERS IN THAILAND	
สรศักดิ์ เตือนเพ็ง, โชติ บดีรัฐ	

สารบัญ (ต่อ)

- การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจของเหยื่อจากการถูกรังแก ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 73
มีความหลากหลายทางเพศ

COUNSELING SKILLS FOR BULLYING VICTIMS IN LGBT HIGH SCHOOL STUDENTS

เบญจรัตน์ เขตตะเคียน, กาญจนวัลย์ ปรีชาสุชาติ, ดวงฤดี พ่วงแสง, ชคดี บุญเกษม

- กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหา 87
ทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

INSTRUCTIONAL ACTIVITIES TO ENHANCING THE ABILITY TO APPLY A MATHEMATICAL MODEL TO
SOLVE MATHEMATICAL PROBLEMS USING THE THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE ON CONIC
SECTIONS OF MATHAYOMSUKSA IV STUDENTS AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT
DEMTRATION SCHOOL (SECONDARY)ONS

ศิริชรินทร์ ยศสวรินทร์

- ผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ 99
กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

THE RESULTS OF THE CAPACITY-BUILDING PROCESS FOR COMMUNITY STORYTELLERS THROUGH
SOCIAL MEDIA AND ONLINE PLATFORMS: A CASE STUDY OF KHLONG YAI COMMUNITY, TAMOT
DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

บัณฑิต ทองสงฆ์, จาริยา สุทธินนท์, เสริมศักดิ์ ขุนพล

- การสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 113
1 สาขานดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

THE CREATION OF A BOARD GAME TO IMPROVE MUSIC NOTATION READING SKILLS OF MATHAYOM 1
STUDENTS IN THE INTERNATIONAL MUSIC PROGRAM AT CHANTHABURI COLLEGE OF DRAMATIC ARTS

สุวัลลี นุชวงษ์, ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ, วรินทร์ สีเสียดงาม

- แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ 128
เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของสถานศึกษา สหวิทยาเขตชากังราว สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

THE GUIDELINES TO DEVELOP SELF-SUFFICIENCY SCHOOLS TO BE LEARNINGCENTERS BASED ON
THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR EDUCATION OF CHAKANGRAO SECONDARY
SCHOOL CONSORTIUM UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFIC
KAMPHAENGPHET

อมรเทพ พุกนัด, ขวัญชัย ข้วนนา

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3	144

THE MODEL FOR ENHANCING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

วิชชุดา บุญมาลัย, สุชาติ บางวิเศษ, ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู่

การศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์	157

A PHILOSOPHICAL COMPARATIVE STUDY OF FIVE AGGREGATES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

พระปริยญา อธิปญโญ (ศรีทา), พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์, เอื้อง ปั่นแห่งเพ็ชร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคม ออนไลน์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการร้องและการรำโนรา 12 ท่า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา	169

ORGANIZING EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES USING DEVIE'S INSTRUCTIONAL MODEL FOR
PSYCHOMOTOR DOMAIN WITH SOCAIL MEDDIA ON PRACTIAL SKILLS OF SINGING AND DANCING
12 NORA POSTURES FOR PIMARY SOHOOL STUDENTS

ยอดยทุธ บุญญาธิการ, จุไรศิริ ชูรักษ์, วราภรณ์ แก้วสีขาว

การพัฒนาทักษะจำเป็นของครูผู้สอนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และการขับเคลื่อนแนวคิดการ จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	181

THE DEVELOPMENT OF ESSENTIAL SKILLS FOR TEACHERS IN THE ERA OF CHANGE AND THE
ADVANCEMENT OF LEARNING MANAGEMENT CONCEPTS IN THE 21ST CENTURY

นงนุช เกษมจิต, ศรชัย ท้าวมิตร

ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัด ความคิดและพฤติกรรม (CBT) ต่อกรอบความคิดเติบโตและความเครียดของนิสิตคณะ ศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง	193

USING REALITY THERAPY AND COGNITIVE-BEHAVIOR THERAPY TO CULTIVATE GROWTH MINDSET AND
REDUCE STRESS IN STUDENTS OF FACULTY OF EDUCATION

ณัฐนิช ทิพย์สีแสง, กาญจนวัลย์ ปรีชาสุชาติ, ดวงฤดี พ่วงแสง, ชคดี บุญเกษม

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ของอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	206
COMMUNICATION MANAGEMENT FOR TOURISM PROMOTION IN KHIAN SA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE	
วัชร วรรดิ, ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์, วิทยาธร ท่อแก้ว	
การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	218
COMMUNICATION MANAGEMENT FOR BUILDING PARTICIPATION IN CONSERVATION OF Vatica diospyroides in KHIAN SA DISTRICT SURAT THANI PROVINCE	
วิทยา ชัยสวัสดิ์, ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์, วิทยาธร ท่อแก้ว	
การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	232
THE DEVELOPMENT OF ENHANCED LEARNING POWER MODEL USING A SET OF MIXED MEDIA LEARNING ABOUT ELECTRICITY, SCIENCE AND TECHNOLOGY LEARNING GROUP OF GRADE 6 STUDENTS	
จันทนา มั่นคง	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง	247
FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF SOLAR CELL ENTREPRENEURS IN INDUSTRIAL ESTATES IN RAYONG PROVINCE	
กนกวรรณ นราแห้ว, สุมลรัตน์ โฆษิตคณิน	
การศึกษาสภาพปัจจุบันแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	258
A STUDY OF CURRENT STATE OF DIGITAL EDUCATION ASSESSMENT PLATFORM AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY	
อภิชาติ รอดนิยม, เกษม แสงนันท, พระสุรัชย์ สุทธโย	
ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร	269
THE NEED TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE OF DISABLED PEOPLE IN BANGKOK	
ณรงค์ ไปวันเสาร์, พรสวรรค์ จันทร์สมวรกุล	

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ: กรณีศึกษา 281

โครงการฝายน้ำปาย 1 บ้านห้วยเงิน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว

EVALUATION OF IRRIGATION WATER MANAGEMENT EFFICIENCY OF WATER USER GROUPS: CASE STUDY OF THE NAM PAI 1 WEIR PROJECT, BAN HUAI NGOEN, KHOP DISTRICT, XAYABOURY PROVINCE, LAO PDR

สุ่มว ม้ว, กิตติชัย รัตนะ, วิพัทธ์ จินตนา

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลอง เทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร 299

จังหวัดนครศรีธรรมราช

A PROMOTIONAL OF ECOTOURISM AT KHLONG HUA SAI MARKET HUA SAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระชนากร ภาทโก (นวลลออ), ดิเรก นุ่นกล่ำ, กันตภณ หนูทองแก้ว

พฤติกรรมในการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 307

BUDDHIST MERIT-MAKING BEHAVIORS AT WAT SI CHOMPHU NONG CHOK BANGKOK

พระปลัดพิรุณชัย รุ่งเรือง, ชินโสณ วิสิฐนิจกิจา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน 317

บรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี

AN ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCING ENTREPRENEURIAL SUCCESS IN EMPLOYEE OPERATIONAL PLANNING WITHIN PLASTIC PACKAGING FACTORIES IN CHONBURI PROVINCE

ชญาณิศ ประทุมรัตน์, จิรพันธ์ สุกุณา, อรพดา ประเสริฐ, กฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล, สุรเชษฐ์ โล่ห์ทองคำ

แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัด 328

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA OF THE PA PAE EDUCATIONAL ADMINISTRATION CENTER, UNDER THE MAE HONG SON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ณัฐพงศ์ อินทราย, ธนภฤต สิทธิราช

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของวัดในภาคใต้ที่ 341

ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

BUDDHIST TOURISM : DEVELOPMENT OF TOURISM MANAGEMENT MODEL OF TEMPLES IN THE SOUTH THAT INFLUENCED BY BUDDHIST ART PHRA BOROMMATHAT CHEDI NAKHON SI THAMMARAT

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, พระครูจิตตสุนทร, สิทธิโชค ปาณะศรี, ทวีโชค เจริญไกร

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารประเด็นความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ”	352
THE ISSUE COMMUNICATION OF LOVE AND CONFLICT NARRATIVE FROM THAI SERIES “THE BETRAYAL”	
สุคนธา รักสถิตดำรง, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์	
อิทธิพลของการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรที่มีต่อการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z	365
INFLUENCES OF INTERNAL DIGITAL COMMUNICATION ON PROMOTING WORK DRIVING FORCES AMONG GENERATION Y AND Z EMPLOYEES	
ชลธาน เจริญชัยยา, ณัฏฐ์ชุตดา วิจิตรจามรี	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	377

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง*

FACTORS AFFECTING THE MOTIVATION OF THE EMPLOYEES OF THE PLASTIC PACKAGING INDUSTRY IN PLUAK DAENG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

อภิชาติ หลิมรัตน์*, เจษฎา ผลสวัสดิ์, เชิดศักดิ์ รุ่งเรืองสาร

Apichat Limrat*, Jessada Phonsawat, Cherdasak Rungruangarn

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tota.2520@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง 2) เปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก จำนวน 397 ราย สุ่มคำนวณของทาร์ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิง มีอายุ 25 - 35 ปี มีอายุงานที่ปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยภาพรวมระดับมาก ด้านกระบวนการภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน โดยภาพรวมระดับมาก ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ในการทำงาน โอกาสความก้าวหน้าทางอาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม, บรรจุภัณฑ์พลาสติก

Abstract

This research article aims to: factors affecting work motivation of employees in plastic packaging factories located in Pluak Daeng District, Rayong Province. 1) Compare personal factors with work performance of employees in plastic packaging factories in the same area. 2) This is a quantitative research. The sample group consisted of 397 employees from plastic packaging factories, determined using Taro Yamane's formula. The research instrument used was a questionnaire. Statistical methods employed for data analysis included percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, and hypothesis testing through multiple regression analysis. The research findings revealed that the factors affecting work motivation of employees could be categorized into two parts: General information: The majority were female, aged between 25-35 years, with 5-10 years of work experience, holding educational qualifications below a bachelor's degree, and working at operational staff levels. Factors affecting work motivation in various aspects included: Compensation and welfare: overall at a high level Internal processes: overall at a high level Work performance efficiency: overall at a high level The results from comparing personal factors with employee work performance showed that personal factors such as gender, age, education level, monthly income, and length of service differed significantly at the 0.05 level, thus the hypothesis was accepted. However, compensation, work relationships, and career advancement opportunities were found not to have statistically significant differences in their effects on employees' work performance.

Keywords: Factors Influencing Work Motivation, Industrial Factory Employees, Plastic Packaging

บทนำ

อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกมีการแข่งขันสูง ความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากหลากหลายอุตสาหกรรม เช่น อาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าอุปโภคบริโภค การปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานจึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จและการเติบโตขององค์กร สังคม และสภาพแวดล้อมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องอยู่เสมอ องค์กรต่างๆต้องปรับเปลี่ยนการบริหาร การจัดการให้เป็นไปตามสถานการณ์ มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ตามวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการ ต่าง ๆ นั้น จะส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ ดังนั้นทรัพยากรที่สำคัญจะประกอบด้วย มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และ วิธีการจัดการ (Management) งานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกมักเป็นงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ และมีลักษณะจำเจ ซึ่งอาจส่งผลให้พนักงานรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจ การแข่งขันในอุตสาหกรรม ความต้องการในตลาดทำให้โรงงานต้องเพิ่ม

การผลิตและควบคุมต้นทุน ส่งผลให้พนักงานอาจเผชิญกับความกดดันในด้านปริมาณงานและคุณภาพสินค้า ปัจจัยภายในองค์กร ระบบค่าตอบแทน สวัสดิการ และโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่ไม่เพียงพอ ความสำคัญของปัญหาแรงจูงใจ ผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน พนักงานที่ขาดแรงจูงใจมักมีประสิทธิภาพการทำงานต่ำ และอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในกระบวนการผลิต ส่งผลเสียต่อคุณภาพของสินค้าและความพึงพอใจของลูกค้า การรักษาพนักงานในองค์กร แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของพนักงานว่าจะอยู่หรือออกจากองค์กร หากพนักงานรู้สึกว่าการจ้างงานไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ อัตราการลาออกอาจเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนในการสรรหาและฝึกอบรมพนักงานใหม่เพิ่มสูงขึ้น การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรที่มีพนักงานที่มีแรงจูงใจสูงจะสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวได้ดีกว่าคู่แข่งในสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง ความสำเร็จในระยะยาวขององค์กร แรงจูงใจของพนักงานเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน เพราะพนักงานที่มีแรงจูงใจจะมีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นในการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะสนับสนุนการเติบโตขององค์กร (ภักธร อินทราพรณ, 2566)

องค์กรจำเป็นต้องจัดบริการสวัสดิการให้แก่ พนักงานของหน่วยงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิต สามารถทำประโยชน์สูงสุดให้กับ องค์กรและเมื่อบุคคลในองค์กรมีคุณภาพชีวิต มีสวัสดิภาพ เท่ากับเป็นการพัฒนาสังคมไปด้วย การบริหารจัดการสวัสดิการของหน่วยงานจะต้องไม่ขัดแย้งกับนโยบายของรัฐ และต้องเป็นบริการที่สามารถตอบสนองปัญหา และความต้องการของบุคคล ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาถึงหน่วยงาน ที่มองว่าได้รับความสำเร็จในเรื่องของการให้สวัสดิการ และผลประโยชน์ที่ได้ตามมา คือ การที่จะพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ช่องว่างระหว่างพนักงานที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ดีกับพนักงานที่สมัครใจ และเต็มใจปฏิบัติงานให้ได้ดี ก็คือการจูงใจนั่นเอง ฉะนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการจูงใจ เพื่อให้พนักงานใช้ความสามารถ และเต็มใจที่จะดำเนินงาน ซึ่งพนักงานที่ปฏิบัติงานภายใต้ภาวะ ที่มีการโน้มน้าวใจ การจูงใจที่ดี จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าพนักงานที่ถูก ปล่อยให้ปฏิบัติงานโดยขาดการจูงใจจะกลายเป็นข้อจำกัดอันนำไปสู่การหมดกำลังใจ ในการทำงานในท้ายที่สุด ก่อให้เกิดผลในทางลบ บุคคลก็จะท้อแท้ให้กับงานน้อยลงหรือตัดสินใจลาออกจากงานก็ได้ บุคคลจะคาดคะเนผลประโยชน์ของตน หรือคาดหวังรางวัลที่ได้รับเกินจริง ทำให้พนักงานอาจรู้สึก ถึงความไม่เสมอภาคในบางครั้ง อย่างไรก็ตามความรู้สึกถึงความไม่เสมอภาคนี้จะมีผลต่อปฏิกิริยาบางประการ ตัวอย่างเช่น พนักงานอาจโกรธหรือตัดสินใจทิ้งงาน เพราะเกิดความรู้สึกว่ารางวัลที่ได้รับไม่มีความยุติธรรม เมื่อนำเอารางวัลที่ตนเองได้รับ เปรียบเทียบกับรางวัลของบุคคลอื่น ความรู้สึกดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในงาน ซึ่งเมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรม เกิดขึ้นบุคคลก็จะมีความรู้สึกที่ว่าตนเองได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งย่อมทำให้เกิด ความท้อแท้ ความพยายามน้อยลง บุคคลก็จะทำงานน้อยลง ส่วนบุคคลที่ได้รับผลตอบแทนมาก เกินจริง ก็จะทำให้เกิดการศึกษางาน แต่สำหรับบางคนแล้ว (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2560)

อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ถือว่ามีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจในระดับโลก มีการคาดการณ์ปริมาณการผลิตและจำหน่ายบรรจุภัณฑ์จะขยายตัว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการส่งออกสินค้า อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์จึงต้องมีความพร้อมในเชิงรุกให้มากที่สุด เพื่อผลักดันให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของประเทศ แต่อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ของประเทศไทย ยังคงค่อนข้างเสียเปรียบในแง่ต้นทุนวัตถุดิบ

ค่าแรง และต้นทุนพลังงาน ถ้าการพัฒนาด้านนวัตกรรมในอุตสาหกรรมผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ ยังมีอยู่น้อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมของประเทศภายใต้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และไม่สามารถทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้เท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ การเติมเต็มวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้กับสินค้าไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าในกลุ่มอาหาร เกษตร เทคโนโลยีชีวภาพ สาธารณสุข สุขภาพ เวชภัณฑ์ เทคโนโลยีทางการแพทย์ กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการตลอดจนอุตสาหกรรมใหม่ (New S-Curve) ซึ่งมีโอกาสในการเติบโตสูง หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบันยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น ที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัดการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีไม่ใช่ว่าให้ความสำคัญที่เรื่องอัตราจ้างเพียงอย่างเดียว แต่ควรหันมาใส่ใจการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรด้วย เพราะทุกคนต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพในชีวิตปัจจัยสำคัญของการบริหารนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ นั่นก็คือ มนุษย์, เงินทุน, วัสดุอุปกรณ์ต่าง, และการบริหารจัดการ ใน 4 ประการนี้ส่วนที่มีความสำคัญที่สุดเห็นจะเป็นมนุษย์นั่นเอง เพราะนี่คือทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร (ศิริพร ตาตะมิ, 2564) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก เนื่องจากแรงจูงใจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว เหตุผลหลักที่จำเป็นต้องศึกษามีดังนี้ 1) เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน แรงจูงใจที่เหมาะสมจะส่งเสริมให้พนักงานมีความกระตือรือร้นและมีสมาธิในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กรเพิ่มขึ้น ลดความผิดพลาดในกระบวนการผลิต และช่วยสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าให้แก่ลูกค้า 2) ลดอัตราการลาออกของพนักงาน การขาดแรงจูงใจอาจทำให้พนักงานรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่พึงพอใจในงาน และนำไปสู่การลาออก ซึ่งการสูญเสียพนักงานส่งผลให้ต้นทุนในการสรรหาและฝึกอบรมพนักงานใหม่สูงขึ้น การศึกษาเพื่อปรับปรุงแรงจูงใจจึงช่วยลดอัตราการลาออก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวมา จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนาองค์กรและปัจจัยในการประกอบการ ปัจจัยทางการตลาดเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกหรือโรงงานอุตสาหกรรมอื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
2. เปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก และเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง จากสถิติของสำนักงานสถิติจังหวัดระยองอำเภอปลวกแดง มีประชากร 39,579 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดระยอง, 2567) การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1967) ได้กำหนดใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 397 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง จำนวน 397 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาทำงาน รายได้ มีจำนวน 5 ข้อคำถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List), ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านกระบวนการภายใน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ด้านลักษณะงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านการยอมรับและความสำเร็จด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน 2 ด้าน ด้านคุณภาพงาน การบริหารผลการ

เก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามกับพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แล้วเก็บแบบสอบถามกลับเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทางวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เป็นการใชสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติก เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson' s Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 77.38 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.71 และมีอายุงานที่ปฏิบัติงาน ณ วันที่ตอบ แบบสอบถามระหว่าง 5 - 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.52 รองลงมาคืออายุงานระหว่าง 1-4 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.24 และอายุงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.24 ส่วนข้อมูลด้านการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.76 รองลงมาจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 30.24 และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 5.00 นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมาเป็นพนักงานระดับบริหาร คิดเป็นร้อยละ 14.29 ได้รับเงินเดือน 10,000 - 19,999 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.81 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 2) ด้านกระบวนการภายใน และ 3) ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน แสดงได้ดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ

ปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับอยู่ในระดับสูง หรืออยู่ในระดับพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับงานลักษณะเดียวกัน	6.28	1.76	มาก
2. ค่าตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และคุ้มค่ากับความพยายามทุ่มเทในการปฏิบัติงาน	6.38	1.78	มาก
3. บริษัทมีการยกย่องเชิดชูพนักงานที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น	6.41	1.75	มาก
4. สวัสดิการหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่บริษัทจัดให้ตรงกับความต้องการของท่าน	6.57	1.86	มาก
5. บริษัทมีการจ่ายโบนัสหรือผลประโยชน์อื่นๆที่ทำให้รู้สึกมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	6.73	1.87	มาก
รวมเฉลี่ย	6.65	1.78	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 6.65$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ บริษัทมีการจ่ายโบนัสหรือผลประโยชน์อื่นๆที่ทำให้รู้สึกมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 6.73$) สวัสดิการหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่บริษัทจัดให้ ($\bar{X} = 6.57$) บริษัทมีการยกย่องเชิดชูพนักงานที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ($\bar{X} = 6.41$) ค่าตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบ

และคําค่ากับความพยายามทุ่มเทในการปฏิบัติงานด้านวิธีการ ($\bar{X} = 6.38$) และค่าตอบแทนและผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงหรืออยู่ในระดับพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับงานลักษณะเดียวกัน ($\bar{X} = 6.28$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านกระบวนการภายใน

ปัจจัยด้านกระบวนการภายใน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. บริษัทให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงานระดับ	5.71	2.09	มาก
2. บริษัทให้ความสำคัญด้านลักษณะงาน	6.33	1.94	มาก
3. บริษัทให้ความสำคัญด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	6.19	1.93	มาก
4. บริษัทให้ความสำคัญด้านการยอมรับและความสำเร็จ	6.99	1.96	มาก
5. บริษัทให้ความสำคัญด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ	6.33	1.78	มาก
รวมเฉลี่ย	6.31	1.94	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านกระบวนการภายใน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 6.31$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ บริษัทให้ความสำคัญด้านการยอมรับและความสำเร็จ ($\bar{X} = 6.99$) บริษัทให้ความสำคัญด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพและบริษัทให้ความสำคัญด้านลักษณะงาน ($\bar{X} = 6.33$) บริษัทให้ความสำคัญด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ($\bar{X} = 6.19$) และบริษัทให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.71$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคุณภาพงาน			
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงานทำให้งานมีคุณภาพได้มาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้	.45	1.69	มาก
2. ท่านมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	6.02	1.76	มาก
3. ท่านคำนึงถึงคุณภาพของงาน หรือผลงานที่จะส่งผลถึงภาพลักษณ์ขององค์กร	6.30	1.85	มาก
ด้านปริมาณงาน			
4. ปริมาณงานที่ท่านรับผิดชอบอยู่มีความเหมาะสมกับท่าน	6.19	0.97	มาก
5. ท่านมีการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดอยู่เสมอ	6.13	1.95	มาก
6. ท่านสามารถปฏิบัติงานในปริมาณที่เท่าเดิมโดยแม้จำนวนคณะทำงานจะน้อยลงก็ตาม	6.41	1.94	มาก
รวมเฉลี่ย	6.25	1.69	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 6.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านคุณภาพงานท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงานทำให้งานมีคุณภาพได้มาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ ($\bar{X} = 6.45$) ท่านคำนึงถึงคุณภาพของงาน หรือผลงานที่จะส่งผลถึงภาพลักษณ์ขององค์กร ($\bar{X} = 6.33$) ท่านมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X} = 6.02$) ด้านปริมาณงานท่านสามารถปฏิบัติงานในปริมาณที่เท่าเดิม ($\bar{X} = 6.41$) ปริมาณงานที่ท่านรับผิดชอบอยู่มีความเหมาะสมกับท่าน ($\bar{X} = 6.19$) และท่านมีการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดอยู่เสมอ ($\bar{X} = 6.13$)

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง มีแรงจูงใจในการทำงานโดยภาพรวม การจ่ายโบนัส สวัสดิการต่าง ๆ ยกย่องเชิดชูพนักงาน การยอมรับและความสำเร็จ ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ในการทำงาน โอกาสความก้าวหน้าทางอาชีพ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี มีอายุงานที่ปฏิบัติงานระหว่าง 5 - 10 ปี มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูเกียรติ ยิ้มพวง ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน:กรณีศึกษา บริษัทบางกอกกลาส จำกัด โรงงานปทุมธานีวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน ที่พบว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยปัจจัยจูงใจ ด้านการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความสำเร็จใน

หน้าที่ ด้านการยอมรับนับถือ (ชูเกียรติ ยิ้มพวง, 2554) และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปราณี โคเมฆรัตน์ ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท เอ เอ แอล จำกัด สาขาสมุทรปราการ ที่พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท เอ เอ แอล จำกัด สาขาสมุทรปราการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยจูงใจที่อยู่ใน ระดับมากคือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ส่วนปัจจัยจูงใจด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงานที่ทำด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความ รับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้า ด้านเงินเดือน ด้านโอกาสได้รับความก้าวหน้า ด้านลักษณะทางอาชีพ ด้านนโยบายการบริหาร ด้านสภาพการทำงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านวิธีการปกครองและการบังคับบัญชา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่แล้วจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 (ปราณี โคเมฆรัตน์, 2555) แตกต่างจากที่ได้รับแรงจูงใจในการทำงานในด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการของพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ ปัจจัยด้าน กระบวนการภายใน ด้านความบริษัทให้ความสำคัญด้านการยอมรับและความสำเร็จ บริษัทให้ความสำคัญด้าน โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพและบริษัทให้ความสำคัญด้านลักษณะงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ฐาติรัตน์ สุขเสาร์ ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบัญชี บริษัทในเขต อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านปัจจัยค่าจูงอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้าน (ฐาติรัตน์ สุขเสาร์, 2554) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชูเกียรติ ยิ้มพวง ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาบริษัทบางกอกกลาส จำกัด โรงงานปทุมธานี ในด้านปัจจัยค่าจูง ที่พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รวมนงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านการนิเทศ ด้านสภาพชีวิตส่วนตัว ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ชูเกียรติ ยิ้มพวง, 2554)

2) ด้านกระบวนการภายใน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีระดับ ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ บริษัทให้ความสำคัญด้านการยอมรับและ ความสำเร็จ บริษัทให้ความสำคัญด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพและบริษัทให้ความสำคัญด้านลักษณะงาน บริษัทให้ความสำคัญด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน และบริษัทให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และ

3) ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านที่ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ คุณภาพของ งานรองลงมา คือ ปริมาณงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญญ์ณัฐ สุนันตา ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวมอยู่ที่ระดับมากโดยด้านที่มี ระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือ ประสิทธิภาพในการทำงานด้านคุณภาพของงานรองลงมาได้แก่เทคนิค ในการทำงานและด้านทรัพยากรที่ใช้ในการ ปฏิบัติงานตามลำดับ (กัญญ์ณัฐ สุนันตา, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพร สิงห์ชัย ศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง แรงจูงใจในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลใน เขตอำเภอลำลูกกา ที่พบว่า ผลการปฏิบัติงานในภาพรวมและรายด้านได้แก่ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านความสะอาด ด้านการทันเวลา ด้านคุณภาพผลงาน ด้านความรู้เกี่ยวกับภารกิจของตน ด้านการรักษาวินัย ด้านผลสัมฤทธิ์ของงานที่ปฏิบัติ ด้านการให้ความร่วมมือ ด้านความคุ้มค่าของการ ใช้ทรัพยากร ด้านมนุษยสัมพันธ์

ด้านความรับผิดชอบหน้าที่ ด้านปริมาณงาน ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผนและการจัดการระบบงาน และด้านความน่าไว้วางใจ มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี (สมพร สิงห์ชัย, 2555)

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ มีแรงจูงใจในการทำงาน การจ่ายโบนัส สวัสดิการต่าง ๆ ยกย่องเชิดชูพนักงาน การยอมรับและความสำเร็จ ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยอมรับสมมติฐาน ส่วนค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ในการทำงาน โอกาสความก้าวหน้าทางอาชีพ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี มีอายุงานที่ปฏิบัติงานระหว่าง 5 - 10 ปี มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการภายใน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงาน มีแรงจูงใจในการทำงาน การจ่ายโบนัส สวัสดิการต่าง ๆ ยกย่องเชิดชูพนักงาน การยอมรับและความสำเร็จ ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ในการทำงาน โอกาสความก้าวหน้าทางอาชีพ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐาน จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมองความสำคัญในด้านนี้เป็นพิเศษ เพราะจะทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้างานสำเร็จจะมีคนยอมรับในความสามารถของตัวพนักงานเอง ได้รับคำชมเชยในการปฏิบัติงาน จากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจที่จะสร้างสรรค์งานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และรับฟังข้อเสนอแนะและคำแนะนำเกี่ยวกับงานเป็นที่ยอมรับของหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยองการ

ปฏิบัติงานที่ ระดับความคิดเห็นในด้านคุณภาพของงานมากที่สุด 2) ควรพัฒนาคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้องตรงตามเป้าหมายของบริษัทและผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ดีจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บังคับบัญชา เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน จะต้องมีความเหมาะสมกับงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการ และเหมาะสมกับงานใน แต่ละงานที่ผลิตด้วย และ 3) ควรศึกษาความพึงพอใจในสวัสดิการที่พนักงานได้รับ เช่น ผลตอบแทนที่พนักงานได้รับ โอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ความมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้นถูกต้องและครอบคลุมยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประจำปี พ.ศ. 2567 ขอบพระคุณผู้บริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์ฐ สุนันทา. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ในสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูเกียรติ ยิ้มพวง. (2554). แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาบริษัทบางกอกกลาส จำกัด โรงงานปทุมธานี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรมธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฐาติรัตน์ สุขเสาร์. (2554). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัทในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปราณี โคเมฆรัตน์. (2555). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท เอ เอ แอล จำกัด สาขา สมุทรปราการ. ใน สารนิพนธ์วิทยาการจัดการ แขนงวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัคกร อินทร์พรหม. (2566). บรรยากาศองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานพิตเนสแบรนด์หนึ่งในประเทศไทย. วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ, 2(3), 41- 52.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (2560). TQM คู่มือพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.
- ศิริพร ตาตะมิ. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร. วิทยาเขตอีสาน, 2(2), 1-8.
- สมพร สิงห์ชัย. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานสถิติจังหวัดระยอง. (2567). จำนวนประชากร. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2567 จาก <https://rayong.nso.go.th/>.

Yamane, T. (1967). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ อาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*

THE INFLUENCE OF FOOD QUALITY OF FOOD AND QUALITY OF SERVICE ON THE HEALTH OF CONSUMERS IN BANGKOK

ชญาณิศ ประทุมรัตน์*, นิตยา มีบุญ, พิชญานันท์ ผลสวัสดิ์

Chayanit Prathumrat*, Nittaya Meeboon, Phitchayanant Phonsawat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tota.2520@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริโภคที่เลือกซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการจับฉลากเพื่อสุ่มเลือก 1 เขต เป็นตัวแทนจากแต่ละกลุ่มของเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครโดยใช้แบบสอบถามปลายปิดที่ผ่านใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.0 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.0 คิดเป็นร้อยละ 25.24 อาชีพ พนักงานบริษัทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.0 รายได้ 15,001 - 25,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.0 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่คุณภาพของอาหาร ในขณะที่คุณภาพของบริการไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูล ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาดที่เหมาะสมกับรูปแบบธุรกิจ

คำสำคัญ: อิทธิพลคุณภาพของอาหาร, คุณภาพของบริการ, การตัดสินใจซื้อ, อาหารเพื่อสุขภาพ, ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

Abstract

The purpose of this study is to examine the influence of food quality and service quality on consumers' decisions to purchase healthy food in Bangkok. The population used in this research consists of consumers who choose to purchase healthy food within Bangkok. The sample size is 100 respondents. A lottery method was used to randomly select one district to represent each group of administrative districts in Bangkok. A closed-ended questionnaire, which had undergone validity testing (Content Validity) and reliability testing using Cronbach's Alpha, was used as the data collection instrument. The statistical tools used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, and hypothesis testing through multiple regression analysis. The results of the study showed that the majority of the respondents were female (54%). Most were aged between 25 and 35 years (28%) and held a bachelor's degree (48%). Regarding occupation, the largest group were company employees (49%), and most had a monthly income between 15,001 and 25,000 baht (24%). Factors that significantly influenced the decision to purchase healthy food among consumers in Bangkok at the 0.05 statistical significance level included food quality. However, service quality did not have a significant influence on their purchase decisions. The expected benefits of this research are that entrepreneurs can use the findings to develop products that better meet consumer needs and to improve and adjust marketing strategies to align with their business models.

Keywords: Influence Of Food Quality, Service Quality, Purchase Decision, Healthy Food, Consumers In Bangkok

บทนำ

จากกระแสการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย และการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย อาหารเพื่อสุขภาพจึงกลายเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่สำคัญของผู้บริโภค โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ มีผู้บริโภคสนใจบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น โดยจะเน้นไปที่สินค้าที่มีส่วนผสมของวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูง มีคาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อน มีการลดปริมาณความหวานและเค็มในการปรุงอาหารและยังมีการทานอาหารที่มีไขมันดี เป็นอาหารที่ช่วยต่อระบบทางเดินอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อ หันมาสนใจ นิยมรับประทานอาหารประเภท สเปเชียลตี้ฟู้ด (Specialty Food) หรือ คลีนฟู้ด (Clean Food) นั่นคือ อาหารที่มีการเน้นกรรมวิธีการผลิตโดยมีการใช้เครื่องปรุงและวัตถุดิบที่มีค่อนข้างคุณภาพสูง และเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางสารอาหารมากกว่าอาหารทั่วไป ทำให้มูลค่าตลาดอาหารประเภทนี้มีมูลค่า มากถึง 88,300 ล้านบาท และยังมีการคาดการณ์ว่าจะมีการเติบโตของตลาดขึ้นไปอีก และในประเทศไทย มีกระแสของการรักสุขภาพและกระแสของการทานอาหารเพื่อสุขภาพได้รับการสนใจเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคในประเทศไทยให้ความสนใจในสุขภาพของตนเองโดยการเลือกทานอาหารที่มีประโยชน์ อย่างอาหารเพื่อสุขภาพ ที่ช่วยลดอัตราเสี่ยงที่จะส่งผลให้เกิดโรคกลุ่มไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non communicable diseases: NCDs) ข้อมูลจาก

Euromonitor International อาหารเพื่อสุขภาพ หมายถึง อาหารที่ประกอบด้วยสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย คัดสรรวัตถุดิบที่ปลอดภัยมาในการประกอบอาหาร อีกทั้งยังควบคุมปริมาณสารอาหารที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับการบริโภคต่อหน่วย โดยคำนึงถึงปัจจัยหลัก 5 ประการ คือ มีปริมาณ น้ำตาลน้อย ไขมันอิ่มตัวต่ำ ไขมันรวมต่ำ มีใยอาหารและมีโปรตีนในปริมาณที่เพียงพอ เหมาะสำหรับ ผู้ที่ต้องการดูแลสุขภาพ ผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก และอาหารสำหรับผู้ป่วย (อาหารเฉพาะโรค) (กนกวรรณ คงธนาคมธัญกิจ, 2563)

นอกจากนี้ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2560 นำเสนอข้อมูลตลาดอาหารเพื่อสุขภาพของไทย 2558 โดยรวมมีมูลค่าประมาณ 170,000 ล้านบาท ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.5 จากปี 2553 ที่มีมูลค่าประมาณ 119,311 ล้านบาท ซึ่งสอดคล้องกับสำรวจข้อมูลของ Euromonitor International จากปี 2563 พบว่าตลาดอาหารเพื่อสุขภาพประเภทอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยมี แนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง และมีมูลค่ารวมกว่า 10,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

การเติบโตของตลาดอาหารเพื่อสุขภาพได้รับปัจจัยสนับสนุนจากค่านิยมของผู้บริโภค ที่ตระหนักรู้ถึงคุณค่าประโยชน์และโทษที่ได้รับจากการรับประทานอาหารซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เด่นชัดมาก ของทุกช่วงวัย ซึ่งครอบคลุมผู้บริโภคทั้งกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงานซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการมีรูปร่างและ สุขภาพที่ดี และวัยสูงอายุที่ต้องการดูแลตนเองและใส่ใจในสุขภาพระยะยาว แม้ว่าผู้บริโภคจะต้องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย แต่ด้วยวิถีการใช้ ชีวิตที่เร่งรีบ ข้อจำกัดทางด้านการสรรหาและจัดเตรียมวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาหาร และการ ขาดความรู้ทางด้านโภชนาการและการคำนวณปริมาณสารอาหารที่เหมาะสมในแต่ละมื้ออาหาร จึง เป็นโอกาสของอาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพในการนำเสนอชุดอาหารพร้อมทานที่ตอบโจทย์เรื่องการ จัดสรรคุณค่าทางโภชนาการ คือ ปริมาณน้ำตาลน้อย ไขมันอิ่มตัวต่ำ ไขมันรวมต่ำ มีใยอาหารและมี โปรตีนในปริมาณที่เพียงพอต่อมื้ออาหาร ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะประกอบไปด้วย ผลไม้ ผัก โปรตีน ธัญพืช ไขมันที่ดีต่อสุขภาพ มีหลายปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับร้านอาหารที่มีคุณภาพ (Food Quality) และมีทัศนคติที่ดีกับร้านอาหารที่เลือกใช้วัตถุดิบที่ดี เช่น ประเภทออร์แกนิก และร้านอาหารที่ใช้ส่วนผสมแบบดั้งเดิม มีรสชาติแบบดั้งเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ เป็นปัจจัยที่ช่วยในการตัดสินใจซื้อ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่ออาหาร (Food Attitude) และมุมมอง ทางบวกของผู้บริโภคต่อคุณภาพอาหาร (Food Quality) (Lu & Gursoy, 2017) และยังพบว่า ราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญ (Price Value) (Sukhu, Bilgihan & Seo, 2017) เป็นอุปสรรคสำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยทางการเงินเป็นปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวบ่งชี้ช่วย ลดการตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Ajzen, 2002) แม้คุณภาพของ อาหารและทัศนคติจะดีขึ้น แต่พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคอาจไม่ได้แปรผันหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Satisfaction) การศึกษาเร็ว ๆ นี้ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามจะพึงพอใจต่อราคาก็ต่อเมื่ออาหารชนิดนั้นมีรายการหรือเมนูที่บ่งบอกว่าเป็นอาหารนั้น ๆ มีราคาที่สูงกว่าคู่แข่ง การวิจัยปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ตลอดจนคุณภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการของร้านอาหารจานด่วนที่ต้องอาศัยความรวดเร็วและแม่นยำ (Jun, J. et al., 2014) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสำหรับร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยตรง แต่การตัดสินใจซื้อสามารถ

ปรับปรุงได้ดีขึ้นด้วยความพึงพอใจ (Satisfaction) ของลูกค้าเป็นตัวแทนสำคัญ และยังพบปัจจัยที่แสดงถึงความพึงพอใจของผู้บริโภค ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงคุณภาพบริการ คุณภาพอาหารและอัตราส่วนราคา (Namin, A., 2017) การรับรู้คุณค่า ทางด้านสุขภาพ (Health Value) ของ Reime, B. et al. ที่สรุปว่า การรับรู้คุณค่าทางด้านสุขภาพ (Health Value) คือมีผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค และพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกบริโภค เช่น จะเลือกอาหารที่มีไขมันต่ำ อาหารที่ 'ส่วนประกอบที่สุด และหาได้ตามท้องถิ่น (Reime, B. et al., 2000) การเติบโตของตลาดอาหาร เพื่อ สุขภาพได้รับปัจจัยสนับสนุนจากค่านิยมของผู้บริโภค ที่ตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์และโทษที่ได้รับจากการรับประทานอาหารซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ 'เด่นชัดมาก ของทุกช่วงวัย ซึ่งครอบคลุมผู้บริโภคทั้งกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงานซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการมีรูปร่างและ สุขภาพที่ดี และวัยสูงอายุที่ต้องการดูแลตนเองและใส่ใจในสุขภาพระยะยาว แม้ว่าผู้บริโภคจะต้องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย แต่ด้วยวิถีการใช้ ชีวิตที่เร่งรีบข้อจำกัดทางด้านการสรรหาและจัดเตรียมวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาหาร และการ ขาดความรู้ทางด้านโภชนาการและการคำนวณปริมาณสารอาหารที่เหมาะสมในแต่ละมื้ออาหาร จึง เป็นโอกาสของอาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพในการนำเสนอชุดอาหารพร้อมทานที่ 'ตอบโจทย์เรื่องการ จัดสรรคุณค่าทางโภชนาการ คือ ปริมาณน้ำตาลน้อย ไขมันอิ่มตัวต่ำ ไขมันรวมต่ำ มีใยอาหารและมี โปรตีนในปริมาณที่เพียงพอต่อมื้ออาหาร ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะประกอบไปด้วย ผลไม้ ผัก โปรตีน ธัญพืช ไขมันที่ดีต่อสุขภาพ มีหลายปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับร้านอาหารที่มีคุณภาพ (Food Quality) และมีทัศนคติที่ดีกับร้านอาหารที่เลือกใช้วัตถุดิบที่ดี เช่น ประเภทยอร์แกนิก และร้านอาหารที่ใช้ส่วนผสมแบบดั้งเดิม มีรสชาติแบบดั้งเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ ' เป็นปัจจัยที่ช่วยในการตัดสินใจซื้อ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่ออาหาร (Food Attitude) และมุมมอง ทางบวกของผู้บริโภคต่อคุณภาพอาหาร (Food Quality) (Lu & Gursoy, 2017) และยังพบว่า ราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญ (Price Value) (Sukhu, Bilgihan & Seo, 2017) เป็นอุปสรรคสำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยทางการเงินเป็นปัจจัย ภายนอกที่เป็นตัวบ่งชี้ช่วย ลดการตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Ajzen, 2002) แม้คุณภาพของอาหารและทัศนคติจะดีขึ้น แต่พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคอาจไม่ได้แปรผันหรือ เปลี่ยนแปลงไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก ความพึงพอใจของ ผู้บริโภค (Satisfaction) การศึกษาเร็ว ๆ นี้ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะพึงพอใจต่อราคาก็ต่อเมื่อ อาหารชนิดนั้นมีรายการหรือเมนูที่บ่งบอกว่าเป็นอาหารออร์แกนิก ซึ่งมีความพิเศษหรือแตกต่าง หากไม่ได้รับบุ ก็จะไม่เป็นสิ่งจูงใจในการตัดสินใจซื้อ และคิด ว่าเมนูหรือรายการอาหารนั้น ๆ มีราคาที่สูงกว่าคู่แข่ง การ วิจัยปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ตลอดจนคุณภาพของการให้บริการและการบริหาร จัดการของร้านอาหารจานด่วนที่ 'ต้องอาศัยความรวดเร็วและแม่นยำ (Jun, J. et al., 2014) ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อไม่ได้ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสำหรับร้านอาหาร ฟาสต์ฟู้ดโดยตรง แต่การตัดสินใจซื้อสามารถปรับปรุงได้ดีขึ้น ด้วยความพึงพอใจ (Satisfaction) ของลูกค้า เป็นตัวแทนสำคัญ และยังพบปัจจัยที่แสดงถึงความพึงพอใจของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการปรับปรุงคุณภาพ บริการ คุณภาพอาหารและอัตราส่วนราคา (Namin, A., 2017) การรับรู้คุณค่าทางด้านสุขภาพ (Health Value) ของ Reime, B. et al. ที่สรุปว่า การรับรู้คุณค่าทางด้านสุขภาพ (Health Value) คือมีผลต่อทัศนคติ ของผู้บริโภค และพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกบริโภค เช่น จะเลือกอาหารที่มีไขมันต่ำ อาหารที่ 'ส่วนประกอบ ที่สุด และหาได้ตามท้องถิ่น (Reime, B. et al., 2000)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง อิทธิพลของคุณภาพของ อาหาร และคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่มีความสนใจจะ ประกอบกิจการขายอาหารเพื่อ สุขภาพ สามารถนำผลจากการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง คุณภาพของอาหาร การกำหนด คุณภาพของอาหารและบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภค สร้างความ น่าเชื่อถือ และเป็นแนวทาง สำหรับผู้ประกอบการรุ่นต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อ สุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) ด้วยแบบสอบถามปลายปิดที่สร้างจากการทบทวนงานวิจัยในอดีตและ ผ่านการตรวจสอบ เครื่องมือใช้ค้นหาข้อเท็จจริงจากการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพของอาหารและ คุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ ผู้บริโภคที่เลือกซื้ออาหารอาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคใน เขตกรุงเทพมหานคร เป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตร คือการกำหนดขนาดตัวอย่างให้ถูกต้องและทันสมัย ได้ขนาด กลุ่มตัวอย่าง 76 ตัวอย่าง และทำการเก็บเพิ่ม 24 ตัวอย่าง จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่าง ได้ทำการ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ ในแต่ละเขตผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลากเพื่อสุ่มเลือก 1 เขต เป็นตัวแทนจากแต่ละ กลุ่มของเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร 1) กลุ่มกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 9 เขต ได้แก่ เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบ ศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี และเขตวัง ทองหลาง 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย 10 เขต ได้แก่ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสาทร เขต บางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตพระโขนง เขตสวนหลวง และเขตบางนา 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย 7 เขต ได้แก่ เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขต บางเขน 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย 9 เขต ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตสะพานสูง เขต บึงกุ่ม เขตคันนา ยาว เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตคลองสามวา และเขตประเวศ 5) กลุ่มกรุงเทพเหนือและใต้ ประกอบด้วย 15 เขต ได้แก่ เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขต จอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบาง พลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา เขตภาษี เจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขต ราชบุรีบูรณะ และเขตทุ่งครุ (กรมการปกครอง, 2564) ผลการจับสลากเพื่อสุ่มเลือกตัวแทนของกลุ่มแต่ละกลุ่มเขต การปกครอง ได้ 5 เขต ดังนี้ เขตราชเทวี เขตพระโขนง เขตลาดพร้าว เขตลาดกระบัง เขตบางแค แสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตพื้นที่จากการลงภาคสนามเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม

เขต	พื้นที่เก็บแบบสอบถาม	จำนวนประชากร (คน)	จำนวน (ชุด)
เขตราชเทวี	อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย	70,238	$(70,238 \times 100) \div 276312 = 25$
เขตพระโขนง	บางจาก	64,963	$(64,963 \times 100) \div 276312 = 23$
เขตลาดพร้าว	เซ็นทรัลลาดพร้าว	87,297	$(87,297 \times 100) \div 276312 = 31$
เขตลาดกระบัง	ตลาดบุญญิตีทรัพย์	30,207	$(30,207 \times 100) \div 276312 = 11$
เขตตลิ่งชัน	เซ็นทรัลปิ่นเกล้า	23,607	$(23,607 \times 100) \div 276312 = 10$
รวม		276,312	100

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิด จำนวน 100 ชุด แบบสอบถามได้แบ่ง ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีจำนวน 5 ข้อคำถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ และ 4) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการ ตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เนื้อหา (Content Validity) โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละประเด็นที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตรวัด ประเมินค่า (Rating Scale) และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยรวมทั้งฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามปลายปิด โดยได้แจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้สุ่มเลือกไว้แล้วและทำการเก็บกลับด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้วิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) เนื่องจากการศึกษารั้้งนี้เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของคุณภาพของอาหาร และคุณภาพของบริการ และทัศนคติการเลือกซื้อ ซึ่งใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคกับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้ออาหารสุขภาพ ที่ใช้มาตรวัดอันตรภาคเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอย เชิงพหุคูณ (Multiple Regression) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตาม (Y) จำนวน 1 ตัว กับตัวแปรอิสระ (X) ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เป็นเทคนิคทางสถิติที่อาศัย ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรมาใช้ในการทำนาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงโดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 54 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 25-35 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.0 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.0 คิดเป็นร้อยละ 25.24 อาชีพ พนักงานบริษัทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.0 รายได้ 15,001 – 25,000 บาทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.0 ตามลำดับ

2. อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการและการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค แสดงได้ดังตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลของคุณภาพของอาหาร

คุณภาพสินค้า (Product Quality)PQ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ส่วนประกอบอาหาร (Product Quality)	4.37	0.69	มาก
2. ตราสินค้า (Brand)	4.39	0.62	มาก
3. ความหลากหลายของสินค้า Product Line	4.52	0.67	มาก
รวม	4.43	0.66	มาก

จากตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพของอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับอิทธิพลของคุณภาพของอาหาร อยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ ความหลากหลายของสินค้า ($\bar{X} = 4.52$) ตราสินค้า (Brand) ($\bar{X} = 4.39$) ส่วนประกอบอาหาร (Product Quality) ($\bar{X} = 4.37$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลของคุณภาพของบริการ

คุณภาพของบริการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถของผู้ให้บริการ (Competence)	4.54	0.71	มากที่สุด
2. การจัดส่ง Delivery (Access)	4.45	0.59	มาก
3. อภัยภัยไมตรี (Courtesy)	4.49	0.57	มาก
รวม	4.49	0.62	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลจากการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพของบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ อภัยภัยไมตรี (Courtesy) ($\bar{X} = 4.49$) ความสามารถของผู้ให้บริการ (Competence) ($\bar{X} = 4.54$) การจัดส่ง Delivery (Access) ($\bar{X} = 4.45$)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (Making Decision.)

การตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (Making Decision.)MD	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	
1 ด้านการระหนักถึงปัญหา	4.49	0.61	มาก
2 ด้านการแสวงหาข้อมูล	4.53	0.69	มากที่สุด
3 ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.52	0.74	มากที่สุด
4 ด้านการประเมินทางเลือก	4.48	0.56	มาก
รวม	4.51	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค (Making Decision:MD) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) โดยสามารถเรียงลำดับสำคัญด้านที่มีค่ามากที่สุดไปยังด้านที่มีค่าต่ำที่สุด คือ ด้านการแสวงหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมา คือ 3 ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.52$) ด้านการระหนักถึงปัญหา ($\bar{X} = 4.49$) และน้อยที่สุดด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.48$)

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพของอาหารคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ อาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านคุณภาพของอาหารมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ในขณะที่ด้านคุณภาพการบริการไม่มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ระหว่าง 25-35 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และมีรายได้เฉลี่ย 15,001–25,000 บาท 2) อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการและการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อ สุขภาพของผู้บริโภค ด้านคุณภาพของอาหารมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของ ผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าคุณภาพของอาหารซึ่งตราสินค้า เป็นเรื่องผู้บริโภคมีความคุ้นเคยทั้งส่วนประกอบอาหารและความหลากหลายของสินค้าที่สำคัญสะดวกรวดเร็ว

จึงทำให้ตัวแปรด้านคุณภาพของอาหารไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Harrington, R, J.et al. พบว่า คุณภาพของอาหาร (Food Quality) แม้จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลให้เกิดประสบการณ์และความตั้งใจในการ รับประทานอาหาร และผู้บริโภคอาหารให้คะแนนต่อคุณภาพอาหาร/ เครื่องดื่มมีอิทธิพลมากที่สุดร้านอาหาร แต่อย่างไรก็ตามอาหารที่มีคุณภาพจะขึ้นอยู่กับชนิดของร้านอาหารที่เลือก เมื่อรับประทานอาหารที่ภัตตาคารระดับหรู ผู้บริโภคคาดหวังว่าอาหารที่ได้รับประทานจะมีคุณภาพดี เยี่ยมพร้อม

ด้วยการนำเสนอที่ดีเยี่ยม กลิ่นหอมอร่อย รสชาติดีเยี่ยมและปรุงสุกอย่างดีโดยใช้ส่วนผสม ที่ดี ร้านอาหารระดับรองลงมาจะมีบริการที่รวดเร็ว เพื่อบรรเทาความหิวโหยด้วยคุณค่าที่ดีต่อเงินที่จ่าย (Harrington, R. J. et al., 2012) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัทธมน เดชประภัสสร ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยพบว่าปัจจัยของ ลักษณะทางกายภาพและปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทาง อินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ รูปแบบของเว็บไซต์ที่มีความน่าสนใจ ใช้งานสะดวก สามารถเข้าถึงสินค้าได้ไม่ซับซ้อน จัดเรียงข้อมูล ได้ดี ง่ายต่อการอ่าน ขั้นตอนการสั่งซื้อไม่ยุ่งยาก ช่องทางการชำระเงินมีความหลากหลาย และมีความปลอดภัยในด้านการรับชำระเงิน (นัทธมน เดชประภัสสร, 2558) เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารพร้อมรับประทานในร้านสะดวกซื้อของผู้สูงอายุ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ของ วารุณี ชาวเสมา พบว่าปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของสถานที่และผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทานของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ (วารุณี ชาวเสมา, 2561) ส่วนด้านคุณภาพการบริการไม่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 อิทธิพลของคุณภาพของบริการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถของผู้ให้บริการ ตอบสนองต่อความต้องการของการบริโภคได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ การจัดส่ง สะดวกรวดเร็วผู้ให้บริการ มีอรรถยาศัยไม่ตรีส่งผลให้ผู้บริโภคพอใจจะมีผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Namin, A. ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพอาหารที่มีผลกับการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าในร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า คือ คุณภาพของบริการ ส่วนการจัดอันดับในอาหาร จานด่วนไม่ได้ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อความตั้งใจทางพฤติกรรมโดยตรงของการซื้อซ้ำ หากมีการ ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสำหรับร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด จะทำให้ความตั้งใจด้านพฤติกรรมสามารถ ปรับปรุงได้ดีขึ้นด้วยโดยมีความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวกลาง (Namin, A., 2017) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบหลักฐานที่แสดงถึงความพึงพอใจของลูกค้า ที่มีต่อการปรับปรุงคุณภาพบริการ คุณภาพอาหาร และอัตราส่วน ราคาต่อมูลค่าอาหาร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมกลับมาซื้อซ้ำ โดยจัดลำดับความสำคัญไปที่ ผู้จัดการหรือเจ้าของร้านและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญษภา อยู่โพธิ์ทอง ได้ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนานาชาติเกี่ยวกับอาหารไทยริมบาทวิถี กรุงเทพมหานคร พบว่านักท่องเที่ยวนานาชาติส่วนใหญ่ชอบรับประทานอาหารไทย เพราะเคยประสบการณ์เคยรับประทานอาหารริมบาทวิถีในประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศไทย นักท่องเที่ยวมีการตัดสินใจในการรับประทานอาหารไทยริมบาทวิถีด้วยตนเองมากที่สุด และนักท่องเที่ยวนานาชาติ ที่มาจากกลุ่มประเทศต้นทางต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน (เบญญษภา อยู่โพธิ์ทอง, 2557) 3) การตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค (Making Decision: MD) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับสำคัญด้านที่มีค่ามากที่สุดไปยังด้านที่มีค่าต่ำที่สุด คือ ด้านการแสวงหา ข้อมูล รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการระหนักถึงปัญหา และน้อยที่สุดด้านการประเมินทางเลือก สอดคล้องกับผลการวิจัยของปกรณียศ ลาภกาญจนา กล่าวว่า แรงจูงใจในการบริโภคอาหารอาหารเพื่อสุขภาพ เพราะมีประโยชน์ทางโภชนาการสูง และด้านอารมณ์ (ความเชื่อมั่นอาหารเพื่อสุขภาพ, ความคล้อยตาม) ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าถ้ารับประทานอาหารเพื่อสุขภาพเป็นประจำ จะทำให้ท่านมีรูปร่างที่ดีกว่าบุคคลที่รับประทานอาหาร

ทั่วไป และให้ความสำคัญระดับปานกลางในด้านปัจจัยภายนอก (ค่านิยม, สังคม, เศรษฐกิจ) ที่มีการรับประทาน อาหารเพื่อสุขภาพเพราะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่เชื่อถือได้ (ปกรณ์ยศ ลาภกาญจนา, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และมีรายได้เฉลี่ย 15,001 - 25,000 บาท 2) อิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการและการ ตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค ด้านคุณภาพของอาหารมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ อาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า คุณภาพของอาหารซึ่งตราสินค้า เป็นเรื่องผู้บริโภคมีความคุ้นเคยทั้งส่วนประกอบอาหารและความหลากหลาย ของสินค้าที่สำคัญสะดวกรวดเร็ว จึงทำให้ตัวแปรด้านคุณภาพของอาหารไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ อาหารเพื่อสุขภาพส่วนด้านคุณภาพการบริการไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถของผู้ให้บริการ ตอบสนองต่อความต้องการของการ บริโภคได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ การจัดส่ง สะดวกรวดเร็วผู้ให้บริการ มีอัธยาศัยไมตรีส่งผลให้ผู้บริโภคพอใจ จะมีผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำมากกว่าต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน 3) การตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ ของผู้บริโภค (Making Decision: MD) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับสำคัญด้านที่มีค่า มากที่สุดไปยังด้านที่มีค่าต่ำที่สุด คือ ด้านการแสวงหาข้อมูล ร่องลงมา คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการระหนักถึงปัญหา และน้อยที่สุดด้านการประเมินทางเลือก จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรให้ความสำคัญกับการ พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่ หลากหลาย คัดสรรวัตถุดิบที่มีคุณประโยชน์ทางโภชนาการ มีความ แปลกใหม่และมีรสชาติอร่อย โดยต้องให้ความสำคัญกับความสะอาด สดใหม่ของสินค้า การตั้งราคาที่ เหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณ ของสินค้า และเลือกหาทำ ที่ตั้งของร้านที่ 'สะดวกต่อการเข้าถึงของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างสม่ำเสมอ ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ในการบริโภคของลูกค้า ได้แก่ เพื่อควบคุม น้ำหนัก เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรค และเพื่อชะลอวัยช่วยต้านอนุมูลอิสระ บำรุงผิวพรรณ และข้อมูลทาง โภชนาการและราคาไว้อย่างชัดเจนให้ลูกค้าได้เลือกซื้อได้สะดวก 2) ควรพิจารณาขยายขอบเขต การศึกษานอกเหนือจากในเขตกรุงเทพมหานคร แนวโน้มของผู้ที่สนใจบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่ม มากขึ้นเรื่อย ๆ การศึกษาแบบเจาะจงในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลพฤติกรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจซื้อของ ใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับผู้บริโภคแต่ละพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องอิทธิพลของคุณภาพของอาหารและคุณภาพของบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประจำปี พ.ศ. 2567 ขอบพระคุณผู้บริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ คงนาคมัญญกิจ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารเพื่อสุขภาพในรูปแบบพร้อมทานของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์อิสระมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นัทธมน เดชประภัสสร. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารผ่านทาง อินเทอร์เน็ต. ใน สารนิพนธ์อิสระมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญญูชญา อยู่โพธิ์ทอง. (2557). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติเกี่ยวกับอาหารไทยริมบาทวิถีกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณยศ ลาภกาญจน. (2562). แรงจูงใจในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของบุคคลวัยทำงาน ในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วารุณี ชาวเสมา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารพร้อมรับประทานในร้านสะดวกซื้อของผู้สูงอายุตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 7(2), 155-168.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). จับตาปี 60 สักอาหารออนไลน์หนุนตลาด. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2563 จาก <https://www.kasikornresearch.com>
- Harrington, R. J. et al. (2012). Generation Y consumers key restaurant attributes affecting positive and negative experiences. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 36(4), 431-449.
- Jun, J. et al. (2014). The effects of health value on healthful food selection intention at restaurants: Considering the role of attitudes toward taste and healthfulness of healthful foods. *International Journal of Hospitality Management*, 42(10), 85-91.
- Namin, A. (2017). Revisiting customers' perception of service quality in fast food restaurants. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 34(5), 70-81.
- Reime, B. et al. (2000). Eating habits, health status, and concern about health: A study among 1641 employees in the German metal industry. *Preventive Medicine*, 30(4), 295-301.

การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*

COMMUNITY-BASED LEARNING DESIGN FOR DEVELOPING LEARNING IN THE 21ST CENTURY

กิตติยา ฤทธิภักดี*, ปววรรณรัตน์ ประเทืองไทย, ธฤตา นฤภัย

Kittiya Rittipakdee*, Pawannarat Prateungthai, Thrittha Naruphai

วิทยาลัยชุมชนสตูล สตูล ประเทศไทย

Satun Community College, Satun, Thailand

*Corresponding author E-mail: Kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยนำปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นประเด็นหลักในการศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในชุมชน ซึ่งช่วยเชื่อมโยงทฤษฎีกับประสบการณ์จริง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันในบริบทที่เป็นจริง การเรียนรู้นี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งในปัญหาชุมชน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน แนวทางนี้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ช่วยหรือโค้ชในการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติให้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณและประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์จริงในชุมชน การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชนช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่เข้าร่วมยังได้รับประโยชน์จากการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาในระยะยาว สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาของทั้งผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนในการรับมือกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

สำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, การพัฒนาและส่งเสริม, การจัดการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to present a framework for developing and promoting community-based learning management that connects lesson content with local communities. The goal is to foster meaningful learning that can be applied in daily life by using community environmental issues as central themes of study. Learners engage in hands-on activities within the community, bridging theoretical knowledge with real-world experience, while developing analytical thinking, problem-solving, and collaboration skills in authentic contexts. This approach enables learners to gain a deeper understanding of community problems and to apply their knowledge in solving environmental issues sustainably, such as in natural resource and environmental management or conservation projects. It not only builds academic knowledge but also strengthens social responsibility and contributes to sustainable community development. Moreover, this approach transforms the role of teachers from knowledge transmitters to facilitators or coaches who stimulate critical thinking and problem-solving. Teachers play a key role in linking theory with practice, making learning more meaningful and applicable to everyday life. Emphasis is placed on encouraging learners to think critically and apply knowledge to solve real-world problems encountered in their communities. Connecting learning with the community also helps develop teamwork and social responsibility—key 21st-century skills that emphasize experiential learning, collaboration, and environmental problem-solving. Participating communities benefit by applying knowledge to their own development and environmental solutions, leading to long-term community advancement. This reflects transformative changes that impact learners, educators, and communities alike in addressing the challenges of a rapidly changing world.

Keywords: Community-Based Learning, Educational Development and Promotion, Learning Management Strategies, 21st Century Education

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม หรือเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในด้านดิจิทัลที่ทำให้ข้อมูลและสารสนเทศสามารถเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงได้ทันที ซึ่งการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนประเทศให้เติบโตและเจริญก้าวหน้าในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การพัฒนานี้จำเป็นต้องเน้นไปที่ความยั่งยืนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากการศึกษาของ Delors, J. ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยแนะนำการเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) ที่มุ่งเน้นการเข้าใจความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) ซึ่งช่วยให้สามารถนำ

ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง 3) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) ที่เน้นการทำงานร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข และ 4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) เพื่อพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลในทุกด้าน (Delors, J., 1996) ตรงกับแนวคิดของ ภูษณิศ มินาเขตร และสิริทรัพย์ สีหะวงษ์ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นแนวทางสำคัญในการ พัฒนาการศึกษามุ่งเน้นความยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ในทางปฏิบัติการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะ จำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ วิธีคิด และวิธีการเรียนรู้ รวมถึงกระบวนการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยทั้ง อาจารย์และนักศึกษาควรเตรียมความพร้อมร่วมกันเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับระบบ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาจึงต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาผู้เรียนให้ มีทักษะที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข (ภูษณิศ มินาเขตร และสิริทรัพย์ สีหะวงษ์, 2562)

ในการพัฒนานักศึกษาในปัจจุบัน ซึ่ง นิภาพรณ เจนสันติกุล กล่าวไว้ว่า มุ่งพัฒนาทักษะสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) วิถีทางของการคิด เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหาการเรียนรู้ และการตัดสินใจ 2) วิถีทางของการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสารและการร่วมมือ 3) เครื่องมือสำหรับการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ด้านข้อมูล และ 4) ทักษะสำหรับดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นพลเมือง การใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งประกอบด้วย Knowledge (ความรู้), Skills (ทักษะ), Attitudes (ทัศนคติ), Values and Ethics (ค่านิยมและจริยธรรม) หรือที่เรียกว่า KSAVE ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาจึงมีความจำเป็นที่บัณฑิตทุกคนต้องมี ความรู้พื้นฐาน และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพในอนาคต (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2564)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง จากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้เรียน ผู้สอน และกลุ่มคนในชุมชน กระบวนการสำคัญคือการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ภายในชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านทักษะ ความรู้ที่หลากหลาย เช่น การสังเคราะห์ การคิดวิเคราะห์อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ Cohen, R. & Kinney, D. ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นการบริการชุมชน (Service-Learning) ซึ่งช่วยให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจริง ๆ โดยใช้ประสบการณ์ที่ได้รับในชุมชนมา เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ดังนั้นการนำชุมชนมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการ บรรลุผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและ ความรู้ที่หลากหลาย แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดและทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างการ เปลี่ยนแปลงในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (Cohen, R. & Kinney, D., 1999)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นที่มาของบทความ "การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21" ซึ่งผู้สอนได้รวบรวมแนวคิดและรูปแบบการ จัดการเรียนการสอนมาใช้เพื่อค้นหาแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม และพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์รวมถึง ทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนในอนาคต

พื้นฐานทางทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) มีรากฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ของ Piaget, J., & Vygotsky, J., ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนควรเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิมและการมีปฏิสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม (Piaget, J., 1972); (Vygotsky, J., 1978) การเรียนรู้ในลักษณะนี้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทชีวิตจริงของตนเอง นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb, D. A. ซึ่งเน้นวงจรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีประสบการณ์จริง (Concrete Experience) การสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสร้างความรู้ (Abstract Conceptualization) และการทดลองใช้ (Active Experimentation) โดยมีบทบาทของครูผู้สอนในฐานะ “ผู้ออกแบบการเรียนรู้” ที่ต้องจัดกิจกรรมและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่แท้จริงจาก สถานการณ์ในชุมชน (Kolb, D. A., 1984) ในขณะเดียวกัน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังมีความสอดคล้อง กับแนวคิดของ Cohen, R. & Kinney, D. & Furco, A., กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) และการเรียนรู้เชิงรับใช้สังคม (Service Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน เรียนรู้ทักษะชีวิต การทำงานร่วมกับผู้อื่น และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Cohen, R. & Kinney, D., 1999); (Furco, A., 1996) ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงถือเป็นแนวทาง สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับความ ต้องการของศตวรรษที่ 21

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติซึ่ง Melaville, A, et al. ได้สรุปกลยุทธ์หลักในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ทั้งหมด 6 กลยุทธ์ ดังนี้ (Melaville, A, et al., 2015)

1. การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ (Academically Based Community Service: ABCS) เป็นการเชื่อมโยงภารกิจทางการศึกษาของสถานศึกษากับชุมชนโดยรอบ ทั้งในระดับสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนของรัฐ การจัดบริการในลักษณะนี้มุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูและพัฒนาชุมชน หลักการสำคัญของการบริการชุมชนเชิงวิชาการคือ การทำงานร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย การให้บริการในรูปแบบนี้จะเริ่มต้นจากความต้องการของชุมชน โดยมีการใช้กระบวนการเรียนรู้ การวิจัย และการดำเนินการต่าง ๆ ในระหว่างเวลาการเรียนการสอนหรือหลังเลิกเรียน

2. การศึกษาความเป็นพลเมือง (Civic Education) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและพลังในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ทางวิชาการกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ หลักการสำคัญของการศึกษาความเป็นพลเมืองมีดังนี้ 1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในบทบาทของพลเมืองอย่างชัดเจน 2) สะท้อนถึงเจตนารมณ์และความพยายาม ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ของความเป็น

พลเมืองที่มีประสิทธิภาพ 3) ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน 4) เน้นแนวคิดที่จำเป็นต่อระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงบทบาทของตนในสังคมประชาธิปไตย 5) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยง ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยกับชีวิตประจำวันของตนเอง

3. การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) เป็นการใช้ประโยชน์จากความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนในประเด็นที่เกี่ยวกับโลกธรรมชาติและความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้สภาพแวดล้อม ของโรงเรียนและชุมชนเป็นกรอบให้ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ของตนเองกลยุทธ์นี้ไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเป็นหลักแต่จะใช้สิ่งแวดล้อมสร้างความสนใจของผู้เรียนก่อน โดยมีหลักการสำคัญ คือ จะต้องสอนแนวคิดทางนิเวศวิทยาที่สำคัญและความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ เสริมสร้างความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมส่วนบุคคลในเชิงบวกฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการสืบเสาะเรียนรู้จาก การลงมือปฏิบัติ รวมทั้งปลูกฝังทักษะความเป็นพลเมืองในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน

4. การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) หรือ “การเรียนรู้เชิงประสบการณ์” จะใช้ประวัติศาสตร์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นบริบทในการเรียนรู้ การทำงานของผู้เรียนตามความต้องการและความสนใจของสมาชิกชุมชน โดยชุมชนทำหน้าที่ เป็นแหล่งข้อมูลและให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อทำให้ ห้องเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้การทำงานและการใช้ชีวิตที่ดีโดยชุมชนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนมีการเรียนรู้และทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครูผู้บริหารโรงเรียน และคนในชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

5. การเรียนรู้โดยการบริการ (Service Learning) เป็นการบูรณาการระหว่างการให้บริการชุมชนกับการศึกษาเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อประชาสังคมและชุมชน กิจกรรมการให้บริการที่ผู้เรียนกำหนดขึ้นต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน และเชื่อมโยงกับเป้าหมายของการ เรียนรู้ตามหลักสูตรโดยมีหลักการสำคัญคือ 1) เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีเป้าหมายด้านความรู้ความสามารถที่ชัดเจน 2) การบริการตอบสนองความต้องการของชุมชนที่แท้จริง มีช่วงเวลาการปฏิบัติ อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและชุมชน 3) มีการร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก โดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมีส่วนร่วมในการวางแผนการให้บริการและทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน 4) ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ และดำเนินการในตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย 5) การสะท้อนคิด ซึ่งเกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้และ 6) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้โดยมี เป้าหมายเพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน

6. การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-Based Learning) เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนใช้เวลาอยู่กับผู้ที่มีประสบการณ์เพื่อขอคำปรึกษา หรือการให้ข้อมูลเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ และซึมซับ แบบอย่างที่ดีจากผู้มีประสบการณ์ (Melaville, A, et al., 2015)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิต

การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยชุมชนสตูล ถูกออกแบบโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb, D.A. ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience) การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflective Observation) การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) และการทดสอบและปรับใช้ความรู้ (Active Experimentation) (Kolb, D. A., 1984) ซึ่งการเรียนการสอนจะมีการแบ่งเป็น 4 ช่วงระยะเวลาดังนี้

สัปดาห์ที่ 1-5 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) ในช่วงนี้ นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ตรงทั้งในห้องเรียนและภาคสนามเพื่อทำความเข้าใจลักษณะของชุมชนในจังหวัดสตูล ผ่านการศึกษาริบทของพื้นที่และเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ชุมชน โดยจะเน้นการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) ผังเครือญาติ การศึกษาความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่อาจมีผลต่อการจัดการทรัพยากรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น วิธีการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติหรือการจัดการพื้นที่ชุมชนร่วมกัน ซึ่งอาจมีผลต่อการปรับใช้แนวทางการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละครอบครัวและกลุ่มในชุมชน 2) โครงสร้างองค์กรชุมชน การทำความเข้าใจถึงองค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทในชุมชน เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาผ่านโครงสร้างนี้จะช่วยให้นักศึกษามองเห็นการทำงานร่วมกันในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การฟื้นฟูป่า หรือการบริหารจัดการน้ำ 3) ระบบสุขภาพชุมชน การศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพของชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำดื่มในพื้นที่ การเกษตรที่ใช้สารเคมี หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การศึกษานี้จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาพของชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และวิธีการป้องกันผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี 4) ปฏิทินชุมชน การติดตามกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนในแต่ละปี เช่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร การจัดการแหล่งน้ำ หรือกิจกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมเหล่านี้อาจช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างยั่งยืน และเป็นการเรียนรู้วิธีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในชุมชนให้สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ 5) ประวัติศาสตร์และแผนที่เดินดิน การศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและการใช้พื้นที่ในชุมชน ผ่านแผนที่เดินดินจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในอดีตและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ในปัจจุบัน เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่า การเปลี่ยนแปลงของแหล่งน้ำ หรือการทำการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

สัปดาห์ที่ 6-10 การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) ในช่วงนี้ ผู้สอนจะส่งเสริมให้นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จากการศึกษาในชุมชนและทำการทบทวนในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านกระบวนการเขียนบันทึกการเรียนรู้ (Learning Journal) นักศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน เพื่อ 1) วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการนำเครื่องมือในการศึกษาชุมชนไปใช้ 2) แยกแยะความ

แตกต่างของบริบทในชุมชนและเมือง และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในแต่ละบริบท 3) การสะท้อนความคิดในช่วงนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงมิติที่หลากหลายของชุมชนและเข้าใจผลกระทบที่เกิดจากการใช้เครื่องมือในการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

สัปดาห์ที่ 11-13 การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) ในช่วงนี้ผู้เรียนจะได้ทำการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการลงพื้นที่และการสะท้อนการเรียนรู้ผ่านการใช้ แผนภาพมโนทัศน์ (Mind Mapping) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษาในชุมชน จนสามารถจัดระเบียบความคิดและสรุปสิ่งที่เรียนรู้ในรูปแบบที่เป็นระบบ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึง 1) วิธีการที่ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในชุมชนมาปรับใช้ในเชิงทฤษฎี 2) แนวทางการนำความรู้มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน

สัปดาห์ที่ 14-15 การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และผลิตผลงานสร้างสรรค์ (Active Experimentation & Creative Outputs) ในช่วงสุดท้ายของการเรียนรู้ (สัปดาห์ที่ 14-15) นักศึกษาจะได้ร่วมมือกับชุมชนในการผลิตผลงานที่สะท้อนความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมและการนำเสนอแนวทางการแก้ไขที่สร้างสรรค์และยั่งยืน โดยเริ่มจากการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความรู้ในห้องเรียนเพื่อสำรวจแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น 1) การจัดทำโครงการวิจัยชุมชนร่วมกับชุมชน นักศึกษาและชุมชนร่วมกันระบุปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น การจัดการขยะมูลฝอย การลดการใช้พลาสติก การอนุรักษ์ป่าชายเลน หรือการป้องกันน้ำท่วม จากนั้นนักศึกษาจะช่วยชุมชนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมนำเสนอแนวทางที่สร้างสรรค์และยั่งยืน เช่น การสร้างโครงการ Zero Waste หรือการจัดทำปฏิทินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน 2) การพัฒนาแผนการพัฒนายั่งยืนร่วมกับชุมชน นักศึกษาและชุมชนจะร่วมกันวางแผนการพัฒนายั่งยืนที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ เช่น การสร้างแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 3) การผลิตสื่อการสอนและสื่อประชาสัมพันธ์ นักศึกษาสามารถผลิตสื่อการสอนและสื่อประชาสัมพันธ์ที่ช่วยให้ชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไขในรูปแบบที่ง่ายต่อการเข้าใจ เช่น การสร้างแผนภาพ โปสเตอร์ วิดีโอ หรือสื่อดิจิทัลอื่น ๆ ที่ช่วยกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) การจัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชุมชน นักศึกษาและชุมชนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้หรือการปลูกป่าชายเลน โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่สามารถติดตามความก้าวหน้าของโครงการและประเมินผลการอนุรักษ์ 5) การผลิตผลงานสร้างสรรค์จากการนำขยะและสิ่งเหลือใช้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ (Reuse & Upcycle) ในกิจกรรมนี้ นักศึกษาและชุมชนจะร่วมกันคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะหรือวัสดุเหลือใช้ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การนำล้อยางรถมาทำเป็นกระถางต้นไม้ หรือเครื่องออกกำลังกาย การสร้างผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ชาสมุนไพรผลิตจากธัญพืชเพื่อสุขภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดปริมาณขยะ แต่ยังส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีจากการใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปขยะและสิ่งเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีประโยชน์ เช่น การทำเสื้อผ้าจากวัสดุรีไซเคิล กระเป๋จากเศษขอน โต๊ะเก้าอี้นักเรียนจากฝาขวดพลาสติก หรือการผลิตเครื่องใช้ที่สามารถใช้งานได้หลายครั้ง (multi-use) ซึ่งจะช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการใช้วัสดุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กิจกรรมเหล่านี้จะให้นักศึกษาและชุมชนสามารถร่วมกันพัฒนาผลงานที่ไม่เพียงแต่ช่วย

แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันที่มีความยั่งยืนและสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีประโยชน์ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน

6) การทบทวนแนวคิดใหม่ในกระบวนการศึกษาและการส่งเสริมการตระหนักรู้ ในการเรียนรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักศึกษาและชุมชนจะร่วมกันพัฒนาวิธีการศึกษาใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์น้ำ หรือการปลูกพืชท้องถิ่นที่มีความสำคัญในระบบนิเวศของพื้นที่ ทั้งนี้ จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ชุมชนเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและสามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน

การประเมินผล

การประเมินผลผู้เรียนโดยผู้สอนและชุมชน มีดังนี้

1. การประเมินตนเองของนักศึกษา (Self-Assessment) วัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสะท้อนถึงความเข้าใจและทักษะที่ได้รับจากการเรียนรู้ รวมถึงประเมินพัฒนาการของตนเองในด้านต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสอบถามการประเมินตนเอง (Self-Assessment Surveys) เป็นแบบสอบถามที่ให้นักศึกษาประเมินความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ทักษะที่พัฒนา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง 2) บันทึกสะท้อนความคิด (Reflection Journals) เป็นการเขียนบันทึกสะท้อนความคิดหลังการเรียนการสอน เพื่อให้ นักศึกษามีโอกาสทบทวนและประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

2. การประเมินโดยผู้สอน (Instructor's Evaluation) วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจากมุมมองของผู้สอน โดยใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้คือ

1) เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดระดับความสำเร็จของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการทำงานกลุ่ม 2) การสอบหรือแบบทดสอบ (Exams/Quizzes) การใช้การสอบเพื่อวัดความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา 3) การประเมินการทำงานกลุ่ม (Group Project Evaluation) ประเมินการทำงานร่วมกันของนักศึกษาในโครงการต่าง ๆ โดยการพิจารณาทักษะการทำงานร่วมกันและการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม

3. การประเมินจากชุมชน (Community Feedback) วัตถุประสงค์ เพื่อรับข้อมูลย้อนกลับจากชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน และการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง

เครื่องมือที่ใช้คือ 1) แบบสอบถามจากชุมชน (Community Surveys) ใช้แบบสอบถามเพื่อให้ชุมชนประเมินการมีส่วนร่วมและผลกระทบจากการทำงานของนักศึกษา 2) การสัมภาษณ์หรือกลุ่มสนทนา (Interviews or Focus Groups) การสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนหรือการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันและผลกระทบที่เกิดขึ้น

4. เครื่องมือการประเมินผลรวม (Integrated Assessment Tools) 1) ใช้ระบบการประเมินออนไลน์ (Online Assessment Platforms) การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Forms, SurveyMonkey หรือแพลตฟอร์ม LMS (Learning Management System) ในการรวบรวมข้อมูลจากทั้งสามแหล่งการประเมิน (ตนเอง ผู้สอน และชุมชน) อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis Tools)

ใช้โปรแกรมเช่น Excel SPSS หรือ Google Sheets เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สอนสามารถประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีระบบ

ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับปัญหาจริงในชุมชน เพื่อส่งเสริมทักษะและความรู้ทั้งในด้านวิชาการและชีวิตจริง โดยผลลัพธ์จากการจัดการเรียนรู้นี้จะเกิดขึ้นในหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน ดังนี้

ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยพัฒนาผู้เรียนในหลายด้านดังนี้ 1) การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักศึกษาสามารถมองปัญหาสิ่งแวดล้อมจากหลาย มุมมอง และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น โดยใช้แผนภาพโน้ตช่วยจัดระเบียบความคิดและเสนอแนว ทางแก้ไขปัญหา 2) การเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยนักศึกษาได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วม ร่วมในการออกแบบ โครงการพัฒนาที่ยั่งยืนและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ผ่านการปฏิบัติจริงในชุมชน สอดคล้องกับ สุปรียา ไผ่ล้อม ที่สรุปว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบที่ เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้สัมผัส และ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้เผชิญสถานการณ์และหาทางเลือกได้คิดวิเคราะห์ฝึก ปฏิบัติจนประจักษ์จริงเกิดความรู้ซึ่ง การเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เสริมสร้างทักษะการ ทำงานตามสภาพแวดล้อมจริง (สุปรียา ไผ่ล้อม, 2562) 3) การพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับประชาชนในชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นที่ในการศึกษาช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Owens, T. R., Wang, C. & Beakley, B. A. et al. ที่กล่าวว่า โครงสร้างทางสังคมและแบบแผนทางสังคม สภาพ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของชุมชน และการทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่มของผู้เรียนโดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีทั้งในส่วนภาคทฤษฎีและภาคการฝึกปฏิบัติ (Owens, T. R. & Wang, C., 1996); (Beakley, B. A. et al., 2003) 4) การพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน โดย สอดคล้องกับทฤษฎีของ คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ซึ่ง Cohen, R. & Kinney, D. ได้กล่าว ย้ำไว้ว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ ที่มีความหมาย โดยผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Cohen, R. & Kinney, D., 1999) การเรียนรู้ ในบริบทของชุมชนและสังคมทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนกระบวนการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติจริง ในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ Billig, S. H. ที่กล่าวถึง Service Learning หรือการเรียนรู้ที่มี ส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ ช่วยพัฒนาชุมชน แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น ความเป็น ผู้นำ การทำงานร่วมกัน และ การแก้ปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนทำให้ผู้เรียนเข้าใจความท้าทายที่เกิดขึ้นใน สังคม และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่เชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน (Billig, S. H., 2000)

ผู้สอน การใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้สอนเกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนใน หลายด้าน ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอน ผู้สอนไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังทำ หน้าที่ เป็น "ผู้ช่วย" หรือ "โค้ช" ที่สนับสนุนการเรียนรู้และการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านประสบการณ์จริงใน ชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิฆานนท์ ชุมแวงวาปี และ ลัดดา ศิลาน้อย ที่สรุปว่าการใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาของผู้เรียน ผ่านการลงพื้นที่เพื่อ ฝึกทักษะการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาหลากหลาย การเรียนรู้ในลักษณะนี้ กระตุ้นและท้าทายผู้เรียนให้คิดอย่างมีเหตุผล และสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิฆานนท์ ชุมแวงวาปี และลัดดา ศิลาน้อย, 2566) นอกจากนี้ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ กล่าวไว้ว่า การใช้ชุมชน เป็นฐานยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับปัญหาจริงในชุมชน (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ที่ Cohen, R. & Kinney, D ได้เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการสะท้อนความรู้จากการปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อม จริง (Cohen, R. & Kinney, D., 1999) 2) การพัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอน สามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน และการประเมินผลจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Chavez, L. & Garcia, M. ที่สรุปว่า ไม่เพียงแต่ผู้เรียนที่ได้รับประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับชุมชน แต่ ผู้สอนก็ได้รับการพัฒนาเช่นกัน โดยเฉพาะในการสะท้อนผลการสอนและการปรับแนวทางการสอนให้ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น (Chavez, L. & Garcia, M., 2024) ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และมีผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม 3) การเปลี่ยนแปลงในการใช้วิธีการสอน โดยผู้สอนนำวิธีการที่ยืดหยุ่นและ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการเชิญผู้เชี่ยวชาญจาก ชุมชนมาแบ่งปันประสบการณ์ 4) การปรับตัวและการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยผู้สอนสะท้อนผลการสอนอย่าง ต่อเนื่องและใช้ข้อมูลจากนักศึกษาและชุมชนในการปรับปรุงแผนการสอน และ 5) การส่งเสริมความรับผิดชอบ ต่อสังคม พบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้ผู้สอนพัฒนาและมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้เรียนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ

ชุมชน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนในหลายด้าน ดังนี้

- 1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาและผู้สอนในการ พัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการจัดการปัญหาภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่ง Harkavy, I. & Hartley, M. ได้ เสนอแนะไว้ว่า Community-Based Learning ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนรอบข้างอีกด้วย (Harkavy, I. & Hartley, M., 2009) 2) การสร้างความ ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและร่วมค้นหาวិธีการแก้ไขผ่านกิจกรรม การศึกษาและโครงการวิจัย ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อในการดูแลสิ่งแวดล้อม 3) การพัฒนาทักษะและ ความสามารถของคนในชุมชน โดยชุมชนได้รับทักษะและความรู้จากการร่วมมือกับนักศึกษาและผู้สอน เช่น การใช้เครื่องมือวิจัยและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม 4) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับภายนอก พบว่า การร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เสริมความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ช่วยนำทรัพยากร ภายนอกมาพัฒนาชุมชน 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกัน พบว่า ชุมชนได้ร่วมเรียนรู้และ ทำกิจกรรมต่าง ๆ เสริมสร้าง

ความร่วมมือและความเป็นหนึ่งเดียวในการแก้ปัญหาท้องถิ่น สอดคล้องกับ แนวคิดของ Dorado, S. & Giles, D. E. กล่าวไว้ว่า การบริการชุมชนที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตัวเอง แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเข้าใจบทบาทของตนใน การพัฒนาชุมชนในระยะยาว การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน (Dorado, S. & Giles, D. E., 2004) 6) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ชุมชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการรักษา สิ่งแวดล้อมและการดูแลสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถเกิดขึ้น ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม Service-Learning ที่ช่วยให้นักศึกษาและชุมชนร่วมกันเรียนรู้ถึงความสำคัญ ของการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับหลักการที่ Cohen, R. & Kinney, D. ได้กล่าวถึงในบทความ "Service-Learning in the Community College" ว่า Service-Learning เป็น เครื่องมือสำคัญในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักศึกษาและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Cohen, R. & Kinney, D., 1999)

สรุป

บทความวิชาการนี้ สรุปได้ว่า แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในบริบทของชุมชน มุ่งพัฒนาทักษะและความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจริงในสังคมและสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิตใช้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยชุมชนสตูล โดยการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน มีเนื้อหาประกอบด้วย 1) พื้นฐานทางทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน เป็นฐาน 2) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มี 6 กลยุทธ์ ได้แก่ การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ (Academically Based Community Service: ABCS) การศึกษาความเป็นพลเมือง (Civic Education) การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) หรือ “การเรียนรู้เชิงประสบการณ์” การเรียนรู้โดยการบริการ (Service Learning) และการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-Based Learning) 3) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิต ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb, D.A. ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience) การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflective Observation) การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization) และการทดสอบและปรับใช้ความรู้ (Active Experimentation) มีดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 - 5 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) สัปดาห์ที่ 6 - 10 การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) สัปดาห์ที่ 11-13 การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) สัปดาห์ที่ 14 - 15 การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และ

ผลิตผลงานสร้างสรรค์ (Active Experimentation & Creative Outputs) 4) การประเมินผล ได้แก่ การประเมินตนเองของ นักศึกษา (Self-Assessment) บันทึกสะท้อนความคิด (Reflection Journals) การประเมินโดยผู้สอน (Instructor's Evaluation) เครื่องมือที่ใช้คือ เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) การสอบหรือแบบทดสอบ (Exams/Quizzes) การประเมินการทำงานกลุ่ม (Group Project Evaluation) และการประเมินจากชุมชน (Community Feedback) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามจากชุมชน (Community Surveys) การ สัมภาษณ์หรือกลุ่มสนทนา (Interviews or Focus Groups) เครื่องมือการประเมินผลรวม (Integrated Assessment Tools) 1) ใช้ระบบการประเมินออนไลน์ (Online Assessment Platforms) การใช้ แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Forms, SurveyMonkey หรือแพลตฟอร์ม LMS (Learning Management System) ในการรวบรวมข้อมูลจากทั้งสามแหล่งการประเมิน (ตนเอง ผู้สอน และชุมชน) อย่าง มีประสิทธิภาพ 2) เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis Tools) ใช้โปรแกรมเช่น Excel SPSS หรือ Google Sheets เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สอนสามารถ ประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีระบบ 6) ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้โดยชุมชน เป็นฐาน (Community-Based Learning) ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน นักศึกษาจะมีการศึกษาผ่านการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาบริบทต่าง ๆ เช่น ผังเครือญาติ โครงสร้างองค์กร ชุมชน ระบบสุขภาพชุมชน และประวัติศาสตร์พื้นที่ เพื่อเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและการแก้ไขที่ยั่งยืน จากนั้น นักศึกษาจะสะท้อนการเรียนรู้ผ่านการเขียนบันทึกและอภิปรายในห้องเรียน สรุปความรู้ที่ได้รับและออกแบบ โครงการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน รวมถึงการผลิตผลงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง เช่น โครงการ Zero Waste การสร้างแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประเมินผลจะใช้ทั้งการประเมินจากตนเอง ผู้สอน และชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยผลลัพธ์ที่ได้จะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการพัฒนาผู้สอนและชุมชนในด้านการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทักษะร่วมกันใน การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ทิตานนท์ ชุมแวงวาปี และลัดดา ศิลาโน้อย. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาด้วยวิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชาสังคมศึกษา ส 21103. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(4), 7-14.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2564). กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : บทสะท้อนจากประสบการณ์และการเรียนรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน, 2(3), 78-85.
- ภูษณิศ มินาเขตร และสิริทรัพย์ สีหะวงษ์. (2562). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการใช้ Courseville ในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล, 25 (1), 74-87.

- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(3). 179-191.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สุปรียา ไผ่ล้อม. (2562). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเมืองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(5), 96-111.
- Beakley, B. A. et al. (2003). Community-based instruction: A Guidebook for Teachers. Virginia: Council for Exceptional Children.
- Billig, S. H. (2000). Research on K-12 School-Based Service Learning: The Evidence Builds. Phi Delta Kappan, 81(9), 658-664.
- Chavez, L. & Garcia, M. (2024). Building Social Responsibility through Community Partnerships in Education. Journal of Social Science Education, 22(4), 200-210.
- Cohen, R. & Kinney, D. (1999). Service-Learning in the Community College. The Community College Journal of Research and Practice, 23(7), 671-681.
- Delors, J. (1996). Learning: The Treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Paris: UNESCO Publishing.
- Dorado, S. & Giles, D. E. (2004). Service- Learning in Community- Based Organizations: Implications for Program Design and Evaluation. Journal of Community Practice, 12(3), 73-91.
- Furco, A. (1996). Service-learning and school-to-work: Making the connections. Journal of Cooperative Education, 32(1), 7-14.
- Harkavy, I. & Hartley, M. (2009). Creating a New American University: Public Engagement and the Development of Community- Based Learning. Change: The Magazine of Higher Learning, 41(5), 22-29.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. New Jersey: Prentice Hall.
- Melaville, A, et al. (2015). Community- based learning: Engaging students for success and citizenship. Partnerships/ Community. Retrieved February 15, 2025, from <http://digitalcommons.unomaha.edu/slcepartnerships/40>
- Owens, T. R. & Wang, C. (1996). Community - Based Learning: A Foundation for Meaningful Education Reform. United States of America: University of Nebraska at Omaha.
- Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. Human Development, 15(1-2), 1-12.
- Vygotsky, J. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge: Harvard University Press.

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร*

FACTORS HINDERING THE ENFORCEMENT OF BUILDING CONTROL LAWS FOR DEMOLITION IN BANGKOK

ศจชนก สมแพน*, กรรช ทวีสิน, วรานนท์ คงสง, ชัยวัฒน์ ภูวรกุลชัย

Sagachanok Sompan*, Korrakoch Taweessin, Waranon Kongsong, Chaiwat Pooworakulchai

หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Engineering, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ws.tamarind@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สำนักงานเขต (ฝ่ายโยธา) บริษัทและผู้รับเหมารื้อถอน ผู้ว่าจ้าง และเจ้าของอาคาร ซึ่งเลือกแบบเจาะจง จำนวน 280 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย One Way ANOVA และ Chi-square โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารระดับการศึกษา และลักษณะหน่วยงานที่ต่างกัน ไม่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร แต่ประสบการณ์ที่ต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงานที่ต่างกัน และตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) ที่ต่างกัน และพบว่า ปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ในระดับการศึกษา (0.565, 0.519, 0.924) ประสบการณ์ (0.769, 0.775, 0.159) ลักษณะหน่วยงาน (0.410, 0.394, 0.197) และตำแหน่งงาน (0.137, 0.456, 0.665) ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (สำหรับการรื้อถอนอาคาร) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: อุปสรรคต่อการใช้กฎหมาย, กฎหมายควบคุมอาคาร, การรื้อถอนอาคาร, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed: 1) to compare the hindering factors in the application of building control laws for building demolition, classified by the basic characteristics of individuals involved in the demolition process; and 2) to examine the relationship between the basic characteristics of those involved in building demolition and the hindering factors in the application of building control laws for demolition. A quantitative research method was employed, utilizing a purposive sample of 280 individuals involved in building demolition within the Bangkok Metropolitan Administration area, including personnel from district offices (civil engineering divisions), demolition companies and contractors, employers, and building owners. Data were collected using questionnaires and analyzed using frequency, percentage, mean, One-Way ANOVA, and Chi-square statistics, with a statistical significance level set at 0.05. The research findings indicated that individuals involved in building demolition with different educational levels and types of organizations did not perceive different hindering factors in the application of building control laws for building demolition. However, those with different levels of experience perceived different hindering factors related to the public/operators, and those with different job positions perceived different hindering factors related to the building control laws (specifically for building demolition). Furthermore, the study found no statistically significant relationship between the basic characteristics of individuals involved in building demolition – namely, educational level (0.565, 0.519, 0.924), experience (0.769, 0.775, 0.159), type of organization (0.410, 0.394, 0.197), and job position (0.137, 0.456, 0.665) – and the hindering factors in the application of building control laws in the aspects of building control laws (for building demolition), law enforcement officials, and the public/operators.

Keywords: Hindering the Enforcement of Building, Building Control Law, Demolition, Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่งผลให้มีสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้การรื้อถอนอาคารย่อมพบมากยิ่งขึ้น และสาเหตุส่วนใหญ่ที่ต้องทำการรื้อถอนนั้น ได้แก่ 1) อาคารเก่าหรืออาคารเสื่อมสภาพ ตามอายุการใช้งาน 2) โครงสร้างอาคารเสียหาย ไม่แข็งแรงที่อาจเกิดจากภัยต่าง ๆ 3) การรีโนเวทเปลี่ยนวัตถุประสงค์การใช้งานอาคาร 4) การรื้อถอนอาคารเก่าเพื่อสร้างอาคารใหม่ และ 5) การก่อสร้างอาคารที่ผิดกฎหมาย (Alpine Demolition Service, 2022) ปัจจุบันงานรื้อถอนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานก่อสร้างซึ่งจัดว่าเป็นงานที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นมากที่สุด เมื่อดูจากสถิติสถานการณ์การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงาน ปี 2561 – 2565 (สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน, 2566) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จังหวัดและประเภทกิจการที่มีจำนวนการประสบอันตรายสูงสุด ปี 2561 – 2565

จำแนกตามประเด็น		จำนวน	ร้อยละ/ปี
จังหวัดที่มีการประสบอันตรายสูงสุด	กรุงเทพมหานคร	107,919 ราย	25.60
	อาคารที่พักอาศัย	14,194 ราย	3.37
	อาคารที่ไม่ใช่ที่พักอาศัย	11,040 ราย	2.62

การรื้อถอนอาคารจัดได้ว่าเป็นงานวิศวกรรมควบคุม โดยหลักสำคัญของวิศวกรรมการรื้อถอนนั้นจะต้องเริ่มรื้อจากข้างบนไล่ลงมาข้างล่าง หรือที่เรียกว่า การรื้อถอนแบบ Top Down (อมร พิมาณมาศ, 2565) ดังนั้นจึงต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุม ซึ่งปัจจุบันคือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 อีกทั้งยังมีกฎกระทรวง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2526 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวง (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2528 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แต่ก็ยังพบว่าเหตุการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้น อาทิ เหตุอาคารพาณิชย์ 4 ชั้นที่กำลังรื้อถอนมีเศษวัสดุร่วงหล่นฟุ้งกระจายตกลงบนพื้นผิวการจราจร เลยออกมาจากแนวที่กั้นรื้อถอน และเศษวัสดุอีกบางส่วนตกลงบริเวณของอาคารข้างเคียง จุดเกิดเหตุถนนเจริญสนิทวงศ์ 93 (ไทยรัฐออนไลน์, 2566) ทั้งนี้อาจด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับใช้อยู่อาจไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันหรือเกิดจากความมั่งงายเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของผู้ประกอบการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เกี่ยวข้อง (ทวิศ ศรีเกตุ, 2559) ดังนั้นกฎหมายควบคุมอาคาร จึงเป็นประเด็นหลักในเหตุการณ์ต่าง ๆ

ความซับซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารในเขตกรุงเทพมหานคร ค่อนข้างมีข้อจำกัดในด้านกฎหมาย การทุจริต และการขาดการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ทั้ง เสียง ฝุ่นละออง แรงสั่นสะเทือน และอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตและทรัพย์สิน (ปราโมทย์ คงเจริญเขตต์, 2556) ปัญหาเหล่านี้ผู้รื้อถอนเองมักจะมองข้าม รวมถึงตัวเจ้าพนักงานเองด้วย จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร และความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร โดยมุ่งเน้นศึกษาความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารทุกภาคส่วน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการรื้อถอนอาคารที่ถูกต้อง ปลอดภัย และเหมาะสมกับกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 931 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สำนักงานเขต (ฝ่ายโยธา)	50 เขต	จำนวน	667	คน
บริษัทและผู้รับเหมารื้อถอน	25 ทีม	จำนวน	252	คน
ผู้ว่าจ้าง และเจ้าของอาคาร		จำนวน	12	คน

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้เท่ากับ 280 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เป็น 280 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ลักษณะหน่วยงาน และตำแหน่งงาน และเป็นคำถามปลายปิด (Close end Question)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) จำนวน 10 ข้อ ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย จำนวน 10 ข้อ และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 ข้อ โดยคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ตรวจสอบด้วยค่า IOC โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และได้ค่ามีคะแนน IOC เท่ากับ 1.0 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 ถือว่าแบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ แล้วทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ Try out กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิศวกรโยธา สถาปนิก ช่างโยธา ผู้รับเหมา หรือเจ้าของบริษัท ที่เป็นพนักงานของรัฐ เอกชน หรืออิสระ จำนวน 30 คน ได้ผลการทดสอบของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Cronbach Alpha (α) เท่ากับ 0.946 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.7 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 94.6%

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย One-Way ANOVA : F-test เปรียบเทียบรายคู่ด้วย วิธีของ LSD (Fisher's least-significant different) และ Chi-square

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในปริญญาตรี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 46.79 มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี

จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 42.14 มีลักษณะหน่วยงานเป็นภาคเอกชน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33.57 และมีตำแหน่งงานเป็นโพร์แมน/นายช่าง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 22.14

ผลการวิจัยปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร พบว่าด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) ระดับความคิดเห็นสูงสุด พบว่า ปัจจัยการพัฒนาข้อกำหนดล่าช้ากว่าสถานการณ์จริง ต้องมีสาเหตุเกิดขึ้นก่อนจึงมีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย ระดับความคิดเห็นสูงสุด พบว่า ปัจจัยการทุจริตในการออกใบอนุญาตรื้อถอนอาคารให้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน ระดับความคิดเห็นสูงสุด พบว่า ปัจจัยการรื้อถอนอาคารที่ไม่มีการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$)

ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ลักษณะหน่วยงาน และตำแหน่งงาน ด้วยค่าสถิติ One-Way ANOVA : F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร

ปัจจัยพื้นฐาน ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การรื้อถอนอาคาร	ค่าสถิติ	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร		
		ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร)	ด้านผู้บังคับใช้ กฎหมาย	ด้านประชาชน/ ผู้ปฏิบัติงาน
ระดับการศึกษา	Sig.	0.587	0.097	0.691
	ผลทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์	Sig.	0.306	0.793	0.020*
	ผลทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง
ลักษณะหน่วยงาน	Sig.	0.171	0.255	0.768
	ผลทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ตำแหน่งงาน	Sig.	0.020*	0.771	0.832
	ผลทดสอบ	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ไม่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกัน (Sig. = 0.020) จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี กับประสบการณ์ 10 - 20 ปี และประสบการณ์ 5 - 10 ปี กับประสบการณ์ 10 - 20 ปี แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามประสบการณ์รื้อถอนอาคาร เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD

ประสบการณ์	ต่ำกว่า 5 ปี	5 ปี - 10 ปี	10 ปี - 20 ปี	20 ปี ขึ้นไป
ต่ำกว่า 5 ปี		0.318	0.022*	0.356
5 ปี - 10 ปี			0.003*	0.156
10 ปี - 20 ปี				0.643
20 ปี ขึ้นไป				

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ที่มีลักษณะหน่วยงานต่างกัน ไม่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) (Sig. = 0.020) แตกต่างกัน จำนวน 4 คู่ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารที่มีตำแหน่งงานเจ้าของบริษัท/หัวหน้าฝ่าย กับตำแหน่งงานวิศวกร/สถาปนิก ตำแหน่งงานเจ้าของบริษัท/หัวหน้าฝ่าย กับตำแหน่งงานโพรแมน/นายช่าง ตำแหน่งงานเจ้าของบริษัท/หัวหน้าฝ่าย กับตำแหน่งงานเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) และตำแหน่งงานวิศวกร/สถาปนิก กับตำแหน่งงานผู้รับเหมา แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) จำแนกตามตำแหน่งงาน เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD

ตำแหน่งงาน	เจ้าของบริษัท/หัวหน้าฝ่าย	วิศวกร/สถาปนิก	ผู้รับเหมา	โพรแมน/นายช่าง	เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.)	พนักงานธุรการ	พนักงานควบคุมเครื่องจักร	ผู้ว่าจ้าง/เจ้าของอาคาร
เจ้าของบริษัท/หัวหน้าฝ่าย		0.002*	0.60	0.005*	0.012*	0.739	0.209	0.157
ฝ่าย			6	0.691	0.973	0.113	0.161	0.827
วิศวกร/สถาปนิก			0.04	0.079	0.078	0.575	0.535	0.306
ผู้รับเหมา			1*		0.729	0.152	0.277	0.988
โพรแมน/นายช่าง						0.126	0.229	0.823
เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย							0.371	0.236
พนักงานธุรการ								0.540
พนักงานควบคุมเครื่องจักร								
ผู้ว่าจ้าง/เจ้าของอาคาร								

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้วยการวิเคราะห์ค่า Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารของระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) (sig. = 0.565) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย (sig. = 0.519) และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน (sig. = 0.924) ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารของประสบการณ์รื้อถอนอาคาร ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) (sig. = 0.769) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย (sig. = 0.775) และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน (sig. = 0.159) ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารของลักษณะหน่วยงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) (sig. = 0.410) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย (sig. = 0.394) และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน (sig. = 0.197) ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารของตำแหน่งงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) (sig. = 0.137) ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย (sig. = 0.456) และด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน (sig. = 0.665) ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร

ปัจจัยพื้นฐาน ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การรื้อถอนอาคาร	ค่าสถิติ	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร		
		ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร)	ด้านผู้บังคับใช้ กฎหมาย	ด้านประชาชน/ ผู้ปฏิบัติงาน
ระดับการศึกษา	Sig.	0.565	0.519	0.924
	Chi-Square	4.835	8.154	3.795
ประสบการณ์	Sig.	0.769	0.775	0.159
	Chi-Square	3.308	5.674	13.080
ลักษณะหน่วยงาน	Sig.	0.410	0.394	0.197
	Chi-Square	3.973	6.263	8.601
ตำแหน่งงาน	Sig.	0.137	0.456	0.665
	Chi-Square	19.775	21.042	17.753

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

1. ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) ปัจจัยการพัฒนาข้อกำหนดล่าช้ากว่าสถานการณ์จริง เช่น ต้องมีเหตุเกิดขึ้นก่อนจึงมีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนากฎหมายต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ที่ซับซ้อน เช่น การร่าง การปรึกษาหารือ การอนุมัติจากหลายฝ่าย และการพิจารณาในรัฐสภา รวมถึงการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้การปรับปรุงกฎหมายล่าช้า จึงทำให้กฎหมายเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคาร ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทอาคารรื้อถอนที่ต้องขออนุญาตในมาตรา 22 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในมาตรา 40 42 และ 43 และบทกำหนดโทษในการฝ่าฝืนกฎหมายในมาตรา 65 66 ทวิ และ 73 (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร, 2522) ต่อมา กฎกระทรวง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2526 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้กล่าวเกี่ยวกับหน้าที่ วิธีการปฏิบัติงานของผู้ดำเนินการรื้อถอนอาคาร รายละเอียดได้กำหนดไว้ในหมวด 3 ข้อ 23 ถึง ข้อ 29 (กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 4), 2526) และกฎกระทรวง (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2528 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้กล่าวเกี่ยวกับข้อกำหนดการกระทำที่ถือเป็นการรื้อถอนอาคาร ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อ 2 (กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 11), 2528) ซึ่งไม่มีการพัฒนาในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ดังผลการวิจัย อธิธิพล เนธิยุคต์ สิงขรแก้ว พบว่า ปัญหาการออกกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ มีค่าทางสถิติระดับความรุนแรงในระดับมาก เป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมือง (อธิธิพล เนธิยุคต์ สิงขรแก้ว, 2562)

2. ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย ปัจจัยการทุจริตในการออกใบอนุญาตรื้อถอนให้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ตาม (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร, 2522) ได้กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาประเมิน และอนุมัติการขออนุญาตการรื้อถอนอาคารแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งไม่มีหลักเกณฑ์เป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนในการขออนุญาต ดังนั้นอำนาจการใช้ดุลยพินิจนี้ จะมีความถูกต้องมากน้อยขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่เป็นผู้พิจารณา ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจจะใช้ดุลยพินิจที่ผิด ไม่เที่ยงธรรม รวมถึงการทุจริตได้ ดังผลการวิจัย อุเทน สุขทั่วญาติ และ ณรงค์ เชื้อบัวเย็น พบว่า การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาข้อเท็จจริงประกอบข้อกำหนดของพนักงานท้องถิ่นของไทยค่อนข้างหละหลวม ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารจึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น (อุเทน สุขทั่วญาติ และ ณรงค์ เชื้อบัวเย็น, 2566) และการทุจริตในการรับสินบนจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายการที่เจ้าหน้าที่ทุจริตเพื่อให้การออกใบอนุญาตรื้อถอนอาคารเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม ส่งผลให้การรื้อถอนดำเนินการโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานความปลอดภัยและข้อกำหนดของ

3. ด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน ปัจจัยการรื้อถอนอาคารที่ไม่มีการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เนื่องจากตามข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ไม่ได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) ในการควบคุมในงานรื้อถอนอาคาร จึงทำให้การป้องกันอันตรายต่าง ๆ การหละหลวมหรือการปฏิบัติอย่างไม่ปลอดภัย และไม่เหมาะสมต่อพื้นที่บริเวณในการรื้อถอนอาคาร ดังผลการวิจัย กชนน สุภาตรี พบว่า ไม่มีข้อบังคับให้การรื้อถอนอาคารต้องมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.วิชาชีพ) ร่วมควบคุมการรื้อถอนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงนำไปสู่การสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเสมอ (กชนน สุภาตรี, 2556) นอกจากนี้บทกำหนดโทษถ้าเทียบกับปัจจุบันแล้วอาจมีโทษที่เบาเกินไป ทั้งระวางโทษ

จำคุก และค่าปรับ มูลค่าอาจไม่เหมาะสมกับในเวลาปัจจุบัน จึงทำให้ประชาชนหรือผู้ปฏิบัติงานไม่มีความเกรงกลัวต่อบทลงโทษดังกล่าว และของ ชุมพล นาวงษ์ พบว่า อัตราโทษมีผลในการข่มขู่ยับยั้งบุคคลผู้มีรายได้น้อยให้เกรงกลัวต่อกฎหมายได้ แต่ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งบุคคลผู้มีรายได้สูงได้ เพราะผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นได้รับมีมากกว่าอัตราโทษปรับนั้นหลายเท่า (ชุมพล นาวงษ์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) พบว่า ปัจจัยการพัฒนาข้อกำหนดล่าช้ากว่าสถานการณ์จริง จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนากฎหมายให้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติงานรื้อถอนอาคารเกิดการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับอาคารในปัจจุบัน ส่งผลในการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ จึงควรแก้ไข ให้การรื้อถอนอาคารต้องขออนุญาตหรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นทุกกรณี

2. ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย พบว่า ปัจจัยการทุจริตในการออกใบอนุญาตรื้อถอนให้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากงานรื้อถอน เนื่องจากประชาชนต้องการหลีกเลี่ยงการแจ้งขออนุญาตรื้อถอน ควรมีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายควบคุมอาคารให้มีการจำกัดดุลพินิจของเจ้าพนักงานลงในการออกคำสั่ง ควรตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาออกคำสั่ง

3. ด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยการรื้อถอนอาคารที่ไม่มีการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ซึ่งหากมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.วิชาชีพ) เข้ามาควบคุมงาน ก็จะช่วยลดปัญหายันตรายต่าง ๆ ได้ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารในระดับการศึกษา และลักษณะหน่วยงานที่ต่างกัน ไม่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารมีประสบการณ์ที่ต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านประชาชน/ผู้ปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารมีตำแหน่งงานต่างกัน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ด้านกฎหมายควบคุมอาคาร (เฉพาะงานรื้อถอนอาคาร) ที่แตกต่างกัน และปัจจัยพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคาร ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ควรให้ความสำคัญกับกฎหมายควบคุมอาคาร สำหรับการรื้อถอนอาคาร ให้ครอบคลุมกับอาคารต่าง ๆ ในปัจจุบัน ปรับแก้ไขมาตรา 22 ให้อาคารทุกประเภทควรขออนุญาต เพราะไม่ว่าจะเป็นอาคารเล็กหรือใหญ่ ต่างก็ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในด้าน ฝุ่น เสียง และอุบัติเหตุ เพื่อควบคุมให้งานรื้อถอนนั้นปฏิบัติได้ถูกต้อง และปลอดภัย อีกทั้งควรมีข้อกำหนดทางกฎหมายในการตรวจสอบอาคารว่าเข้าข่ายในการรื้อถอนหรือไม่ เพื่อควบคุมอุบัติเหตุที่เกิดจากการถล่มของอาคาร ต่อมาควรให้ความสำคัญกับผู้บังคับใช้กฎหมาย ที่ต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาและออกคำสั่งในกระบวนการรื้อถอน ควรเพิ่มหน่วยงานให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานก่อนออกคำสั่งต่าง ๆ เพื่อช่วยได้ตรงความเหมาะสม ลดความผิดพลาดและการทุจริตได้ และควรให้ความสำคัญกับประชาชน/ผู้ปฏิบัติงาน เพิ่มข้อบังคับในกฎหมายควบคุมอาคารกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.วิชาชีพ) ในการควบคุมงานรื้อถอนอาคาร

เอกสารอ้างอิง

- กชนน สุภาตรี. (2556). การศึกษาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องการรื้อถอนอาคาร. ใน สารนิพนธ์อิสระ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตรวจสอบและกฎหมายวิศวกรรม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 11). (2528). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 102 ตอนที่ 134 หน้า 1 (26 กันยายน 2528).
- กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 4). (2526). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 100 ตอนที่ 196 หน้า 27-28 (16 ธันวาคม 2526).
- ชุมพล นาวงษ์. (2559). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522. ใน สารนิพนธ์อิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวิศ ศรีเกตุ. (2559). รื้อถอนอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร. เรียกใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 2565 จาก https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1759
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). รื้อตึกอายุ 40 ปี หล่นฟุ้งกระจายบนถนนจรัญสนิทวงศ์ 93. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2784009>
- ปราโมทย์ คงเจริญเขตต์. (2556). การบริหารจัดการความปลอดภัยในงานรื้อถอนอาคารในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร. (2522). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 80 หน้า 1-25 (14 พฤษภาคม 2522).
- สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน. (2566). สถานการณ์การประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ปี 2561 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.ohswa.or.th/attachments/view/?attach_id=359766
- อมร พิมานมาศ. (2565). การรื้อถอนอาคารตามหลักวิศวกรรมตอนที่ 1. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Og6CT1fXRtE>
- อิทธิพล เนธิยุคต์ สิงขรแก้ว. (2562). การใช้กฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายการผังเมืองเพื่อการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุเทน สุขท้าวญาติ และณรงค์ เชื้อบัวเย็น. (2566). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารของเจ้าพนักงานท้องถิ่น. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 10(1), 123-139.
- Alpine Demolition Service. (2022). Reasons for Building Demolition. Retrieved October 22, 2022, from <https://www.knockitdown.com/2022/08/15/reasons-to-demolish-a-building>

สารานุกรมวัฒนธรรม (ไทย) ภาคใต้ : ตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ในบริบทความเป็นไทย*

THE ENCYCLOPEDIA OF SOUTHERN THAI CULTURE: THE CREATION OF SOUTHERN IDENTITY IN THE THAINESS CONTEXT

พรชัย นาคสีทอง

Pornchai Nakseethong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

Corresponding author: E-mail: npornchai@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและ ตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ โดยศึกษาผ่านสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ (พ.ศ. 2529) สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (พ.ศ. 2542) และ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (เพิ่มเติม พ.ศ. 2554) ตามระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์และนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ : การก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้บริบทของความเป็นไทย 2) จาก “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” สู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย ด้วยความมุ่งมั่นและความสำเร็จของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ที่ต้องการนำเสนอคุณค่าและมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติและระดับสากล สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ได้เป็นแรงผลักดันนำไปสู่ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ทั้ง 4 ภาค (ได้แก่ เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง และภาคใต้) และสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ได้สร้างมาตรฐานชุดคำอธิบายและความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การปกครอง สังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด กลุ่มชาติพันธุ์และการละเล่นของแต่ละพื้นที่ ผ่านการอธิบายตนเองกับสรรพสิ่งที่อยู่รอบกาย ชุมชนท้องถิ่นภาคใต้และชาติ ซึ่งได้ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้ที่แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นหรือท้องถิ่นนิยมที่สัมพันธ์กับสำนึกถึงความเป็นชาติและความเป็นไทยในเวลาเดียวกัน

คำสำคัญ: สารานุกรมวัฒนธรรม (ไทย) ภาคใต้, อัตลักษณ์คนใต้, ความเป็นไทย

Abstract

This research article aims to analyze and present the establishment of the emotions and southern identity by Professor Suthiwong Phongpaiboon as appeared in the Encyclopedia of Southern Thai Culture, by studying through the Encyclopedia of Southern Culture (1986), the Encyclopedia of Southern Thai Culture (1999), and the Encyclopedia of Southern Thai Culture (additional edition - 2011) according to historical research methods and presented in the form of an analytical description. The research results found that the establishment of the emotions and southern identity by Professor Suthiwong Phongpaiboon, which appeared in the Encyclopedia of Southern Thai Culture, is divided into 2 parts : 1) The life, works, roles and academic networks of Professor Suthiwong Phongpaiboon: The formation of local identity in the context of Thainess . 2). From “Encyclopedia of Southern Culture” to “Encyclopedia of Southern Thai Culture”: the establishment of emotions, feelings, and southern identity which Relate to Thainess. With the intention and success of Professor Suthiwong Phongpaiboon who wants to present the value and wisdom of local heritage to the national and international levels, the Encyclopedia of Southern Thai Culture has been the driving force behind the Thai Cultural Encyclopedia of all four regions (North, Northeast, Central, and South). The Encyclopedia of Southern Thai Culture has created a standard set of descriptions and knowledge about art, culture, language, history, government, society, important places, occupations, beliefs and traditions, important people, nature, environment, weighing and measuring systems, ethnic groups and games of each area, through self-explanation of the surrounding environment, the local southern community and the nation. This has created a sense of belonging and established a southern identity that expresses local identity or localism that is related to a sense of nationality and Thainess at the same time.

Keywords: The Encyclopedia of Southern (Thai) Culture, Southern identity, Thainess

บทนำ

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ถือเป็นผลงานสำคัญชิ้นหนึ่งของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในจำนวนผลงานวิชาการด้านคติชนวิทยาและท้องถิ่นศึกษาอีกมากมาย ทั้งนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ว่า “...จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ความรู้แบบสารานุกรมนั้นไม่ได้ลอยมาเอง แต่มาจาก “มุมมอง” อันหนึ่ง นับตั้งแต่จะเลือกเรื่องอะไรเป็นตัวแทนของความรู้ในเรื่องนั้นๆ บ้าง ไปจนถึงแบบแผนความเชื่อ การปฏิบัติ และประเพณีต่างๆ ย่อมตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์ในวัฒนธรรมนั้นๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กันเช่นนั้น ๆ เหล่านี้ย่อมเป็น “มุมมอง” ที่ขาดไม่ได้ในการแสวงหา

และแสดงความรู้ข้อเท็จจริง ดังนั้น ในการนี้อาจารย์สุธิวศ์จึงสร้างอัตลักษณ์ของคนได้ขึ้น (อาจโดยไม่รู้ตัว) คนได้มีอุปนิสัยอย่างนั้นอย่างนี้ ยึดถือหลักการอย่างนั้นอย่างนี้ในชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบอย่างนั้นอย่างนี้และเกลียดอย่างนั้นอย่างนี้...” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2560) และคำกล่าวของนิธิที่มีต่อความรู้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้และการสร้างอัตลักษณ์ของคนได้คงไม่ใช่เป็นสิ่งที่นิธิอนุมานขึ้นเองอย่างไม่มีต้นสายปลายเหตุ หากแต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากชีวิต งานเขียน ผลงานและบทบาทของศาสตราจารย์ สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ รวมถึง “หน่ออ่อนทางวิชาการ” หรือนักวิชาการและผลงานทางวิชาการที่เป็นเครือข่ายของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ ซึ่งนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญต่อวงวิชาการด้านคติชนวิทยาและท้องถิ่นศึกษา สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เป็นผลงานที่ศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการได้ริเริ่มและดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2524 และแล้วเสร็จเรียบร้อยและออกเผยแพร่เมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2529 โดยได้มีนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้านและท่านผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกันเขียน/เรียบเรียงเป็นจำนวนทั้งสิ้น 221 คน และความสำเร็จของการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เมื่อ 2529 นำไปสู่การจัดทำโครงการสารานุกรมวัฒนธรรมไทย 4 ภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้) จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 รวมถึงสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ตามลำดับ

สำหรับ “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” หรือในเวลาต่อมาได้มีการปรับชำระเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาเป็น “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” นับว่าเป็นความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การละเล่น การเมืองการปกครอง สังคม ความเชื่อ ประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ สถานที่สำคัญ และอาชีพของท้องถิ่นภาคใต้อย่างรอบด้าน และที่สำคัญ เนื้อหา/ความรู้ดังกล่าวนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติและบริบทของความเป็นไทยอย่างลุ่มลึก ด้วยเหตุนี้ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้จึงมีอิทธิพลต่อการสร้างสำนึกความเป็นชาติและความเป็นท้องถิ่นนิยมในเวลาเดียวกัน แม้ว่าสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ และหรือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้จะมีความสำคัญดังที่กล่าวข้างต้น แต่ปัจจุบันยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิเคราะห์สารานุกรมวัฒนธรรมขึ้นนี้โดยตรง หากแต่การศึกษาที่ผ่านมาเน้นไปที่บทบาทของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อแวดวงวิชาการท้องถิ่นศึกษาและคติชนวิทยาภาคใต้ ดังปรากฏในผลงานเรื่อง “พลวัตวิถีวิทยาวัฒนธรรมศึกษาภาคใต้ผ่านงานเขียนของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์” ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ บทบาทและผลงานของศาสตราจารย์สุธิวศ์ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงวิถีวิทยาในการทำงานของท่าน ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 – 2550 โดยจุดเริ่มต้นจากการศึกษารวบรวม เรียบเรียง ปรวรรต ปฏิบัติการภาคสนาม สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้/องค์ความรู้ใหม่ด้วยวิถีวิทยาหรือแนวคิดที่ว่า “สาวย่าน นับโยด” รวมถึงการสร้างนักวิจัย/นักวิชาการและเครือข่ายทางวิชาการทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ (ศิริอร เพชรภิมย์, 2563)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การทำความเข้าใจการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็น (คน) ได้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ผ่านสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้และสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ก็ยังไม่ปรากฏให้เห็นในแวดวงวิชาการด้วยเช่นกัน จะมีก็แต่การวิเคราะห์ผ่านหนังสือแจกงานศพที่อธิบายความแปรเปลี่ยนของอารมณ์ความรู้สึกและความไฝฝันของสังคมท้องถิ่นใต้ ทศวรรษ 2460 – 2550 (พรชัย นาคสีทอง, 2564) จาก

ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่การเกิดขึ้นของบทความวิจัยชิ้นนี้ (ปรับปรุงและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “จาก ‘ของดีปักษ์ใต้’ ถึง ‘สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้’ : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบ ‘ความเป็นคนใต้’ โดยศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์”) ที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าสารานุกรมวัฒนธรรม (ไทย) ภาคใต้ได้ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้จนกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์ความเป็นไทยอย่างแนบแน่นผ่านการสร้างมาตรฐานชุดคำอธิบายและความรู้ซึ่งสัมพันธ์กับ “สรรพสิ่ง” รอบกาย “ชุมชน-ท้องถิ่นภาคใต้” และ “ชาติ”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรม (ไทย) ภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในบทความวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) สำหรับการวิเคราะห์สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ (ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2529) สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2542) และ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2554) ร่วมกับเอกสารอื่นๆ เช่น งานเรื่องเกิดเป็นคนใต้, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์, ชาติเมื่อวายุขม อุดมการณ์รัฐไทยในอนุสรณ์ฯ ผู้ดับสูญ, พลวัตวิถีชีวิตวัฒนธรรมศึกษาภาคใต้ผ่านงานเขียนของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์, ภูมิปัญญาการปราบปรามของ พล.ต.ต. ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช, 100 ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา, หัวเชื้อกวีวชน เป็นต้น และนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analytics)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์และนำเสนอการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ที่ปรากฏให้เห็นในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ และหรือสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีเงื่อนไข หากแต่เกิดขึ้นและสืบเนื่องจากประสบการณ์ในชีวิต ผลงาน บทบาท และเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์อันนำมาซึ่งการก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นจนนำไปสู่ตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ในบริบทความเป็นไทย เพราะฉะนั้น การนำเสนอผลการศึกษาก็แบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

1. ชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ : การก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้บริบทของความเป็นไทย

การปรากฏขึ้นของประวัติบุคคลในพื้นที่สาธารณะเป็นประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องธรรมดา ด้วยเหตุว่าการเขียนประวัติเป็นการเสริมสร้างฐานะและบารมีให้กับบุคคลผู้นั้น สำหรับในสังคมท้องถิ่นภาคใต้ได้รับแนวความคิดแบบนี้ตั้งแต่ท้องถิ่นได้รับการศึกษาสมัยใหม่และเทคโนโลยีธุรกิจการพิมพ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมโลกทัศน์และสำนึกทางประวัติศาสตร์ “ประวัติ” และ “ชาติกำเนิด” จึงถูกนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งในหนังสือแจกงานศพ

ที่ดำเนินการและจัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ท้องถิ่นนับตั้งแต่ทศวรรษ 2470 เป็นต้นมาซึ่งพื้นที่สาธารณะทั่ว ๆ ไป และความพิเศษที่น่าสนใจคือการปรากฏให้เห็นในสารานุกรมฯ ด้วยเหตุว่า สารานุกรมฯ เป็นเอกสารที่ได้รับความน่าเชื่อถือตามมาตรฐานและหลักวิชาการ เพราะฉะนั้นรายละเอียดเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของบุคคลจึงมีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับไปโดยปริยาย ซึ่งศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ก็เป็นผู้หนึ่งที่ปรากฏชื่อกำในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ การปรากฏ “ประวัติ” และ “ชาติกำเนิด” ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์คงไม่ใช่เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ หากแต่เป็นเพราะชีวิต ผลงานและบทบาทของท่านเองนั้นได้สร้างคุณูปการต่อวงวิชาการไว้มากมาย และจำนวนของผลงานทั้งหมดของท่านนั้น การผลิต “พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้” การก่อตั้ง “สถาบันทักษิณคดีศึกษา” และการจัดทำ “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” นับว่ามีส่วนต่อการก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างมีนัยยะสำคัญ

ในขณะเดียวกันนั้นศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลิตนักวิชาการ/นักวิจัยท้องถิ่นทั้งในระดับบัณฑิตศึกษาและนักวิจัยภายใต้ชุดโครงการ “โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา” โดยสุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะหัวหน้าชุดโครงการและมีโครงการย่อย ๆ ที่นักวิจัยประกอบด้วยนักวิจัย/นักวิชาการในภาคใต้ที่ทำงานในมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู โรงเรียน และหน่วยงานต่างๆ ในภาคใต้กลายเป็นเครือข่ายที่ไม่เพียงแต่มีบทบาทสำคัญในการผลิตและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมภาคใต้ออกไปทั่วทั้งภาคเท่านั้น แต่ยังวางรากฐานให้กับการก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นครอบคลุมทั่วทั้งภูมิภาคด้วยในเวลาเดียวกัน เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลาของชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์นำไปสู่การก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นจนสามารถสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ภายใต้บริบทของความเป็นไทย โดยเฉพาะนับตั้งแต่การสร้างชุดความรู้ซึ่งนับเป็นมาตรฐานทางวิชาการผ่าน “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” หรือเมื่อมีการปรับปรุงชำระใหม่เป็น “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยมีเครือข่ายทางวิชาการร่วมกันผลิตความรู้ดังกล่าวมากจำนวน 323 คน

2. จาก “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” สู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย

สำหรับสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ที่มีศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการซึ่งถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางกระแสของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในทศวรรษ 2520 และนับเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ต้องการนำเสนอคุณค่าและมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติและระดับสากลซึ่งเป็นเป้าหมายประการสำคัญหนึ่งเมื่อครั้งจัดตั้งสถาบันทักษิณคดีศึกษา สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ได้ริเริ่มและดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2524 และแล้วเสร็จเรียบร้อยออกเผยแพร่เมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2529 มีการจัดพิมพ์ทั้งหมด 3,000 ชุดในแต่ละชุดมีจำนวน 10 เล่ม หรือมีจำนวน 4305 หน้า โดยได้มีนักวิชาการ ประชาชนชาวบ้านและท่านผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกันเขียน/เรียบเรียงเป็นจำนวนทั้งสิ้น 221 คน ในจำนวนของผู้เขียน/เรียบเรียงล้วนแล้วแต่เป็นเครือข่ายของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์แทบทั้งหมด สำหรับจุดประสงค์ของการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ด้วยเหตุผลที่ว่า วัฒนธรรมภาคใต้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจและการปกครองภาคใต้ และต่อการพัฒนาประเทศ ชุดความรู้ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ครอบคลุมเขตพื้นที่ 14 จังหวัด คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่

นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และมีเนื้อหาตามขอบข่ายซึ่งเป็นงานประมวลข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทุกแขนงทั้งของกลุ่มชนกลุ่มย่อยและกลุ่มชนใหญ่ของคนไทยในภาคใต้ ด้วยเหตุนี้ นิยามความหมายของวัฒนธรรมตามที่คณะกรรมการดำเนินการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้วางไว้จึงหมายถึงสิ่งทั้งปวงที่กลุ่มชนในภาคใต้สืบทอดและสร้างเสริมต่อ ๆ กันมา ทั้งที่ปรากฏเป็นรูปลักษณะให้มองเห็นได้และที่เป็นรูปแบบซึ่งเชื่อถือและแสดงออกร่วมกัน ตลอดจนกิจกรรมร่วมของกลุ่มชนน้อยใหญ่ในภาคใต้ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลและงานประดิษฐ์คิดค้นบางอย่างอันได้รับหรือส่งอิทธิพลซึมซับสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชนไม่ว่าประติสัทธิกรรมนั้น ๆ จะเกิดจากทรัพยากรบุคคลที่มีถิ่นกำเนิดในภาคใต้หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้เมื่อพิจารณา “คำชี้แจง” ของสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ซึ่งกล่าวถึงขอบข่าย เกณฑ์การเลือกสรรคำ การเรียกชื่อคำตั้ง การเสนอเนื้อหา การเรียงลำดับคำ การอ้างอิงถึงซึ่งกันและกัน รวมทั้งการบอกที่มาของภาพประกอบและชื่อผู้เรียบเรียงจะเห็นได้ถึงเครือข่ายทางวิชาการซึ่งประมวลข้อมูลจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญครอบคลุมนิยามความหมายตามที่คณะกรรมการดำเนินการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้วางไว้ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้จึงได้สร้างมาตรฐานชุดคำอธิบายและความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การปกครอง สังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด กลุ่มชาติพันธุ์และการละเล่นของแต่ละพื้นที่ ผ่านการอธิบายตัวตนและการอธิบายตนเองกับ 1) “สรรพสิ่ง” รอบภายในชีวิตประจำวัน 2) “ชุมชน/ท้องถิ่นภาคใต้” และ 3) “ชาติ” เพราะฉะนั้น สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสู่ความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของพื้นที่ในเวลาเดียวกัน และความสำเร็จของการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ที่เกิดขึ้นนี้ได้นำไปสู่การจัดทำ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย” ครบทั้ง 4 ภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ภาคกลางและภาคใต้) ในเวลาต่อมา ความน่าสนใจต่อการปรากฏขึ้นของสารานุกรมวัฒนธรรมไทยทั้ง 4 ภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ภาคกลางและภาคใต้) นอกจากในแง่ขององค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่/ภูมิภาคแล้ว ในอีกด้านหนึ่งเป็นเสมือนการผนวกความเป็นท้องถิ่นที่หลากหลายให้กลายเป็นหนึ่งเดียวภายใต้บริบทของชาติและความเป็นไทย ด้วยเหตุว่ามีการระดมความรู้ ความคิด ค้นคว้า เรียบเรียงจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ในท้องถิ่นทั่วทุกภาคของประเทศกว่า 500 ท่าน และการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมไทยทั้งสี่ภาค (ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลางและภาคใต้) นับเป็นเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้ยืนยาวสืบไป ความรู้ทางวัฒนธรรมยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะให้เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจและการปกครอง รวมทั้งจะช่วยปลูกให้เยาวชนสำนึกถึงความเป็นไทย และให้รู้สึกหวงแหนศิลปะและวัฒนธรรมไทย

ความสำเร็จของ “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” และนำไปสู่การปรับปรุงชำระเป็น “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” นั้นพบว่าการปรับเพิ่มเติมเนื้อหาจากเดิมประมาณ 2 เท่าและมีนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้านและท่านผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกันเขียน/เรียบเรียงทั้งหมด 323 คน รวมถึงมีภาพประกอบเพิ่มขึ้นเกินกว่าสองเท่าด้วยเช่นกัน ทำให้เนื้อหาของสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ในจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 18 เล่ม หรือเป็นจำนวนทั้งหมด 9,076 หน้า อย่างไรก็ตาม หากพิจารณา “คำชี้แจง” ของสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ได้เน้นย้ำซึ่งเป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า “...ยากที่จะเลี่ยงการยึดเอาประสบการณ์และข้อมูลเท่าที่ประมวลได้แล้วจนถึงวันเขียนเป็นเครื่องกำหนด จึงถือว่าสาระทั้งปวงในแต่ละคำเป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น...ซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อที่ควรยุติ”

สำหรับในส่วนของสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 นั้น พบว่าการชำระรายละเอียดของเนื้อหาที่เกิดขึ้นใหม่นี้เพื่อให้ข้อมูลด้านท้องถิ่นศึกษาและคติชนวิทยาเกี่ยวกับภาคใต้มีสาระที่ความถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2554 จึงมีนักวิชาการประจำท้องถิ่น และผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เป็นจำนวน 51 คน ค่อยทำหน้าที่ในการรวบรวมเพิ่มเติมคำและปรับปรุงเนื้อหาพร้อมภาพประกอบในลักษณะของชำระใหม่เพื่อบรรจุเนื้อหาเพิ่มจำนวนเรื่อง 184 เรื่อง ทำให้สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) มีจำนวน 3 เล่ม ความน่าสนใจของสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม 2554) คือการ “ได้ตรวจชำระปรับปรุงคำเดิมที่มีอยู่เดิมในสารานุกรม ฉบับปี พ.ศ. 2542 และคำที่เขียนขึ้นใหม่” เพราะฉะนั้น พบว่าการชำระให้ความสำคัญกับชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายพัฒนาการของพื้นที่ (อำเภอ / จังหวัด) บุคคลสำคัญและเน้นลักษณะจำเพาะ “ในภาคใต้” หรือกล่าวได้ว่าเน้นให้ความสำคัญต่อท้องถิ่นซึ่งมีความหลากหลายภายใต้ประวัติศาสตร์กระแสหลักหรือประวัติศาสตร์ชาติ

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่ากระบวนการการจัดทำ การปรับปรุงและการชำระเนื้อหาที่เกิดขึ้นในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้และสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ได้กลายเป็นมาตรฐานของความรู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญต่อการก่อเกิดอารมณ์ความรู้สึกและสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้จนกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยอย่างแนบแน่น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์และนำเสนอการสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เกิดขึ้นและสืบเนื่องจากประสบการณ์ในชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ซึ่งการก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นจนนำไปสู่ตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ในบริบทความเป็นไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์: การก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้ในบริบทของความเป็นไทย

แนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์เสนอมุมมองว่าการทำความเข้าใจหรือการอ่านชีวประวัติเป็นเสมือนการอ่านอะไรที่ลึกและมีความสลับซับซ้อนในความเป็นมนุษย์ เหมือนได้อ่านปมของความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของคนหนึ่งได้ผ่านประสบการณ์อันหลากหลายมาในชีวิต (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2553) เช่นเดียวกับการทำความเข้าใจชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ด้วยเหตุว่าการปรากฏขึ้นของประวัติบุคคลในพื้นที่สาธารณะเป็นประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องธรรมดา ซึ่ง เครก เจ. เรมโนลด์ส มองว่าการปรากฏ “ประวัติ” และ “ชาติกำเนิด” มีส่วนต่อการหล่อหลอมโลกทัศน์และสำนึกทางประวัติศาสตร์ (เครก เจ. เรมโนลด์ส, 2550) แต่อย่างไรก็ตาม “ประวัติ” และ “ชาติกำเนิด” ซึ่งถูกนำเสนอสู่พื้นที่สาธารณะผ่านหนังสือทั่ว ๆ ไปนั้นคงไม่พิเศษเท่ากับการปรากฏในสารานุกรมฯ ด้วยเหตุว่า สารานุกรมฯ เป็นเอกสารที่ได้รับความน่าเชื่อถือตามมาตรฐานและหลักวิชาการ เพราะฉะนั้นรายละเอียดเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของบุคคลจึงมีความน่าเชื่อถือและได้รับ

การยอมรับไปโดยปริยาย ซึ่งศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ก็เป็นผู้หนึ่งที่ปรากฏชื่อกำในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ การปรากฏ “ประวัติ” และ “ชาติกำเนิด” ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ของศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์คงไม่ใช่เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ หากแต่เป็นเพราะชีวิต ผลงานและบทบาทของท่านเองนั้นได้สร้างคุณูปการต่อวงวิชาการไว้มากมาย

ตามที่สถาพร ศรีสังข์จั้ง กล่าวไว้ว่าศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์เป็นชาวภาคใต้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบรรดานักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างสูงในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางภาษา วรรณคดีไทย ไทยคดีศึกษาและคติชนวิทยา เฉพาะสาขาคติชนวิทยานั้นศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ นับได้ว่าเป็นนักวิชาการคนสำคัญที่เป็นแบบอย่างในการปูรากฐานและเผยแพร่ความสำคัญของศาสตร์ด้านนี้ให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งในภาคใต้และในสังคมไทยโดยรวม อันส่งผลต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองอย่างกว้างขวางยิ่ง (สถาพร ศรีสังข์จั้ง, 2542) ในขณะที่ศิริอร เพชรภิรมย์ซึ่งศึกษาชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ ว่าเป็นเพียงสามัญชน/ลูกชานาจากตะเควรียะ ระนอง เมื่อพิจารณาจากประวัติดังกล่าวเผยให้เห็นถึงผลงานและบทบาททางวิชาการของศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ว่าชีวิตการทำงานของศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ได้ให้ความสำคัญต่อการผลิตผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวกับภาคใต้ตั้งแต่ทศวรรษ 2500 (ศิริอร เพชรภิรมย์, 2563)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการเกิดขึ้นของ “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” และ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้” รวมถึงการจัดพิมพ์เผยแพร่และการชำระปรับปรุงเนื่องในโอกาสต่างๆ ภายใต้กรอบ “ทุนนิยมการพิมพ์” (print capitalism) ของเบนเนดิก แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ที่ได้เสนอไว้ใน “ชุมชนจินต กรรม” (Imagined Communities) ที่มองว่าการพิมพ์แบบตลาด หรือที่เรียกว่า “ทุนนิยมการพิมพ์” (print capitalism) ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกถึงการอยู่ร่วมกาลละและเทศะเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันในแนวนราบ (horizontal) หรือเสมอภาคกัน เกิดการสร้างระบบคิดและโลกทัศน์ร่วมกันขึ้น ทำให้เกิดประชากรในความหมายใหม่ที่มีความรู้สึกถึงความเป็นชาติและรักชาติของตนเองจนกลายเป็นชุมชนชาติขึ้นมา (เบนเนดิกท์ แอนเดอร์สัน, 2552) นอกจากนี้ กระแสความสนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 2520 มีส่วนต่อนักวิชาการท้องถิ่นที่เป็นผลผลิตของการศึกษาสมัยใหม่และการขยายตัวของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในภาคใต้ได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อเรื่องราวของท้องถิ่นภาคใต้ในมิติต่าง ๆ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงคุณค่าและมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่น พร้อม ๆ กับการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน และภายใต้ความตื่นตัวของกระแสประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงนำไปสู่การเกิดขึ้นของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรงโดยเฉพาะกรณีของการก่อตั้งสถาบันทักษิณคดีศึกษาซึ่งมีส่วนต่อการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ นับว่ามีส่วนอย่างสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและ “ความเป็นคนใต้”

สำหรับการปรับปรุงและการชำระเนื้อหาที่เกิดขึ้นในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้และสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) ซึ่งนับเป็นมาตรฐานของชุดความรู้ได้มีส่วนต่อแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมในภาคใต้ที่ถูกขับเคลื่อนและอธิบายให้เห็นถึงบุคลิกภาพของความเป็นคนใต้ว่าเป็นชุมชนที่ผูกพันกันเหนียวแน่นไม่ไว้วางใจคนนอก และจงรักภักดีกับครอบครัวและพวกพ้องต่อต้านความยุติธรรม กล้าได้กล้าเสีย ต่อต้านความยุติธรรม กล้าได้กล้าเสีย ไม่ไว้วางใจคนภายนอก เป็นตัวของตัวเองและรักพวกพ้อง ซึ่งทำให้เกิดจินตนาการไปได้ว่า จะคนใต้เป็น “คนหัวแข็ง” ที่ปกครองยาก เพราะภายหลังจากนั้นมีการศึกษาวิจัยของสารูป ฤทธิ์ชูที่พบว่า

ได้พยายามอธิบายสังคมวัฒนธรรมภาคใต้ให้อยู่ภายใต้กรอบวาทะ “ไม่รบนาย ไม่หายจน” ที่ปรากฏให้เห็นในงานเรื่อง “100 ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา” (สารูป ฤทธิ์ชู, 2552) แต่ถึงกระนั้นก็เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า สังคมท้องถิ่นใต้ให้การยอมรับนโยบายการพัฒนาและสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับรัฐและความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับที่ยงยุทธ ชูแวนได้วิเคราะห์กรณีสังคมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาและใกล้เคียงไว้ว่า “...บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาและดินแดนใกล้เคียงจะให้การยอมรับนโยบายการพัฒนาของรัฐอย่างกระตือรือร้นเป็นพิเศษ ในขณะที่เดียวกันผู้คนที่ตื่นตัวในการยกระดับทางชนชั้นตัวเองให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสังคมมุ่งหน้าไปกรุงเทพฯ ที่ผูกโยงจิตวิญญาณไว้กับส่วนกลางทั้งโดยตรงและโดยอ้อมและยึดมั่นใน “ความเป็นไทย” เป็นเครื่องนำทางชีวิตอย่างเหนียวแน่น...” (ยงยุทธ ชูแวน, 2563) แบบแผนของความสัมพันธ์และบุคลิกที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ในลักษณะที่นิยามว่า วัฒนธรรม “นักเลง” ในลักษณะที่พึงปรารถนาตามที่ศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบุลย์และเครือข่ายทางวิชาการนำเสนอผ่านสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้นั้นแสดงบุคลิกลักษณะพิเศษ มีน้ำใจและการวางตัวเป็นคนใจกว้างกล้าได้กล้าเสีย มีความเฉียบขาด รักษาคำพูดและศักดิ์ศรี รักที่จะต่อสู้กันอย่างอาจหาญ รักและปกป้องพรรคพวกตนจนสุดกำลัง ผู้ที่จะได้รับสมญานามว่าเป็นนักเลงอย่างแท้จริงจะต้องมีบุคลิกลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างครบถ้วนและเป็นนิสัย ความเป็นนักเลงจะมีวัฒนธรรมการสร้างและปกป้องรักษาความเป็นนักเลงของตนอย่างเฉียบขาดและพิสดาร (สุวิงค์ พงศ์ไพบุลย์, 2542)

ความเป็นนักเลงตามที่อาคม เดชทองคำได้อธิบายจึงเป็นที่ยอมรับของสังคมท้องถิ่นใต้และส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีหน้ามีตาเป็นที่เคารพยำเกรงและแบบอย่างของ “ความเป็นคนใต้” ซึ่งถูกเน้นย้ำและเล่าผ่านในชุดโครงการ “โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา” อัตลักษณ์ของ “ความเป็นคนใต้” ที่ปรากฏผ่านงานของชุดโครงการนี้ถูกอธิบายผ่านหลากหลายกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษาในงานวิจัยหัวเชื้อกว๊วน (อาคม เดชทองคำ, 2543) เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ดังกล่าวนี้แสดงออกผ่านระบบวัฒนธรรมท้องถิ่นและบุคลิกของคนใต้ หรือที่ “รักเกียรติ รักศักดิ์ศรี รักพวกพ้อง ความผูกพันกันเหนียวแน่น ไม่ไว้ใจคนนอก และจงรักภักดีกับครอบครัว” รวมถึงภาพลักษณ์ของผู้คุมครองที่เป็นเพศชาย พร้อมๆ ต้นแบบของผู้ชายชาวใต้ในฐานะของนักเลง ซึ่งมีลักษณะใจถึง ตรงไปตรงมา และพูดจาโผงผาง เป็นผู้คุมครองครอบครัวและชุมชน สู้ไม่ถอยในการปกป้องความยุติธรรม และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงหากจำเป็นต้องปกป้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานของแพทริก โจรี และจิรวัดน์ แสงทอง เรื่อง “The Roots of Conservative Radicalism in southern Thailand’s Buddhist Heartland” (รากเหง้าของลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่งในพุทธภูมิทางภาคใต้ของประเทศไทย) ที่ปริญา นวลเปียน แสดงไว้ว่าการขยายตัวของลัทธิอนุรักษนิยมที่แสดงออกสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในวิกฤต “เสื้อเหลือง-เสื้อแดง” และ “นักรบศรีวิชัย” นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากรากเหง้าของอัตลักษณ์บางประการของท้องถิ่นที่ถูกสร้างขึ้นอันเนื่องจากการกระบวนการเรียนการสอนและสถาบันการศึกษา รวมถึงการสร้างเครือข่ายของนักวิชาการ นักเขียนและกวีที่มีศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบุลย์เป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบนี้ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของผู้คุมครองที่เป็นเพศชายหรือความเป็นนักเลง ที่มีลักษณะใจถึง ตรงไปตรงมา และพูดจาโผงผาง เป็นผู้คุมครองครอบครัวและชุมชน สู้ไม่ถอยในการปกป้องความยุติธรรม และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงหากจำเป็นต้องปกป้องคุณค่าดังกล่าว (ปริญา นวลเปียน, 2563)

2. จาก “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” สู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย

สำหรับสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ที่มีศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการซึ่งถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางกระแสของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในทศวรรษ 2520 และด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการที่ต้องการนำเสนอคุณค่าและมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติและระดับสากลซึ่งเป็นเป้าหมายประการสำคัญหนึ่งเมื่อครั้งจัดตั้งสถาบันทักษิณคดีศึกษา สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ได้ริเริ่มและดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2524 และแล้วเสร็จเรียบร้อยออกเผยแพร่เมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2529 มีการจัดพิมพ์ทั้งหมด 3,000 ชุดในแต่ละชุดมีจำนวน 10 เล่ม หรือมีจำนวน 4305 หน้า โดยได้มีนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้านและท่านผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกันเขียน/เรียบเรียงเป็นจำนวนทั้งสิ้น 221 คน ในจำนวนของผู้เขียน/เรียบเรียงล้วนแล้วแต่เป็นเครือข่ายของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์แทบทั้งหมด สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้จึงได้สถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ รวมถึงความรู้สึกร่วมของสังคมท้องถิ่นได้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และ (อาจจะ) โดยไม่รู้ตัวผ่านมาตรฐานชุดคำอธิบายและความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การปกครอง สังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด กลุ่มชาติพันธุ์และการละเล่นของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสัมพันธ์กับการอธิบายตนตัวกับการอธิบายตัวตนกับ 1) “สรรพสิ่ง” รอบกายในชีวิตประจำวัน 2) เรื่องราวความเป็นมาของ “ชุมชน-ท้องถิ่นภาคใต้” และ 3) ประวัติศาสตร์แห่ง “ชาติ” เพราะฉะนั้น สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสู่ความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของความเป็นไทยนั้นแสดงให้เห็นในคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการคือ บุคลิกในลักษณะของความแข็งแกร่ง กล้าหาญ ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา การต่อต้านการทำผิดและการทุจริต รวมถึงความภักดีต่อรัฐและพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งในแง่นี้ปรากฏให้เห็นในผลงานเขียนของ วีระ แสงเพชร เรื่อง “ภูมิปัญญาการปราบปรามของ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช” ที่นำเสนอภาพลักษณ์คนใต้อย่างขุนพันธรักษ์ราชเดช ในฐานะภาพแทนของแบบอย่างของความเป็นคนใต้ (วีระ แสงเพชร, 2544) และถูกเน้นย้ำเมื่อมีการชำระเนื้อหาในนาม “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 รวมถึงสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ตามลำดับนั้น

นอกจากนี้ การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่ปรากฏในสารานุกรมฯ ดังที่กล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับผลงานของ พรชัย นาคสีทอง เรื่อง “ชาติเมื่อวายุชนม์ อุดมการณ์รัฐไทยในอนุสรณ์ฯ ผู้ดับสูญ” ที่ได้อธิบายความแปรเปลี่ยนของอารมณ์ความรู้สึกและการสถาปนาความรู้สึกร่วมใหม่ของท้องถิ่นภาคใต้จนสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งกับความเป็นไทยและการให้คุณค่าต่อชาติ (พรชัย นาคสีทอง, 2567) และที่สำคัญ หากพิจารณาและทำความเข้าใจต่อชุดความรู้ที่มีการเพิ่มเติมและการชำระในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา

7 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 สอดคล้องกับมุมมองธงชัย วินิจกุล ที่เสนอว่าความสำคัญท้องถิ่นซึ่งมีความหลากหลายนี้เป็นส่วนหนึ่งหรือแนบแน่นกับประวัติศาสตร์กระแสหลักหรือประวัติศาสตร์ชาติ จากเงื่อนไขดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่มีพลังมากพอต่อการคัดง้างหรือไม่สามารถท้าทายประวัติศาสตร์ชาติหรือประวัติศาสตร์กระแสหลักได้ และที่สำคัญประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลับมีส่วนต่อการส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมและของชาติ (ธงชัย วินิจกุล, 2563) ซึ่งปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดจากการชำระให้มีความสำคัญกับชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายพัฒนาการของพื้นที่ (อำเภอ/จังหวัด) บุคคลสำคัญในท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับชาติ (แห่งชาติ) และการเน้นลักษณะจำเพาะ “ในภาคใต้”

ฉะนั้น สามารถกล่าวได้ว่าความรู้แบบสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เป็นมาตรฐานความรู้ที่มีส่วนต่อการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการ และการชำระปรับปรุงสู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” ได้ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้จนกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์ความเป็นไทยอย่างแนบแน่นผ่านการอธิบายตนตัวกับ 1) “สรรพสิ่ง” รอบกายในชีวิตประจำวัน 2) เรื่องราวความเป็นมาของ “ชุมชน-ท้องถิ่นภาคใต้” และ 3) ประวัติศาสตร์แห่ง “ชาติ” และที่สำคัญ เนื้อหา/ความรู้ดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างสำนึกความเป็นชาติและความเป็นท้องถิ่นนิยมในเวลาเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้สรุปได้ว่า การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เกิดขึ้นและสืบเนื่องจากประสบการณ์ในชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการ ซึ่งการก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นจนนำไปสู่ตัวแบบสถาปนาความเป็นคนใต้ในบริบทความเป็นไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ชีวิต ผลงาน บทบาทและเครือข่ายทางวิชาการของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ : การก่อตัวของอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้ในบริบทของความเป็นไทย 2) จาก “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” สู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบความเป็นคนใต้ที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย ซึ่งเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในทศวรรษ 2520 และนับเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ในฐานะผู้อำนวยการโครงการและบรรณาธิการที่ต้องการนำเสนอคุณค่าและมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติและระดับสากล “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” ฉบับเผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2529 เป็นผลผลิตทางวิชาการชิ้นสำคัญของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ร่วมกับนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้านและท่านผู้รู้ในท้องถิ่น/ส่วนกลางนับว่ามีอิทธิพลต่อการศึกษาท้องถิ่นศึกษาและคติชนวิทยาวัฒนธรรมภาคใต้ และได้สร้างมาตรฐานชุดคำอธิบายและความรู้เกี่ยวกับ ศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การปกครอง สังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด กลุ่มชาติพันธุ์และการละเล่นของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสัมพันธ์กับการอธิบายตัวตนซึ่งสัมพันธ์กับการอธิบายตนตัวกับการอธิบายตัวตนกับ 1) “สรรพสิ่ง” รอบกายในชีวิตประจำวัน 2) เรื่องราวความเป็นมาของ “ชุมชน-ท้องถิ่นภาคใต้” และ 3) ประวัติศาสตร์แห่ง “ชาติ” และความสำเร็จของ “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” กลายเป็นแรงผลักดันที่นำไปสู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย” ทั้ง 4 ภาค ได้แก่

ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ในเวลาต่อมา ฉะนั้น ความรู้แบบสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ นอกจากคุณูปการต่อวงวิชาการคติชนวิทยาและท้องถิ่นภาคใต้ศึกษาแล้ว ชุดความรู้นี้ได้มีส่วนต่อการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยเฉพาะเมื่อมีการการปรับปรุงชำระเพิ่มเติมในรายละเอียดของเนื้อหา “สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้” สู่ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” ฉบับ พ.ศ. 2542 และ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2554” เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 และเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 นับได้ว่าก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและสถาปนาตัวแบบความเป็นคนใต้จนกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์ความเป็นไทยอย่างแนบแน่น ซึ่งในด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดสำนึกความเป็นชาติและความเป็นไทยในเวลาเดียวกัน จึงได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย” ทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่น/ภูมิภาคที่สัมพันธ์ความเป็นชาติและความเป็นชาติในแต่ละบริบทของช่วงเวลาและความแตกต่างความหลากหลายของสังคมสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้ปรับปรุงและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “จาก ‘ของดีปักษ์ใต้’ ถึง ‘สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้’ : การสถาปนาอารมณ์ความรู้สึกและตัวแบบ ‘ความเป็นคนใต้’ โดยศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์” ทั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- เกรก เจ. เรมโนลด์ส. (2550). เจ้าสัว ชุนสีก คักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ธงชัย วินิจกุล. (2563). ออกนอกชนบประวัติศาสตร์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2553). เกิดเป็นคนใต้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์.
- _____. (2560). อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- เบเนดิกท์ แอนเดอร์สัน. (2552). ชุมชนจินตกรรม: บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ปริญญาน นวลเปียน. (2563). รากเหง้าของลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่งในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทย. วารสารรัฐสมิแล, 41(3), 23-46.
- พรชัย นาคสีทอง. (2564). หนังสือแฉงานศพกับความแปรเปลี่ยนของอารมณ์ความรู้สึกและความใฝ่ฝันของคนภาคใต้ ประเทศไทย ทศวรรษ 2460 - 2550. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- _____. (2567). ชาติเมื่อวัยชนม์ อุดมการณ์รัฐไทยในอนุสรณ์ฯ ผู้ดับสูญ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2563). บทสังเคราะห์การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา: การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ยกฐานอำนาจท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- วีระ แสงเพชร. (2544). ภูมิปัญญาการปราบปรามของ พล.ต.ต. ชุนพันธ์รักษาราชเดช. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
- ศิริอร เพชรภิมย์. (2563). พลวัตวิธีวิทยาวัฒนธรรมศึกษาภาคใต้ผ่านงานเขียนของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สถาพร ศรีสัจจ. (2542). สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 16 (หน้า 8084 - 8090). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สารูป ฤทธิ์ชู. (2552). 100 ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). คำนำและคำชี้แจง. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (หน้า 1 - 23). สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- _____. (2542). นักเลง. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (หน้า 3673 - 3675). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารพาณิชย์.
- อาคม เดชทองคำ. (2543). หัวเชื้อกวีวรรณ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

มาตรฐาน RSPO กับการยกระดับเกษตรกรปาล์มน้ำมัน
การปรับตัวสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรปาล์มน้ำมันในประเทศไทย*
RSPO STANDARD AND THE ADVANCEMENT OF OIL PALM AGRICULTURE
THE ADAPTATION TOWARD SUSTAINABILITY OF OIL PALM FARMERS
IN THAILAND

สรศักดิ์ เดือนเพ็ญ*, โชติ บดีรัฐ

Sorasak Duanpheng*, Chot Bodhirat

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: koigi48113609@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (มาตรฐาน RSPO Roundtable on Sustainable Palm Oil) ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรปาล์มน้ำมันของประเทศไทยให้เข้าสู่แนวทางความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ โดยมาตรฐาน RSPO เป็นกรอบแนวทางสำคัญในการยกระดับเกษตรกรปาล์มน้ำมันสู่ความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งครอบคลุม 3 มิติสำคัญ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ในห่วงโซ่อุปทานของการผลิตปาล์มน้ำมัน ตั้งแต่การเพาะปลูก การจัดการแรงงาน จนถึงการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยแนวทางตาม RSPO มุ่งลดผลกระทบด้านลบจากกิจกรรมทางการเกษตร เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการใช้สารเคมีอันตราย รวมถึงการส่งเสริมสวัสดิภาพแรงงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาชี้ว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกร เช่น สหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติตามมาตรฐาน RSPO โดยช่วยสนับสนุนการลดต้นทุน เพิ่มอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน แม้เกษตรกรจะเผชิญกับอุปสรรค เช่น ต้นทุนการขอรับรองที่สูง การเข้าถึงตลาดที่จำกัด และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ RSPO ที่ยังไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่ ซึ่งจากข้อมูลการขอรับรองมาตรฐาน RSPO ของเกษตรกรปาล์มน้ำมันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวโน้มที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเชิงบวกของเกษตรกรระดับฐานราก ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งในระดับชุมชนและอุตสาหกรรม มาตรฐาน RSPO ได้กลายเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมปาล์มน้ำมันของไทยไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ ปาล์มน้ำมัน, ความยั่งยืน, มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน, การปรับตัวของเกษตรกร

Abstract

This article aims to examine the role of the Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) standard in promoting and developing Thailand's oil palm agriculture toward a systematic and sustainable model. The RSPO standard provides a comprehensive framework for advancing oil palm cultivation in the long term, covering three key dimensions - environmental, social, and economic—throughout the palm oil supply chain, from planting and labor management to legal compliance. The RSPO guidelines seek to reduce negative environmental impacts of agricultural activities, such as deforestation, greenhouse gas emissions, and the use of hazardous chemicals. They also promote labor welfare, community participation, and responsible local development. The study finds that the formation of farmer groups - such as cooperatives or community enterprises—is a critical mechanism for enhancing compliance with RSPO standards. These groups help reduce production costs, increase economic bargaining power, facilitate knowledge exchange, and improve access to both public and private sector support. Although farmers still face challenges, including high certification costs, limited market access, and uneven understanding of RSPO principles, the case of oil palm smallholders in Surat Thani Province reflects a positive trend in grassroots adaptation. This shift contributes to balanced development at both community and industry levels. Ultimately, the RSPO standard has emerged as a strategic policy tool with strong potential to drive Thailand's oil palm sector toward long-term sustainability.

Keywords Oil Palm, Sustainability, RSPO Standard, Farmer Adaptation

บทนำ

การเกษตรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่เป็นประเทศเกษตรกรรม มีการผลิตพืชเศรษฐกิจหลายชนิด หนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างมากคือ "ปาล์มน้ำมัน" ซึ่งถือเป็นพืชที่มีบทบาทในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและเป็นแหล่งพลังงานทดแทนที่สำคัญสำหรับประเทศ โดยผลผลิตปาล์มน้ำมัน เป็นสินค้าทางเกษตรที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลายอุตสาหกรรม อาทิ นำมาสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบ น้ำมันปาล์มโอเลอิน (Olein) และน้ำมันไบโอดีเซล รวมถึงสามารถใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหาร เช่น การผลิตเนยเทียม เป็นต้น โดยกลไกตลาด จะถูกกำหนดจากอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ซึ่งมีแรงหนุนจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน (บริษัท เพชรศรีวิชัย เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (มหาชน), 2568) ซึ่งจากความต้องการใช้น้ำมันปาล์มที่เพิ่มขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ราคาผลผลิตสูงขึ้น จึงกลายเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันยังนำมาซึ่งผลกระทบทางลบหลายด้าน เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่า การเผาแปลงเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การจัดการของเสียที่ไม่เหมาะสม รวมถึงปัญหาทางสังคม เช่น การเอา

เปรียบเทียบงาน และข้อจำกัดของเกษตรกรรายย่อยในการเข้าถึงตลาดและมาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืน เช่น RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) ซึ่งยังไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของอาชีพ (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567)

ทั้งนี้เพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว รัฐบาลไทยได้จัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายปาล์มน้ำมันแห่งชาติ (กนป.) ในปี พ.ศ. 2551 ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนบริหารจัดการปาล์มน้ำมันทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การตลาด จนถึง การควบคุมราคาตลาด และสนับสนุนความยั่งยืนของเกษตรกรผ่านโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนทางเทคนิคและการเงิน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2551) ขณะเดียวกัน การส่งเสริมมาตรฐาน RSPO ซึ่งก่อตั้งโดย WWF ร่วมกับภาคเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2547 (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567) ถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการผลิตปาล์มน้ำมันให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการอนุรักษ์ป่าไม้ การเคารพสิทธิมนุษยชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม โดยการรับรองต้องผ่านการตรวจสอบจากบุคคลที่สาม ซึ่งสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม แม้ RSPO จะเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากไม่มียังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินการตามมาตรฐาน ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการปรับตัวและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคเกษตรกรรม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรสวนปาล์มน้ำมันภายใต้มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO), ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคของเกษตรกรในการดำเนินงานตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) และการนำเสนอแนวทางยกระดับเกษตรกรปาล์มน้ำมัน การสนับสนุนเกษตรกรให้สามารถดำเนินกิจกรรมการปลูกปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน

เนื้อหา

1. มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO)

1.1 มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) คืออะไร

(องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย, 2563) ได้ให้ความหมายว่า มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) หมายถึง มาตรฐานที่จะเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตทั้งห่วงโซ่อุปทานนั้นได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งถ้าได้รับการรับรอง RSPO แล้วก็จะจะเป็นสิ่งที่จะพิสูจน์ได้ว่าการผลิตน้ำมันปาล์มนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

RSPO ย่อมาจาก “Roundtable on Sustainable Palm Oil” เป็นมาตรฐานที่จัดตั้งขึ้นเนื่องด้วยต้องการให้มีการผลิตปาล์มน้ำมันได้อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะป่าไม้ ต้นกำเนิดของแหล่งน้ำ เนื่องด้วยมีการทำสวนปาล์มจากการแผ้วถางป่าอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งมาตรฐานนี้จะมีการนำไปประยุกต์ใช้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงผู้ผลิต (บริษัท อีควอล แอสซัวร์เรนซ์ จำกัด, 2567)

RSPO เป็นคำย่อมาจากภาษาอังกฤษ “Roundtable on Sustainable Palm Oil” หมายถึง การผลิตปาล์มน้ำมัน อย่างยั่งยืน โดยเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและรับ ผิดชอบต่อชุมชนซึ่งริเริ่มมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน (บริษัท เจพีเอส อินเตอร์คอสเมติกส์ จำกัด, 2567)

สรุปได้ว่า “มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO)” คือ แนวทางสำหรับผู้ผลิตปาล์มน้ำมันในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างยั่งยืนและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้และแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันการทำสวนปาล์มจากการแผ้วถางป่าอย่างผิดกฎหมาย มาตรฐานนี้จะถูกประยุกต์ใช้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงผู้ผลิต

1.2 ข้อกำหนดทั่วไปของมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO)

RSPO เป็นมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนที่ปัจจุบันได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติมากที่สุด เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเติบโตและการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำมันปาล์มที่ผ่านมาตรฐานสากลที่น่าเชื่อถือ สอดรับกับแนวทาง ESG (Environmental, Social, Governance) เน้นความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล โดย RSPO ได้กำหนดหลักการ 8 ข้อ เพื่อเป็นกรอบการผลิตปาล์มที่ยั่งยืน ครอบคลุมตั้งแต่การบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นให้เกิดความโปร่งใส 2) การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ 3) ความมุ่งมั่นในการทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินในระยะยาว 4) วิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดของผู้ปลูกปาล์มน้ำมันและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม 5) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ 6) ความรับผิดชอบต่อพนักงาน บุคคลและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากผู้ปลูกปาล์มและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม 7) การพัฒนาการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ใหม่อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และ 8) ความมุ่งมั่นในการปรับปรุงกิจกรรมหลักอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2567) ทั้งนี้การขอรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) อ้างอิงตามหลักการและหลักเกณฑ์ RSPO (P&C) ปี 2018 และเอกสารมาตรฐานสำหรับเกษตรกรรายย่อยอิสระ (ISH) ประจำปี 2019 ของ RSPO (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567)

โดยตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม – 20 สิงหาคม 2567 RSPO ได้จัดการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางกายภาพและออนไลน์ในหลายภูมิภาค เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างปรับปรุงครั้งที่ 1.0 ของหลักการและเกณฑ์ (P&C) และมาตรฐานผู้ถือครองรายย่อยอิสระ (ISH) จากนั้นสำนักงานเลขาธิการได้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะและจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ฉันทามติทั่วไป ฉันทามติแบบแบ่งแยก และไม่มีฉันทามติ เพื่อนำมาจัดทำเป็นร่างฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2.0 ซึ่งจะเปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระหว่างวันที่ 2 - 15 กันยายน 2567 ควบคู่กับการจัดตั้งคณะทำงานที่ปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายเพื่อพิจารณาข้อเสนอที่ยังมีความเห็นแตกต่าง โดยมีการเปิดรับสมัครคณะทำงานเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2567 และจัดการหารือออนไลน์ระหว่างผู้ปลูกและองค์กรพัฒนาเอกชนในช่วงวันที่ 2 - 6 กันยายน 2567 เพื่อหาฉันทามติเกี่ยวกับการนำหลักการ FPIC (การให้ความยินยอมโดยสมัครใจ ล่วงหน้า และมีข้อมูลครบถ้วน) ในหลักการที่ 4 ไปสู่การปฏิบัติและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567) โดยความคืบหน้าการทบทวนมาตรฐานปี 2566 ระบุว่า RSPO ได้ดำเนินการทบทวนหลักการและเกณฑ์ (P&C) ปี 2018 และมาตรฐานเกษตรกรรายย่อยอิสระ (ISH) ปี 2019 อย่างครบถ้วน โดยได้รับคำปรึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง และจะเข้าสู่กระบวนการแก้ไขทางเทคนิคในปี 2567 โดยมีสำนักเลขาธิการรับผิดชอบดำเนินการภายใต้คำแนะนำจากกลุ่มพวงมาลัยทบทวนและคณะกรรมการมาตรฐาน เพื่อจัดทำระบบมาตรฐานและการรับรองที่เชื่อถือได้ ทันสมัย และมีผลกระทบเชิงบวก ซึ่งจะช่วยให้ RSPO สามารถตอบสนองต่อการ

เปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบและความคาดหวังของตลาดได้อย่างต่อเนื่อง โดยชุดมาตรฐานและระบบการรับรองที่ปรับปรุงแล้วจะต้องเสนอให้ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งที่ 21 ภายในปี 2567 (องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567) ซึ่งภาพรวม กระบวนการทบทวนมาตรฐานขององค์การความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) ได้เริ่มต้นรอบการทบทวนทุก 5 ปีของหลักการและเกณฑ์ RSPO ปี 2018 (P&C) และมาตรฐานเกษตรกรายย่อยอิสระ (ISH) ปี 2019 โดยรวมถึงการสำรวจและพัฒนาข้อกำหนดสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกขนาดกลางและโครงการเกษตรกรรายย่อยเพิ่มเติม นอกจากนี้ การทบทวนยังครอบคลุมมาตรฐานที่ใช้ในการผลิตน้ำมันปาล์มที่ได้รับการรับรองอย่างยั่งยืน (CSPO) และทะลายปาล์มสดที่ได้รับการรับรอง (CFFB) รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำองค์ประกอบของ P&C ที่ปรับปรุงใหม่ไปใช้กับสมาชิก RSPO ที่ไม่ใช่ผู้ปลูกภายใต้หลักการ “ความรับผิดชอบร่วมกัน” เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของอุตสาหกรรมโดยรวม วัตถุประสงค์หลักของกระบวนการนี้คือเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรฐาน RSPO ยังคงมีความเกี่ยวข้อง ทันสมัย และสามารถแสดงถึงความน่าเชื่อถือของน้ำมันปาล์มที่ได้รับการรับรอง โดยการทบทวนครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดการกับความท้าทายสำคัญ ได้แก่ การรับประกันความครอบคลุมและความเกี่ยวข้องของมาตรฐาน การบรรลุผลที่ต้องการ การชี้แจงประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน การแก้ไขข้อจำกัดด้านทรัพยากรในระบบการรับประกัน และการปรับแนวทาง RSPO ให้สอดคล้องกับความคิดริเริ่มด้านความยั่งยืนระดับโลกอื่น ๆ ทั้งนี้ มาตรฐาน RSPO ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

- 1) การปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส
- 2) การดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเคารพสิทธิ
- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ผลกระทบเชิงบวก และความยืดหยุ่น
- 4) การเคารพชุมชนและสิทธิมนุษยชนและส่งมอบผลประโยชน์
- 5) การสนับสนุนการรวมเกษตรกรรายย่อย
- 6) การเคารพสิทธิและเงื่อนไขของแรงงาน และ
- 7) การปกป้อง อนุรักษ์ และเพิ่มพูนระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม (องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน, 2567)

สำหรับประโยชน์ของการของรับรอง RSPO ประกอบด้วย 1) การคุ้มครองสิทธิของแรงงานและเพิ่มผลิตภาพ 2) การลดอุบัติเหตุในที่ทำงาน 3) การรวมเกษตรกรรายย่อย 4) การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 5) การจัดการขยะที่ดีขึ้น RSPO 6) ลดการใช้ยาฆ่าแมลง 7) ปรับปรุงการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบ และ 8) ความเชื่อมั่นของตลาด การมีการรับรอง RSPO ทั้งนี้ในปัจจุบัน มาตรฐานด้านการเกษตรและความยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพผลผลิตและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน ได้แก่ GAP, ISCC และ RSPO ต่างมีจุดมุ่งหมายและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น GAP ซึ่งเป็นมาตรฐานของไทยที่เน้นความปลอดภัยของอาหาร สุขอนามัย และคุณภาพผลผลิต เหมาะสำหรับเกษตรกรรายย่อย แต่ยังไม่ครอบคลุมเรื่องสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่ ISCC เป็นมาตรฐานสากลจากสหภาพยุโรป เน้นการรับรองความยั่งยืนและคาร์บอนฟุตพริ้นต์ โดยเหมาะกับอุตสาหกรรมพลังงานมากกว่าเกษตรกรรายย่อย และเมื่อเปรียบเทียบกับ RSPO ซึ่งครอบคลุมมิติ ESG อย่างครบถ้วน จึงควรพิจารณาจุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละมาตรฐานเพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสม โดยสามารถเปรียบเทียบมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) และมาตรฐานอื่น ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) และมาตรฐานอื่น ๆ

มาตรฐาน	จุดเด่น	ข้อจำกัด
RSPO	มาตรฐานสากล, ครอบคลุม ESG, รองรับเกษตรกรรายย่อย (ISH)	ต้นทุนการรับรองสูง ความรู้เข้าถึงยาก
GAP (Good Agricultural Practices)	สนับสนุนโดยรัฐไทย, เน้นสุขอนามัยและคุณภาพผลผลิต	ไม่เน้นสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนเท่ากับ RSPO
ISCC (EU)	เน้นพลังงานหมุนเวียน, ตรวจสอบคาร์บอนฟุตพริ้นต์	ข้อกำหนดซับซ้อน, ใช้ในอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรายย่อย

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบมาตรฐานต่าง ๆ พบว่ามาตรฐาน RSPO เป็นมาตรฐานที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย เนื่องจากครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านต้นทุนการรับรองที่ค่อนข้างสูง แต่สามารถลดทอนอุปสรรคดังกล่าวได้ผ่านการรวมกลุ่มของเกษตรกรและการสนับสนุนในเชิงนโยบายจากภาครัฐได้

2.การปรับตัวของเกษตรกรสวนปาล์มต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO)

การปรับตัวของเกษตรกรสวนปาล์ม ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่นี้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัตกรรม และการปรับตัวต่อมาตรฐาน RSPO เพื่อสร้างความยั่งยืนในทุกด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ผลการศึกษาโดย (นรินทร์ สวัสดิ์จันทร์ และสอาด บรรณเจตฤทธิ, 2565) พบว่าเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวคิดนวัตกรรมในอันดับแรก รองลงมาคือการวิเคราะห์ทางธุรกิจและการสำรวจโอกาสในการสร้างนวัตกรรม ขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ระดับความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มในพื้นที่นี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับแรก ตามด้วย ความยั่งยืนด้านสังคม และ ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ โดยภาพรวมเกษตรกรในพื้นที่นี้มีระดับความยั่งยืนอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการปรับตัวตามแนวทางของมาตรฐาน RSPO เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนในประเทศไทยเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อกระบวนการผลิตตั้งแต่ สวนปาล์ม โรงกลั่นน้ำมันปาล์ม ผู้ผลิตและแปรรูปน้ำมันปาล์มไปจนถึงผู้บริโภคต้องร่วมมือกันเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มไปสู่ความยั่งยืน โดยเริ่มต้นจากเกษตรกรที่ต้องได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการสวน ปาล์มน้ำมัน เกษตรกรสามารถปฏิบัติและได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) โดยการศึกษาหลักการของมาตรฐาน ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อกำหนด เช่น การลดการตัดไม้ทำลายป่าและการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย เข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยกันลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจการต่อรอง ผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก RSPO และเมื่อผ่านการประเมินผลจากการตรวจสอบจะได้รับใบรับรอง RSPO ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าถึงตลาดที่ให้ราคาดีขึ้นและสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจนอกจากนี้ยังอาศัยแรงจูงใจจากการขายผลผลิต

ราคาพรีเมียม (Premium price) ให้กับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มและได้รับส่วนลดในการซื้อต้นกล้าปาล์มและปุ๋ย รวมทั้งได้รับเงินปันผลรายปี ซึ่งผลผลิตปาล์มน้ำมันของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) สามารถ ส่งขายให้กับสหกรณ์นิคมหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่รับซื้อผลผลิตที่ได้รับมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) เพื่อนำเข้าสู่ กระบวนการสกัดน้ำมันเพื่อให้ได้น้ำมันปาล์มดิบและส่งต่อไปให้โรงกลั่นน้ำมันปาล์ม กลั่นเป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) ซึ่งครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการรับผิดชอบต่อชุมชน โดยระบุว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ศึกษาดังนี้ (สิริสุตา หนูทิมทอง และคณะ, 2563)

2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ราคาผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ตกต่ำ ต้นทุนการผลิตที่สูง เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ทันสมัย และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำกัด ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของเกษตรกรโดยการทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับความท้าทายในการดำรงชีวิตและการบริหารจัดการสวนปาล์ม เมื่อราคาปาล์มน้ำมันลดลง เกษตรกรจะได้รับรายได้ที่ไม่เพียงพอในการครอบคลุมต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรลดลง และในบางกรณีอาจทำให้เกษตรกรไม่สามารถลงทุนในการพัฒนาการผลิตหรือปรับปรุงเทคโนโลยีการปลูกได้ นอกจากนี้การขยายพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การทำลายป่า หรือการลดความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนระยะยาวของการผลิตปาล์มน้ำมันในพื้นที่นั้น ๆ

2.2 ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันนั้น ประกอบด้วยหลายแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการดูแลสุขภาพเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ การใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ดินเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เกษตรกรรม และการจัดการแรงงานที่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ในชุมชนที่ดีซึ่งช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการแบ่งปันทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการปลูกปาล์ม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การปล่อยน้ำเสียจากกระบวนการผลิต การใช้สารเคมีที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการจัดการอย่างรอบคอบ เพื่อให้การผลิตปาล์มน้ำมันเป็นไปอย่างยั่งยืนและไม่สร้างผลกระทบเชิงลบในระยะยาว

2.3 ปัจจัยด้านการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) และ Good Agricultural Practices (GAP) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของเกษตรกร โดย RSPO ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงตลาดที่ให้ราคาดีขึ้น และส่งเสริมการจัดการแรงงานและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีต้นทุนสูงและกระบวนการที่ซับซ้อน ส่วน GAP เน้นการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนและสามารถปรับใช้ได้ง่ายกว่า แต่ไม่ได้ครอบคลุมประเด็นสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างลึกซึ้งเท่า RSPO โดยการเข้าถึงระบบการรับรองทั้งสองมาตรฐานมักมีอุปสรรคในเรื่องต้นทุนและการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชนมีความสำคัญในการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานและได้รับการรับรอง

2.4 แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืน ของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ศึกษาต้องอาศัยบทบาทของภาครัฐในการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตที่ยั่งยืน การสนับสนุนเงินทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีและการรับรองมาตรฐานการผลิต การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและลดต้นทุน และการพัฒนาตลาดเพื่อขยายช่องทางการขายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานยั่งยืนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้นักเกษตรกรสามารถผลิตปาล์มน้ำมันได้อย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การยกระดับเกษตรกรรรมปาล์มน้ำมัน

ในประเทศอินโดนีเซียมีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยเพิ่มความสามารถในการต่อรองราคา และการสนับสนุนจากชุมชนมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยมุ่งศึกษาผลกระทบของการรวมกลุ่มเกษตรกร และการสนับสนุนจากชุมชนต่อความสำเร็จในการปลูกปาล์มน้ำมัน การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ของอินโดนีเซียเพื่อวิเคราะห์บทบาทของการรวมกลุ่มและการสนับสนุนจากชุมชนในกระบวนการผลิตปาล์มน้ำมัน พบว่า การรวมกลุ่มเกษตรกรช่วยเพิ่มความสามารถในการต่อรองราคา ทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีกว่า ส่วนการสนับสนุนจากชุมชนช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมัน การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสนับสนุนจากชุมชนจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเพิ่มความสำเร็จและความยั่งยืนในการปลูกปาล์มน้ำมันในอินโดนีเซีย (Miller, D., & Grant, S., 2020)

ทั้งนี้จากการศึกษาในประเทศไทยพบข้อมูลเกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐาน RSPO ว่าเกษตรกรปาล์มน้ำมันเริ่มให้ความสำคัญต่อการขอรับรองมาตรฐาน RSPO โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มแบบเดียวกับในอินโดนีเซีย ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองราคาและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การรวมกลุ่มนี้ทำให้เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังสามารถร่วมกันขอรับรองมาตรฐาน RSPO ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO ซึ่งเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน ดังนี้

ตารางที่ 2 กลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ชื่อกลุ่มเกษตรกร	จำนวนพื้นที่ที่ได้รับรองจาก RSPO	
		จำนวน (ไร่)	จำนวนสมาชิก (ราย)
1	วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนปาล์มทองคำ	3,156.25	86
2	วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำกะแดะพัฒนาปาล์มน้ำมัน	7,625.00	243
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมอทองเพื่อการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน	7,518.75	195
4	วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนไทรชิง-บางสวรรค์	15,637.50	387
5	วิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (ท่าชนะ-ไชยา)	10,493.75	342
6	วิสาหกิจชุมชนตาปี-อึ้น ผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน	11,975.00	269

ตารางที่ 2 กลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อกฎเกณฑ์	จำนวนพื้นที่ที่ได้รับการรับรองจาก RSPO	
		จำนวน (ไร่)	จำนวนสมาชิก (ราย)
7	สหกรณ์นิคมพนม จำกัด	22,337.50	1,211
8	วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันอำเภอดอนสัก	981.25	67
9	วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลท่าเรือ	418.75	31
10	วิสาหกิจชุมชนปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ตำบลคลองน้อย	711.80	53
11	วิสาหกิจชุมชนทำเนียบปาล์ม	636.00	30
12	วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลชัยบุรี	1,174.67	47
รวม		82,666.22	2,961

ซึ่งมีข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ปี 2566 - 2567 ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ปี 2566 - 2567

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร (ครัวเรือน)		เนื้อที่ขึ้นต้น (ไร่)		เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	
		ปี 2566	ปี 2567	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2566	ปี 2567
1	เมืองสุราษฎร์ธานี	1,868	1,483	18,535	14,348	17,170	13,523
2	กาญจนดิษฐ์	3,615	2,752	46,695	35,727	38,201	35,378
3	ดอนสัก	1,736	1,643	23,034	20,813	18,879	19,416
4	เกาะสมุย	19	14	94	50	90	48
5	เกาะพะงัน	12	6	96	9	96	7
6	ไชยา	4,259	2,198	53,129	31,377	46,295	27,830
7	ท่าชนะ	6,635	4,604	103,497	78,238	91,144	76,077
8	คีรีรัฐนิคม	3,267	2,380	53,141	38,575	45,552	35,092
9	บ้านตาขุน	684	551	9,762	8,529	8,163	8,498
10	พนม	3,715	2,926	67,495	55,732	57,175	50,095
11	ท่าฉาง	2,871	2,405	45,104	43,490	38,132	39,082
12	บ้านนาสาร	1,222	848	13,075	9,580	10,280	8,954
13	บ้านนาเดิม	936	811	11,112	9,789	8,974	9,070
14	เคียนซา	2,702	1,981	46,001	32,812	33,597	31,565
15	เวียงสระ	2,176	1,946	25,518	22,378	19,904	18,575
16	พระแสง	5,209	3,859	92,532	73,751	73,894	64,965
17	พุนพิน	5,076	4,262	80,467	66,356	70,411	65,185
18	ชัยบุรี	2,427	1,578	36,280	22,643	29,341	19,710
19	วิภาวดี	1,068	728	15,490	11,231	12,303	9,324
รวม		49,497	36,975	741,057	575,432	619,601	532,393

จังหวัดสุราษฎร์ธานีในการศึกษานี้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการปลูกปาล์มน้ำมันจำนวนมากในประเทศไทย โดยพบว่าจำนวนเกษตรกรและพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดลดลงอย่างมีนัยสำคัญระหว่างปี 2566 และ 2567 ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการรักษาผลผลิตและการเติบโตของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความยั่งยืนให้กับเกษตรกรในสุราษฎร์ธานี จากข้อมูลข้างต้นพบว่า จำนวนเกษตรกรและพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เปรียบเทียบระหว่างปี 2566 และ 2567 พบว่า จำนวนเกษตรกรลดลงจาก 49,497 ครัวเรือนในปี 2566 เหลือ 36,975 ครัวเรือนในปี 2567 คิดเป็นการลดลงประมาณร้อยละ 25.3 ขณะที่เนื้อที่ยืนต้นและเนื้อที่ให้ผลผลิตก็ลดลงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยเนื้อที่ยืนต้นลดลงจาก 741,057 ไร่ เหลือ 575,432 ไร่ (ลดลงร้อยละ 22.3) และเนื้อที่ให้ผลผลิตลดลงจาก 619,601 ไร่ เหลือ 532,393 ไร่ (ลดลงร้อยละ 14.1) เมื่อพิจารณาพร้อมกับข้อมูลของกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) (Roundtable on Sustainable Palm Oil) พบว่ามีจำนวนกลุ่มรวมทั้งสิ้น 12 กลุ่ม คิดเป็นพื้นที่รวม 82,666.22 ไร่ และมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 2,961 ราย พื้นที่ที่ได้รับการรับรองดังกล่าว คิดเป็นเพียงประมาณร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ให้ผลผลิตทั้งหมดในปี 2567 แสดงให้เห็นว่าการปลูกปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนที่ได้รับการรับรองจาก RSPO ยังครอบคลุมเฉพาะบางพื้นที่และบางกลุ่มเกษตรกรเท่านั้น ทั้งนี้จากการจำแนกข้อมูลตามพื้นที่พบว่า อำเภอที่มีการรวมกลุ่มและได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) อย่างชัดเจน ได้แก่ อำเภอพนม ซึ่งมีสหกรณ์นิคมพนม จำกัด เป็นกลุ่มที่ได้รับการรับรองมากที่สุด (22,337.5 ไร่) รองลงมาคือกลุ่มผู้ผลิตฯ ไทศรี-บางสวรรค์ และกลุ่มตาปี-อัมปวัน โดยพื้นที่สำคัญที่มีศักยภาพสูงแต่ยังไม่มีข้อมูลรับรองอย่างครอบคลุม ได้แก่ อำเภอท่าชนะ อำเภอพระแสง และอำเภอพุนพิน ซึ่งล้วนมีพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ในระดับต้นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยควรกำหนดแนวทางการยกระดับการปลูกปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสามารถทำได้ผ่านหลายแนวทางที่มุ่งเน้นการขยายการรับรองมาตรฐาน RSPO ให้ครอบคลุมพื้นที่และกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. การขยายการรวมกลุ่มเกษตรกร การส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการรับรอง เช่น อำเภอท่าชนะ อำเภอพระแสง และอำเภอพุนพิน รวมกลุ่มกันเพื่อขอรับรองมาตรฐาน RSPO โดยสามารถจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ที่มีการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเอกชน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและลดต้นทุนในการรับรองมาตรฐาน

2. การให้การศึกษาและฝึกอบรม จัดโครงการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในอำเภอที่มีศักยภาพแต่ยังไม่ได้รับการรับรอง เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการปฏิบัติตามมาตรฐาน RSPO และส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจประโยชน์ของการได้รับการรับรองในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนด้านการเงินและการเข้าถึงแหล่งทุน ภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนสามารถจัดสรรงบประมาณหรือกองทุนสนับสนุนการลงทุนในเทคโนโลยีการผลิตที่ยั่งยืน และค่าใช้จ่ายในการขอรับรองมาตรฐาน RSPO โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรรายย่อยหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

4.การส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาด การพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาดที่เชื่อมโยงเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO กับตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน เช่น การส่งเสริมการตลาดในประเทศและต่างประเทศสำหรับผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมันที่ได้รับการรับรอง การติดตามและประเมินผล การติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง และกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการรับรอง เพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคในการขอรับรองมาตรฐาน RSPO รวมถึงการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

การนำมาตรฐาน RSPO ไปใช้ในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทยจะส่งผลสำคัญต่อ นโยบายสาธารณะ และทิศทางของอุตสาหกรรมเกษตรไทย โดยการสนับสนุนจากรัฐบาลในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร การให้ความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน RSPO รวมถึงการจัดตั้งโครงการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสิทธิประโยชน์เพื่อช่วยลดต้นทุนในระยะยาวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน โดยมาตรฐาน RSPO จะช่วยสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ โดยเกษตรกรจะสามารถเข้าถึงตลาดที่ให้ราคาดีขึ้น ทำให้ไทยสามารถเป็นผู้นำในการผลิตน้ำมันปาล์มที่ยั่งยืนในระดับสากลได้ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ เช่น การจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยในการรับรอง RSPO การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการกระจายผลประโยชน์จากการผลิตน้ำมันปาล์มที่ยั่งยืน รวมถึงการเพิ่มการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน โดยมาตรฐาน RSPO เป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันเติบโตไปในทิศทางที่ยั่งยืน ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งต่อแรงงานและชุมชน โดยหลักการสำคัญของมาตรฐาน RSPO คือการทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้ โดยไม่ต้องแลกมาด้วยความเสียหายต่อธรรมชาติและมนุษย์ในอนาคต หากมาตรฐานเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในวงกว้างมากขึ้น อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันจะสามารถสร้างสมดุลระหว่าง ผลกำไรและความรับผิดชอบต่อสังคม ได้อย่างยั่งยืน และเกษตรกรปาล์มน้ำมันสามารถปรับตัวได้ดีต่อการปฏิบัติตามมาตรฐาน RSPO อันเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ การรวมกลุ่มเกษตรกร ซึ่งช่วยเสริมสร้างอำนาจต่อรอง ลดต้นทุน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยการนำแนวทางอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้ เช่น การปลูกพืชคลุมดินและการใช้ปุ๋ยชีวภาพ การปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ผ่านการพัฒนากระบวนการเก็บเกี่ยวและขนส่งเพื่อลดของเสีย ตลอดจน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการสนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน แม้ต้องเผชิญกับความท้าทาย เช่น ต้นทุนการรับรองที่สูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงตลาดที่ให้ราคาสูงกว่า และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของ RSPO ที่ยังไม่แพร่หลายเพียงพอ

เอกสารอ้างอิง

นรินทร์ สวัสดิ์จันทร์ และสอาด บรรเจิดฤทธิ์. (2565). ปัจจัยในการพัฒนาที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกร ผู้ปลูกปาล์มในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(1), 12-24.

- บริษัท เจพีเอส อินเตอร์คอสเมติกส์ จำกัด. (2567). มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) คืออะไร การปลูกปาล์มอย่างยั่งยืนกับอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2568 จาก <https://www.jurness.com/content/14798>
- บริษัท เพชรศรีวิชัย เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (มหาชน). (2568). แบบฟอร์ม 56-1 One Report ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2568 จาก <https://hub.optiwise.io/th/documents/155756/flipbook>
- บริษัท อีควอล แอสซัวร์เรนซ์ จำกัด. (2567). RSPO สำหรับอุตสาหกรรมผู้ผลิตอาหาร. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2568 จาก <https://eqathaitraining.com/archives/988>
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). RSPO มาตรฐานปาล์มยั่งยืน ทางเลือกเพื่อเพิ่มมูลค่า และทางรอดสู่ความยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2568 จาก <https://tpso.go.th/news/2407-0000000003>
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2551). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายปาล์มน้ำมันแห่งชาติ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนพิเศษ 107 ง หน้า 1-3 (26 มิถุนายน 2551).
- สิริสุตา หนูทิมทอง และคณะ. (2563). การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO). วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 4(2), 1-14.
- องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย. (2563). ข้อมูลประกอบหลักสูตรพัฒนาเกษตรกรรายย่อยของไทยในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2568 จาก https://www.thai-german-cooperation.info/wp-content/uploads/2021/09/TOPSA_Final21_12_2020.pdf
- องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปาล์มน้ำมันยั่งยืน. (2567). การแก้ไขมาตรฐานปี 2022-2024. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2568 จาก <https://rspo.org/th/as-an-organisation/our-standards/standards-revision-2022-2024/>
- _____. (2567). รู้จักเราชัดเปลี่ยน ด้วยน้ำมันปาล์ม ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2568 จาก <https://rspo.org/th/who-we-are/>
- Miller, D. & Grant, S. (2020). Effective soil and water resource management for sustainable agriculture Strategies for various crops including oil palm. Environmental Science Journal, 18(2), 78-94.

การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจของเหยื่อจากการถูกรังแก ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ*

COUNSELING SKILLS FOR BULLYING VICTIMS IN LGBT HIGH SCHOOL STUDENTS

เบญจรัตน์ เขตตะเคียน*, กาญจนวัลย์ ปรีชาสุชาติ, ดวงฤดี พ่วงแสง, ชคดี บุญเกษม

Bencharat Kettakean*, Kanjanawan Preechasuchat, Duangrudee Puangsang, Chakadee Boonkasame

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: bencharat.ket@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ และเพื่อศึกษาการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ประเภทการศึกษาเฉพาะกรณี เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน และกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ ครูที่ปรึกษา และเพื่อนสนิท จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์การถูกรังแก 4 รูปแบบ คือ การถูกรังแกทางร่างกาย การถูกรังแกทางวาจา การถูกรังแกทางสังคม และการถูกรังแกทางออนไลน์ 2) ผู้ให้ข้อมูลใช้การเผชิญหน้า การแสดงออกทางพฤติกรรม การพูดคุย เพื่อยุติการถูกรังแกส่งผลให้เหตุการณ์การถูกรังแกไม่ยุติลง แต่การเพิกเฉยส่งผลให้เหตุการณ์การถูกรังแกยุติลง 3) บุคคลที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์มีการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกรังแกทำให้เหตุการณ์ยุติลง และ 4) ทฤษฎีการให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อเยียวยาจิตใจนักเรียนกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกสามารถช่วยเยียวยาจิตใจจากการถูกรังแกในนักเรียนกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ คือ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางเพศ, การให้คำปรึกษา, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

This research qualitative case study aimed to explore the experiences of bullying among LGBT students and to investigate counseling interventions for LGBT students who were victims of

bullying within a secondary school setting. Data were collected through in-depth interviews, informal interviews, and participant observation with two main groups of informants: three LGBT students currently enrolled in secondary education, and seven individuals connected to the LGBT students (guidance counselors and close friends). Data analysis involved descriptive narration. The findings revealed that 1) the students experienced four forms of bullying: physical, verbal, social, and online. 2) Strategies such as confrontation, behavioral responses, and communication were employed by the students to stop the bullying but were ineffective. However, ignoring the bullying led to its cessation. 3) Bystanders present during the bullying incidents provided assistance to the victims, contributing to the resolution of the immediate situation. 4) Individual counseling theories for the psychological healing of LGBT students who were victims of bullying demonstrated potential effectiveness. These included Rational Emotive Behavior Therapy (REBT), Person-Centered Counseling, Reality Therapy, Gestalt Therapy, and Existentialism.

Keywords: LGBT, Counseling, High School Students

บทนำ

ประเทศไทยมีประชากรกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศหรือที่เรียกว่า LGBT (Lesbian-Gay-Bisexual-Transgender) จำนวนกว่า 4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนประชากรไทยทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2564 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) และจากผลการสำรวจทางออนไลน์ของ LGBT Capital และ Ipsos ในปี พ.ศ. 2566 พบว่า การคาดการณ์จำนวนประชากร LGBT จะมีประมาณ 5.9 ล้านคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร LGBT ส่งผลให้สังคมไทยให้ความสำคัญ ยอมรับ และเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางเพศมากขึ้น จากข้อมูลรายงานประจำปี 2562 โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประเทศไทย หรือ United Nations Development Programme (UNDP) มีการศึกษาเรื่อง “รับได้แต่ไม่ยอมรับ: การสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติ และทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย” เป็นการศึกษาประสบการณ์และทัศนคติทางสังคมที่มีต่อ หญิงรักหญิง ชายรักชาย คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ และ เพศกำกวม (LGBTI) โดยมีผู้เข้าร่วมการสำรวจ 2,210 คนจากทั่วประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติโดยรวมที่ดีต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และมีการสนับสนุนกฎหมายและนโยบายที่ให้สิทธิและครอบคลุม แต่ผลการศึกษาได้ค้นพบประสบการณ์การถูกตีตราและเลือกปฏิบัติ รวมถึงการเผชิญความรุนแรงและการกีดกันอย่างต่อเนื่องของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวกัน (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประเทศไทย, 2562) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมยังไม่ยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ถึงแม้จะเกิดการยอมรับในภาครัฐหรือเอกชนแล้วก็ตาม

ผลสำรวจปี 2567 โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพและภาคีเครือข่าย พบว่าปัญหาการรังแกในโรงเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนกว่า 80% ตกเป็นเหยื่อ รูปแบบหลักคือการล้อเลียนรูปลักษณ์และชื่อพ่อแม่

รองลงมาคือการตอกย้ำปมด้อย ตำหนิ ทำร้ายร่างกาย และยังมีการกลั่นแกล้งออนไลน์ เช่น การเผยแพร่สื่อที่น่าอับอาย เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว และข่มขู่ (กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2567)

การถูกรังแกส่งผลกระทบทางลบต่อสภาวะทางอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียน ผลกระทบดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและอาจนำไปสู่อันตรายต่อชีวิตของผู้ถูกรังแก การแก้ไขปัญหาการถูกรังแกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จากการศึกษาเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ถูกรังแก พบว่ามีการนำรูปแบบการให้คำปรึกษามาใช้เพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อสามารถจัดการกับปัญหาและได้รับการช่วยเหลือด้านอารมณ์และจิตใจ (จริยา ทะรักษา และคณะ, 2564) ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการที่ส่งผลสะท้อนให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น เข้าใจตนเอง เพื่อนำไปสู่การยอมรับ วางแผนแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและอนาคตได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) การช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกรังแกด้วยวิธีการให้คำปรึกษา สามารถนำหลักทฤษฎีการให้คำปรึกษาและเทคนิคต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษามาใช้ได้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการให้คำปรึกษา ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกรังแกของเหยื่อซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลทฤษฎีต่าง ๆ นำไปใช้ให้คำปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวน 5 ทฤษฎี ดังนี้ 1) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) 2) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling Theory) 3) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) 4) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ (Gestalt Theory) และ 5) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

จากที่กล่าวมาข้างต้นในประเด็นความหลากหลายทางเพศหรือ LGBT การปฏิบัติเชิงลบต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ การรังแก ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรังแก นำไปสู่ผลที่เกิดจากการรังแก และการให้คำปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก ส่งผลกระทบด้านอารมณ์ จิตใจ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการถูกรังแกจนอาจนำไปสู่ผลกระทบด้านการเรียน ความสัมพันธ์ในสังคม รังแก (มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะ, 2557) และการฆ่าตัวตาย (ชุดินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ, 2557) ซึ่งถือว่าเป็นผลกระทบที่ร้ายแรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และการให้ความช่วยเหลือ เยียวยานักเรียนที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกด้วยการใช้แนวทางตามทฤษฎีการให้คำปรึกษา โดยผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภทการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เนื่องจากการศึกษาเฉพาะกรณีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เจาะลึกและละเอียดเกี่ยวกับบุคคล กลุ่ม เหตุการณ์ หรือชุมชนหนึ่งๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนในบริบทที่เป็นจริง สามารถหาข้อมูลเชิงลึกและละเอียด (Mccall, L., 2024) เพื่อศึกษาประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ และการให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจของเหยื่อจากการถูกรังแกในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ

2. เพื่อศึกษาการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจของเหยื่อจากการถูกรังแกในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ ดำเนินการวิจัยดังนี้

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในสภาพแวดล้อมปัจจุบันอย่างเจาะลึก มุ่งแสวงหาความรู้เชิงประจักษ์ในบริบทเฉพาะ เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และสำรวจปรากฏการณ์อย่างละเอียด อันนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหา (บุญมี พันธุ์ไทย, 2565)

ทฤษฎี ในการให้คำปรึกษาที่นำไปใช้ในการให้คำปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก ได้แก่ 1) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) เป็นการบูรณาการหลักการทางจิตวิทยา ชีววิทยา สังคมวิทยา และปรัชญา โดยมีรากฐานจากปรัชญาสโตอิกนิยมอย่างมีความรับผิดชอบและมนุษยนิยม ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นอิทธิพลของปัจจัยทางชีวภาพ สังคม และจิตวิทยาต่อความคิด พฤติกรรม และอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดที่ไม่สมเหตุผล ซึ่งถูกยึดถือและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต (ศุภวดี บุญดวงศ์, 2551) 2) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling Theory) เน้นการมอบอำนาจแก่ผู้รับคำปรึกษาในการทำความเข้าใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการยอมรับความเป็นจริงตามบริบทแวดล้อม การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ อย่างไม่บิดเบือนด้วยการใช้ความคิดเชิงเหตุผล การลดความท้อถอยและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษา มีความพร้อมในการเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้สึกรับคุณค่า การดำเนินกิจกรรมในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาไปสู่การเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว สามารถรู้จักและใช้ชีวิตได้เต็มศักยภาพ (พระอนันตชัย อภินันโท (ชั้นโพธิ์น้อย), 2561) 3) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) เชื่อว่าบุคคลมีความต้องการพื้นฐานร่วมกันแต่มีวิธีการตอบสนองที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการตอบสนองความต้องการระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่นำไปสู่การตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมตั้งอยู่บนหลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบเป็นความสามารถในการตอบสนองความต้องการตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และยอมรับผลของการกระทำตนเอง การขาดความรับผิดชอบส่งผลเสียต่อความสำเร็จและความสุข 2) การเผชิญความจริงเป็นการพิจารณาและหาแนวทางตอบสนองความต้องการตามความเป็นจริงโดยไม่กระทบต่อสิทธิผู้อื่น 3) การประเมินความถูกต้องเป็นการสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษาประเมินพฤติกรรมตามหลักศีลธรรมเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ถูกต้อง (วัชรวิทย์ ทรัพย์มี, 2533) 4) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ (Gestalt Theory) มีแนวคิดพื้นฐานที่เน้นการตระหนักรู้ (Awareness) ในความรู้สึกลึกซึ้งและการรับรู้แบบองค์รวม เพื่อบูรณาการประสบการณ์มากกว่าการแยกส่วน จุดมุ่งหมายคือการส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาเปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง รับผิดชอบตนเอง และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้ตนเอง

การใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ การอยู่กับปัจจุบัน การจัดการความรู้สึกต่างในอดีต การลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต และการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่เข้าใจค่านิยมและกฎเกณฑ์ทางสังคม (Corey, G., 2005) และ 5) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นการให้คำปรึกษาที่ผู้รับคำปรึกษามีเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างมีเป้าหมาย ในกระบวนการให้คำปรึกษาจะไม่มีเทคนิคที่ชัดเจน แต่ผู้ให้คำปรึกษาต้องกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาตระหนักถึงอิสระของการเป็นผู้เลือก โดยการยุติการให้คำปรึกษาจะเกิดขึ้นเมื่อผู้รับคำปรึกษาสามารถแก้ไขปัญหาด้วยความหวัง ความกล้า และพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น (วัชร ทรัพย์มี, 2533)

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (Purposeful Random Sampling) เนื่องจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก มีการกำหนดเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งความเฉพาะเจาะจง (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน และกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ ครูที่ปรึกษาและเพื่อนสนิท จำนวน 7 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลประกอบ ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวทางการซักถามเน้นเรื่องราวการถูกรังแกของ

ผู้ให้ข้อมูลหลักและส่วนเกี่ยวข้องของผู้ให้ข้อมูลประกอบ โดยขออนุญาตบันทึกเสียงทุกครั้ง มีการสัมภาษณ์ในห้องให้คำปรึกษาของโรงเรียน ระยะเวลาสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคนละไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 90 นาที ผู้ให้ข้อมูลประกอบคนละไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 50 นาที

เครื่องมือการวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการสัมภาษณ์เบื้องต้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อสำรวจประสบการณ์และภาษาเฉพาะ ควบคู่กับการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมานิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์ จากนั้นนำเสนอข้อคำถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงตามนิยามศัพท์และวัตถุประสงค์วิจัย

การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยมีการประเมินคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัยและเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา (Clarity of Language) และความเหมาะสมของรูปแบบคำถาม (Appropriateness of Question Format) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (จำเนียร จวงตระกูล และคณะ, 2567) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การจำแนกข้อมูลตามคำหรือประโยคด้วยการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวพิจารณาเป็นประเด็นแล้วสรุปข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับทฤษฎีหรือข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้สามารถตอบคำถามของงานวิจัยและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การระบุข้อความอ้างอิงจากเนื้อหา 2) การกำหนดคำสำคัญ 3) การกำหนดรหัส 4) การกำหนดสาระของเนื้อหา 5) พรรณนาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการถูกรังแก ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสามารถตรวจสอบได้ว่ามีข้อมูลในประเด็นใดที่ยังไม่ครบถ้วน

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลจะมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของงานวิจัย โดยการใช้วิธีการที่หลากหลายหรือแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อลดความลำเอียงและเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย (นันทะ บุตรน้อย และคณะ, 2567) ได้แก่ ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการของผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทต่าง ๆ ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ผู้วิจัยมีการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ มีการนำมุมมองและการตีความข้อมูลจากหลายบุคคลมาพิจารณา จะช่วยลดอคติส่วนตัวของผู้วิจัยคนเดียว และทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความรอบด้านและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างกันมาใช้เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและหลีกเลี่ยงการยึดติดอยู่กับทฤษฎีเดียว ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้วิจัยใช้หลากหลายวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้หลายวิธีนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลในหลายมิติและลดข้อจำกัดของแต่ละวิธี การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีการที่ต่างกันอย่างนี้ จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สามารถเสนอผลการวิจัยโดยจำแนกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ และ 2) การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1 ประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผู้ให้ข้อมูลหลักรายที่ 1 เพศกำเนิดเพศชาย การแสดงออกเป็นเพศหญิง แต่ไม่ได้แสดงออกแบบเพศหญิงอย่างชัดเจน กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสบการณ์ถูกรังแกทางร่างกายด้วยวิธีการตบบริเวณตัว ตบหัวในขณะนั่งเรียน ดักขา จับมัดและรัดตัวเอาไว้ ต่อย ดังคำกล่าว “เคยมีมาตบที่ตัวหน่อยๆ ดักขาบ้าง หรือบางครั้งก็มัดตัวให้เพื่อนอีกคนแกล้ง” ผู้ให้ข้อมูลถูกรังแกทางวาจาโดยเพื่อนเรียกโดยคำที่บ่งบอกถึงเพศสภาพโดย

ส่วนใหญ่ คือคำว่า “อึดื้ด” ผู้ให้ข้อมูลถูกรังแกทางสังคม คือ เพื่อนมีการใช้คำพูดเพื่อไม่ให้เพื่อนเกิดสัมพันธภาพที่ดีกับตน ดังคำกล่าว “ผมโดนกีดกันจากเพื่อนตั้งแต่ ม. 4 ม. 5 แล้วตอนนี้ ม. 6 ผมก็เลยรู้สึกว่าเป็นเพื่อนก็ยังไม่ค่อยอยู่” ผู้ให้ข้อมูลถูกเพื่อนในกลุ่มคอยพูดเพื่อไม่ให้คนอื่น ๆ มาพูดคุยด้วยกับกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลคิดว่าเป็นเพราะผู้ให้ข้อมูลไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากมีความโดดเด่นด้านการทำกิจกรรมในกลุ่มสภานักเรียนของโรงเรียน ซึ่งแตกต่างกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม จากเหตุการณ์ที่ถูกรังแกทางสังคมส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการเรียน และผู้ให้ข้อมูลถูกรังแกทางออนไลน์ ดังคำกล่าว “ก็มีโพสต์ดำ มีแบบลงสตอรี่แต่เป็นการลงสตอรี่ซะ” ผู้กระทำโพสต์ข้อความผ่านช่องทางออนไลน์ในสตอรี่ เฟซบุ๊ก และอินสตาแกรม โดยเป็นการเสียดสีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

ประสบการณ์ในการยุติการถูกรังแก ผู้ให้ข้อมูลพยายามยุติการรังแกด้วยการพูดตรง ๆ และเคยปะทะกับผู้กระทำแต่ไม่สำเร็จ ต่อมาจึงเพิกเฉยเพราะเชื่อว่าจะไม่ทำให้เหตุการณ์จบลง จากนั้นจึงหลีกเลี่ยงผู้กระทำ แต่หากยังถูกรังแกอีกจะใช้เสียงดังข่มขู่ ผู้ให้ข้อมูลหลักมักจะใช้วิธีการพูดคุยจนสามารถยุติเหตุการณ์ได้นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าหลายครั้งมีคนเข้ามาช่วยเหลือหรือห้ามปรามเหตุการณ์รังแก ซึ่งจะเป็นกลุ่มเพื่อนโดยส่วนใหญ่

1.2 การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก

การให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลมีแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไปหลังจากถูกรังแกด้วยวิธีการทะเลาะวิวาท ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องไม่สมเหตุผล เลือกแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไปหลังจากถูกรังแกด้วยวิธีการทะเลาะวิวาท ดังคำกล่าว “ผมเริ่มมีการต่อสู้กับเขาซึ่งผมทำมาแล้ว ตอนนั้นผมเป็นเด็กอ้วนคนหนึ่ง ผมก็ต่อสู้กับเขาไม่ได้ เราก็ไม่ได้แข็งแรงขนาดนั้น” โดยผู้วิจัยใช้เทคนิค A-B-C-D-E เพื่อปรับความคิดและนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ 1) Activating Event-ผู้วิจัยตั้งคำถามเพื่อสอบถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) Beliefs-สำรวจความเชื่อ ความคิด อารมณ์ ที่เกิดจากเหตุการณ์นั้น 3) Consequences-ผู้วิจัยสอบถามผลที่ได้จากความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้น 4) Disputing-ผู้วิจัยตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความคิดใหม่ที่มีเหตุผลมากขึ้น และ 5) Effective New Thinking-ผู้วิจัยช่วยให้เกิดความคิด ความเชื่อใหม่ นำไปสู่อารมณ์และพฤติกรรมที่สร้างสรรค์มากขึ้น ผลการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด จากการกระทำกลับแล้วเกิดการทะเลาะวิวาทจนทำให้สถานการณ์ไม่ดีขึ้น เปลี่ยนแนวความคิดเป็นการอดทนเพื่อไม่ให้เกิดสถานการณ์การทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นอีก และมีพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้นคือการเลี่ยงผู้ที่มารังแก มีการพูดคุยเจรจาเพื่อเป็นการประนีประนอมและไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้น

การให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการเรียนเมื่อทำงานกลุ่มด้วยกันผู้ให้ข้อมูลไม่ได้รับการยอมรับ และไม่ทราบเหตุผลที่เพื่อนทำเช่นนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person- Centered Counseling Theory) เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความพร้อมที่จะเป็นตัวของตัวเองและพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกและประสบการณ์อย่างตรงไปตรงมามีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ดังคำกล่าว “ผมโดนกีดกันจากเพื่อนตั้งแต่ ม.4 ม.5 แล้วตอนนี้ ม.6 ผมรู้สึกว่าเป็นเพื่อนก็ยังไม่ค่อยอยู่” ในการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการรับฟังอย่างตั้งใจ การยอมรับผู้ให้ข้อมูลโดยไม่ตัดสิน และการแสดงความเห็นอกเห็นใจ ผลการให้คำปรึกษาพบว่า การรับฟัง

เรื่องราวประสบการณ์โดยไม่ขัดจังหวะและไม่ตัดสิน ช่วยให้ผู้ใช้ข้อมูลเข้าใจตนเองมากขึ้น ระบายความรู้สึก และค้นพบแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบในอนาคต

การใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ 3 เพื่อนของผู้ให้ข้อมูลก็ติดกันผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้ข้อมูลทำร้ายตนเอง ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เนื่องจากผู้ใช้ข้อมูลได้รับผลกระทบทางอารมณ์อย่างมาก จากเหตุการณ์ที่เพื่อนของผู้ให้ข้อมูลใช้สื่อผ่านช่องทางออนไลน์ส่งข้อความมาหาผู้ใช้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งทำให้ผู้ใช้ข้อมูลรู้สึกเหมือนเป็นบุคคลนอกกลุ่ม เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ใช้ข้อมูลมีการทำร้ายตนเองด้วยวิธีการกรีดข้อมือ โดยให้ผู้ใช้ข้อมูลทบทวนเหตุการณ์ ผลกระทบ มีสติ ตั้งคำถามให้ตระหนักถึงการพึ่งพาตนเอง ให้กำลังใจตนเอง และใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ผลการให้คำปรึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทบทวนเหตุการณ์ รับรู้ผลกระทบจากการทำร้ายตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของตนเอง และสามารถให้กำลังใจตนเองได้

2.1 ประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 เพศกำเนิดเป็นเพศหญิง การแสดงออกเป็นเพศชาย กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ขณะถูกรังแกทางร่างกายจะถูกกระทำโดยวิธีการตีขมวด กระทบไหล่ การรังแกทางวาจาคือถูกเพื่อนเรียกว่า “ทอมหัวไก่ ไ้ทอม” โดยผู้ให้ข้อมูลคิดว่าสาเหตุที่เพื่อนเรียกเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้ใช้ข้อมูลมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อนในห้อง การถูกรังแกทางสังคม กลุ่มเพื่อนมีการพูดนินทาในขณะที่ผู้ใช้ข้อมูลไม่ได้อยู่ในกลุ่ม และมีการรวมกลุ่มในช่องทางออนไลน์ โดยไม่มีผู้ใช้ข้อมูลอยู่ในกลุ่ม จึงทำให้ผู้ใช้ข้อมูลเอาตัวเองออกจากกลุ่มเพื่อน

ประสบการณ์ในการยุติการถูกรังแก ผู้ให้ข้อมูลตอบโต้ด้วยคำพูดรุนแรงและท่าทีโกรธเคือง ใช้สายตามองในช่วงแรก ซึ่งทำให้การรังแกหยุดชั่วคราว แต่เกิดขึ้นอีก ต่อมาเมื่อไม่ตอบโต้ ผู้กระทำจึงหยุดพฤติกรรมเอง ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ถ้าเราใจเย็น เราไม่ปะทะ ใช้การเพิกเฉย ถ้าเราไม่ได้มีความสุขหรือสนุกไปกับการที่เขารังแกเพื่อนคนนั้นก็จะไม่ทำ” เพื่อนที่อยู่ร่วมเหตุการณ์มักห้ามผู้กระทำและนำเรื่องไปแจ้งครูประจำชั้น

2.2 การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก

การใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลอยู่ในช่วงการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระหว่างสายสามัญและสายอาชีพ โดยมีความกังวลเรื่องเพื่อนร่วมสถาบันหากต้องเปลี่ยนสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลกังวลว่าเพื่อนจะไม่ยอมรับที่ตนเองเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังคำกล่าว “กลัวว่าจะเข้ากับคนอื่นไม่ได้ เพื่อนที่ใหม่จะยอมรับเรามั้ย” และจะใช้คำพูดเรียกแทนชื่อของผู้ให้ข้อมูลเหมือนที่เคยเกิดขึ้น นั่นคือคำว่า “ทอม ทอมหัวไก่” ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) เนื่องจาก การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง โดยกระบวนการ WDEP (Wants-Direction and Doing-Evaluation-Planning and Action) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดการสำรวจความต้องการที่แท้จริง คือ 1) สำรวจความต้องการของผู้ให้ข้อมูลด้วยการพูดคุยเกี่ยวกับการมีเพื่อนในสถานศึกษาใหม่ 2) สำรวจพฤติกรรมในปัจจุบันหรือสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเคยทำไปแล้วหรือสิ่งที่คิดจะทำ 3) ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลประเมินว่าสิ่งที่คิดจะทำมีแนวโน้มเป็นอย่างไร และ 4) ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง ผลการให้คำปรึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกิดการตระหนักรู้ในความต้องการของตนเอง มีความปรารถนาที่จะได้รับความต้องการการยอมรับจากเพื่อนใหม่ เกิดการสำรวจการกระทำในอดีตและปัจจุบันด้วยการทบทวนการเข้าหาเพื่อนในอดีตกรณีที่เคยคล้อยตาม นั่นคือ การทำความรู้จักเพื่อน

ใหม่หลังเปลี่ยนสถานศึกษา มีการคิดถึงแนวทางการทำความรู้จักเพื่อนที่สถานศึกษาใหม่ในอนาคต เมื่อผู้ให้ข้อมูลประเมินผล ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าวิธีการทำความรู้จักเพื่อนใหม่จะช่วยให้เพื่อนใหม่ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็นได้ และผู้ให้ข้อมูลมีแผนการที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ในการทำความรู้จักเพื่อนใหม่ในอนาคต

3.1 ประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผู้ให้ข้อมูลหลักรายที่ 3 เพศกำเนิดเป็นชาย การแสดงออกทางเพศเป็นหญิง กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประสบการณ์การถูกรังแกทางร่างกาย คือ การถูกตบหัว การเตะ และการถูกดักขา ผู้ที่กระทำการรังแกด้านร่างกายกับผู้ให้ข้อมูลจะเป็นเพื่อนเพศชาย การถูกรังแกทางวาจาโดยเพื่อนจะเรียกผู้ให้ข้อมูลด้วยคำว่า “ไอ้ตุ๊ด ไอ้กะเทย ไอ้กะเทยหูทิง” ถูกล้อเลียนชื่อพ่อและแม่ การถูกรังแกทางสังคม ผู้กระทำการรังแกพฤติกรรมคือ ใช้สายตามองผู้ให้ข้อมูลด้วยความสบประมาท เหยียด เสียดสี โดยผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “ถูกมองแรง ๆ เหลือกตา” ในบางครั้งการรังแกทางวาจายังส่งผลต่อการรังแกทางสังคมคือ ผู้กระทำการรังแกที่ไม่พึงประสงค์ไปบอกเพื่อนต่างห้อง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความอับอาย ผู้ให้ข้อมูลถูกลบชื่อผู้ใช้ออกจากกลุ่มเพื่อนในออนไลน์ และได้รับข้อความทางออนไลน์ว่า “ไอ้กะเทย” ประสบการณ์ในการยุติการถูกรังแก ผู้ให้ข้อมูลเลือกวิธีการที่พูดคุยกับผู้กระทำตรง ๆ โดยระบุความรู้สึก เช่น เจ็บ ต้องการให้หยุด ไม่ชอบ แต่ในหลาย ๆ ครั้งผู้ให้ข้อมูลเลือกวิธีการเพิกเฉย ไม่สนใจ ประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์การถูกรังแก ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลถูกรังแกจะมีเพื่อนผู้หญิงเป็นผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์และเพื่อนเป็นผู้คอยห้าม และใช้คำพูดเพื่อให้ผู้กระทำการรังแกหยุดพฤติกรรมนั้นลง ครูที่ปรึกษาคนหนึ่งทราบเรื่องการถูกรังแกจากเพื่อนของผู้ให้ข้อมูลและให้ความช่วยเหลือ ส่วนอีกรายไม่ทราบโดยตรงแต่สังเกตพบกลุ่มเพื่อนชายใช้คำพูดรุนแรงรังแกผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ตอบโต้ เพื่อนของผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่ามีการรังแกด้วยคำพูดรุนแรงและผู้ให้ข้อมูลหลักมักเพิกเฉยเพื่อยุติเหตุการณ์

3.2 การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแก

การใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลยึดติดกับเหตุการณ์การถูกรังแกทางออนไลน์ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจและไม่มีความสุขเมื่อระลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ดังคำกล่าว “เคยมีเพื่อนผู้ชายทักมาถามงานในแชตเฟซบุ๊ก แต่หนูก็ยังทำงานไม่เสร็จเหมือนกัน เขาเลยพิมพ์มาว่าไอ้กะเทยเองมาดูหน่อย หนูรู้สึกว่ามันทำให้หนูเฟล นอยมาก ๆ” ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) เทคนิค A-B-C-D-E เพื่อปรับความคิดและนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม คือ 1) ตั้งคำถามเพื่อสอบถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) สำรวจอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดจากเหตุการณ์ 3) สอบถามผลที่ได้จากความคิด และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น 4) ตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ที่มีเหตุผลมากขึ้น และ 5) การเกิดความคิดใหม่นำไปสู่อารมณ์และพฤติกรรมที่ทำให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ผลการให้คำปรึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสามารถปรับความคิดไม่ให้ยึดติดเฉพาะเหตุการณ์ที่ถูกรังแกจนทำให้รู้สึกไม่ดี โดยเกิดความคิด พฤติกรรมใหม่ที่ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีความสุขในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

การใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาในเหตุการณ์ที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลยังคงรู้สึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2 ปีที่แล้ว แม้ว่าเรื่องราวนั้นจะจบลงไปแล้วก็ตาม ความรู้สึกในตอนนั้นยังคงมีผลต่อจิตใจของผู้ให้ข้อมูลในปัจจุบัน ดังคำกล่าว “หนูโดนมองเหยียด ๆ ตั้งแต่หนูอยู่ ม.1 แต่ตอนนี้หนูยิ้มให้เค้า เค้าไม่มองเหยียดหนูแล้ว” ระหว่างการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกถึงความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ โดยปรากฏลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ น้ำเสียงสั่น

เครือ การนั่งก้มหน้า และการแกะเล็บตนเอง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ที่เน้นย้ำถึงความรู้สึกที่ค้างค้ำในอดีตส่งผลต่อปัจจุบัน และมุ่งเน้นให้บุคคล อยู่กับปัจจุบัน (Here and Now) โดยใช้เทคนิคการเน้นให้ผู้ให้ข้อมูลอยู่กับปัจจุบันให้มากที่สุด ด้วยการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนและตระหนักถึงปัจจุบัน ผลการให้คำปรึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสในการทบทวนความรู้สึกของตนเอง ตระหนักถึงข้อดีของการยึดอดีต และข้อดีของการอยู่กับปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลพบว่าตนเองควรอยู่กับปัจจุบันมากกว่ายึดถือเรื่องราวในอดีต

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ของเหยื่อจากการถูกรังแกในนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศด้านรูปแบบและลักษณะของการถูกรังแก ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามรายต่างประสบกับการถูกรังแกในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการถูกรังแกที่มีหลายมิติ ได้แก่ การถูกรังแกทางร่างกาย (การตบ ต่อย ดักขา จับมัด กระแทกตัว ดึงผม) การถูกรังแกทางวาจา (การเรียกด้วยคำที่บ่งบอกถึงเพศสภาพ เช่น “อืดูด” “ไอ้ทอม” “ไอ้กะเทย” การล้อเลียนชื่อบิดามารดา การใช้คำพูดหยาบคาย) และการถูกรังแกทางสังคม (การกีดกันออกจากกลุ่ม การพูดจาเพื่อไม่ให้ผู้อื่นคบหา การนินทา การถูกลบออกจากกลุ่มออนไลน์) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 และ 3 ยังประสบกับการถูกรังแกทางออนไลน์ (การโพสต์ข้อความเสียตีสื่อ การส่งข้อความที่ไม่พึงประสงค์) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการถูกรังแกในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ในพื้นที่ทางกายภาพ แต่ยังขยายไปสู่โลกออนไลน์ด้วย ด้านวิธีการการยุติการถูกรังแกของผู้ถูกรังแก มีการใช้รูปแบบการโต้กลับ และเก็บกดไว้ใน การเพิกเฉย การมุ่งจัดการกับปัญหา การแก้ปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งวิธีการยุติการถูกรังแกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา บุตรจันทร์ และ ทศนา ทวีคุณ ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมรังแกกันและรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษากลุ่มผู้ถูกรังแกมีแนวโน้มที่จะใช้การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา (แบบหลีกเลี่ยงปัญหา แบบเก็บกดไว้ใน และแบบการโต้กลับ) และการเผชิญปัญหาแบบเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา (แบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา และแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม) (พนิดา บุตรจันทร์ และทศนา ทวีคุณ, 2562)

2. การเยียวยาจิตใจโดยใช้กระบวนการให้คำปรึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) ผู้ถูกรังแกแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์โดยการทะเลาะวิวาท ทำให้ตนเองบาดเจ็บและมีอารมณ์เชิงลบเพิ่มขึ้น จึงใช้เทคนิค A-B-C-D-E เพื่อควบคุมอารมณ์และส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือการไม่ทะเลาะวิวาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรงเกียรติ คำมา ศึกษาเรื่องผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวการพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมต่อการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า การให้คำปรึกษาตามแนวการพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม ส่งผลดีต่อการกล้าแสดงออกที่เหมาะสม และในกรณีนี้ผู้ถูกรังแกยึดติดกับเหตุการณ์ในอดีตจนกระทบต่ออารมณ์ปัจจุบัน การให้คำปรึกษาตามแนวทางนี้ช่วยให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและไม่ยึดติดกับอดีตได้ (ดำรงเกียรติ คำมา, 2561) และสอดคล้องกับ

Ussolikhah, N. et al. ศึกษาประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษารายบุคคลแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ในการจัดการกับนักเรียนที่เป็นเหยื่อของการถูกรังแกทางวาจา พบว่า การให้คำปรึกษารายบุคคลแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ถูกรังแกได้ (Ussolikhah, N. et al., 2025)

2.2 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person- Centered Counseling Theory) ผู้ถูกรังแกรู้สึกไม่สบายใจโดยไม่ทราบสาเหตุและต้องการระบายความรู้สึกอัดอั้น หลังการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง พบว่าผู้ถูกรังแกได้ระบายความรู้สึกและค้นพบแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในอนาคต สอดคล้องกับ Fitri, H.U. et al. ศึกษาประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษารายบุคคลแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในการเพิ่มความสามารถในการรับมือของเหยื่อการถูกรังแก ผลการศึกษา พบว่า การให้คำปรึกษารายบุคคลแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางสามารถมีประสิทธิภาพต่อการรับมือของนักเรียนที่เป็นเหยื่อของการถูกรังแก (Fitri, H.U. et al., 2022) และสอดคล้องกับบทความของ สุมาลี ขำอินทร์ และ พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ ศึกษาเรื่อง การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่า การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ เผชิญปัญหา และจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุมาลี ขำอินทร์ และพัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, 2565)

2.3 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) ผู้ถูกรังแกกังวลเกี่ยวกับอนาคต จึงใช้เทคนิค WDEP เพื่อวางแผนโดยสำรวจความต้องการ หลังให้คำปรึกษา ผู้ถูกรังแกสามารถเลือกแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนอนาคตจากข้อมูลปัจจุบัน โดยไม่เน้นวิเคราะห์อดีต สอดคล้องกับ นววิช นวชีวินมัย ศึกษาทฤษฎีการบำบัดแบบเผชิญความจริงสู่การพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงมุ่งเน้นให้วัยรุ่นพิจารณาปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันตามความจริงอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การพิจารณาความต้องการของตนเองที่สอดคล้องกับความจริง และการประเมินพฤติกรรม ก่อนจะนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติ (นววิช นวชีวินมัย, 2566)

2.4 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ผู้ถูกรังแกมีความรู้สึกค้างค้ำกับเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นและจบลงแล้ว จึงมีการใช้เทคนิคที่เน้นการให้คำปรึกษาที่ทำให้ผู้ถูกรังแกอยู่กับปัจจุบัน หลังให้การให้คำปรึกษา ผู้ถูกรังแกให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่จบไปแล้วน้อยลง ตระหนักรู้ในความสำคัญของการใช้ชีวิตในปัจจุบันมากขึ้น สอดคล้องกับ Kyvelou, A. et al. ศึกษาผลกระทบของการให้คำปรึกษากลุ่มตามหลักสติสัมปชัญญะแบบเกสตัลท์ต่อนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า การให้คำปรึกษาตามหลักทฤษฎีเกสตัลท์ส่งผลเชิงบวกต่อการตระหนักรู้ การความพึงพอใจในชีวิตของผู้รับคำปรึกษา (Kyvelou, A. et al., 2023)

2.5 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ผู้ถูกรังแกทำร้ายตนเองจากการขาดสติและไม่ตระหนักถึงผลกระทบ หลังใช้ทฤษฎีอัตถิภาวนิยม พบว่าผู้ถูกรังแกทบทวนเหตุการณ์ ตระหนักรู้ถึงผลกระทบ คุณค่าและความหมายของตนเอง และมีความเข้มแข็งทางจิตใจมากขึ้น สอดคล้องกับ วิสมา ยูโซะ และคณะ ศึกษาเรื่องผลการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดอัตถิภาวนิยมต่อการตระหนักรู้ในตนเองและการตั้งเป้าหมายในการเรียน: กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก พบว่า การให้คำปรึกษาตามแนวคิดอัตถิภาวนิยมสามารถเพิ่มการตระหนักรู้ในตนเองและการตั้งเป้าหมายได้ (วิสมา ยูโซะ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจของเหยื่อจากการถูกรังแกในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้ 1) ผลการศึกษาประสบการณ์การถูกรังแกของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ราย มีประสบการณ์การถูกรังแกทั้ง 4 รูปแบบ เหมือนกันแต่พฤติกรรมที่ถูกกระทำในแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกัน วิธีการที่ใช้ยุติเหตุการณ์ คือ การเผชิญหน้า การแสดงออกทางพฤติกรรม การพูดคุย ส่งผลให้เหตุการณ์การถูกรังแกไม่ยุติลง จึงมีการใช้วิธีการเพิกเฉย ไม่สนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การกระทำเช่นนี้ส่งผลให้เหตุการณ์การถูกรังแกยุติลง ประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์การถูกรังแกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่ร่วมเหตุการณ์ และ 2) ผลการศึกษาการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นเหยื่อจากการถูกรังแกในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ตามทฤษฎีการให้คำปรึกษา พบว่า ทฤษฎีการให้คำปรึกษา 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเกสตัลท์ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม สามารถช่วยเยียวยาจิตใจจากการถูกรังแกในนักเรียนกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศได้ข้อเสนอแนะ ผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ควรมีความรู้พื้นฐานด้านจิตวิทยาและทฤษฎีการให้คำปรึกษาที่แข็งแกร่ง เพื่อปรับใช้แนวทางการให้คำปรึกษาได้อย่างเหมาะสม และควรขยายระยะเวลา เพิ่มจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษา เพื่อศึกษาความคงทนของพฤติกรรมการยุติการถูกรังแกสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2567). “บูลลี่” ไม่ใช่เรื่อง เด็ก ๆ. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2568 จาก <https://prgroup.hss.moph.go.th/medias/article/>
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประเทศไทย. (2562). รายงานประจำปี 2562 โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ScandMedia Corporation Limited.
- จริยา ทะรักษา และคณะ. (2564). การรังแกในเด็กและวัยรุ่น. วารสารกุมารเวชศาสตร์, 60(2), 110-117.
- จำเนียร จวงตระกูล และคณะ. (2567). การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิเคราะห์แก่นสาร: แนวทางปฏิบัติสำหรับนักวิจัยใหม่. วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 6(2), 15-29.
- ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสา วัชรสินธุ. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(3), 221-230.
- ดำรงเกียรติ คำมา. (2561). ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวการพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมต่อการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นววิช นวชีวินมัย. (2566). ทฤษฎีการบำบัดแบบเผชิญความจริงสู่การพัฒนาทักษะชีวิต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 12(1), 3-14.

- นันทะ บุตรน้อย และคณะ. (2567). การตรวจสอบสามเส้าในการวิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(6), 1184-1198.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2565). การวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 1(2), 1-10.
- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- พนิดา บุตรจันทร์ และทัศนาว ทวีคุณ. (2562). พฤติกรรมรังแกกันและรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 33(3), 86-102.
- พระอนันตชัย อภินนโท (ชั้นโพธิ์น้อย). (2561). การให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง. วารสารพุทธจิตวิทยา, 3(2), 1-13.
- มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะ. (2557). การรณรงค์ต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจและมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัชร ทรัพย์มี. (2533). ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการปรึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- วิสมา ยูโซะ และคณะ. (2565). ผลการศึกษากลุ่มตามแนวคิดอัตถิภาวนิยมต่อการตระหนักรู้ในตนเองและการตั้งเป้าหมายในการเรียน: กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก. วารสารจิตวิทยาคลินิกไทย, 53(3), 1-12.
- ศุภวดี บุญญวงศ์. (2551). ทฤษฎีการให้คำปรึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). การให้คำปรึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). SDGs กับความหลากหลายทางเพศ (LGBTQI+). เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2568 จาก <https://www.sdgport-th.org/2021/02/sdgs-lgbtqi/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). LGBTQ+: หลากหลายที่ไม่แตกต่าง เพื่อเปิดกว้างสู่ความเสมอภาคทางเพศ. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/download/Social/Social_Report/2566_article_q2_003.pdf
- สุมาลี ขำอินทร์ และพัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2565). การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 97(2), 138-142.
- Corey, G. (2005). Theory and Practice of Counselor and Psychotherapy. USA: Thomson Brooks/Cole.
- Fitri, H.U. et al. (2022). Individual Counseling Client-Centered Approach in Increasing the Resilience of Victims of Bullying. COUNS-EDU: The International Journal of Counseling and Education, 7(4), 176-180.
- Kyvelou, A. et al. (2023). The Impact of a Mindfulness-Gestalt Based Counseling Group on Undergraduate College Students. Psychology, 14(8), 1268-1287.

- Mccall, L. (2024). Qualitative Research: Characteristics, Design, Methods & Examples. Retrieved May 13, 2025, from <https://www.simplypsychology.org/qualitative-research-characteristics-design-methods-examples.html>
- Ussolikhah, N. et al. (2025). REBT-Based Individual Counseling to Overcome Verbal Bullying Behavior. *Jurnal Ilmu Sosial, Pendidikan Dan Humaniora*, 4(1), 58-69.

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์
เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)
เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)*

INSTRUCTIONAL ACTIVITIES TO ENHANCING THE ABILITY TO APPLY A
MATHEMATICAL MODEL TO SOLVE MATHEMATICAL PROBLEMS USING THE
THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE ON CONIC SECTIONS OF MATHAYOMSUKSA IV
STUDENTS AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION
SCHOOL (SECONDARY)

ศิริชชรินทร์ ยศสรวรินทร์

Siratcharin Yodsawarin

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: siratt.yodsawa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) และ 2) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบหลังการทดลอง (One Group Posttest-Only Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 30 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 10 คาบเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” โดยใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 8 แผน 2) แบบทดสอบปรนัยสำหรับวัดความเข้าใจในมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่อง “ภาคตัดกรวย” และ 3) แบบทดสอบอัตนัยสำหรับวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test for one sample ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” มีความสามารถในการใช้ตัวแบบ

* Received 3 May 2025; Revised 22 May 2025; Accepted 25 May 2025

นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์วิชาอื่น ๆ เมื่อโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ข้อมูลในบริบทโลกชีวิตจริงมีอยู่มากมายและมีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี จึงต้องมีการแยกแยะข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจในบริบทที่หลากหลาย ทั้งการตัดสินใจในเรื่องส่วนบุคคล เช่น การวางแผนประกอบอาชีพ สุขภาพ การลงทุน ไปจนถึงการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสังคมและส่วนรวม เช่น การออกแบบวัสดุอุปกรณ์ให้มีความสร้างสรรค์และประหยัดพื้นที่ในการใช้สอย การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก เป็นต้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) ดังนั้น คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ช่วยพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 นี้จะมุ่งเน้นให้มีความสำคัญหลายด้าน ซึ่งทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้นักเรียนมีความเชี่ยวชาญ คือ ทักษะในการแก้ปัญหา นอกจากนั้น ยังเน้นในด้านของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง และเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ใช่การเรียนรู้แบบท่องจำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) แต่ที่ผ่านมานั้น ครูเน้นการอธิบายเนื้อหาคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียวแล้วให้นักเรียนทำครูไม่ได้เน้นที่การเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะและกระบวนการแก้ปัญหา ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา แม้ว่านักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี แต่นักเรียนจำนวนไม่น้อยยังด้อยความสามารถในด้านการแก้ปัญหา การแสดงหรืออ้างอิงเหตุผล การสื่อสารหรือการนำเสนอแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่าง ๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) นอกจากนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการเรียนรู้ที่ก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งครูผู้สอนไม่ได้มีหน้าที่ในการสอน นักเรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตัวนักเรียนเอง ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ ให้เหมาะสมแก่วัยหรือพัฒนาการของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555) สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิต สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ต่ำ อาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จัดเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (มณฑนา พรหมรักษ์, 2556) การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของครูจะเน้นการสอนความรู้ และทักษะในการคิดคำนวณเป็นหลัก ครูส่วนมากยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ไม่เน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การสอนคณิตศาสตร์มีเป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องสร้างให้เกิดกับผู้เรียน คือการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาษาของคณิตศาสตร์ และสร้างความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างแนวคิดกับสื่อที่เป็นรูป กราฟ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และตัวแบบทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (National Council of Teacher of Mathematics, 1989) ซึ่งการแก้ปัญหามทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Problem Solving) เป็นหนึ่งในทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนควรจะเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาให้เกิด

ทักษะขึ้นในตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางในการคิดที่หลากหลาย รู้จักประยุกต์และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม รู้จักตรวจสอบและสะท้อนกระบวนการแก้ปัญหา มีนิสัยกระตือรือร้น ไม่ย่อท้อ รวมถึงมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน นอกจากนี้ การแก้ปัญหายังเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหายังมีประสิทธิภาพ ควรใช้สถานการณ์หรือปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่กระตุ้น ดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมให้มีการประยุกต์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ขั้นตอนและกระบวนการแก้ปัญหา และยุทธวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สอดคล้องกับ สมาคมครูคณิตศาสตร์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนในสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือหลักการและมาตรฐานสำหรับคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนว่า การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นจุดเน้นที่สำคัญในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ หากต้องการให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ที่มีต่อชีวิตจริง รวมถึงสามารถใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ได้นั้น ปัญหาที่ใช้ควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง (Real World Problem) (National Council of Teacher of Mathematics, 1989) นอกจากนี้ การแก้ปัญหามองว่าในชีวิตจริงยังเป็นการเน้นให้นักเรียนเห็นถึงการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยง และประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ (ศันสนีย์ เณรเทียน, 2560)

จากลักษณะของปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนพบในห้องเรียน ประกอบกับผลการประเมินของทั้ง PISA และ O-NET ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียนของไทยที่จะต้องเตรียมความพร้อมในด้านทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาในชีวิตจริงให้กับนักเรียนมากขึ้น ซึ่งการแก้ปัญหาในชีวิตจริงเราอาจใช้ ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เช่น กราฟ สมการหรือฟังก์ชัน รวมไปถึงกระบวนการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Modeling) มาใช้เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา ด้วยเหตุผลที่ว่า การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในชีวิตจริง โดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ ด้วยการจำลองปัญหาในชีวิตจริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ แล้วใช้หลักการกระบวนการ และวิธีการทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบ หลังจากนั้นประเมินวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาและตีความผลลัพธ์ที่ได้ให้อยู่ในบริบทของโลกชีวิตจริง (ศันสนีย์ เณรเทียน, 2560) ซึ่ง “ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่เป็นามธรรมหรือมีความง่ายขึ้นจากปัญหาเดิมในโลกของชีวิตจริงที่ซับซ้อน และถูกแปลงมาเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นสามารถหาคำตอบได้โดยการใช้เทคนิคและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถตีความกลับไปสู่การแก้ปัญหาในโลกของชีวิตจริงได้” (Cheng, A. K., 2001) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ควรเน้นให้นักเรียนสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ใช้คำถามในการแนะแนวทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้คิดจนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งผู้สอนอาจเสริมกระบวนการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยอาศัยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบค้นพบจากการชี้แนะร่วมกับเทคนิค Think-Pair-Share ที่มีต่อความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สุพรรณ ตั้งศรีเสรี, 2556) สำหรับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนสองคนที่จับคู่กัน โดยเริ่มจากให้นักเรียนแต่ละคนค้นหาคำตอบของปัญหาด้วยตนเองก่อน หลังจากนั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่

ของตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้ไปนำเสนอให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง (อุษา ภิรมย์รักษ์, 2562) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การคิด (Think) เป็นขั้นตอนที่ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดของผู้เรียนทั้งชั้นเรียน ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ หลังจากนั้นให้เวลาเพียงเล็กน้อย สำหรับคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดเป็นการกล่าวนำถึงสาระสำคัญของบทเรียน รวมทั้งการแนะนำให้ผู้เรียนได้คิดถึงเรื่องที่จะต้องศึกษาในขั้นตอนต่อไป ในขั้นนี้จะต้องดำเนินการพร้อมกันทั้งชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งหมดเกิดความคิดร่วมและประสานความคิดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) การจับคู่ (Pair) เป็นขั้นตอนที่ครูจับคู่ให้กับนักเรียน โดยอาจจะให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนนั่งข้าง ๆ หรือที่นั่งติดกัน เพื่อให้แต่ละคู่ร่วมกันศึกษาบทเรียนได้สำเร็จลุล่วง และสามารถค้นหาคำตอบของประเด็นปัญหาที่ต้องการได้ และ 3) การแลกเปลี่ยน (Share) เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากนักเรียนแต่ละคู่ได้พูดคุยกัน ค้นหาถึงคำตอบ ครูให้นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปผล และอภิปรายผลการค้นพบ โดยครูจะบันทึกคำตอบของนักเรียนบนกระดาน พร้อมทั้งร่วมกันสรุปคำตอบของนักเรียน

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) พร้อมทั้งศึกษาความสามารถและพฤติกรรมในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 478 คน ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 1 และเป็นห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” โดยใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน เนื้อหาที่ใช้เป็นเนื้อหา เรื่อง “ภาคตัดกรวย” ที่นักเรียนได้เรียนรู้การใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมที่เป็นสถานการณ์ในชีวิตจริง โดยผู้วิจัยนำแผนการ

จัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 2) แบบทดสอบปรนัยสำหรับวัดความเข้าใจในมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” จำนวน 10 ข้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ 3) แบบทดสอบอัตนัยสำหรับวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” ซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์ในชีวิตจริง และใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่อง “ภาคตัดกรวย” จำนวน 2 ข้อ หลังจากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นด้วยการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ช่วยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความชัดเจนของข้อความ โดยการประเมินความสอดคล้องของข้อสอบแต่ละข้อกับสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ หลังจากนั้นคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากผู้วิจัยนำแบบทดสอบปรนัยสำหรับวัดความเข้าใจในมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” มาทำการทดสอบก่อนการเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในเนื้อหาเรื่อง “ภาคตัดกรวย” หลังจากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ในแต่ละคาบผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สอนและผู้สังเกตการณ์ บันทึกพฤติกรรมในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เป็นเวลา 10 คาบ คาบละ 45 นาที เมื่อผู้วิจัยสอนครบตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบอัตนัยสำหรับวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” มาทำการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลา 2 คาบเรียน หลังจากทดสอบหลังเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มาประเมินกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เวลา 10 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล โดย 1) นำคะแนนจากใบกิจกรรมในชั้นเรียนและแบบทดสอบอัตนัยสำหรับวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้สถิติ t-test for one sample 2) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” หาค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน

ผลการวิจัย

1. ความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย”

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนนเต็ม 100)

คะแนน	<i>n</i>	$\bar{x}$	S.D.	<i>t</i>	Sig.
หลังเรียน	30	78.75	7.84	5.903*	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนรวมจากใบกิจกรรมในชั้นเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เท่ากับ 78.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.84

2. พฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย”

ตารางที่ 2 ผลการสังเกตการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย”

พฤติกรรม	<i>n</i>	ค่าเฉลี่ย	ผลการสังเกต
1. ด้านการทำความเข้าใจสถานการณ์จริง	30	4.68	ดีมาก
2. ด้านการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์	30	4.21	ดีมาก
3. ด้านการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	30	5.00	ดีมาก
4. ด้านการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริง	30	5.00	ดีมาก
5. การทำงานเป็นทีม	30	5.00	ดีมาก
รวม	30	4.72	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนพฤติกรรมด้านการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และด้านการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริงที่ได้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดอยู่ที่ 5.00 ส่วนด้านการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตต่ำสุดอยู่ที่ 4.21 นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ด้านการทำงานเป็นทีมได้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า ความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” พบว่า ความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนจากใบกิจกรรมในชั้นเรียนเท่ากับ 50.25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.75 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เท่ากับ 28.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.15 ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนรวมจากใบกิจกรรมในชั้นเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดเท่ากับ 78.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.84 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นการจัดการเรียนรู้การสอนที่เน้นการแก้ปัญหาในชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้ฝึกฝนและมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ได้มีส่วนร่วมในการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1) ขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์จริง เป็นขั้นการนำเสนอสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรอยากรู้เกี่ยวกับปัญหาและเห็นคุณค่าของการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริง ขั้นที่ 2) ขั้นการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์สถานการณ์จริง แล้วปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นตัวไม่ทราบค่า พร้อมทั้งกำหนดตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์จริงนั้น ขั้นที่ 3) ขั้นการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นขั้นตอนดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จนกระทั่งสามารถหาคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ และ ขั้นที่ 4) ขั้นการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริง เป็นขั้นตอนในการพิจารณาความถูกต้อง ความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้ โดยการเปรียบเทียบหรือตรวจสอบกับข้อมูลจริง แล้วแปลออกมาเป็นคำตอบของสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิสริยา ประมัตถากร ที่ได้ทำการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวน

นักเรียนทั้งหมด มีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อิสริยา ปรมัตถการ, 2562)

2. พฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง “ภาคตัดกรวย” พบว่า จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยพิจารณาพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการทำความเข้าใจสถานการณ์จริง 2) ด้านการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ 3) ด้านการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) ด้านการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริง พบว่า ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนพฤติกรรมด้านการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และด้านการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริงที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ 5.00 ส่วนด้านการทำความเข้าใจสถานการณ์จริงได้ค่าเฉลี่ย เลขคณิตอยู่ที่ 4.68 และด้านการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 4.21 ซึ่งนักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ทำให้นักเรียนส่วนนี้ไม่สามารถเลือกใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนด อาจเนื่องมาจากนักเรียนไม่มีประสบการณ์ในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งในขั้นตอนการทำความเข้าใจสถานการณ์จริงนั้น นักเรียนมักอ่านสถานการณ์อย่างรวดเร็ว ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สถานการณ์กำหนดให้ แต่เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์ในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง “ภาคตัดกรวย” มากขึ้น นักเรียนสามารถพัฒนาการทำความเข้าใจสถานการณ์จริง การปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ การใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการแปลความหมายคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นคำตอบของสถานการณ์จริงได้ถูกต้องมากขึ้น พร้อมทั้งเขียนอธิบายแต่ละขั้นตอนได้อย่างละเอียดมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถอธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงแล้วปรับเปลี่ยนให้เป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ได้ละเอียดมากขึ้น จึงนำไปสู่การใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จนได้คำตอบที่ถูกต้องมากขึ้น สอดคล้องกับ Swetz, F. & Hartzler, J. S. ที่กล่าวว่า เป้าหมายหนึ่งของครูสำหรับการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนคือ การมุ่งเน้นไปที่ความหลากหลายของทักษะทางคณิตศาสตร์ที่ใช้หาผลลัพธ์และการช่วยให้นักเรียนมองคณิตศาสตร์ ด้วยความคิดที่กว้างเกี่ยวกับการประยุกต์ นอกจากนี้ นักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการทำโจทย์สถานการณ์ที่ใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการศึกษาสถานการณ์จริง จะรู้สึกซาบซึ้งในศักยภาพของคณิตศาสตร์ยิ่งขึ้น (Swetz, F. & Hartzler, J. S., 1991)

นอกจากนี้ ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) พบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน ดังที่ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

และมีการดำเนินการร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม และขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น (ทศนา แหมมณี, 2550) สอดคล้องกับ Sampsel, A. ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนได้ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดนั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้น และเมื่อผู้เรียนมีความมั่นใจจะทำให้สามารถมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น กล่าวตอบคำถาม กล่าวแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และเพิ่มความผ่อนคลายให้กับผู้เรียนขณะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เทคนิคเพื่อนคู่คิดจึงเป็นอีกเทคนิคที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดได้เป็นอย่างดี (Sampsel, A., 2013)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลได้ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูนำเสนอปัญหาในชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพื้นฐาน กระบวนการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยขั้นการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์และขั้นการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้น เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนส่วนใหญ่ยังทำได้ไม่ด้นัก งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาวิธีการส่งเสริมความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์และการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ให้แก่นักเรียนมากขึ้น 2) ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ หรือในรายวิชาอื่น ๆ 3) ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เช่น มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ และความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ และ 4) กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ นั้น ควรผสมผสานเทคนิคการสอนที่หลากหลายวิธีเข้าด้วยกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากเงินรายได้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มันทนา พรหมรักษ์. (2556). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการแก้ปัญหาที่เน้นกระบวนการกำกับทางปัญญาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์: เชว่นทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- คันสนีย์ เณรเทียน. (2560). การเรียนรู้คณิตศาสตร์ผ่านปัญหาในชีวิตจริงที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 45(2), 238-253.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: 3 - คิว มีเดีย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). PISA 2021 กับการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <http://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-53/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุบรรณ ตั้งศรีเสรี. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบค้นพบจากการชี้แนะร่วมกับเทคนิค THINK-PAIR-SHARE ที่มีต่อความสามารถในการสื่อสารและความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสริยา ประมัตถการ. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุษา ภิรมย์รักษ์. (2562). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Cheng, A. K. (2001). Teaching mathematical modelling in Singapore school. The Mathematics Educator, 16(1), 63-75.
- National Council of Teacher of Mathematics. (1989). Curriculum and Evaluation Standard for School Mathematics. Reston, Virginia: National Council of Teacher of Mathematics.

- Sampsel, A. (2013). Finding the Effects of Think-Pair-Share on Student Confidence and Participation. Retrieved March 30, 2024, from <http://scholarworks.bgsu.edu/honorsprojects/21>
- Swetz, F. & Hartzler, J. S. (1991). Mathematical Modeling in the Secondary School Curriculum: A Resource Guide of Classroom Exercises. Reston, Virginia: The National Council of Teacher of Mathematics.

ผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง*

THE RESULTS OF THE CAPACITY-BUILDING PROCESS FOR COMMUNITY STORYTELLERS THROUGH SOCIAL MEDIA AND ONLINE PLATFORMS: A CASE STUDY OF KHLONG YAI COMMUNITY, TAMOT DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

บัณฑิต ทองสงฆ์^{1*}, จาริยา สุทธินนท์², เสริมศักดิ์ ขุนพล³

Bundit Thongsong^{1*}, Jariya Sutthinon², Sermsak Khunpol³

¹สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

¹University Office, Thaksin University, Songkhla, Thailand

²ฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง ประเทศไทย

²Student Affairs Division, Thaksin University, Phattalung, Thailand

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: bandit@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษาชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน ซึ่งเข้าร่วมกระบวนการด้วยความสมัครใจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินศักยภาพฯ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.947 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ เปรียบเทียบระดับศักยภาพ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับตามเกณฑ์มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และเปรียบเทียบศักยภาพฯ ด้วยสถิติ t ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 31 - 50 ปี มีบทบาทเป็นสมาชิกหรือกรรมการของกลุ่ม และมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น หลังการเข้าร่วมกระบวนการ พบว่าศักยภาพมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) ด้านความรู้: เพิ่มจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.533) เป็นระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.179) 2) ด้านทักษะ: เพิ่มจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.529) เป็นระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.189) และ 3) ด้านเจตคติ: เพิ่มจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.338) เป็นระดับปานกลาง

($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.129) และเปรียบเทียบผลศักยภาพฯ ด้วยสถิติ t แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าศักยภาพก่อน-หลังเข้าร่วมกระบวนการฯ แตกต่างกัน โดยที่ค่าเฉลี่ยศักยภาพหลังเรียน ($\bar{X} = 3.63$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยศักยภาพก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.58$)

คำสำคัญ: นักเล่าเรื่องชุมชน, สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์, กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ

Abstract

This study examined the effects of a capacity-building process for community storytellers through social media and online platforms, using Khlong Yai Community, Tamot District, Phatthalung Province, as a case study. The research employed a quasi-experimental design. The sample consisted of 10 voluntary participants from the local community enterprise group. The research instrument was a capacity assessment questionnaire validated for content validity (Content Validity and Item-Objective Congruence Index, IOC) and demonstrated high reliability, with a Cronbach's Alpha coefficient of 0.947. Basic data were analyzed using frequency and percentage, while comparisons of capacity levels were conducted by calculating means and standard deviations and determining levels according to a 5-point rating scale. Paired t-tests were used to compare participants' capacities before and after the intervention. The results revealed that all participants were female, mostly aged between 31 - 50 years, with roles as group members or committee members, and had a maximum educational level of lower secondary school. After participating in the capacity-building process, the participants showed significant improvements in all aspects: 1) Knowledge increased from a low level ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.533) to a high level ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.179) 2) Skills increased from a low level ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.529) to a moderate level ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.189) and 3) Attitudes improved from a low level ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.338) to a moderate level ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.129). The paired t-test results showed a statistically significant difference at the .05 level, indicating that the participants' overall capacities after the intervention ($\bar{X} = 3.63$) were significantly higher than before the intervention ($\bar{X} = 2.58$).

Keywords: Community Storytellers, Social Media and Online Platforms, Capacity Building

บทนำ

จังหวัดพัทลุง มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการย้ายเมืองหลายครั้ง มีสถานที่ที่เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุง จำนวน 8 แห่ง คือ 1) โคกเมืองแก้ว ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน 2) บ้านควนแร่ ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง 3) เขาชัยบุรี (เขาเมือง) ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง 4) ท่าเสม็ด ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 11 ตำบลท่าเสม็ด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช 5) เมืองพระรถ ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง

พัทลุง 6) บ้านควนมะพร้าว ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองพัทลุง 7) บ้านม่วง ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองพัทลุง และ 8) บ้านโคกลุง ปัจจุบันคือพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง ซึ่งแต่ละพื้นที่ล้วนมีความสำคัญต่อความเป็นมาของจังหวัดพัทลุง และนอกจากประวัติศาสตร์ที่ชวนหลงใหลแล้วจังหวัดพัทลุงยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น อุทยานนกน้ำทะเลน้อย อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด หาดแสนสุขลำปำ แหลมจองถนน เกาะสี - เกาะห้า บ่อน้ำร้อน - บ่อน้ำเย็น (ธารน้ำเย็น) น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกตะโหนด ภูเขาอกทะลุ ถ้ำสุมน และล่องแก่งลานข้อย จากข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีทรัพยากรที่สมบูรณ์ทำให้จังหวัดพัทลุงเป็นจุดหมายสำคัญของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดพัทลุงและสร้างรายได้ส่วนใหญ่ให้กับจังหวัด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวธรรมชาติ จากข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง (พ.ศ. 2566 - 2570) พบว่า ในปี 2565 มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนจำนวน 622,869 คน จากข้อมูลดังกล่าว จังหวัดจึงมุ่งพัฒนาที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลตามภารกิจของส่วนราชการและงานในระดับพื้นที่ คือการมุ่งพัฒนาคุณภาพ สังคมแห่งโอกาส เอื้ออาทร อยู่เย็นเป็นสุข และความเสมอภาคสู่เมืองแห่งปัญญา อุดมด้วยนวัตกรรมและสุขภาวะที่ยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2566)

อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในเทือกเขาบรรทัดมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีประเพณีวัฒนธรรมที่สานสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานระหว่างไทยพุทธและมุสลิม หรือที่รู้จักกันในกิจกรรมสานสัมพันธ์สองศาสนา (เศวตฉัตร นาคะชาติ, 2565) ชุมชนมีกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจที่หลากหลาย เช่น กลุ่มขนมทองม้วนที่เป็นการรวมกลุ่มกันของกลุ่มแม่บ้านนำวัตถุดิบที่สำคัญในชุมชนคือ แป้งข้าวสังข์หยดและสีชมพูจากเปลือกแก้วมังกรมาทำขนมทองม้วน กลุ่มเครื่องแกงบ้านใหม่และกลุ่มเครื่องแกงโหล๊ะสบำใช้วัตถุดิบในพื้นที่เช่น ตะไคร้ พริกขี้หนู ขมิ้น พริกไทย ฯลฯ มาทำเครื่องแกงหลากหลายเมนู กลุ่มเฟอร์นิเจอร์รักไม้ที่ใช้เศษกิ่งไม้เหลือทิ้งในชุมชนมาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านและสวน กลุ่มสุขภาพ และกลุ่มน้ำตกลาดเตยหรืออีกชื่อหนึ่งคือ ชมรมดอกคล้ายบานที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนคลองใหญ่ ชี้ให้เห็นว่าชุมชนคลองใหญ่ แม้จะเป็นชุมชนเล็ก ๆ แต่ก็มีกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายนั้น สามารถพัฒนาเป็นเรื่องเล่าชุมชนที่จะชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว อันเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของจังหวัดพัทลุงได้ โดยนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของนักเล่าเรื่องและนักสื่อความหมายไว้ว่า การสร้างนักเล่าเรื่องและสื่อความหมายก็เพื่อบอกต่อและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่โดดเด่นให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพในการพัฒนาเรื่องราว สร้างเนื้อหา สื่อดิจิทัล กิจกรรม เส้นทางท่องเที่ยวและคุณภาพบริการ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2566) โดยมีแนวทางการพัฒนาทักษะการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชน 5 ประเด็น คือ 1) ผู้สื่อสารต้องรู้ว่าตัวเองจะมองหาหรือให้คุณค่ากับอะไร 2) การสื่อสารเป็นเรื่องของภายในหรือภายนอก การค้นหาภายในตัวเองและออกไปสัมผัสโลกภายนอก 3) การสื่อสารเป็นเรื่องในกรอบ นอกกรอบ การเลือกเรื่องที่จะเล่า ผู้สื่อสารต้องกลับมาสู่ภายในตนเองว่าเป็นคนอย่างไร มีมุมมองอย่างไร 4) ใช้ความรู้ลึกก่อนความคิด และ 5) ฟัง และยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น (ธัญวิษ วิเชียรพันธ์, 2562)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเบื้องต้น สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ คือ ความเข้าใจในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดบทความขัดแย้งเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า และความเข้าใจในการสรุปเรื่องเล่า
- 2) ด้านทักษะ คือ ความสามารถในการกำหนดบทความขัดแย้งเรื่องเล่า ความสามารถในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่าของชุมชน และความสามารถในการใช้ Application viva VDO และ
- 3) ด้านเจตคติ คือ มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีใจกว้างรับฟังและเคารพความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่นต่อการนำเสนอเรื่องเล่าของตนเอง และมีศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องเล่า โดยมีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษาชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุงที่ผู้เชี่ยวชาญ ชุมชน และนักวิชาการได้ร่วมกันพัฒนามาจากความต้องการดังกล่าวเป็นกระบวนการ FFPF มีรายละเอียดของกระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) ขั้นตอนดำเนินงาน (Process) ขั้นตอนย้อนกลับ (Feedback) และขั้นสรุปผลิตภัณฑ์เรื่องเล่า (Product) แต่ยังเป็นข้อคำถามที่จะต้องค้นหว่ากระบวนการพัฒนาศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนดังกล่าวสามารถพัฒนาให้บุคลากรในชุมชนเป็นผู้นำเสนอข้อมูลชุมชนที่ถูกต้อง หลากหลาย รวดเร็ว นำเสนอเรื่องเล่าอย่างมีเสน่ห์ มีชีวิตชีวา มีเนื้อหาเรื่องเล่าที่ชวนหลงใหล มีความรู้พื้นฐานของชุมชน มีทักษะการผลิตและสร้างสื่อที่หลากหลาย มีใจรักและชอบในการสื่อสารคุณค่าของชุมชนสู่ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวทั่วไป ได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษาชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำนวน 10 คน ได้มาด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง คือ กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง (กระบวนการ FFPF) มีรายละเอียดของกระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) ขั้นตอนดำเนินงาน (Process) ขั้น

สะท้อนกลับ (Feedback) และชิ้นสรุปผลิตภัณฑ์เรื่องเล่า (Product) โดยก่อนใช้กระบวนการฯ ได้ศึกษาศักยภาพฯ ของกลุ่มทดลองด้วยแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพ ตอนที่ 2 แบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อรายการ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์
2. กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา
3. ร่างข้อคำถามตามนิยามศัพท์ให้ได้ข้อคำถามที่สอดคล้องเหมาะสมกับนิยาม ตามโครงสร้างเครื่องมือ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน
4. นำแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง เสนอผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความมุ่งหมาย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้เฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 20 ข้อ
5. นำแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชนแม่ขรี อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีครอนบาค (Cronbach, L. J., 1984) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.947

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของผู้เข้าร่วมทดลองใช้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง โดยจะต้องเข้ารับการประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลัง การใช้กระบวนการฯ ซึ่งผู้เข้าร่วมทดลองใช้กระบวนการฯ มีความสมัครใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบประเมินศักยภาพที่ได้รับคืนมา มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบประเมินศักยภาพ จากนั้นบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อายุ และระดับการศึกษาสูงสุด ด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลังการดำเนินการตามกระบวนการฯ ด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 ผลการเปรียบเทียบผลศักยภาพของการเป็นนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง

	ประเด็น	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
เพศ		10	100.00%
หญิง		10	100.00%
อายุ		10	100.00%
31 - 40 ปี		5	50.00%
41 - 50 ปี		3	30.00%
51 ปีขึ้นไป		2	20.00%
ตำแหน่งในกลุ่ม		10	100.00%
ประธานกลุ่ม		1	10.00%
สมาชิก/กรรมการในกลุ่ม		9	90.00%
ระดับการศึกษาสูงสุด		10	100.00%
ประถมศึกษา		8	80.00%
มัธยมศึกษาตอนต้น		1	10.00%
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.		1	10.00%

N = 10

จากตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำแนกตามเพศ พบว่าทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 100.00) จำแนกตามอายุ เรียงจากสัดส่วนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า จำนวนมากที่สุดคือ อายุ 41 - 50 ปี ตามมาด้วยอายุ 31 - 40 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 50.00 30.00 และ 20.00 ตามลำดับ) จำแนกตามตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เรียงจากสัดส่วนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า จำนวนมากที่สุดคือ เป็นสมาชิก/กรรมการในกลุ่ม ตามมาด้วยอื่น ๆ คือ ประธานกลุ่ม (ร้อยละ 90.00 และ 10.00 ตามลำดับ) และจำแนกตามระดับการศึกษา เรียงจากสัดส่วนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า จำนวนมากที่สุดคือ ประถมศึกษา ตามมาด้วยมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. (ร้อยละ 80.00 10.00 และ 10.00 ตามลำดับ) สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ทั้งหมดเป็นเพศหญิงทั้งนี้เนื่องจากเพศหญิงมีความสนใจในการเข้าร่วมกระบวนการฯ ครึ่งหนึ่งมีอายุ 31 - 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก/กรรมการกลุ่ม และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง นำเสนอข้อมูล 2 ประเด็น คือ 1) ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลังการดำเนินการตามกระบวนการฯ และ 2) ผลการเปรียบเทียบผลศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลังการดำเนินการตามกระบวนการฯ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

รายการศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	ก่อน			หลัง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์	2.43	.533	น้อย	3.81	0.179	มาก
1.1 ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า	2.34	.614	น้อย	3.90	0.316	มาก
1.2 ความเข้าใจในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า	2.31	.604	น้อย	3.90	0.316	มาก
1.3 ความเข้าใจในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า	2.28	.591	น้อย	3.70	0.483	มาก
1.4 ความเข้าใจในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า	2.31	.604	น้อย	3.90	0.316	มาก
1.5 ความเข้าใจในการสรุปเรื่องเล่า	2.31	.891	น้อย	3.50	0.527	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของศักยภาพการเป็นนักร้องผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง (ต่อ)

รายการศักยภาพการเป็นนักร้องผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	ก่อน			หลัง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.6 ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ	2.38	.862	น้อย	3.90	0.316	มาก
1.7 ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ	2.79	.559	ปานกลาง	3.70	0.483	มาก
1.8 ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ)	2.72	.455	ปานกลาง	4.00	0.000	มาก
2. ด้านทักษะเกี่ยวกับนักร้องผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์	2.42	.529	น้อย	3.44	0.189	ปานกลาง
2.1 ความสามารถในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า	2.38	.820	น้อย	3.20	0.422	ปานกลาง
2.2 ความสามารถในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า	2.10	.772	น้อย	3.30	0.483	ปานกลาง
2.3 ความสามารถในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า	2.55	1.021	ปานกลาง	3.20	0.422	ปานกลาง
2.4 ความสามารถในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า	2.45	.572	น้อย	4.00	0.000	มาก
2.5 ความสามารถในการสรุปเรื่องเล่า	2.52	.574	ปานกลาง	3.30	0.483	ปานกลาง
2.6 ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ	2.48	.574	น้อย	3.20	0.422	ปานกลาง
2.7 ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ	2.38	.494	น้อย	3.30	0.483	ปานกลาง
2.8 ความสามารถในการสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ)	2.48	.509	น้อย	4.00	0.000	มาก
3. ด้านเจตคติเกี่ยวกับนักร้องผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์	2.63	.338	ปานกลาง	3.65	0.129	มาก
3.1 มีคุณธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับเรื่องเล่า	2.76	.435	ปานกลาง	3.00	0.000	ปานกลาง
3.2 มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องเล่า	2.52	.509	ปานกลาง	4.00	0.000	มาก
3.3 มีใจกว้างรับฟังและเคารพความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องเล่า	2.55	.506	ปานกลาง	3.60	0.516	มาก
3.4 มีจรรยาบรรณเกี่ยวกับเรื่องเล่า	2.69	.471	ปานกลาง	4.00	0.000	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลังการดำเนินการตามกระบวนการฯ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอยะโฮมด จังหวัดพัทลุง ก่อนการดำเนินการตามกระบวนการฯ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.533) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า ความเข้าใจในการสรุปเรื่องเล่า ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ และความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ) มีศักยภาพระดับน้อยถึงระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.28 - 2.79$, S.D. = 0.455 - 0.891) 2) ด้านทักษะ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.529) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า ความสามารถในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ) ความสามารถในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า และความสามารถในการสรุปเรื่องเล่า มีศักยภาพระดับน้อยถึงระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.10 - 2.55$, S.D. = 0.494 - 1.021) และ 3) ด้านเจตคติ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.338) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงและศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีใจกว้างรับฟังและเคารพความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเล่า และมีจรรยาบรรณเกี่ยวกับเรื่องเล่า พบว่า มีศักยภาพระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52 - 2.76$, S.D. = 0.435 - 0.509)

2.1.2 ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอยะโฮมด จังหวัดพัทลุง หลังการดำเนินการตามกระบวนการฯ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.179) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า ความเข้าใจในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า ความเข้าใจในการสรุปเรื่องเล่า ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ ความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ และความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ) มีศักยภาพระดับปานกลางถึงระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.00$, S.D. = 0.000 - 0.527) 2) ด้านทักษะ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.189) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดประเด็นเรื่องเล่า ความสามารถในการกำหนดปมความขัดแย้งเรื่องเล่า ความสามารถในการกำหนดตัวละครเรื่องเล่า ความสามารถในการกำหนดเค้าโครงเรื่องเล่า ความสามารถในการสรุปเรื่องเล่า ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยภาพ ความสามารถในการใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์เล่าด้วยวิดีโอ ความสามารถในการใช้สื่อสังคม

และแพลตฟอร์มออนไลน์ (การใช้เพจ) มีศักยภาพระดับปานกลางถึงระดับมาก ($\bar{X} = 3.20 - 4.00$, S.D. = 0.000 - 0.483) และ 3) ด้านเจตคติ พบว่า ภาพรวมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมหองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.129) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีใจกว้างรับฟังและเคารพความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องเล่า และมีจรรยาบรรณเกี่ยวกับเรื่องเล่า มีศักยภาพระดับปานกลางถึงระดับมาก ($\bar{X} = 3.00 - 4.00$, S.D. = 0.000 - 0.516)

2.2 ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพฯ ของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t

ผลศักยภาพ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเข้าร่วมกระบวนการ	10	2.58	0.348	9.40	0.00*
หลังเข้าร่วมกระบวนการ	10	3.63	0.067		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลศักยภาพฯ ก่อน - หลังเข้าร่วมกระบวนการของผู้เข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ศักยภาพระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการและหลังเข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงนั้นแตกต่างกัน โดยที่ค่าเฉลี่ยศักยภาพหลังเรียน ($\bar{X} = 3.63$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยศักยภาพก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.58$)

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ทั้งหมดเป็นเพศหญิง ครึ่งหนึ่งมีอายุ 31 - 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก/กรรมการกลุ่ม และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า การเสริมสร้างศักยภาพนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงที่เป็นกลุ่มเพศหญิง มีช่วงอายุ 31 - 50 ปี สังกัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP ดำรงตำแหน่งสมาชิก/กรรมการในกลุ่ม และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีโอกาสผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองและพัฒนาชุมชนคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงได้อย่างรวดเร็วและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งความสนใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมหองม้วนบ้านห้วยตอ) ในการเข้าร่วมกระบวนการ เป็นความตั้งใจและความต้องการของชุมชน ตามที่การศึกษาของ จริยา สุพรรณ และคณะ ที่ได้ศึกษา

เรื่อง เรื่องเล่าและประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพชุมชนภายใต้การทำงานโครงการ U2T เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันภายใต้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพชุมชนประกอบด้วย 7 ประการ หนึ่งในนั้นคือ การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (จริยา สุพรรณ และคณะ, 2568) การศึกษาของ มุกซ์ดา สุขธาราจารย์ และจริยา สุพรรณ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดเก็บข้อมูลเรื่องเล่าชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงชุมชนบ้านหนองแวม จังหวัดพิจิตร พบว่า ความเป็นไปได้ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากมีผู้นำเข้มแข็ง คนในชุมชนตั้งใจจริงที่จะพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (มุกซ์ดา สุขธาราจารย์ และจริยา สุพรรณ, 2567) และการศึกษาของ อณิษฐา หาญภักดีนิยม เรื่องรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ที่ได้อธิบายว่าการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาสตรีไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ ที่รัฐให้ความสำคัญในการพัฒนาสตรีโดยรัฐมุ่งพัฒนาสตรีให้มีความพร้อมใน 3 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัว ชีวิต ครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคมต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกระตุ้นให้สตรีมีความคิดสร้างสรรค์ มีความขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้มีลักษณะที่สามารถจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ รวมทั้งมีความรู้ในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว (อณิษฐา หาญภักดีนิยม, 2564) อีกทั้งผู้สนใจเข้าร่วมกระบวนการฯ ทั้งหมดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งมีผลิตภัณฑ์คือขนมทองม้วน มีเรื่องเล่าตั้งแต่ขั้นตอนการจัดเตรียมอุปกรณ์ การผลิต และการจัดจำหน่ายอย่างชัดเจน ตามที่การศึกษาของ เอกกนก พนาดำรง ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเขียนเรื่องเล่าด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง (Story telling) ว่าการเขียนเรื่องเล่าถ้ามีการวางโครงเรื่องที่กำหนดองค์ประกอบที่ชัดเจนจะเป็นการกำหนดทิศทางการเขียนไม่ให้หลงประเด็น เนื้อหาจะเรียงลำดับความสำคัญและเชื่อมโยงกัน อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือต้องตอบตัวเองให้ได้ว่า เรื่องที่เขียนมีวัตถุประสงค์ในการเขียนเพื่ออะไร ซึ่งวัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการนำเสนอ การใช้ภาษา และลักษณะของเนื้อหา โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการเขียนเรื่องเล่า จะทำให้เราได้ผ่อนคลาย ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ไตร่ตรองความคิดที่ผ่านมาว่าเราคิดอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ไปอีกขั้น และเก็บไว้เป็นความรู้ เป็นตำนานแห่งความภูมิใจ (เอกกนก พนาดำรง, 2559) ดังนั้น ในการส่งเสริมการพัฒนาเรื่องเล่าที่จะมีเรื่องเล่านำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการกระจายสินค้าได้ กลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจประเภทสินค้า OTOP จะทำให้ได้กลุ่มที่มีความตั้งใจ และเข้าร่วมกระบวนการฯ ได้ตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการ

2. อภิปรายผลการดำเนินการตามกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ก่อนการดำเนินการตามกระบวนการฯ สรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสัมมาชีพขนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพด้านความรู้ และด้านทักษะภาพรวมของกลุ่มทดลองมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ด้านเจตคติภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่า ในการพัฒนาศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ควรที่จะออกแบบมุ่งพัฒนาในด้านความรู้และด้านทักษะให้มีเนื้อหาที่เข้มข้นมากกว่าด้านเจตคติ 2) ผลการประเมินศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อ

สังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง การหลังการดำเนินการตามกระบวนการ สรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสมาชิกพจนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) มีศักยภาพด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติภาพรวมศักยภาพอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ด้วยสถิติ t จากการดำเนินการตามกระบวนการ สรุปได้ว่า ศักยภาพการเป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP (กลุ่มสมาชิกพจนมทองม้วนบ้านห้วยตอ) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยศักยภาพก่อนเข้าร่วมกระบวนการและหลังเข้าร่วมกระบวนการ นั้นแตกต่างกัน คือมีค่าเฉลี่ยศักยภาพหลังเรียน ($\bar{X} = 3.63$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยศักยภาพก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.58$) ตามที่การศึกษาของ ธัญวิช วิเชียรพันธ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักร้องความหมายท้องถิ่นที่พบว่าศักยภาพของนักร้องความหมายท้องถิ่นมีทั้งหมด 4 ด้าน เรียกว่า “คิด - ถ่าย - ใช้ - สร้างสรรค์” ประกอบด้วย 1) ระบบการคิด 2) การถ่ายทอดข้อมูล 3) การใช้ภาษา และ 4) ความคิดสร้างสรรค์ (ธัญวิช วิเชียรพันธ์, 2562) การศึกษาของ วาสนา โลสุวรรณา ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอ่างทองมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 แนวทาง โดยในแนวทางที่ 4 จะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและกระบวนการให้บริการการท่องเที่ยว ที่ควรมีการจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวให้คนในพื้นที่เป็นผู้ให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ให้คนในพื้นที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และควรมีเอกสารแนะนำพื้นที่ (วาสนา โลสุวรรณา, 2566) และการศึกษาของ นิสกร ยินดีจันทร์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดจันทบุรี ในประเด็นของแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในด้านการส่งเสริมการตลาด ชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยเช่นเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมค้นหาข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อออนไลน์เพราะสะดวก รวดเร็วในการรับทราบข้อมูล (นิสกร ยินดีจันทร์ และคณะ, 2560) แต่อย่างไรก็ตาม ผลเปรียบเทียบศักยภาพของการ เป็นนักร้องเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ก่อน - หลังการใช้กระบวนการฯ ควรที่จะอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดจึงจะทำให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามที่การศึกษาของ กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ที่พบว่า การสื่อสารระหว่างชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนเป็นผู้ส่งสารหลัก การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการพูดคุย แลกเปลี่ยนแนวคิด ปรัชญาปัญหาอันระหว่างกลุ่มสมาชิกก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน และศักยภาพของสมาชิกในชุมชน (กรวรรณ เวชชานุเคราะห์, 2556) และตามการศึกษาของ พัทธรา วาณิชวสิน ที่ได้ศึกษาเรื่อง เทคนิคการเล่าเรื่อง: เครื่องมือสอนที่มีศักยภาพ ซึ่งสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีศักยภาพทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ (พัธรา วาณิชวสิน, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ควรมีการยกระดับพัฒนากระบวนการฯ ให้เป็นหลักสูตรการเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ให้กับชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ให้กับชุมชน ผู้ประกอบการหรือผู้สนใจอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่สามารถพัฒนาไปสู่หลักสูตรชุดวิชา จัดการเรียนการสอน นอกเหนือจากภาคปฏิบัติให้กับชุมชนในพื้นที่ ควรร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่นำกระบวนการฯ ไปพัฒนาศักยภาพการเป็นนักเล่าเรื่องให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ และกำหนดแนวทางการติดตามผลลัพธ์ของการพัฒนาศักยภาพของการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะหลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัยไปแล้ว เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ความต้องการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องจากการวิจัย และนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยอื่น ๆ และควรขยายพื้นที่การวิจัยในบริบทที่มีความแตกต่างของอาชีพ เช่น ชุมชนชาวเล ชุมชนเมือง ฯลฯ เพื่อศึกษาความแตกต่างของการกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนผ่านสื่อออนไลน์หรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ เวชานุเคราะห์. (2556). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จริยา สุพรรณ และคณะ. (2568). เรื่องเล่าและประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพชุมชนภายใต้การทำงานโครงการ U2T เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันภายใต้เศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1-2), 222-243.
- ธัญวิช วิเชียรพันธ์. (2562). การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม, 5(2), 1-11.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการสร้างนักเล่าเรื่องและสื่อความหมาย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน, 5(1), 25-40.
- นิสกร ยินดีจันทร์ และคณะ. (2560). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พัชรา วาณิชวดี. (2563). เทคนิคการเล่าเรื่อง: เรื่องมือสอนที่มีศักยภาพ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(3), 281-291.
- มุกข์ดา สุขธาราจารย์ และจริยา สุพรรณ. (2567). การจัดเก็บข้อมูลเรื่องเล่าชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองแอม จังหวัดพิจิตร. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(2), 36-50.
- วาสนา โลสุวรรณ. (2566). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอ่างทอง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 17(3), 158-174.

- เศวตฉัตร นาคะชาต. (2565). พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนตะโหมดเป็นผู้ประกอบธุรกิจแบบมีอาชีพ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา.
- สำนักงานจังหวัดพัทลุง. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). จังหวัดพัทลุง. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2568 จาก https://www.phatthalung.go.th/2022/files/com_news_develop/2023-11_6ec40d12f7dbecb.pdf/
- อณิษฐา หาญภักตินิยม. (2564). รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 355-371.
- เอกกนก พนาดำรง. (2559). การเขียนเรื่องเล่า ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง (Story telling). เวชบันทึกศิริราช, 9(3), 194-196.
- Cronbach, L. J. (1984). Essentials of psychological testing. (4th ed.). New York: Mc-Graw Hill.

การสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี*
THE CREATION OF A BOARD GAME TO IMPROVE MUSIC NOTATION READING
SKILLS OF MATHAYOM 1 STUDENTS IN THE INTERNATIONAL MUSIC PROGRAM AT
CHANTHABURI COLLEGE OF DRAMATIC ARTS

สุวัลลี นุชวงษ์*, ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ, วรินทร์ สีสียดงาม

Suwanlee Nuchchawong*, Natsarun Tissadikun, Warinthorn Sisiadngam

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Education Program, Rajabhat Bansomdejchaopraya University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Suwanlle44@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังด้านทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลจากการใช้บอร์ดเกมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี การวิจัยเป็นแบบเชิงทดลอง ใช้แบบแผนการวิจัยแบบการศึกษากลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ บอร์ดเกม และแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบประเมินทักษะด้วยรูบรีคสกออร์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จำนวนทั้งหมด 9 คน ที่มีการสอนโดยใช้บอร์ดเกม สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลจากการวิจัยพบว่า บอร์ดเกมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.47) ทำให้นักเรียนที่เรียนการอ่านโน้ตดนตรีสากลโดยใช้บอร์ดเกม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.25)

คำสำคัญ: บอร์ดเกม, การอ่านโน้ตดนตรีสากล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจของผู้เรียน

Abstract

This research aimed to: 1) Develop a board game to enhance Western music notation reading skills among Mathayomsuksa 1 students in the Western Music Program at Chanthaburi College of Dramatic Arts; 2) Compare students' learning achievement in music notation reading skills before and after using the board game; and 3) Study students' satisfaction toward the use of the board game as a learning tool. The study was experimental using a one-group pretest-posttest design. The research instruments included a board game and lesson plans designed to improve music reading skills, and assessment tools comprising a rubric-based skill evaluation and a student satisfaction questionnaire. The sample group consisted of 9 Mathayomsuksa 1 students enrolled in the Western Music Program. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The findings revealed that the board game was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.47). Students' posttest scores were significantly higher than their pretest scores at the .05 level. Additionally, students demonstrated the highest level of satisfaction with using the board game in learning ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.25).

Keywords: Board Game, Western Music Notation Reading, Learning Achievement, Student Satisfaction

บทนำ

การจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ จะต้องตอบสนองบริบทต่าง ๆ ในสังคมหรือโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และรู้จักปรับตัวใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข สำหรับการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 หลายประเทศให้ความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับวิธีการหรือแนวทางในการจะพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะต่าง ๆ มีวิธีการที่หลากหลายด้วยกัน ซึ่งสถานศึกษา ครู ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องแสวงหาวิธีการหรือแนวทางต่าง ๆ นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ดังนั้น จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ที่กว้างและลึกในหลากหลายเรื่อง มีทักษะในการจำแนกแยกแยะข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไม่น่าเชื่อถือได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการคิดที่ดีทั้งคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลหรือมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณรวมทั้งมีทักษะชีวิตที่จะชี้นำตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ดี มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น รวมทั้งมีจิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) ตนเองและผู้อื่นรวมทั้งมีจิตแห่งจริยธรรม (Ethical mind) เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ จะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะการเรียนรู้การคิด และมีทักษะชีวิต โดยจะมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ที่กว้างในหลากหลายเรื่อง รวมทั้งมีทักษะในการจำแนกแยกแยะข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการคิดที่ดี โดยครูควรจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน มีสภาพแวดล้อมในการเรียนที่มีความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสามารถ

ปรับปรุงแบบในการใช้พื้นที่ในห้องเรียนได้อย่างง่ายดาย เพื่อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหา (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559)

สำหรับการเรียนการสอนด้านทักษะพื้นฐานทางดนตรีที่สำคัญส่งผลในด้านการปฏิบัติเครื่องดนตรี คือ การพัฒนาด้านทักษะการอ่านโน้ต เพราะโน้ตดนตรีเป็นสิ่งแรกที่ผู้เรียนดนตรีนึกถึงเมื่อมีการเรียนการสอนวิชาดนตรีทั้งในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือตามสถาบันสอนดนตรีต่าง ๆ มีการเรียนการสอนอ่านโน้ตดนตรีสากลทั้งสิ้น โน้ตดนตรีเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายหรือวิธีการอ่านภาษาดนตรี เช่น การอ่านระดับเสียงต่าง ๆ จังหวะของตัวโน้ตการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นเป็นต้นหากผู้เรียนดนตรีไม่มีพื้นฐานความรู้เหล่านี้จะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนดนตรี จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรี พบว่า การเรียนการสอนที่ผ่านมานักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีทักษะทางด้านการอ่านโน้ตสากลเท่าที่ควรหรือนักเรียนมีทักษะในด้านการอ่านโน้ตสากลที่ไม่เท่ากันส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการสอนดนตรีสากลจึงต้องมีการปรับปรุง และการพัฒนาทักษะนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผลต่อการปฏิบัติเครื่องดนตรีอีกทั้งยังขาดสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพนักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย เพราะสื่อการสอนดนตรีก็จัดเป็นสิ่งที่สำคัญในการสอนดนตรีเนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียงที่เป็นนามธรรม การใช้สื่อต่าง ๆ ทางด้านทัศนูปกรณ์มาช่วยในการสอนช่วยให้ลักษณะนามธรรมของดนตรีมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ดนตรีได้เข้าใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2538)

การสอนโดยการใช้เกม (Game-Based Learning) เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน และพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนเข้าใจมากขึ้น เกมมีส่วนช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างมาก ทั้งทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เก่งขึ้น และเป็นเทคนิคการสอนหนึ่งที่ผู้สอนควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนโดยใช้เกมให้มีประสิทธิภาพคือการเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนสามารถทำได้หลายวิธีผู้สอนสามารถสร้างเกมขึ้นมาเองให้เหมาะกับวัตถุประสงค์การสอนหรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างขึ้นแล้วมาปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน โดย ทิศนา ขัมมณี ได้แบ่งลักษณะของเกมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เกมแบบไม่มีการแข่งขัน เช่น เกมการสื่อสาร การตอบคำถาม 2) เกมแบบแข่งขัน มีผู้แพ้ ผู้ชนะ เช่น เกมบิงโก และ 3) เกมจำลองสถานการณ์ ซึ่งผู้เล่นต้องตัดสินใจและยอมรับผลการตัดสินใจนั้น เช่น เกมเศรษฐี เป็นต้น (ทิศนา ขัมมณี, 2560) บอร์ดเกม เป็นเกมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงอย่างหนึ่ง มีหลายประเภท หลายรูปแบบเป็นเกมที่ใช้การ์ด หรือใช้ชิ้นส่วนหรือตัวหมากวางไว้บนพื้นที่เล่น เคลื่อนที่บนพื้นที่เล่น หรือหยิบออกจากพื้นที่เล่น มีทั้งแบบที่มีกติกาง่าย ๆ จนถึงเกมที่มีกติกาซับซ้อน ต้องใช้แผนการหรือยุทธวิธีเข้าช่วย โดยพื้นที่เล่นเปรียบได้กับกระดาน ซึ่งจะมีรูปภาพหรือรูปแบบเฉพาะเกมนั้น ๆ (ฐิติพล ขำประถม, 2558) การใช้บอร์ดเกมในการจัดการเรียนการสอนส่งผลทำให้ช่วยฝึกสมองทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ช่วยให้คิด และตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดีขึ้นทำให้รู้สึกผ่อนคลายสนุกสนานมีส่วนร่วมกับเพื่อนมากยิ่งขึ้น (วราภรณ์ ลัมเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา, 2560) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการอ่านโน้ต พบว่า ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาชุดการสอน ชุดกิจกรรม หรือชุดฝึกการอ่านโน้ตสำหรับผู้เรียน โดยมักเป็นการเรียนรู้ผ่านใบงาน ใบความรู้ โน้ตเพลง หรือแบบฝึกหัดที่ครูพัฒนาขึ้น (อภิรักษ์ สำเภาน้อย,

2559); (จารุเนตร อินพหล, 2564) ในขณะที่การใช้บอร์ดเกมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนพบว่ามีกานำบอร์ดเกมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในหลากหลายวิชา (ธีรภาพ แซ่เซี่ย, 2560); (ปาริชาติ ชื่นเจริญ, 2564); (ปรียานุช บัวผัน, 2564) แต่ทั้งนี้ในวิชาดนตรี พบว่า ยังมีการนำบอร์ดเกมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย โดยในงานวิจัยของ ญัฐนิชา ศิริรัตน์ตระกูล ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยเกม MUSIC LAND ของนักเรียนคีย์บอร์ด โรงเรียนราชินี ซึ่งการใช้บอร์ดเกมเข้ามาพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา (ญัฐนิชา ศิริรัตน์ตระกูล, 2562) และ ญัฐชยันต์ ชัยทพุนานนท์ ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบบอร์ดเกมเรื่องรูปแบบการเคลื่อนที่ของโน้ต ซึ่งใช้กับผู้เรียนที่มุ่งศึกษาโครงสร้างของดนตรี โดยเฉพาะดนตรีแจ๊ส โดยเน้นพัฒนาความรู้ของผู้เรียนในเรื่องหลักการสร้างรูปแบบการเคลื่อนที่ของโน้ต (ญัฐชยันต์ ชัยทพุนานนท์, 2564) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการประยุกต์บอร์ดเกมสำหรับผู้เรียนกับการพัฒนาการอ่านโน้ตยังมีอยู่ไม่มากนักและโดยส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การศึกษาเฉพาะเรื่องและเฉพาะกลุ่มผู้เรียนไม่ครอบคลุมถึงผู้เรียนในชั้นเรียนปกติทั่วไปที่ต้องเรียนวิชาดนตรี ในขณะที่การศึกษารองานโน้ตจำเป็นที่จะต้องปูพื้นฐานแก่ผู้เรียนให้ครอบคลุมทั้งในด้าน บรรทัด 5 เส้น ตัวโน้ต ตัวหยุด ญุณแจเสียง ดังแนวคิดของ ญรุต สุธจิตต์ ที่ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านโน้ตของผู้เรียนควรเป็นไปอย่างครอบคลุม การมีทักษะการอ่านโน้ตที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติดนตรีได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ญรุต สุธจิตต์, 2534)

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจสร้างบอร์ดเกมเพื่อเป็นสื่อในการกระตุ้นการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของผู้เรียน เป็นบอร์ดเกมประเภทการจำลองสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เล่นได้คิด ตัดสินใจ ลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จะต้องมีความรู้ การอ่าน ร้อง เขียนโน้ตดนตรีสากลที่เป็นพื้นฐาน และสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีสากลได้ ดังแนวคิดของ ญรุต สุธจิตต์ ที่กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบใช้เกมมีความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนควรมีโอกาสได้รับความรู้ และมีประสบการณ์ด้านดนตรีในแง่มุมต่าง ๆ จากการเรียนการสอนที่ผ่านมานักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีทักษะทางด้านการอ่านโน้ตสากลเท่าที่ควรส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการสอนดนตรีสากลจึงต้องมีการปรับปรุง และการพัฒนาทักษะนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผลต่อการปฏิบัติเครื่องดนตรี เพื่อที่จะพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตที่เป็นทักษะสำคัญ และจำเป็นให้สูงขึ้นเพื่อที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับต่อ ๆ ไป ดังนั้น การใช้เกมเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการอ่านโน้ต ช่วยเป็นเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถให้ประสบการณ์ที่ท้าทายเพิ่มแรงจูงใจสนุกสนานรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก เรียนรู้อย่างกระตือรือร้น และพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน ไม่ใช่แค่การจำได้เข้าใจเท่านั้น นำไปสู่การค้นพบสร้างความรู้ใหม่และมีผลการเรียนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังด้านทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลจากการใช้บอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี ทั้งหมดจำนวน 9 คน ในปีการศึกษา 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชนิด มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1.1 บอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ

2.1 แบบประเมินทักษะด้วยรูบรีคสกอว์ (Scoring Rubric) เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยบอร์ดเกม

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี ที่มีต่อการสอนโดยใช้บอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล

1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกมการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกมและเนื้อหาในรายวิชา เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล ศึกษาพฤติกรรมจิตวิทยาการสอนดนตรี รวมถึงเกมการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างบอร์ดเกมให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 นำข้อมูลที่ได้ศึกษามากำหนดขอบเขต เพื่อใช้ในการสร้างบอร์ดเกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนทั้งหมด 9 คน โดยบอร์ดเกมที่สร้างขึ้นเป็นบอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล

กำหนดจากสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สร้างเป็นต้นแบบนำไปทดสอบ แล้วพัฒนาแก้ไขให้ได้เกมที่มีประสิทธิภาพ

1.3 นำบอร์ดเกมที่ออกแบบไว้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ

1.3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลมาศ พร้อมสุขกุล อาจารย์ประจำกลุ่มสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.3.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านบอร์ดเกมดนตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษ เจริญสุข อาจารย์ประจำกลุ่มสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

1.3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะการอ่านโน้ตระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นายธวัชชัย พิชัยยันต์ ครูผู้สอนวิชาดนตรี โรงเรียนเบญจมานูสรณ์

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของบอร์ดเกม โดยพิจารณา 2 ด้านได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหาของบอร์ดเกม 2) ด้านคุณภาพ โดยกำหนดออกเป็น 5 คะแนน

1.4 ผู้วิจัยนำบอร์ดเกมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแล้วนำไปทดลองหาประสิทธิภาพการใช้งาน

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากลโดยใช้บอร์ดเกม จำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้รวม 12 ชั่วโมง

2.1 ศึกษาข้อมูล หลักสูตร เนื้อหาของการอ่านโน้ตสากล และข้อมูลของการใช้สื่อบอร์ดเกม

2.2 กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย เนื้อหา สาระ และระยะเวลาของการเรียนรู้สื่อบอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล

3. แบบประเมินทักษะรูบรีคสกอว์ (Scoring Rubric) เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล

3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร เนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีดนตรี เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากล

3.2 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร เนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกมการศึกษา เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการออกแบบแบบทดสอบทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากล

3.3 นำข้อมูลที่ศึกษาไว้มาออกแบบแบบประเมินทักษะรูบรีคสกอว์ (Scoring Rubric) แบบคำอธิบาย 5 ช่วงชั้น (Rubric Description) เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากล สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีดังนี้

- ปฏิบัติค่าน้ำ/ตัวหยุดถูกต้อง
- ปฏิบัติตามอัตราจังหวะถูกต้อง
- ปฏิบัติตามระดับเสียงและกุญแจเสียงถูกต้อง
- ปฏิบัติตามเครื่องหมายทางดนตรีถูกต้อง

3.4 นำแบบประเมินทักษะที่ออกแบบไว้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ

3.4.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลมาศ พร้อมสุขกุล อาจารย์ประจำกลุ่มสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

3.4.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านบอร์ดเกมดนตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษ เจริญสุข อาจารย์ประจำกลุ่มสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3.4.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะการอ่านโน้ตระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นายรัชชัย พิชัยยันต์ ครูผู้สอนวิชาดนตรี โรงเรียนเบญจมานูสรณ์

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินทักษะรูบริกสกอร์ (Scoring Rubric) เพื่อหาความเที่ยงตรง และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีของความสอดคล้อง (IOC) ที่มีค่ามากกว่า 0.5 นำมาใช้เป็นแบบประเมินทักษะรูบริกสกอร์ (Scoring Rubric) เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล จากข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

3.5 นำแบบประเมินทักษะที่ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแล้วไปทดลองใช้

4. แบบประเมินความพึงพอใจ

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการใช้บอร์ดเกม เพื่อนำมากำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบประเมิน

4.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ลิเคิร์ต (Likert Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก

4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลมาศ พร้อมสุขกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษ เจริญสุข และนายรัชชัย พิชัยยันต์ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแบบประเมินความพึงพอใจ

4.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้ในงานวิจัย

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจหาความเหมาะสมและประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. บอร์ดเกม และแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล ทำการประเมินประสิทธิภาพของบอร์ดเกม และความสอดคล้องของเนื้อหา วัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ลิเคิร์ต (Likert Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก ประเมินความเหมาะสม และสอดคล้องเฉลี่ยรวมอยู่ในคะแนน 3.50 (ระดับมาก) ขึ้นไป จึงจะถือว่าบอร์ดเกม และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล มีความเหมาะสมและสอดคล้อง

2. แบบประเมินทักษะรูบริกสกอร์ (Scoring Rubric)

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บอร์ดเกม

โดยในข้อ 2) และ 3) โดยหาความเที่ยงตรง และความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence-IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยข้อคำถามและความสอดคล้องจะต้องมีค่าความเที่ยงตรง และสอดคล้องไม่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือวิจัยมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้ แบบแผน การวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

- T 1 แทน ทดสอบก่อนเรียน
T 2 แทน ทดสอบหลังเรียน
X แทน การเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียนโดยการใช้แบบฝึกหัด และประเมินโดยใช้แบบประเมินทักษะรูบริคสกอว์ (Scoring Rubric) เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล
2. ดำเนินกิจกรรม เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลโดยใช้บอร์ดเกม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 ชั่วโมง
3. ทดสอบหลังเรียนโดยการใช้แบบฝึกหัด และประเมินด้วยแบบประเมินทักษะรูบริคสกอว์ (Scoring Rubric) เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากล
4. ให้นักเรียนประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ที่มีต่อการสอนโดยใช้บอร์ดเกมด้วยแบบประเมินความพึงพอใจ
5. ผู้วิจัยทำการรายงานผลการวิจัยในรูปแบบตารางแสดงค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน ตารางแสดงค่าความพึงพอใจจากการประเมินแบบสอบถาม พร้อมการอธิบายประกอบตาราง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยบอร์ดเกมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีโดยมีขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกม เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สถิติการทดสอบที (Dependent sample t-test)
2. ศึกษาความพึงพอใจของที่มีต่อการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. การสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ด้านความเหมาะสม ด้านเนื้อหาของบอร์ดเกม และด้านคุณภาพของเกม จำนวน 15 ข้อ พบว่า ภาพรวมของคุณภาพของบอร์ดเกมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.47)

ตารางที่ 1 การสร้างบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

รายการคำถาม	คุณภาพของบอร์ดเกม		
	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
1. เนื้อหาที่อยู่ในบอร์ดเกมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีสากล	5.00	0.00	มากที่สุด
2. เนื้อหาในบอร์ดเกมสามารถวัดและประเมินผลได้สอดคล้องตามสาระที่กำหนด	4.67	0.51	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระดนตรีในบอร์ดเกมมีความถูกต้องสอดคล้องกับหลักสูตรสาระดนตรีสากล	5.00	0.00	มากที่สุด
4. เนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้	4.67	0.34	มากที่สุด
5. การแบ่งหมวดหมู่ จัดเรียงเนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสม	4.67	0.44	มากที่สุด
6. การเล่นเกมช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของผู้เรียน	4.67	0.51	มากที่สุด
7. การเล่นเกมช่วยให้เกิดความสุข และสนุกกับการเรียนรู้	4.67	0.33	มากที่สุด
8. บอร์ดเกมนี้นช่วยในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.67	0.48	มากที่สุด
9. บอร์ดเกมนี้นช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.00	0.51	มาก
10. บอร์ดเกมนี้มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
11. รูปร่าง ลักษณะ และอุปกรณ์ประกอบการเล่นเกม มีความสวยงาม เหมาะสม และน่าสนใจ	4.33	0.49	มาก
12. รูปแบบ สี วัสดุ ขนาดตัวอักษรในบอร์ดเกมมีความชัดเจนสวยงาม เหมาะสม	4.00	0.43	มาก
13. ขั้นตอน วิธีการเล่น และกติกาการเล่นมีความเหมาะสม สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.00	0.56	มาก
14. ระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นบอร์ดเกมมีความเหมาะสม	4.00	0.44	มาก
15. บอร์ดเกมสามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวกสบาย	4.33	0.68	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	4.51	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 การสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ด้านความเหมาะสม ด้านเนื้อหาของบอร์ดเกม และด้านคุณภาพของเกม จำนวน 15 ข้อ พบว่า ภาพรวมของคุณภาพของบอร์ดเกมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.47) โดยมีด้านเนื้อหาที่อยู่ในบอร์ดเกมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีสากล ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านเนื้อหาสาระดนตรีในบอร์ดเกมมีความถูกต้องสอดคล้องกับหลักสูตรสาระดนตรีสากล ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านบอร์ดเกมนี้มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านเนื้อหาในบอร์ดเกมสามารถวัดและประเมินผลได้สอดคล้องตามสาระที่กำหนด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.51) ด้านเนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.34) ด้านการแบ่งหมวดหมู่ จัดเรียงเนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.44) ด้านการเล่นเกมช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.51) ด้านการเล่นเกมช่วยให้เกิดความสุข และสนุกกับการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.33) และด้านบอร์ดเกมนี้นช่วยในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$,

S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านบอร์ดเกมสามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวกสบาย ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.68) ด้านรูปร่าง ลักษณะ และอุปกรณ์ประกอบการเล่นเกมมีความสวยงาม เหมาะสม และน่าสนใจ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.49) ด้านขั้นตอน วิธีการเล่น และกติกาการเล่นมีความเหมาะสม สามารถเข้าใจได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.56) ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นบอร์ดเกมมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.44) และด้านรูปแบบ สี วัสดุ ขนาดตัวอักษรในบอร์ดเกมมีความชัดเจนสวยงาม เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.43) อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยบอร์ดเกมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน และประเมินด้วยแบบประเมินทักษะ **รูบรีคสกอร์ (Scoring Rubric)** ($\bar{X}$ = 18.22, S.D. = 0.83) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.44, S.D. = 0.72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังด้านทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลจากการใช้บอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี โดยใช้ t-test แบบ Dependent

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P
ก่อนเรียน	9	10.44	0.72	28*	8	2.87
หลังเรียน	9	18.22	0.83			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยบอร์ดเกมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบแบบฝึกหัดวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และประเมินด้วย แบบประเมินทักษะ **รูบรีคสกอร์ (Scoring Rubric)** ($\bar{X}$ = 18.22, S.D. = 0.83) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ย จากการทดสอบแบบฝึกหัดวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.44, S.D. = 0.72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล พบว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.25 และโดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกม อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล

คำถาม	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
1. บอร์ดเกมช่วยให้นักเรียนอ่านโน้ตดนตรีสากลได้ดีขึ้น	4.78	0.44	มากที่สุด
2. เนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การแบ่งหมวดหมู่ จัดเรียงเนื้อหา มีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี ที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล (ต่อ)

คำถาม	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
4. การเล่นเกมบอร์ดเกมช่วยให้เกิดความสุข และสนุกกับการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5. รูปร่าง ลักษณะ และอุปกรณ์ประกอบการเล่นเกม มีความสวยงาม เหมาะสม และน่าสนใจ	4.67	0.50	มากที่สุด
6. รูปแบบ สี ขนาดตัวอักษรในบอร์ดเกมมีความชัดเจนสวยงาม	4.78	0.44	มากที่สุด
7. ขั้นตอน วิธีการเล่น และกติกาการเล่นมีความเหมาะสม สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.78	0.44	มากที่สุด
8. ระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นบอร์ดเกมมีความเหมาะสม	4.78	0.44	มากที่สุด
9. บอร์ดเกมสามารถใช้ได้ง่าย สะดวกสบาย	5.00	0.00	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
11. ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.78	0.44	มากที่สุด
12. ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม	4.89	0.33	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยรวม	4.87	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 จากตารางที่ 4.4 ผลความพึงพอใจของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี ที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.25) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเนื้อหาในบอร์ดเกมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านการแบ่งหมวดหมู่ จัดเรียงเนื้อหา มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านการเล่นบอร์ดเกมช่วยให้เกิดความสุข และสนุกกับการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านบอร์ดเกมสามารถใช้ได้ง่าย สะดวกสบาย ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรม ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.33) ด้านบอร์ดเกมช่วยให้นักเรียนอ่านโน้ตดนตรีสากลได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) ด้านผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) ด้านขั้นตอน วิธีการเล่น และกติกาการเล่นมีความเหมาะสม สามารถเข้าใจได้ง่าย ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นบอร์ดเกมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) และด้านรูปแบบ สี ขนาดตัวอักษรในบอร์ดเกมมีความชัดเจนสวยงาม ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการสร้างบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี ผลการตรวจสอบคุณภาพของบอร์ดเกม ทั้งด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหาของบอร์ดเกม และด้านคุณภาพของเกม จำนวน 15 ข้อ พบว่า คุณภาพของบอร์ดเกมอยู่ในระดับเหมาะสม

มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.40) สอดคล้องกับแนวคิดของ Tom Koh ที่กล่าวไว้ว่า จะต้องเริ่มต้นด้วยการคิดถึงแนวคิดของเกม จะใช้ธีม หรือการตั้งค่าใด และจะรวมกลไกการเล่นเกมใดบ้าง คือขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการออกแบบบอร์ดเกม เนื่องจากการวางรากฐานสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างที่ตามมาในภายหลัง ต้องการพัฒนาเกมที่ทั้งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้น ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้ได้ง่าย และสนุกกับการเล่นแนวคิดก็คือการพัฒนาเกมที่ชอบเล่นด้วยตัวเอง เกมที่ท้าทาย และทำให้คิด (Tom Koh, 2022) และองค์ประกอบของบอร์ดเกม แบ่งออกเป็น 12 ประการ ได้แก่ เป้าหมายของเกม, แนวคิด, ข้อมูลผู้เล่น, ระยะเวลา, การจบเกม, กลไกของเกม, การสื่อสาร, ธีม, วัสดุอุปกรณ์, กติกา, คู่มือ, บรรจุภัณฑ์เกม (ราชินีวรรณ ตั้งภักดี, 2565)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากล ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบอร์ดเกมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้บอร์ดเกม เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านโน้ตดนตรีสากล พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน และประเมินด้วยแบบประเมินทักษะ**รูบริกสกอร์** (Scoring Rubric) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความกระตือรือร้น และมีความสนุกสนาน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อหน่าย แสดงว่าการใช้บอร์ดเกมช่วยในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลการเรียนที่พัฒนาขึ้นแตกต่างจากก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บอร์ดเกมเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน ช่วยส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้น และผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้นี้ พัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนเข้าใ้ใจมากขึ้น มีความคงทนในการเรียนรู้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เก่งขึ้น และเป็นเทคนิคการสอนหนึ่งที่ผู้สอนควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การสอนโดยการใช้เกม เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน และพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนเข้าใ้ใจมากขึ้น เกมมีส่วนช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างมาก ทั้งทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เก่งขึ้น และเป็นเทคนิคการสอนหนึ่งที่ผู้สอนควรนำไปใช้ใน การจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนโดยใช้เกมให้มีประสิทธิภาพคือการเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนสามารถทำได้หลายวิธีผู้สอนสามารถสร้างเกมขึ้นมาเองให้เหมาะกับวัตถุประสงค์การสอนหรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างขึ้นแล้วมาปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน การใช้บอร์ดเกมในการจัดการเรียนการสอนส่งผลทำให้ช่วยฝึกสมองทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ช่วยให้เกิด และตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดีขึ้นทำให้รู้สึกผ่อนคลาย สนุกสนานมีส่วนร่วมกับเพื่อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น บอร์ดเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรภรณ์ ลัมเปรมวัฒนา และกันตณ ธรรมวัฒนา, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพร ศรีจันทร์ ที่กล่าวว่า บอร์ดเกมถูกใช้ในการเป็นสื่อวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก รูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่นำไปใช้ได้ง่ายในการเรียนรู้ ซึ่งการนำเกมมาใช้ในการกระบวนกรจัดการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ นั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่หลากหลาย และสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ศิริพร ศรีจันทร์, 2562)

3. ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาขาดนตรีสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อ

บอร์ดเกม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.25 และโดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกมอยู่ในระดับมากที่สุด วิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน และทำทลายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้ประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง องค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ของวิธีการสอนโดยใช้เกมจะต้องมีผู้สอนและผู้เรียน มีเกม และกติกาการเล่น มีการเล่นเกมตามกติกา การอภิปรายเกี่ยวกับผลการเล่น วิธีการเล่น และพฤติกรรมการเล่นของผู้เล่นหลังการเล่น และมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การเลือกและนำเสนอเกม เกมที่นำมาใช้ในการสอนส่วนใหญ่จะเป็นเกมที่เรียกว่า “เกมการศึกษา” คือเป็นเกมที่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ไม่ใช่เล่นเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้สอนอาจมีการนำเกมที่เล่นกันเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ มาใช้ในการสอน โดยนำมาเพิ่มขั้นตอนสำคัญคือ การวิเคราะห์หรืออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ (ทิตินา แคมมณี, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers, K. ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการเรียนรู้ผ่านเกมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการอ่านโน้ตดนตรีและแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 5 จากโรงเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา จำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เกมดนตรีแบบดิจิทัลและแบบกระดาษ แบบทดสอบการอ่านโน้ตดนตรี และแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ผ่านเกมมีคะแนนการอ่านโน้ตดนตรีสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านความสนใจและความพยายาม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้เกมในการพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรี และสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น (Rogers, K., 2019)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยพบว่า การสร้างบอร์ดเกมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ทำให้นักเรียนที่เรียนการอ่านโน้ตดนตรีสากลโดยใช้บอร์ดเกม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้นำไปใช้ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สภาพชั้นเรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรับเครื่องมือให้เหมาะสมกับความพร้อมของนักเรียน แบ่งกิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลา และอาจนำสื่อหรือเครื่องดนตรีที่หลากหลายประเภทมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม 2) ควรจัดกิจกรรมทั้งรูปแบบเดี่ยวและรูปแบบกลุ่ม เพื่อให้ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มดำเนินกิจกรรม รู้จักตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แต่ทั้งนี้ผู้สอนควรอธิบายถึงการดำเนินกิจกรรมให้อย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผ่านพหุประสาทสัมผัสจากการใช้บอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียน เพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างทักษะด้านอื่น และยืนยันประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ 2) ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังด้านทักษะ

การอ่านโน้ตดนตรีสากลจากการใช้บอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนระดับอื่น ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- จารุเนตร อินพหล. (2564). การอ่านโน้ตสากลและทักษะการปฏิบัติเมโลเดียนของนักเรียนวงเมโลเดียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ ชุดกิจกรรมตามแนวคิดของชูชุกิ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 38(104), 174-184.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: พี บาลานซ์ไชด์แอนปริ้นติ้ง.
- จิตติพล ขำประถม. (2558). บอร์ดเกมธุรกิจแนวใหม่ที่กำลังเติบโต. คม ชัด ลึก. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.komchadluek.net/news/204681>.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2534). กิจกรรมดนตรีสำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). พฤติกรรมการสอนดนตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐชนันต์ ชัยทูนานนท์. (2564). การออกแบบบอร์ดเกมเรื่องรูปแบบการเคลื่อนที่ของโน้ต. ใน วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐนิชา ศิริรัตน์ตระกูล. (2562). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยเกม MUSICLAND ของนักเรียนที่เรียนคีย์บอร์ดโรงเรียนราชินี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แหมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภาพ แซ่เซี่ยง. (2560). การใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรียานุช บัวผัน. (2564). ผลการใช้กิจกรรมเกมกระดานเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปาริชาติ ชื่นเจริญ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัชนิวรรณ์ ตั้งภักดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการสร้างบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์มธส, 15(2), 117-132.

- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา. (2560). พฤติกรรมในการเล่นเกมกระดานและองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบจากการเล่นเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยสังคม, 40(2), 107-132.
- ศิริพร ศรีจันทะ. (2562). การสร้างและใช้เกมเพื่อการเรียนรู้แบบ Active Learning สู่ชั้นเรียน: สร้างห้องเรียนยุคใหม่ให้เปี่ยมไปด้วยความสุข. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://dev.educathai.com/events/2019/44>.
- อภินันท์ สำเภาน้อย. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการบรรเลงโน้ตสากลสำหรับคีย์บอร์ดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวคิดของโคดายและคาร์ล ออร์ฟ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Rogers, K. (2019). The Effect of Game-Based Learning on Music Note Reading Achievement and Motivation among Elementary Students. *Journal of Music Education*, 42(3), 215-229.
- Tom Koh. (2022). Back in the Game: Modern Board games. Retrieved February 24, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/338183914_Back_in_the_Game_Modern_Board_Games

**แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของสถานศึกษา
สหวิทยาเขตชากังราว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร***

**THE GUIDELINES TO DEVELOP SELF-SUFFICIENCY SCHOOLS TO BE
LEARNINGCENTERS BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR
EDUCATION OF CHAKANGRAO SECONDARY SCHOOL CONSORTIUM UNDER THE
OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFIC KAMPHAENGPHET**

อมรเทพ พุกนัต, ขวัญชัย ขวณา*

Amornthep Puknat, Khwanchai Khuana*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet, Thailand

*Corresponding author E-mail: najarn9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา 2) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการบริหาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน 3) หาแนวทางการบริหาร และ 4) การประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำนวน 205 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-test: One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหาร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.17) และปัญหามี 3 ด้าน 1.1) บุคลากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายงานให้ครูแกนนำยังไม่ต่อเนื่อง 1.2) การจัดสภาพแวดล้อม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอาคาร สถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 1.3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง ยังไม่ครอบคลุม 2) การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการบริหาร ในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการบริหาร ด้านบุคลากร ขับเคลื่อนการศึกษาเชิงบูรณาการพัฒนามูลฐานอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ออกแบบและพัฒนาให้สวยงาม มีประโยชน์ ทันสมัย มีเทคโนโลยี การมีส่วนร่วมด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก สร้างเครือข่ายร่วมกันใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้และประเมินผล และ 4) การประเมินแนวทางการบริหาร พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62$,

* Received 5 May 2025; Revised 25 May 2025; Accepted 26 May 2025

$\sigma = 0.32$) มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.29$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.29$)

คำสำคัญ: หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สถานศึกษาพอเพียง, แนวทางพัฒนา

Abstract

This research article aims to 1) Study the condition and problems, 2) Compare the management operations according to work experience, 3) Find management guidelines, and 4) Evaluate Management Approaches for Developing a Sufficient School into a Learning Center Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in education. The research follows a mixed methods research. The research sample consisted of 205 school administrators and teachers selected using the Krejcie and Morgan sample size table. The research instruments used were questionnaires, focus group discussion records, and quality evaluation forms. The data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and F-test: One-way ANOVA. The findings of the study revealed that: 1) The overall management condition had a high average ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.17), and the problems were divided into three areas: 1.1) Personnel, with the highest average being that school administrators did not consistently assign lead teachers; 1.2) Environmental management, with the highest average being that school administrators did not thoroughly plan for teachers and students to participate in maintaining the school environment to support learning; and 1.3) External relationships, with the highest average being that school administrators did not fully plan to develop other schools into self-sufficient institutions. 2) The comparison of management operations based on work experience revealed no significant differences. 3) The management guidelines included personnel-driven integrated education, systematic personnel development, school environment design and development to be beautiful, functional, and modern with technology and full participation, and external relationships, which created networks, used technology for continuous learning development, and evaluation. and 4) The evaluation of the management guidelines revealed that they were highly appropriate ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.32$), highly beneficial ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.29$), and highly feasible ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.29$).

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Self-Sufficient Educational Institutions, Development Guidelines

บทนำ

ในยุคดิจิทัล การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุล โดยเน้นความพอดี ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันทางความคิด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้ และคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืนและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรอบคอบ (มูลนิธิมั่นพัฒนา, 2562) ดังนั้น การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางสังคมและการสนับสนุนจากชุมชนรวมถึงปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (พระมหาเมื่องมนต์ ศรีปัดดา, 2568) การพัฒนาประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ชาติยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งสืบสาน รักษา และต่อยอดแนวคิดพัฒนาอย่างมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน บนพื้นฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร คำนึงถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขัน การพึ่งพาตนเอง การลดความเหลื่อมล้ำและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน พร้อมเสริมความสามารถในการรับมือความเปลี่ยนแปลง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ทั้งด้านคุณธรรม ความพอประมาณ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เช่น ความเพียร ความพอเพียง และวิถีประชาธิปไตย พร้อมส่งเสริมบทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาพลเมืองที่มีสมรรถนะสูง โดยบูรณาการหลักสูตรกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และต่อยอดสู่การพัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงโดยมีโรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์และกลุ่มของสหวิทยาเขตชากังราวยังไม่มีโรงเรียนใดส่งเข้ารับการประเมิน ปัญหาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาไม่สามารถพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ อาจมาจากความเข้าใจที่ยังไม่ลึกซึ้ง ขาดงบประมาณ ทรัพยากร การสนับสนุนและนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร, 2566) ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความต้องการขับเคลื่อนสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ และได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบ (จตุพร ทิพย์ไพฑูรย์, 2564); (วิทยา สืออ่อน, 2564); (สรศักดิ์ ชิตเชื้อ, 2565) โดยนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของแนวทางพัฒนาการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว เพื่อให้โรงเรียนในกลุ่มผ่านองค์ประกอบการประเมิน และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในสถานศึกษาและใช้ในชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้เรียนและชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว จำแนกประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว
4. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาและการเปรียบเทียบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง

1.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว ปีการศึกษา 2566 จำนวน 439 คน

1.1.2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว ปีการศึกษา 2566 จำนวน 205 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.2 ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามสภาพและปัญหาของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของข้อความคำถามกับจุดประสงค์การวิจัย ทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

1.3 ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว โดยเก็บแบบสอบถาม จำนวน 205 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์

1.4 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และทำการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์ค่า F-test: One-way ANOVA

2. การหาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง

2.1 ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน 3) อาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และ 4) ครูผู้สอนที่มีหน้าที่พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 3 คน

2.2 ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามในการสนทนากลุ่ม

2.3 ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ การจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ และผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

2.4 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย คือ การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

3. การประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง

3.1 ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) ศึกษาธิการจังหวัด ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 8 คน 3) นักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอน จำนวน 3 คน และ 4) ครูผู้สอนที่มีหน้าที่พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 8 คน

3.2 ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพของแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ได้การหาแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และนำมาเรียบเรียงเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามในแบบประเมิน

3.3 ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและตรวจสอบแบบประเมินที่เก็บรวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย คือ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

ผลการวิจัย

การหาแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพและปัญหาของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรสหวิทยาเขตชากังราว มีดังนี้

1.1 สภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา พบว่า เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

สภาพการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลากร	4.46	0.15	มาก
2. ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	4.30	0.23	มาก
3. ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก	4.37	0.35	มาก
รวมเฉลี่ย	4.38	0.17	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.15) รองลงมาได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับ หน่วยงานภายนอก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.35) และด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

1.2 ปัญหาการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตขาแข้ง รวบรวมพบว่าเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ปัญหาการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงด้านการศึกษา

ปัญหาการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	ร้อยละ (%)
1. ด้านบุคลากร (ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูแกนนำทุกคนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ต่อเนื่อง)	20.50
2. ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม (ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูปรับปรุงแก้ไข แผนผังแสดงแหล่ง เรียนรู้หรือฐานกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาและมีสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการเรียนรู้ยังไม่ต่อเนื่อง)	17.60
3. ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก (ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนสามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนา สถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงยังไม่ครอบคลุม ในบางประเด็น)	17.60

จากตารางที่ 2 จากปัญหาการพัฒนาศาสนศึกษาพอเพียงสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านบุคลากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูแกนนำทุกคนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ต่อเนื่อง (ร้อยละ 20.50) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูปรับปรุงแก้ไข แผนผัง

แสดงแหล่งเรียนรู้หรือฐานกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ยังไม่ต่อเนื่อง (ร้อยละ 17.60) และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนสามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงยังไม่ครอบคลุม ในบางประเด็น (ร้อยละ 17.60) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว พบว่า เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแปรปรวนสภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวม

สภาพการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	น้อยกว่า 5 ปี		5 - 10 ปี		มากกว่า 10 ปี		F-test	P-Value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. บุคลากร	4.32	0.32	4.69	0.36	4.57	0.42	3.045	.050
2. ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ	4.69	0.37	4.27	0.38	4.34	0.47	3.814*	.024
3. ความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภายนอก	4.69	0.37	4.24	0.38	4.34	0.47	3.814*	.024
ค่าเฉลี่ยรวม	4.58	0.22	4.39	0.26	4.42	0.35	1.389	.252

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามประสบการณ์ ภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน สภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง พบว่า 3.1) ด้านบุคลากร คือ การมอบหมายนโยบายให้ชัดเจนสู่แผนงานของโรงเรียน พัฒนาความรู้ของครูผู้สอนและพัฒนาให้เป็นแกนนำให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครอบคลุมและนำเทคโนโลยีมาช่วยในการขับเคลื่อนและติดตามผล โดยมีการทำงานแบบเป็นทีม เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาเครือข่าย มีเครื่องมือในการวัดผลและการติดตาม มีรางวัลหรือแรงจูงใจในการปฏิบัติการ จัดการเรียนการสอนลงต้องมีแผนบูรณาการและฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3.2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม คือ การออกแบบภาพรวมของโรงเรียน การออกแบบให้เกิดความสวยงามและมีประโยชน์ มีการวางแผนการออกแบบแหล่งเรียนรู้ มอบหมายให้ครูรับผิดชอบตามบริบท มีการทำงานเป็นทีม และ 3.3) ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก คือ เราต้องค้นหาโรงเรียนที่สนใจ และการทำสัญญาร่วมมือกัน การวางแผนช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ต้องเลือกและเข้าไปพัฒนาการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนที่สนใจและการทำเป็นระบบเพื่อพัฒนาร่วมกัน โดยมีแนวคิดการพัฒนาเรื่องหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย สิ่งสำคัญการเปิดโอกาสและการพัฒนาโดยมีเป้าหมายเดียวกัน

4. การประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว พบว่า เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

องค์ประกอบของแนว ทางการบริหารเพื่อพัฒนา สถานศึกษาพอเพียงสู่การ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงด้านการศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1 ด้านบุคลากร	4.62	0.32	มากที่สุด	4.52	0.29	มากที่สุด	4.58	0.29	มากที่สุด
2. ด้านการจัดสภาพ แวดล้อม	4.58	0.47	มากที่สุด	4.60	0.53	มากที่สุด	4.53	0.49	มากที่สุด
3.ด้านความสัมพันธ์กับ หน่วยงานภายนอก	4.53	0.39	มากที่สุด	4.37	0.67	มาก	4.60	0.40	มากที่สุด
รวม	4.58	0.34	มากที่สุด	4.50	0.42	มาก	4.57	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงของความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมพบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ความเหมาะสม ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.34$) รองลงมา คือ ความเป็นประโยชน์ ($\mu = 4.57$, $\sigma = 0.35$) และ ความเป็นไปได้ ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเหมาะสม คือ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.32$) ความเป็นไปได้พบว่า ขั้นตอนที่มีความเป็นไปได้สูงสุดในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.53$) และ ความเป็นประโยชน์ โดยขั้นที่มีความเป็นประโยชน์ สูงสุดในการปฏิบัติงานซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.40$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สหวิทยาเขตชากังราว อภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1.1 สภาพการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้จัดการศึกษาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ จากการดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียงพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (อริวัฒน์ ทิพย์จักร, 2566)

1.1.1 ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ สามารถสร้างความสัมพันธ์กับครู บุคลากร นักเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันออกแบบแหล่งเรียนรู้จากการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ (อริวัฒน์ ทิพย์จักร, 2566) และสถานศึกษามีรูปแบบและกระบวนการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติได้ (สรศักดิ์ ชิตเชื้อ, 2565)

1.1.2 การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน การใช้สื่อสารสนเทศ อุปกรณ์ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการวางแผน การจัดการเพื่อให้ครูและนักเรียนมีการใช้สื่อสารสนเทศ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนและร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา (วิทยา สืออ่อน, 2564) และคิดการจัดประสบการณ์จะต้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความต้องการและพัฒนาการของผู้เรียน (กาญจนา จันทรประจำ และขวัญชัย ช้วนนา, 2564) และการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำผลการติดตามมาปรับปรุงการประสานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณลักษณะการพอเพียง (อัญญลักษณ์ ทับภู, 2564)

1.1.3 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานช่วยเหลือให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกมาศึกษาดูงานเพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้จนเกิดผลสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการสร้างเครือข่ายและให้การช่วยเหลือ มีการร่วมกันพัฒนาจนสำเร็จและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาผลลัพธ์และความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งสร้างความตระหนักในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (สรศักดิ์ ชิตเชื้อ, 2565) และความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นสถานศึกษาแกนนำของเครือข่ายขับเคลื่อนจนได้รับการยอมรับและความร่วมมือ (วิทยา สืออ่อน, 2564)

1.2 ปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้

1.2.1 ด้านบุคลากร ข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูแกนนำทุกคนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาอย่างรอบด้านและครบถ้วนซึ่งปัญหาที่พบอาจเกิดจากการโยกย้ายของผู้บริหารทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและการร่วมมือภายในสถานศึกษาที่ต้องร่วมกันพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบที่ชัดเจน จากการพัฒนาบุคลากร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การดำเนินการกำกับติดตามผลการจัดกิจกรรมตามแผนงาน โครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธัญญลักษณ์ ทับภู, 2564) ด้านบุคลากร พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่ปัญหาสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ยังขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการขับเคลื่อนสู่ภายนอกสถานศึกษา (วิทยา สืออ่อน, 2564) และการพัฒนาบุคลากร พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (ชารินทร์ ลาฤทธิ, 2563)

1.2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูปรับปรุงแก้ไข แผนผังแสดงแหล่งเรียนรู้หรือฐานกิจกรรมการเรียนรู้ และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ยังไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการทำงานจะต้องมีการวางอย่างเป็นระบบและการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการรายงานและการปรับปรุงให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนอยู่เสมอ ซึ่งการพัฒนาปรับปรุงต้องใช้งบประมาณและการใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน จากการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่ปัญหาสูงสุด คือ สถานศึกษามีการดำเนินการกับชุมชนหรือหน่วยงานอื่นได้ใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดูแล รักษาสภาพแวดล้อม (วิทยา สืออ่อน, 2564) การบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และสภาพการดำเนินงานต่ำที่สุด คือ การประสานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ชารินทร์ ลาฤทธิ, 2563) และการดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง (อริวัฒน์ ทิพย์จักร, 2566)

1.2.3 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนสามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง ยังไม่ครอบคลุมในบางประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารต้องติดตามอย่างต่อเนื่องและการวางแผนต้องร่วมกันและมีปฏิทินในการทำงานร่วมมือเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายตามที่ได้ตกลงไว้ สิ่งสำคัญคือทำให้ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้และชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในการพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่ปัญหาสูงสุด คือ สถานศึกษามีการดำเนินการเป็นสถานศึกษาแกนนำของเครือข่ายขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่ต่อเนื่อง (วิทยา สืออ่อน, 2564)

2. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหาร จำแนกตามประสบการณ์ จากการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละช่วงของกลุ่มอายุอาจจะมีแนวคิดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและความพร้อมของโรงเรียนในการบริหารจัดการและความต้องการของผู้บริหารที่มีแนวคิดการบริหารแตกต่างกัน หรือเป้าหมายทิศทางของโรงเรียนที่ผู้บริหารจะขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่เป้าหมายตามที่ตัวเองกำหนดไว้ตามแผนพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลาที่ได้เป็นผู้บริหาร จากผลการเปรียบเทียบ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันย่อมวิเคราะห์ปัญหาแตกต่างกัน ส่งผลให้การบริหารงานและการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ต่างกัน บุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานทำให้มีทัศนคติในการมองปัญหา บุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5 - 10 ปี มีประสบการณ์ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองให้ทันต่อสถานการณ์และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี อาจมีประสบการณ์ในการทำงานที่มากสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ธัญญลักษณ์ ทับภู, 2564) และปัญหาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงจำแนกตามประสบการณ์ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (สุนทร จงเพียร, 2556)

2.2 ผลการทดสอบความแปรปรวนสภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อที่ว่า สภาพการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันจำแนกตามประสบการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นนโยบายการขับเคลื่อนจากรัฐบาลที่ต้องการนำไปปรับใช้ เพื่อให้โรงเรียนมีการดำเนินงาน การกำกับติดตามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง จากการทดสอบความแปรปรวน พบว่า ประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานหรือการจัดกิจกรรมและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่มีประสบการณ์ทำงานมากมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสอนงานให้กับผู้มีประสบการณ์ทำงานน้อย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาางานร่วมกัน (อิวิวัฒน์ ทิพย์จักร, 2566)

3. การหาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านบุคลากร การมอบหมายนโยบายให้ชัดเจนสู่แผนงานของโรงเรียน พัฒนาความรู้ของครูผู้สอนและพัฒนาให้เป็นแกนนำให้ครบทุกกลุ่มสาระ ควรมอบหมายให้ครอบคลุมและนำเทคโนโลยีมาช่วยในการขับเคลื่อนและติดตามผล โดยมีการทำงานแบบเป็นทีม เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาเครือข่าย ดังนั้น ควรมีการจัดทำแผนงานที่ชัดเจน มีการกำหนดแนวทาง กลไก เพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถถ่ายทอดความรู้ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ จนเป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นที่พึ่งของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล (วิทยา สืออ่อน, 2564) การพัฒนาบุคลากร พบว่า ควรมีการวางแผนและออกแบบการดำเนินการพัฒนาแบบองค์รวมและให้ความสำคัญในการสร้างค่านิยมที่ดี (สรศักดิ์ ชิตเชื้อ, 2565) การดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง พบว่า ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้อยู่เสมอ (อิวิวัฒน์ ทิพย์จักร, 2566) และการพัฒนาบุคลากรเป็นการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในการบูรณาการการพัฒนา

การศึกษา การพัฒนาตนเอง การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี (ธิดารัตน์ มาตย์แท่น, 2564)

3.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม การออกแบบภาพรวมของโรงเรียน เป็นการออกแบบให้เกิดความสวยงามและมีประโยชน์ มีการวางแผน การออกแบบแหล่งเรียนรู้ มอบหมายให้ครูรับผิดชอบตามบริบทของโรงเรียน มีการทำงานเป็นทีม การวางวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การใช้ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีในการออกแบบและช่วยพัฒนา นำเสนอฐานการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อออนไลน์และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลงานของโรงเรียน จากการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนเน้นความร่วมมือและสร้างเครือข่าย (ธิดารัตน์ มาตย์แท่น, 2564) และควรกำหนดพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน กำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ การกำกับ ติดตามและประเมินผล (วิทยา สืออ่อน, 2564)

3.3 การค้นหาโรงเรียนที่สนใจและการทำสัญญาร่วมมือกันการวางแผนช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และเข้าไปสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนที่สนใจและการทำเป็นระบบเพื่อพัฒนาร่วมกัน โดยมีแนวคิดการพัฒนาเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย มีเป้าหมายเดียวกัน นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสมและพัฒนาอย่างรอบด้าน แลกเปลี่ยนและการสร้างโมเดลตัวอย่างให้กับโรงเรียนอื่นที่สนใจ การพัฒนาตามบริบท ดังนั้น ควรมีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อสร้างความรู้สึก การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกันและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เป็นรูปธรรม (วิทยา สืออ่อน, 2564) การสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การบริหารแบบมีส่วนร่วมและกำหนดให้เป็นนโยบาย (สรศักดิ์ ชิตเชื้อ, 2565) และควรติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานตามมาตรฐานและตัวชี้วัด จัดนิทรรศการหรือเผยแพร่ผลงาน ยกย่อง เชิดชูเกียรติบุคคลตัวอย่าง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ธิดารัตน์ มาตย์แท่น, 2564)

4. การประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงของความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ด้านบุคลากร ข้อที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ พัฒนานักเรียนให้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ด้านความเป็นไปได้ ข้อที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ สร้างสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้ครูและนักเรียนได้นำเสนอไอเดียใหม่ ๆ ด้านความเป็นประโยชน์ ข้อที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้ครูและนักเรียนได้นำเสนอไอเดียใหม่ ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนานักเรียนแกนนำจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการส่งต่อความรู้ไปยังรุ่นต่อไปที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนที่ดีเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอกที่สนใจได้รับทราบ รวมถึงการให้โอกาสครูและนักเรียนได้นำเสนอผลงานหรือสร้างผลงานใหม่ ๆ ดังนั้น แนวทางการดำเนินงาน พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ โดยในด้านบุคลากร กระบวนการวางแผนในการบริหารเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน (อรรพรรณ แก้วพรหม, 2565) และ การบริหารสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากร พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

จริง เพื่อการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปาริชาติ สันติเลखงษ์, 2565)

4.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ข้อที่มีความเหมาะสมสูงที่สุด คือ สร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตอบสนองความสนใจที่แตกต่างของนักเรียน ข้อที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจของแหล่งเรียนรู้ ข้อที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาสร้างแหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันต้องตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนและเหมาะสมตามบริบท มีการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น แนวทางการดำเนินงาน พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ โดยในด้านจัดสภาพแวดล้อม จัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแผนงานสถานศึกษาและปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง (อรรพรรณ แก้วพรหม, 2565) และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้ มีการจัดอาคารสถานที่และจัดการแหล่งการเรียนรู้ มีการจัดการให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีการดูแล บำรุง รักษา ซ่อมแซม พัฒนาให้พร้อมต่อการเรียนรู้และมีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา (ปาริชาติ สันติเลखงษ์, 2565)

4.3 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ข้อที่มีค่าความเหมาะสมสูงที่สุด คือ ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของโครงการและการดำเนินงาน ด้านความเป็นไปได้ ข้อที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ออกแบบแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ด้านความเป็นประโยชน์ ข้อที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของโครงการและการดำเนินงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การนำเสนอผลงานที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้กับบุคคลภายนอกที่สนใจ โดยมีการสนับสนุนนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการให้การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารที่ช่วยผลักดันจนสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แนวทางการดำเนินงาน พบว่า มีความเป็นไปได้มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ โดยในด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ประสานงานเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสนับสนุน ดูแลช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความพอเพียง ดำเนินการเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์สรุปผลตามโครงการที่จัดขึ้น สร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยน สะท้อนปัญหา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (อรรพรรณ แก้วพรหม, 2565) และรูปแบบการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานทั่วไป การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงทุกข้อ มีความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างคุณลักษณะที่ดี (ปาริชาติ สันติเลखงษ์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านบุคลากร 1.1) มอบหมายนโยบายขับเคลื่อนแผนงานให้กับบุคลากร 1.2) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม 1.3) สร้างนักเรียนแกนนำในการขับเคลื่อน และ 1.4) บูรณาการหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 2.1) ออกแบบและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมและเหมาะสม 2.2) การใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และ 2.3) บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก 3.1) สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ 3.2) ติดตาม ประเมินผลและขยายผลโครงการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านบุคลากรเด่นที่สุด ปัญหาหลักคือการมอบหมายงานและการดำเนินงานที่ยังไม่ต่อเนื่อง ผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์พบความแตกต่างบางด้าน เช่น สภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ภายนอก แนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้นการมอบหมายนโยบายชัดเจน การพัฒนาครูแกนนำ ใช้เทคโนโลยี และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลการประเมินแนวทางพบว่ามีเหมาะสม ประโยชน์ และความเป็นไปได้ในระดับสูง ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ระดับนโยบาย 1.1) ควรมีการกำกับติดตามการพัฒนาเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้และการคงสภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนและ 1.2) ควรมีการกำกับติดตามส่งเสริมกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาในด้านการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ 2) ระดับองค์กร 2.1) ควรนำผลการวิจัยแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงไปเป็นแนวปฏิบัติ 2.2) ควรมีการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และ 3) ระดับบุคคล 3.1) ครูและบุคลากรควรตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3.2) ครูและบุคลากรควรใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อและชิ้นงานเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงและ 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา จันทรประจำ และขวัญชัย ช้วนา. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์, 8(3), 74-85.
- จตุพร ทิพย์ไพฑูรย์. (2564). การศึกษาสภาพการดำเนินงานสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษากลุ่มวชิรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชารินทร์ ลาฤทธิ. (2563). แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ธัญญลักษณ์ ทับภู. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในอำเภอสรคบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ธิดารัตน์ มาตย์แพ่น. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปาริชาติ สันติเลววงศ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาเมื่องมนต์ ศรีปิตตา. (2568). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การประยุกต์เพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสถานศึกษา. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(3), 111-124.
- มูลนิธิมั่นพัฒนา. (2562). สืบสานสู่ปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.พิจิตรการพิมพ์ จำกัด.
- วิทยา สืออ่อน. (2564). แนวทางพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตลุ่มน้ำเมย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สรศักดิ์ ชิตเชื้อ. (2565). แนวทางการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์

- ธานี ชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (2566). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2550 - 2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สุนทร จงเพียร. (2556). การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อธิวัฒน์ ทิพย์จักร. (2566). การดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อรรณณ แก้วพรหม. (2565). แนวทางการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3*

THE MODEL FOR ENHANCING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

วิชชุดา บุญมาลัย*, สุชาติ บางวิเศษ, ฉัตรวิไล สุรินทร์ขมพู

Witchuda Boonmasai*, Suchat Bangwiset, Chatwilai Surinchompoo

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Loei Rajabhat University, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wichuda.boonmasai.1993@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 243 คน การกำหนดขนาดตัวอย่างของทาโร ยามาเนะ และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ผู้ให้ข้อมูล เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าดัชนีลำดับความสำคัญ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.53) และความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการสร้างแรงบันดาลใจ (PNI_{Modified} = 0.185) รองลงมาคือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา การมีวิสัยทัศน์ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 4) วิธีการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการมีวิสัยทัศน์ ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.20) ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: รูปแบบ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The research purposes were as follows: 1) Study the current conditions, desired conditions, and needs for enhancing transformational leadership of school administrators. 2) Develop the model for enhancing transformational leadership of school administrators and 3) Evaluate the model for enhancing transformational leadership of school administrators-the mixed-methods research design. The sample consisted of 243 school administrators and teachers. The sample size was determined using Taro Yamane's formula and selected through stratified random sampling. The research instruments consisted of questionnaires, interviews, and evaluation forms. The informants consisted of 3 school administrators and 6 experts. Data were analyzed using descriptive statistics, Priority Need Index, and content analysis. The results revealed that the current conditions of transformational leadership of school administrators were at a high level ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74), and the desired condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.53). Moreover, The most critical need was Inspirational motivation (PNI Modified = 0.185), followed by Individualized consideration, Intellectual stimulation, Vision, and Idealized influence, respectively. The developed model for enhancing transformational leadership of school administrators consisted of 1) The name of the model, 2) The principles of the model, 3) The objectives of the model, and 4) Methods for enhancing transformational leadership comprised 5 components: Inspirational motivation, Intellectual stimulation, Individualized consideration, Idealized influence, and Vision. Evaluation by experts indicated that the model was rated at the highest level of overall appropriateness ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.20), including its propriety, feasibility, and utility.

Keywords: Model, Transformational Leadership, School Administrators

บทนำ

ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต ส่งผลให้การศึกษาต้องปรับตัวจากแนวคิดแบบดั้งเดิมสู่แนวคิดใหม่ที่เน้นความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศทั้งด้านกำลังคนและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มุ่งพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม และคุณธรรม พร้อมเร่งผลิตกำลังคนคุณภาพให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ภาคการผลิตและบริการที่มีศักยภาพ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เสมอภาค และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้เน้นย้ำการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและนำพางค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548) การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้ผู้บริหารกล้าคิด กล้าทำ และพร้อมผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน (อารี กังสานุกุล, 2553); (บุญชม ศรีสะอาด และสุรทอง ศรีสะอาด, 2552)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังเผชิญกับปัญหาด้านการบริหารจัดการ ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการบริหารงานภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กลุ่มนโยบายและแผน, 2565) โดยเฉพาะการขาดแคลนภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและขวัญกำลังใจของครูผู้สอน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับศักยภาพผู้บริหารให้สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ศึกษาบริบทเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ตามแนวคิดการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) ซึ่งมีทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารเชิงวิชาการ (Documentary Study)

ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) เป็นการสำรวจเพื่อหาข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาพหุกรณี (Multi-case Study) โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) การร่างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 และการศึกษาพหุกรณี (Multi-case Study) มาเป็นกรอบในการร่างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการพิจารณา และยืนยันเพื่อให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เพื่อประเมินถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

ประชากรและตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 79 คน และครู จำนวน 538 คน รวมทั้งสิ้น 617 คน

2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จำนวน 243 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู จำนวน 209 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยได้จากสูตรของทาโร ยามาเนะ (Yamane, T., 1973) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาพหุกรณี (Multi-Case Study) กลุ่มเป้าหมาย เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานวิชาการในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาที่มีคุณภาพดีขึ้น และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือเนื้อหาเท่ากับ 0.60 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. L., 1990) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ใช้ในการศึกษาพหุกรณี ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อยืนยันรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

4. แบบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 4) วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการมีวิสัยทัศน์ โดยแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ตามแบบชุดแบบสอบถามและผ่านระบบ Google Form เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นตัวอย่าง จำนวน 243 คน

2. การศึกษาพหุกรณี (Multi-Case Study) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษา ในการให้สัมภาษณ์พร้อมบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ระบุวันเวลาที่ชัดเจน และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการให้สัมภาษณ์พร้อมบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ระบุวันเวลาที่ชัดเจน และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4. แบบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้าน การเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช

กล่าวเลยเพื่อทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993)

2. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยแบบการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993)

3. การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เพื่อเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1993)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 รายด้าน โดยภาพรวม จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 243 คน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	PNI _{Modified}	ลำดับที่
1. การสร้างแรงบันดาลใจ	3.95	0.79	มาก	4.66	0.50	มากที่สุด	0.185	1
2. การกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.00	0.77	มาก	4.61	0.54	มากที่สุด	0.155	3
3. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	3.98	0.73	มาก	4.62	0.53	มากที่สุด	0.166	2
4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.16	0.70	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด	0.108	5
5. การมีวิสัยทัศน์	4.09	0.70	มาก	4.63	0.53	มากที่สุด	0.135	4
รวม	4.04	0.74	มาก	4.62	0.53	มากที่สุด	0.150	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลยเขต 3 โดยค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมีความต้องการจำเป็นทุกด้าน โดยมีค่า PNI Modified อยู่ระหว่าง 0.108 ถึง 0.185 และรายด้านพบว่า มีค่า PNI Modified สูงที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา การมีวิสัยทัศน์ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสร้างแรงบันดาลใจ	1. ให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานของครูเป็นรายบุคคล	4.78	0.24	มากที่สุด
	2. ทำให้ครูรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถจัดการปัญหาได้			
	3. กระตุ้นให้ครูเกิดทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงาน			
2. การกระตุ้นการใช้ปัญญา	1. ให้กำลังใจในการแก้ปัญหาจนกว่าจะสำเร็จ	4.51	0.18	มากที่สุด
	2. สนับสนุนให้นำแนวคิดใหม่ ๆ มาพัฒนางาน			
	3. ส่งเสริมให้หาแนวทางแก้ไขปัญหายอย่างเป็นระบบ			
3. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	1. ดูแลเอาใจใส่ความต้องการของครูเป็นรายบุคคล	4.35	0.18	มาก
	2. สนับสนุนให้พัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อย			
	3. สร้างบรรยากาศที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล			
4. การมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	1. นำพาครูไปสู่เป้าหมาย	4.41	0.28	มาก
	2. มีคุณธรรมจริยธรรมสูง			
	3. มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของครู			
5. การมีวิสัยทัศน์	1. นำพาสถานศึกษาสู่เป้าหมายวิสัยทัศน์	4.69	0.26	มากที่สุด
	2. เสริมแรงครูด้วยรางวัล/คำชมเชย			
	3. แสดงเป้าหมายและผลลัพธ์อย่างชัดเจน			
รวม		4.54	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

การสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ การกระตุ้นการใช้ปัญญาการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ในภาพรวม

เนื้อหา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ชื่อรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. หลักการของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก	5.00	0.00	มากที่สุด
4. วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.81	0.26	มากที่สุด	4.76	0.19	มากที่สุด	4.93	0.15	มากที่สุด
4.1 การสร้างแรงบันดาลใจ	4.80	0.29	มากที่สุด	4.67	0.32	มากที่สุด	4.93	0.15	มากที่สุด
4.2 การกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.73	0.29	มากที่สุด	4.80	0.29	มากที่สุด	4.87	0.30	มากที่สุด
4.3 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	4.87	0.26	มากที่สุด	4.80	0.29	มากที่สุด	4.87	0.30	มากที่สุด
4.4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.87	0.26	มากที่สุด	4.73	0.06	มากที่สุด	4.87	0.30	มากที่สุด
4.5 การมีวิสัยทัศน์	4.80	0.00	มากที่สุด	4.80	0.00	มากที่สุด	4.87	0.30	มากที่สุด
รวม	4.85	0.29	มากที่สุด	4.74	0.29	มากที่สุด	4.98	0.03	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.20) ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.03) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.29) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.29)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 4) การมีวิสัยทัศน์ และ 5) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาถ ผั่วไธสง ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การกระตุ้นทางปัญญา 3) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 5) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ (นุชนาถ แฝวโธสง, 2567) ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับบทบาทให้สามารถนำพาการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง จึงยังไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ขณะเดียวกันสังคมต่างก็คาดหวังให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำที่พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และสามารถนำพากระบวนการศึกษาให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง และผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสร้างแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย จึงส่งผลกระทบต่อความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานของครูเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งทำให้ครูรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถจัดการกับปัญหาที่เผชิญได้ รวมไปถึงการกระตุ้นให้ครูเกิดทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน ดังนี้

2.1 การสร้างแรงบันดาลใจ มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานของครูเป็นรายบุคคล 2) ผู้บริหารสถานศึกษาทำให้ครูรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถจัดการกับปัญหาที่เผชิญได้ และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูเกิดทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑูรย์ วงศ์จันทร์ ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการกระตุ้นให้กำลังใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการทำงานเป็นทีม สร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน แสดงความเชื่อมั่นว่าผู้ร่วมงานจะสามารถบรรลุเป้าหมายและแสดงถึงความแน่วแน่ในการทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนดไว้ ผู้บริหารแสดงความชื่นชมในความสามารถและผลงานของผู้ร่วมงาน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองและเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิฑูรย์ วงศ์จันทร์, 2560)

2.2 การกระตุ้นการใช้ปัญญา มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาให้กำลังใจครูในการพยายามแก้ปัญหาจนกว่าจะประสบความสำเร็จ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูนำแนวคิดใหม่ ๆ ในพัฒนางานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูหาแนวทางแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ล้านนา มาปลูก ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขต สุดถิ่นไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารใช้ทักษะที่หลากหลายของสมาชิกในทีมขณะดำเนินการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ และส่งเสริมให้ครูมองปัญหาว่าเป็นสิ่งท้าทายและเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (ล้านนา มาปลูก, 2562)

2.3 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาดูแล เอาใจใส่ ความต้องการของครูเป็นรายบุคคล 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูในการพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของตน และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการให้การสนับสนุน เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ วงษ์คงดี ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (สหวิทยาเขตระยอง 2) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองต่อผู้ร่วมงานทุกคน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถในการทำงาน และมีความรับผิดชอบ ผู้บริหารให้คำปรึกษาในการทำงานแก่ทุกคน (โสภณ วงษ์คงดี, 2559)

2.4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาครูในปฏิบัติงานต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมสูง และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญมาศ แดงสีดา ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทำงานโดยยึดหลักความถูกต้อง ผู้บริหารแสดงให้เห็นบุคลิกการเห็นถึงความแน่วแน่ในอุดมการณ์ และผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของตนเองในทุกอิริยาบถ (ธัญมาศ แดงสีดา, 2565)

2.5 การมีวิสัยทัศน์ มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาสถานศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมแรงของครูด้วยการให้รางวัล หรือคำชมเชยเป็นการตอบแทน และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงเป้าหมายและผลลัพธ์ในอนาคตให้ครูเข้าใจได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา อินทรเหมือน ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา สร้างภาคีเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และส่งเสริมให้ครูมองปัญหาว่าเป็นสิ่งท้าทายและเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (พนิดา อินทรเหมือน, 2565)

3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 3 โดยประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งอรุณ หงส์เวียงจันทร์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ (รุ่งอรุณ หงส์เวียงจันทร์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน สวัสดิ์เอื้อ ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาได้ (สายฝน สวัสดิ์เอื้อ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีผลสรุปการวิจัย ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา การมีวิสัยทัศน์ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ 2) รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 4) วิธีการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 4.1) การสร้างแรงบันดาลใจ ควรให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานของครูเป็นรายบุคคล โดยทำให้ครูรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถจัดการกับปัญหาที่เผชิญ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงาน 4.2) การกระตุ้นการใช้ปัญญา ควรให้กำลังใจครูในการแก้ปัญหาและสนับสนุนให้นำแนวคิดใหม่ ๆ ในพัฒนางาน รวมไปถึงส่งเสริมให้หาแนวทางแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ 4.3) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ควรดูแล เอาใจใส่ ความต้องการของครูเป็นรายบุคคล โดยการพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อย พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการให้การสนับสนุน เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4.4) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ต้องนำพาครูในปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรมสูง และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของครู และ 4.5) การมีวิสัยทัศน์ ต้องนำพาสถานศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ เสริมแรงด้วยการให้รางวัลหรือคำชมเชย รวมไปถึงแสดงเป้าหมายและผลลัพธ์ในอนาคตให้เข้าใจอย่างชัดเจน และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และ ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ว่ารูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามรูปแบบการบริหาร และบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 3.1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 3.2) ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทอื่น 3.3) ควรศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 3.4) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และ 3.5) ควรนำรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ไปสร้างคู่มือและประเมินผลคู่มือ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน. (2565). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://plan.loei3.go.th>
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- ธัญมาศ แดงสีดา. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 17(1), 148-172.
- นุชนาถ แผ้วไธสง. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 14(1), 149-162.
- บุญชม ศรีสะอาด และสุรทอง ศรีสะอาด. (2552). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พนิดา อินทรเหมือน. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- รุ่งอรุณ หงส์เวียงจันทร์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคตะวันตก. วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 16(1), 132-135.
- ล้านนา มาปลูก. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตสุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วิฑูรย์ วงศ์จันทร์. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายฝน สวัสดิ์เอื้อ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมจรอุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, 8(3), 1381-1390.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). คุณลักษณะและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- โสภณ วงษ์คงดี. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารี กังสานุกุล. (2553). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cronbach, L. L. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago: Rand Mc Nally.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์*

A PHILOSOPHICAL COMPARATIVE STUDY OF FIVE AGGREGATES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

พระปริญา อธิปญโญ (ศรีทา)*, พิศิษฐ์ โคตรสุโพธิ์, เยื้อง ปั่นเหม่งเพ็ชร

Phra Parinya Athipanno (Sritha)*, Phisit Kotsupho, Yueng Pannengpetch

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Master of Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Campus Chiang Mai, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: sritha.2513@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา แนวคิดปัญญาประดิษฐ์และเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้วิจัยเกี่ยวกับเอกสารหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ผลการวิจัยพบว่า หลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา ตามแนวปรัชญา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ รวมเรียกว่า รูปและนาม ส่วนที่เป็นรูป คือ วัตถุธาตุ เรียกว่า กาย ส่วนนาม คือ การสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกว่า จิตใจ ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหวร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมา ย่อมเกิดจากเจตนา และต้องรับผิดชอบพฤติกรรมของผู้กระทำปัญญาประดิษฐ์ ในทางกายภาพ คือ รูปชั้น ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาล แม้ปัญญาประดิษฐ์ สามารถจำลองการรับรู้ได้ แต่ไม่สามารถมีความรู้สึกสุขหรือทุกข์หรือสำนึกชั่วดีด้วยตนเองดุษมนุษย์ และผลการเปรียบเทียบเชิงปรัชญา และแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ผ่านหลักปรัชญา 3 สาขา คือ 1) ด้านอภิปรัชญา ในด้านการเป็นสิ่งมีชีวิต ปัญญาประดิษฐ์ ขาดเวทนาชั้น (ความรู้สึกลึกซึ้งหรือทุกข์) สังขารชั้น (มีจิตสำนึกปรุงแต่งเป็นกุศล อกุศล) และวิญญาณชั้น (การรู้จำคิด) ในด้านความเป็นตัวตน ไม่อาจบอกอัตลักษณ์ อ้างสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ 2) ด้านญาณวิทยา ปัญญาประดิษฐ์ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาล ซึ่งความรู้เป็นเพียงแค่การประมวลความทรงจำมาจัดระบบ เป็นแบบประสพการณ์นิยม แต่ไม่มีการคิดวิเคราะห์แบบเหตุผลนิยม และ 3) ด้านจริยศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ทำงานแบบกลไกนิยม ย่อมขาดเจตนา และขาดความรับผิดชอบต่อตัวเองของปัญญาประดิษฐ์ ด้านจริยธรรมเป็นเรื่องของผู้สร้างปัญญาประดิษฐ์

คำสำคัญ: ชั้น 5, ปัญญาประดิษฐ์, ญาณวิทยา, จริยศาสตร์, พุทธปรัชญา

Abstract

This research article aims to study the doctrine of the five aggregates (pañcakkhandha) in Buddhism, examine the concept of artificial intelligence (AI), and provide a philosophical comparison between the doctrine of the five aggregates and AI in terms of metaphysics, epistemology, and ethics. This study employs a qualitative research methodology, primarily through documentary analysis related to the five aggregates and artificial intelligence. The research findings indicate that, from a Buddhist philosophical perspective, the life of a human or sentient being arises from the combination of the five aggregates: *rūpa* (form), *vedanā* (feeling), *saññā* (perception), *saṅkhārā* (mental formations), and *viññāṇa* (consciousness). Collectively, these aggregates are known as *nāma-rūpa* (name and form), where *rūpa* refers to the physical elements or body, and *nāma* refers to the cognitive and affective faculties or mind. The body and mind function interdependently: when the mind initiates intention or thought, the body responds with corresponding action. This interrelation implies that actions are governed by volition (*cetanā*), and the agent must bear moral responsibility for their behavior. In contrast, artificial intelligence, in its physical dimension, may be likened to the *rūpakkhanda* (form aggregate) as it operates through algorithms and massive data processing systems. While AI can simulate perception and response mechanisms, it lacks the capacity for real subjective experiences, such as pleasure, pain, or moral discernment, as human beings possess. Philosophical comparison across the three branches of philosophy reveals the following:

- 1) Metaphysics: In terms of being a living entity, AI lacks key aggregates such as *vedanā* (the capacity to feel pleasure or pain), *saṅkhārā* (volitional formations with moral quality), and *viññāṇa* (genuine consciousness or sentient awareness). AI cannot be regarded as possessing identity, personhood, or moral agency.
- 2) Epistemology: AI functions through algorithmic processes and the computational organization of data. Its "knowledge" is primarily empirical, generated through data collection and statistical modeling. However, it does not engage in rational analysis or deductive reasoning like human cognition rooted in rationalist epistemology.
- and 3) Ethics: AI operates mechanistically and lacks intrinsic volition. Consequently, it cannot bear moral responsibility for its actions. Ethical responsibility thus falls upon the creators and operators of AI systems, rather than the AI entities themselves.

Keywords: Five Aggregates, Artificial Intelligence, Epistemology, Ethics, Buddhist Philosophy

บทนำ

ในพระพุทธศาสนา หลักชั้น 5 เป็นหลักการสำคัญที่ได้อธิบายองค์ประกอบของชีวิต และความเป็นมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สามารถจำลอง และเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ได้ การเปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ สามารถช่วยให้เรา เข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักร นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้เรา เข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในบทความนี้เราจะศึกษาและ เปรียบเทียบ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ในด้านต่าง ๆ เช่นการรับรู้ การคิด และการตัดสินใจ นอกจากนี้ เรายังจะ ศึกษาถึงผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อความเป็นมนุษย์และสังคมในอนาคต การศึกษาเปรียบเทียบนี้จะช่วยให้ เราเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบ และยั่งยืน ซึ่งคำว่า ชั้น 5 มีปรากฏในอนัตตลักขณสูตร ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับภิกษุปัญจวัคคีย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย รูป เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปนี้ จักเป็นอัตตาแล้วไซ้ รูปนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539) และพระพุทธองค์ยังตรัสถึง เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณในทำนองเดียวกัน แต่ไม่มีคำ บรรยายเพิ่มเติมในแต่ละส่วนประกอบอันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ จึงเป็นที่เข้าใจกันระหว่าง พระพุทธองค์ผู้แสดงธรรมกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ผู้ฟังธรรม นั้นหมายความว่า ศัพท์เหล่านี้มีอยู่ก่อนพระพุทธองค์ตรัส รู้ แต่มีความแตกต่างกับความเข้าใจทั่วไปในสมัยนั้น คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณนั้น ไม่เพียง เป็นอนัตตา พระองค์จึงมิได้ ทรงจำแนกรายละเอียด ผู้ฟังต้องพิจารณาขยายความในส่วนรายละเอียดด้วยตนเอง ชั้น 5 และส่วนประกอบต่าง ๆ แห่งชั้น 5 มีอยู่ก่อน พระพุทธองค์ตรัสรู้แต่ผู้ที่รู้จักยึดถือเป็นอัตตา ชั้น 5 จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญตามหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเหตุปัจจัยปรุงแต่งเป็นชีวิตขึ้นมา และเป็นปัจจัย แก่กันและกันตลอดเวลา แม้ว่าชั้นทั้ง 5 ในแต่ละชั้นจะเป็นคนละกองคนละส่วนกันก็ตามแต่เมื่อจะสื่อสารติดต่อ สัมพันธ์กันได้ก็มีส่วนสัมพันธ์กับอายตนะภายในและภายนอกเป็นสื่อกลางสำคัญในการจัดการชั้น 5 ให้มี ประสิทธิภาพ กล่าวง่าย ๆ ก็คือการใช้ชีวิตหรือดำรงชั้นให้อยู่ได้ก็เพราะอาศัยกระบวนการทำงานของชั้นทั้ง 5 อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันและกันตามหลักปฏิจจสมุปบาทธรรม (พระครูวินัยธรสุวิจักขณ์ มหาปญโญ, 2565) ในพระพุทธศาสนา การรู้แจ้งสภาวะธรรมตามความเป็นจริงถือเป็นหัวใจของการปฏิบัติเพื่อ ความหลุดพ้นจากทุกข์ การรู้เช่นนี้มิได้จำกัดอยู่ที่เพียงการทราบหรือการเรียนรู้เชิงเหตุผลเท่านั้น แต่ต้องผ่าน กระบวนการพิจารณาอย่างลึกซึ้งและตรงต่อความจริงแห่งธรรมชาติของสรรพสิ่ง พระสูตรหนึ่งที่แสดงหลักการนี้ อย่างละเอียด คือ สัตตลักขณสูตร ซึ่งเน้นการฝึกอบรมปัญญาผ่านการรู้ชัดในฐานะ 7 และ เพ่งพินิจโดยวิธี 3 อันเป็นองค์ประกอบแห่ง “อุดมบุรุษผู้หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง” พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุผู้ฉลาดในฐานะ 7 หมายถึง ผู้รู้ชัดชั้นทั้ง 5 โดยเจาะจงไปยัง 7 ด้านของการพิจารณา ได้แก่ 1) รูป 2) เวทนา 3) สัญญา 4) สังขาร และ 5) วิญญาณ ซึ่งแต่ละชั้นต้องถูกพิจารณาด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ (ก) ความเกิดขึ้น (ข) ความดับ (ค) ปฏิปทาที่ให้ถึงความดับ (ง) คุณของชั้นนั้น (จ) โทษของชั้น (ฉ) เครื่องสลัดออกจากชั้น การพิจารณาเช่นนี้จึง มิได้เป็นเพียง “วิชา” ที่อธิบายธรรมอย่างแยกคางแหเท่านั้น แต่เป็นวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่ความเบื่อหน่าย (นิพพิทา) คลายกำหนด ไม่ถือมั่น และบรรลุความหลุดพ้น ซึ่งหมายถึงการสิ้นต้นหา อวิชชา และอุปาทานในชั้น พระพุทธ องค์ทรงยกตัวอย่างเริ่มจาก “รูป” ซึ่งหมายถึงมหาภูตรูป 4 (คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม) และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป โดยชื่อว่า

รูปมีเหตุกำเนิดจาก “อาหาร” และดับได้ด้วยการสิ้นอาหาร วิธีดับรูปคือการปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 เช่นเดียวกับขั้นอื่น ๆ คุณของรูป คือการที่สุขโสมนัสอาศัยรูปเกิดขึ้น แต่โทษของรูป คือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ส่วนเครื่องสลัดออกจากรูป คือธรรมที่กำจัดและละฉันทราคะในรูป หลักการเดียวกันนี้ถูกนำมาใช้กับ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน เช่น เวทนาเกิดจากผัสสะ, สัญญาเกิดจากผัสสะ, สังขารคือเจตนา 6 ประการ ส่วนวิญญาณมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับนามรูป กระบวนการวิเคราะห์เช่นนี้ทำให้เห็นว่า ขั้น 5 ล้วนเป็นของปรุงแต่ง ไม่ใช่ตัวตน และเป็นเหตุแห่งความยึดมั่นในวิภูฏสงสาร นอกจากนี้ พระสูตรยังเน้นว่า ภิกษุผู้ฉลาดในฐานะ 7 ต้อง เพ่งพินิจโดยวิธี 3 ประการ ได้แก่ 1) พิจารณาโดยเห็นเป็น ธาตุ - มองขั้นตามธรรมชาติความเป็นองค์ประกอบ 2) พิจารณาโดยเห็นเป็น आयตนะ - มองผ่านกระบวนการรับรู้อายตนะ 6 และ 3) พิจารณาโดย ปฏิจจสมุปบาท - เห็นว่าขั้นเกิด - ดับด้วยเหตุปัจจัย ไม่มีความเป็นตัวตน การพิจารณาโดยวิธีทั้งสามทำให้การรู้แจ้งในขั้น 5 มีความครอบคลุมทางปัญญาและสัมมาทิฐิ โดยไม่เพียงเห็นขั้นเป็นอัตถิภาวะ หากแต่เข้าใจว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสังขตธรรม ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย และสามารถสลัดออกได้ด้วยปัญญาและการปฏิบัติอย่างถูกต้อง เมื่อภิกษุรู้ชัดขั้นแต่ละอย่างอย่างรอบด้าน และพิจารณาโดยวิธี 3 วิธีนั้นแล้ว ย่อมนำไปสู่การเบื่อหน่าย คลายกำหนด ไม่ถือมั่น และเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง และ “ไม่มีวิภูฏะเพื่อความปรากฏอีก” ซึ่งหมายถึงการไม่เกิดอีกต่อไป เป็นการปิดประตูแห่งภพชาติ กล่าวโดยสรุป สัตตวิภูฏฐานสูตร เป็นพระสูตรที่เน้นกระบวนการ “พิจารณาขั้น 5 อย่างรอบด้าน” โดยใช้เครื่องมือทั้งเชิงคุณค่าและโทษ เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นอย่างแท้จริง ภิกษุที่เจริญพิจารณาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “อุตมบุรุษ” คือบุคคลผู้ประเสริฐ ที่ดำเนินพรหมจรรย์สมบูรณ์ในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า และยืนยันความหมายแท้ของ “วิชาजरณสัมปโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาและการปฏิบัติ

ในส่วนของ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ต้องการพัฒนาเครื่องจักรกลต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือหุ่นยนต์ เป็นต้น ให้มีความสามารถทางด้านความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมที่คล้ายกับมนุษย์มากที่สุด เพื่อการแก้ปัญหาหรือหาเหตุผลจากข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วนำมาวิเคราะห์ และแปลความหมายให้ได้ผลสรุปหรือผลลัพธ์ที่ถูกต้องและมีความใกล้เคียงกับการตัดสินใจด้วยมนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์เป็นศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนระบบงานที่อาศัยการทำงานของเครื่องจักรหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี เมื่อมีการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพการทำงานต่าง ๆ จะเกิดข้อผิดพลาดน้อย มีการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจที่เร็วกว่าการใช้สมองมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ยังต้องอาศัยพื้นฐานทางกายภาพหรือร่างกาย ทำให้การทำงานอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอ (ชูพันธ์ รัตนโกคา, 2559)

แนวคิดของอริสโตเติลถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ เมื่อ 400 ปีก่อนคริสต์ศักราช อริสโตเติลได้คิดค้นตรรกศาสตร์รูปนัย (Syllogism) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ สมมุติฐานหลัก สมมุติฐานรอง และข้อสรุป ต่อมาได้พัฒนามาเป็นพื้นฐานการคำนวณเชิงสัญลักษณ์ เขากล่าวถึง “สามัญสำนึก” ว่าเป็นความสามารถที่มีอยู่ในมนุษย์รวมทั้งสัตว์ด้วย ในการใช้ประสาทสัมผัสเพื่อประมวลความรู้สึก ความทรงจำสานด้วยจินตนาการ เพื่อให้บรรลุการคิดและตัดสินใจขั้นพื้นฐาน อริสโตเติลเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่รู้จักใช้เหตุและผล ทำให้การตัดสินใจของมนุษย์อยู่เหนือกว่า “สามัญสำนึก” จึงพยายามแสวงหาตรรกะและเหตุผลต่าง ๆ นานา มาหักล้างความคิดพื้นฐานอันเป็น “สามัญสำนึก” คุณค่าของ “สามัญสำนึก” ในความหมายนี้ทำให้มนุษย์ตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม (Jundong, X., 2024) ในยุคที่สมองกล และปัญญาประดิษฐ์

กำลังเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน และอาจเปลี่ยนสถานะจากทาสรับใช้ตามคำสั่ง มาเป็นเพื่อนร่วมงานที่มีสติปัญญาและความสามารถระดับเดียวกับมนุษย์ (Human-level AI) ศักยภาพในการเรียนรู้เชิงลึกและการประมวลผลทำให้สติปัญญาของ AI ไปไกลกว่าของมนุษย์ แต่การทำให้ AI มีความคิดและการตัดสินใจขั้นพื้นฐาน ที่เรียกว่า “สามัญสำนึก” กลับเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่งสำหรับนักวิทยาศาสตร์ (Chris, L. et al., 2024) เนื่องจากปัจจุบัน AI ยังเป็นปัญญาประดิษฐ์ชนิดแคบ (Narrow AI) ที่มีความสามารถเฉพาะด้านเท่านั้น นักวิทยาศาสตร์บางคนเชื่อว่า ถ้าเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สุดท้าย AI จะอาศัยการทำงานของโครงข่ายประสาทเทียมเหมือนกับกระบวนการทำงานในสมองของมนุษย์สร้าง “สามัญสำนึก” ขึ้นมาได้เองโดยอัตโนมัติ นักวิจัยเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) เชื่อว่า มีความเป็นไปได้ถึงประมาณร้อยละ 50 ที่ AI จะมีความสามารถเหนือกว่ามนุษย์ในเวลา 45 ปีข้างหน้า และจะสามารถเข้ามาทำงานแทนที่มนุษย์ได้ทั้งหมดภายในเวลา 120 ปี (Russell, S. & Norvig, P., 2016) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ประมาณร้อยละ 10 ว่า เครื่องจักรที่มีทักษะสูง (High-level machine intelligence: HLMI) จะถูกพัฒนาขึ้นภายในเวลา 9 ปีข้างหน้า โดยนักวิจัยได้คาดการณ์ไว้ว่า AI จะสามารถแปลภาษาได้ภายในปีพ.ศ. 2567 สามารถเขียนเรียงความระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ภายในปีพ.ศ. 2569 สามารถขับรถบรรทุกได้ภายในปีพ.ศ. 2570 สามารถทำงานในร้านค้าปลีกได้ภายในปีพ.ศ. 2576 สามารถเขียนหนังสือขายดีได้ภายในปีพ.ศ. 2592 และสามารถทำงานเป็นศัลยแพทย์ได้ภายในปีพ.ศ. 2596 อนึ่งนักวิจัยชาวเอเชียคาดการณ์ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่นักวิจัยจากอเมริกาเหนือคาดการณ์เอาไว้ เช่น เคยมีการคาดการณ์กันไว้ว่า AI จะสามารถชนะมนุษย์ในเกมส้อมากล้อม (Go) ภายในปีพ.ศ. 2564 แต่อย่างไรก็ดีเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้วในปีพ.ศ. 2560 ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลต่อทุกแง่มุมของชีวิต ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังมีบทบาทสำคัญในหลายแง่มุมของชีวิต นำเสนอโอกาสใหม่ ๆ มากมาย และก่อให้เกิดคำถามและความท้าทายใหม่ ๆ มากมาย (Feng, X. et al., 2024)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดหลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยยะทางปรัชญา และเปรียบเทียบแนวคิดชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญา
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) มีการศึกษาเชิงเอกสาร(Documentary Research) และทำการวิเคราะห์โดยเนื้อหา มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ได้วิเคราะห์แนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ศึกษาความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ 2) วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยยะทางปรัชญา และ 3) เปรียบเทียบแนวคิดชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์
2. ขอบเขตด้านเอกสาร ได้ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส และเอกสารตำรา หนังสือ รายงานวิจัย คุชฌินีพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวกับหลักชั้น 5 ในพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิดปัญญาประดิษฐ์ และการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาและเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้ หลักชั้น 5 ในทางพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกรวมกันได้ 2 ประการ คือ รูปและนาม เมื่อรูปกับนามแยกสลาย ชีวิตก็ดับลง ส่วนที่เป็นรูป คือ วัตถุธาตุ หรือ สสาร เรียกว่า ร่างกาย ส่วนที่มีการเจริญเติบโต ส่วนนาม คือ ความรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความจำได้ การคิดปรุงแต่ง ทั้งด้านดีหรือชั่ว และการสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกรวมว่า จิตใจ ทำหน้าที่คิด ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหว ร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมา ย่อมเกิดจากเจตนา ทำด้วยความมีสติสัมปชัญญะ และต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของผู้กระทำ จากการวิเคราะห์ชั้น 5 เราจะเห็นได้ว่า "ตัวตน" หรือ "ชีวิต" ที่เราเข้าใจและรับรู้ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวหรือคงที่ แต่เกิดขึ้นจากการรวมกันขององค์ประกอบเหล่านี้ที่ทำงานร่วมกัน ทุกสิ่งในชีวิตเกิดจากการประกอบขึ้นและจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ไม่มีสิ่งใดที่ถาวรหรือแน่นอนในชีวิตนี้ ชั้น 5 จึงเป็นคำอธิบายถึงการเกิดขึ้นและดับไปของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ทุกสิ่งเป็นเพียงการประกอบกันของส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีตัวตนที่ถาวร

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า AI เป็นแนวทางการพัฒนาทางด้านคอมพิวเตอร์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์คิดและตัดสินใจได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยอาศัยหลักการจากการศึกษาวิธีคิด การตัดสินใจหรือหลักของเหตุผลจากมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สามารถตอบสนองการทำงานที่มากกว่าเป็นเพียงเครื่องจักรกลหรือโปรแกรมทั่วไป โดยเริ่มจากการนำแนวคิดดังกล่าวมา กำหนดเป็นขั้นตอนให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานแก้ปัญหา ตัดสิน และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีความฉลาดมากขึ้นสามารถทำงานในระบบที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องอาศัยแรงงานจากมนุษย์ ราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความ “ปัญญาประดิษฐ์” หมายถึง “ความสามารถของ

สิ่งประดิษฐ์ เช่น คอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในการแสดงปฏิกิริยาหรือกระทำการใด ๆ ในสถานการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด เสมือนการทำงานของสมองมนุษย์”

ผลการเปรียบเทียบแนวคิดขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปราย ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ในอภิปราย อธิบายขั้น 5 ถึงความเป็นมนุษย์และควมมีชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสสารและจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงส่วนปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อจำลองและเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปราย ญาณวิทยา อธิบายขั้น 5 ว่าหมายถึงการรับรู้ และความเข้าใจของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจ ส่วนปัญญาประดิษฐ์สามารถรับรู้และเข้าใจจากการประมวลผลข้อมูลโดยอัลกอริทึมที่เป็นจักรกลไม่ใช่จากจิตใจและยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ ในด้านการรู้สึกรับรู้และการตัดสินใจที่มีคุณค่าและประกอบด้วยจริยธรรม การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการรับรู้และความเข้าใจของมนุษย์กับเครื่องจักร ส่วนในทางจริยศาสตร์ ขั้น 5 อธิบายถึงความสำคัญของจิตใจและจริยธรรมในความเป็นมนุษย์ที่ปัญญาประดิษฐ์ยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ในด้านจริยธรรมและการตัดสินใจที่มีคุณค่าได้ การเปรียบเทียบระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาในด้านจริยธรรมในการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยสรุปแล้วผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 3 การเปรียบเทียบเชิงปรัชญา ระหว่างขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปราย ญาณวิทยา และจริยศาสตร์จึงสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในชีวิตประจำวัน และยังพบผลการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่าง ขั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ สรุปได้ว่า 1) รูป (สสาร) มีความเหมือนกับปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถประมวลผลข้อมูลและสร้างผลลัพธ์ที่เหมือนกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่น รูปภาพและเสียง แต่มีความแตกต่างกันที่รูปในขั้น 5 เป็นสสารที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ 2) เวทนา (ความรู้สึก) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถจำลองความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ได้ เช่นการรับรู้ความสุขหรือความโกรธเป็นต้น และมีความแตกต่างคือเวทนาในขั้น 5 เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถรู้สึกหรือมีอารมณ์ใด ๆ ได้เหมือนมนุษย์ 3) สัญญา (การรับรู้) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถรับรู้และประมวลผลข้อมูลได้ เช่น การรู้จำใบหน้าและการรู้จำเสียงได้เหมือนกัน ส่วนความแตกต่างสัญญาในขั้น 5 เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูล 4) สังขาร (การคิด) มีความเหมือนกันคือ ปัญญาประดิษฐ์สามารถคิดและประมวลผลข้อมูลได้ เช่น การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และมีความแตกต่างกันคือ สังขารในขั้น 5 เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ และจิตใจในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูล และ 5) วิญญาณ (จิตสำนึก) ไม่มีความเหมือนกันเลยเพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่มีวิญญาณ แต่มีความแตกต่างที่ วิญญาณในขั้น 5 เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่มีจิตสำนึกหรือความสามารถในการรู้สึกและคิดเหมือนมนุษย์ โดยรวม

แล้วผลการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ได้แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักร ซึ่งสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการนำมาประยุกต์ใช้งานในชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความหมายและบทบาทของชั้น 5 ในพระพุทธศาสนาในฐานะองค์ประกอบของชีวิตและจิตตามหลักไตรลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้ หลักชั้น 5 ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกรวมกันได้ 2 ประการ คือ รูปและนาม เมื่อรูปกับนามแยกสลาย ชีวิตก็ดับลง ส่วนที่เป็นรูป คือ ร่างกาย เป็นส่วนที่มีการเจริญเติบโต ส่วนนาม คือความรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความจำได้ การคิดปรุงแต่ง ทั้งด้านดีหรือชั่ว และการสำนึกรับรู้อารมณ์ เรียกว่า จิตใจทำหน้าที่คิด ทั้งกายและจิตใจ ทำงานร่วมกัน เมื่อจิตคิด สั่งการให้เคลื่อนไหว ร่างกายก็จะเคลื่อนไหวตามมาย่อมเกิดจากเจตนา ทำด้วยความมีสติสัมปชัญญะ และต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของผู้กระทำ จากการวิเคราะห์ชั้น 5 ตามหลักไตรลักษณ์ จะเห็นได้ว่า "ตัวตน" หรือ "ชีวิต" ที่เราเข้าใจและรับรู้ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวหรือคงที่ แต่เกิดขึ้นจากการรวมกันขององค์ประกอบเหล่านี้ที่ทำงานร่วมกัน ทุกสิ่งในชีวิตเกิดจากการประกอบขึ้นและจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ไม่มีสิ่งใดที่ถาวรหรือแน่นอนในชีวิตนี้ การเกิดขึ้นและดับไปของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ทุกสิ่งเป็นเพียงการประกอบกันของส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีตัวตนที่ถาวร สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร ที่ได้อธิบายไว้ว่า ชั้น 5 หมายถึง องค์ประกอบหลัก 5 ประการที่รวมกันเป็นตัวตนของสรรพสิ่งที่มีชีวิต รวมถึงมนุษย์ 1) รูปชั้น หมายถึง รูปกาย ร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่ป็นรูปธรรมทั้งหมดที่ประกอบกันเป็นกาย 2) เวทนาชั้น หมายถึง ความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งสุข ทุกข์ และเฉย ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ 3) สัญญาชั้น หมายถึง ความจำ ความรู้ ความเข้าใจ และการจดจำสิ่งต่าง ๆ 4) สังขารชั้น หมายถึง สิ่งที่ปรุงแต่งจิตใจ เช่น ความคิด ความต้องการ ความปรารถนา และ 5) วิญญาณชั้น หมายถึง การรับรู้ทางจิต เช่น การเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส การสัมผัส (ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, 2564)

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและนัยทางปรัชญาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า AI เป็นแนวทางการพัฒนาทางด้านคอมพิวเตอร์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์คิดและตัดสินใจได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยอาศัยหลักการจากการศึกษาวิธีคิด การตัดสินใจหรือหลักของเหตุผลจากมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สามารถตอบสนองการทำงานที่มากกว่าเป็นเพียงเครื่องจักรกลหรือโปรแกรมทั่วไปราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความ “ปัญญาประดิษฐ์” หมายถึง “ความสามารถของสิ่งประดิษฐ์ เช่นคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในการแสดงปฏิกิริยาหรือกระทำการใด ๆ ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง อย่างไรก็ดี เสมือนการทำงานของสมองมนุษย์” สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุ อัครยรรยง และคณะ ที่มีแนวคิดว่า ปัญญาประดิษฐ์ เป็นระบบประมวลผลของคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มีการวิเคราะห์เชิงลึกคล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำได้เป็นสาขาด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหา

ความรู้ความเข้าใจที่ปกติเชื่อมโยงกับความฉลาดของมนุษย์ เช่น การเรียนรู้ การสร้าง และการจดจำภาพ (ภากร ยอดพรม และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับ พระมหาสมเจต สมจารี ที่มีแนวคิด ว่า หลักของปรัชญาที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบองค์ความรู้ของชั้น 5 และปัญญาประดิษฐ์ อภิปรัชญา หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความเป็นจริง หรือ สภาวะแห่งความเป็นจริง ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เราสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การมีอยู่ของจักรวาล เวลาสถานที่ จิตใจ และสสาร (พระมหาสมเจต สมจารี, 2560) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูนิวตณฺ์ประชากร จิตกุสโล ที่กล่าวไว้ว่า ญาณวิทยา หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความรู้ หรือ วิธีการที่เราได้มาซึ่งความรู้ เป็นการตั้งคำถามถึงที่มาที่ไปของความรู้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ความรู้ที่ได้มานั้นน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด และอะไรคือเกณฑ์ในการตัดสินว่าความรู้ใดเป็นความรู้ที่แท้จริง (พระครูนิวตณฺ์ประชากร จิตกุสโล, 2562) ส่วน พระมหาหมวินทร์ ปุริสุตโต ได้ให้แนวคิดด้านจริยศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว ถูก ผิด และ คุณค่าทางศีลธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และประเมินพฤติกรรมของมนุษย์ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจเหล่านั้น (พระมหาหมวินทร์ ปุริสุตโต, 2564) ดังนั้น ปัญญาประดิษฐ์ ในทางกายภาพ ก็คือ รูปชั้น 5 แต่พัฒนาด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาลที่ได้จดจำ ผ่านระบบกลไก ออกมาเป็นนวัตกรรมความรู้ใหม่ แม้ปัญญาประดิษฐ์ สามารถจำลองการรับรู้ได้ สามารถทำงานคล้ายมนุษย์ แต่ก็ไม่มีความรู้สึกสุขหรือทุกข์ รักหรือเกลียด ไม่มีสติสัมปชัญญะ สำนึกรู้ชั่วดีด้วยตนเองคุณมนุษย์

ผลการเปรียบเทียบแนวคิดชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเชิงอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ในอภิปรัชญา อธิบายชั้น 5 ถึงความเป็นมนุษย์และชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสสารและจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงส่วนปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อจำลองและเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ การเปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยา อธิบายชั้น 5 ว่าหมายถึงการรับรู้ และความเข้าใจของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจ ส่วนปัญญาประดิษฐ์สามารถรับรู้และเข้าใจจากการประมวลผลข้อมูลโดยอัลกอริทึมที่เป็นจักรกลไม่ใช่จากจิตใจและยังไม่สามารถเทียบเท่ากับความสามารถของมนุษย์ ในด้านการรู้สึกรับรู้และการตัดสินใจที่มีคุณค่าและประกอบด้วยจริยธรรมการเปรียบเทียบเชิงปรัชญาแนวคิดหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ในอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ผ่านหลักปรัชญา 3 สาขา มีดังนี้ 1) ด้านอภิปรัชญา มี 2 ประเด็น คือ 1.1) ในด้านการเป็นสิ่งมีชีวิตปัญญาประดิษฐ์ มี 2 ชั้น คือ รูปชั้น 5 และ สัญญาชั้น 5 แต่ ขาดเวทนาชั้น 5 (ความรู้สึกสุขหรือทุกข์) สังขารชั้น 5 (มีจิตสำนึกปรุงแต่งเป็นกุศล อกุศล) และ วิญญาณชั้น 5 (การรู้จักคิด) 1.2) ในด้านความเป็นตัวตนปัญญาประดิษฐ์ ไม่อาจบอกอัตลักษณ์ อารมณ์และความเป็นปัจเจกบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ 2) ด้านญาณวิทยา ปัญญาประดิษฐ์ ทำงานผ่านอัลกอริทึมและการประมวลผลข้อมูลมหาศาลที่ได้จดจำ ผ่านระบบกลไก ออกมาเป็นนวัตกรรมความรู้ใหม่ ความรู้เป็นเพียงแค่การประมวลผลความทรงจำจากระบบ เป็นแบบประสบการณ์นิยม แต่ไม่มีการคิดวิเคราะห์แบบเหตุผลนิยม และ 3) ด้านจริยศาสตร์ ปัญญาประดิษฐ์ ทำงานแบบกลไกนิยม การกระทำใด ๆ ย่อมขาดเจตนาและขาดความรับผิดชอบโดยตัวเองของปัญญาประดิษฐ์ ด้านจริยธรรมเป็นเรื่องของผู้สร้างปัญญาประดิษฐ์ขึ้นมาต้องรับผิดชอบทางจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ การนำเกณฑ์ทางพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับมาวิเคราะห์ตัดสินมนุษย์ผู้เกี่ยวข้องทุกกรณี คือการนำหลักของเบญจศีล หรือศีล 5 มาตัดสินในเบื้องต้นและใช้กุศลกรรมบถ มาใช้เป็นเกณฑ์ในระดับกลางตลอดจนใช้จริยมรรคมืองค์ 8 เป็นเกณฑ์การตัดสินระดับสูงและมีหลักเกณฑ์การตัดสินในทางพุทธจริยศาสตร์คือ หลักเจตนาซึ่งหมายความว่าถึงการคิดก่อนลงมือทำและมีผลต่อการกระทำนั้น ๆ ดังนั้น คุณสมบัติด้านจริยศาสตร์สำหรับผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ที่มีทั้งคุณและโทษจึงต้องใช้เพื่อการสร้างสรรคใหม่เพื่อการทำลายล้าง ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ตลอดจนหลักของเจตนาที่เป็นหัวใจสำคัญของพุทธปรัชญา ซึ่งงานวิจัยนี้อยู่ในขอบเขตของพุทธจริยศาสตร์ที่แนวคิดทางปรัชญาที่มีการแบ่งตามหน้าที่ หรือ Functional Materialism ที่เกี่ยวเนื่องกับปัญญาประดิษฐ์ในมุมมองและโลกทัศน์ของพุทธปรัชญา เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กรซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบในการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นประเด็นทางจริยธรรมในสังคม ตามการประมวลหลักปรัชญาทั้ง 3 เปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์

ผลการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่าง ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ สรุปได้ว่า 1) รูป (สสาร) มีความเหมือนกับปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถประมวลผลข้อมูลและสร้างผลลัพธ์ที่เหมือนกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่น รูปภาพและเสียง แต่มีความแตกต่างกันที่รูปในชั้น 5 เป็นสสารที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ 2) เวทนา (ความรู้สึก) มีความเหมือนกันกับปัญญาประดิษฐ์ คือสามารถจำลองความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ได้ เช่นการรับรู้ความสุขหรือความโกรธ เป็นต้น และมีความแตกต่างคือ เวทนาในชั้น 5 เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และจิตใจของมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถรู้สึกหรือมีอารมณ์จากปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นประเด็นทางจริยธรรมในสังคม ตามการประมวลหลักปรัชญาทั้ง 3 เปรียบเทียบระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์

ประการสำคัญ การเปรียบเทียบทางปรัชญาของ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์มีนัยสำคัญต่อทั้งนโยบายและการวิจัย โดยการเข้าใจความแตกต่างระหว่างการดำรงอยู่ของมนุษย์กับ AI เราจะสามารถส่งเสริมการพัฒนา AI ที่มีจริยธรรม สนับสนุนความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับ AI และนำการวิจัยไปสู่ด้านที่สำคัญ เช่น การศึกษาด้านจิตสำนึกและความปลอดภัยของ AI การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาของสาธารณะ การส่งเสริมการพัฒนา AI ที่ถูกต้องตามจริยธรรมการเปรียบเทียบสามารถเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพิจารณาทางจริยธรรมในการพัฒนา AI โดยการทำความเข้าใจข้อจำกัดของ AI ในแง่ของจิตสำนึกและความรู้สึก ผู้กำหนดนโยบายสามารถส่งเสริมกฎระเบียบที่รับรองว่า AI จะถูกใช้ด้วยความรับผิดชอบและมีจริยธรรม การส่งเสริมความคาดหวังที่สมจริงของ AI การเปรียบเทียบสามารถช่วยให้สาธารณชนพัฒนาความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับความสามารถของ AI โดยการเข้าใจว่า AI ขาดประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งหมด รวมถึงจิตสำนึกและความรู้สึก สาธารณชนสามารถหลีกเลี่ยงการประเมินศักยภาพของ AI สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปการเปรียบเทียบทางปรัชญาของ ชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์มีนัยสำคัญต่อทั้งนโยบายและการวิจัย โดยการเข้าใจความแตกต่างระหว่างการดำรงอยู่ของมนุษย์กับ AI เราจะสามารถส่งเสริมการพัฒนา AI ที่มีจริยธรรม สนับสนุนความคาดหวังที่สมจริงเกี่ยวกับ AI และนำการวิจัยไปสู่ด้านที่สำคัญ เช่น การศึกษาด้านจิตสำนึกและความปลอดภัยของ AI

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ความหมายของชั้น 5 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในพระพุทธศาสนาที่อธิบายถึงองค์ประกอบของชีวิตและความเป็นมนุษย์ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเทคโนโลยีที่สามารถจำลอง และเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ได้ แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสามารถจำลองและเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ได้ ในด้านการรับรู้ และการคิดได้แต่ยังไม่สามารถเทียบเท่าความสามารถของมนุษย์ได้ ในด้านการรู้สึกและการตัดสินใจที่มีคุณค่าและมีจริยธรรม ผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งชั้น 5 เป็นหลักการที่เน้นถึงความไม่เที่ยงและความเปลี่ยนแปลงของชีวิตในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่เน้นถึงความแม่นยำและความสามารถในการประมวลผลข้อมูลโดยรวมแล้วการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญา ระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงข้อจำกัดและโอกาสของปัญญาประดิษฐ์ในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบและยั่งยืนเพื่อให้สามารถสร้างประโยชน์ให้กับมนุษยชาติและสังคมได้อย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรจะศึกษาด้านจิตสำนึก: การเปรียบเทียบสามารถกระตุ้นให้เกิดการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตสำนึก นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกของมนุษย์และการขาดจิตสำนึกได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการสำรวจความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกของมนุษย์และการขาดจิตสำนึกของปัญญาประดิษฐ์ นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกและเกิดขึ้นได้อย่างไรได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2) ควรศึกษาเพิ่มเติมด้านความปลอดภัยและการควบคุมปัญญาประดิษฐ์: การเปรียบเทียบสามารถให้ข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยและการควบคุมปัญญาประดิษฐ์ นักวิจัยสามารถพัฒนาวิธีการเพื่อให้แน่ใจว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์ยังคงปลอดภัยและอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ได้ โดยการทำความเข้าใจข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์ 3) ควรกำหนดแนวปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์: โดยที่รัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ควรกำหนดแนวปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้แน่ใจว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม 4) ควรลงทุนในการวิจัยเกี่ยวกับจิตสำนึก: ควรจัดสรรเงินทุนเพิ่มเติมสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตสำนึก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจแง่มุมพื้นฐานของการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ 5) ควรส่งเสริมการศึกษาสาธารณะเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์: ควรริเริ่มโครงการด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงความสามารถและข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

- ชูพันธ์ รัตนโกคา. (2559). ความรู้เบื้องต้นทางปัญญาประดิษฐ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พระครูนิวตตลวิมล ฐิตกมล. (2562). วิจัยหนังสือของพุทธปรัชญากับญาณวิทยา เขียนโดย ศ.ดร.สมภาร พรมทา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 341-343.
- พระครูวินัยธรสุวิจักขณ์ มหาปญฺญ. (2565). ศึกษาชั้น 5 ในมุมมองของพุทธทาสภิกขุ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 273-274.

- พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2564). วิเคราะห์จริยศาสตร์ตะวันตกและจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญา. วารสาร วนัมฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์, 4(1), 25-26.
- พระมหาสมเจต สมจारी. (2560). แนวคิดเรื่องอภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสาร ศึกษาศาตร์ มมร, 5(1), 78-79.
- ภากร ยอดพรม และคณะ. (2565). ระบบคอมพิวเตอร์และความรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 31(6), 1140-1150.
- ภาณุ อัครยรรยง และพระมหาวิโรจน์ คุตติวิโร. (2564). การศึกษาวิเคราะห์ชั้น 5 ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาตามทัศนะทางวิทยาศาสตร์. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7(1), 110-112.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Chris, L. et al. (2024). The AI Scientist: Towards Fully Automated Open-Ended Scientific Discovery. Retrieved September 10, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2408.06292>
- Feng, X. et al. (2024). AI-Empowered Human Research Integrating Brain Science and Social Sciences Insights. Retrieved November 25, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2411.12761>
- Jundong, X. (2024). Aristotle: Mastering Logical Reasoning with A Logic-Complete Decompose-Search-Resolve Framework. Retrieved December 24, 2024, from <https://arxiv.org/abs/2412.16953>
- Russell, S. & Norvig, P. (2016). Artificial Intelligent: A Modern Approach. (3rd ed.). England: Pearson Education Limited.

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์
ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการร้องและการรำโนรา 12 ท่า
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

ORGANIZING EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES USING DEVIE'S INSTRUCTIONAL
MODEL FOR PSYCHOMOTOR DOMAIN WITH SOCAIL MEDDIA ON PRACTIAL SKILLS
OF SINGING AND DANCING 12 NORA POSTURES FOR PIMARY SOHOOL STUDENTS

ยอद्यุทธ บุญญาธิการ*, จุไรศิริ ชูรักษ์, วราภรณ์ แก้วสีชาว

Yodyut Boonyathikarn*, Juraisir Choorak, Waraporn Keawseekhao

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

Maser of Education, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: auan.253727@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 (บ้านสำนักไม้เรียว) จำนวน 30 คน เลือกด้วยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ 2) แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ การร้องและการรำโนรา 12 ท่า และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติเดวีส์ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบทดสอบและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลประเมินระดับความพึงพอใจของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร, รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส, สื่อสังคมออนไลน์, ทักษะการร้องและรำโนรา 12 ท่า

Abstract

This quasi-experimental study aimed to compare the practical skills in performing the 12 traditional Nora postures among elementary school students after implementing a supplementary curriculum activity. The instructional model combined Davies' skill acquisition approach with social media platforms, with student performance compared against a benchmark set at 70%. Additionally, the study assessed students' satisfaction with the activity. The sample consisted of 30 students from Satit Provincial Administrative Organization School 2 (Ban Samnak Mai Riap), selected using cluster random sampling. Research instruments included: 1) A supplementary curriculum activity plan, 2) A practical skills assessment test for the 12 Nora singing and dancing postures, and 3) A student satisfaction questionnaire regarding the supplementary curriculum activity utilizing Davies' model integrated with social media tools. Data were collected through tests and questionnaires and analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-tests. The findings revealed that students' practical skills in performing the 12 Nora singing postures significantly exceeded the 70% benchmark at the .05 significance level. Similarly, their practical skills in performing the 12 Nora dance postures were significantly higher than the benchmark at the same significance level. Furthermore, overall student satisfaction with the activity was rated at the highest level, indicating strong approval of the integrated teaching approach.

Keywords: Organizing Extra-Curricular Activities, Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain, Social Media, Their Practical Performance Skills of The 12 Nora Dance Postures

บทนำ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ว่ามุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์แก่สังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยจัดการให้ผู้เรียนมีความสามารถ

ในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จึงกำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ศาสตร์โนรา เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ของประเทศไทย ภายใต้ระเบียบแบบแผนที่มีกติกฝืนและสืบทอดกันมายาวนานผ่านศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่สื่อสะท้อนสภาพชีวิต ความคิด ความรู้ ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อของชนชาวใต้ไว้อย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์หลักในการแสดง 2 ประการ คือ การแสดงโนราเพื่อพิธีกรรมและการแสดงโนราเพื่อความบันเทิง (จุติกา โกศลเหมมณี, 2553) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความสำคัญกับโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ คือ โนรา เพราะศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ และสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากบรรพบุรุษจนมาถึงปัจจุบันอีกทั้งต้องการให้นักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพิ่มศักยภาพของนักเรียนที่มีอยู่แล้วนั้น ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะปฏิบัติการรำโนราของนักเรียนนั้น จะต้องอาศัยความอดทน อดกลั้น มุ่งมั่นและตั้งใจ ในการฝึกฝน เพราะการรำโนรา จะต้องให้ความสามารถพิเศษเฉพาะที่ไม่สามารถลอกเลียนกันได้ และในการรำโนรานั้นจะต้องอาศัยการรำที่พร้อมเพียงความสามัคคีในหมู่ทีม ถึงจะออกมาเป็นที่สวยงามได้ และการรำโนรายังสามารถสร้างรายได้ให้แก่เด็กนักเรียน สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนเป็นที่รู้จักมากขึ้น แต่การฝึกทักษะปฏิบัติการรำโนรา ต้องใช้เวลาในการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการฝึกฝน พร้อมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนคณะชั้นเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จึงทำให้การเรียนรู้และการฝึกซ้อมมีเวลาที่ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องใช้นอกเวลาเรียนในการฝึกซ้อมเพิ่มเติม กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งสถาบัน คณะและวิทยาลัยดำเนินขึ้น เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการพัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพ การบำเพ็ญประโยชน์ การรักษาสีงแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนกีฬาและนันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเสริมสร้างความเป็นคนเก่ง คนดี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565) ซึ่งจะช่วยพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนตามศักยภาพ ได้รู้จักตนเองว่ามีความถนัดและความสามารถในด้านใด และจะใช้ความสามารถนั้นสร้างสรรค์ตนเอง และสังคมอย่างไร ศักยภาพของผู้เรียนจะปรากฏและพัฒนาได้เมื่อทำกิจกรรมที่ตรงกับความถนัดและความสามารถของตนเองด้วยความพอใจ พัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยที่ตัวบุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาปฏิสัมพันธ์ประสบการณ์ เพราะผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้ขยายขอบเขตให้กว้างขวางขึ้น ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ชูศักดิ์ วรณกุล, 2538)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ โดยปฏิบัติในส่วนย่อย ๆ ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงไปในทักษะใหญ่ทั้งหมด ตามแนวคิดของเดวิสจะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น เพราะประกอบไปด้วย 5 ขั้น คือ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ

เป็นทักษะที่สมบูรณ์ (Davies, I. K., 1974) การพัฒนาทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิส ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะจากท่าร่าที่มีความซับซ้อนน้อย ไปยังท่าร่าที่มีความซับซ้อนมาก หรือจำนวนท่าร่าที่มีความยากขึ้นไปได้ เพราะการพัฒนาทักษะปฏิบัติของเดวิสมีลำดับขั้นตอนในการฝึก โดยการแยกทักษะย่อยให้ผู้เรียนปฏิบัติ ทั้งมีครูเป็นต้นแบบ และไม่มีครูเป็นต้นแบบ เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทักษะย่อยแล้ว จึงเป็นขั้นให้เทคนิควิธีการในการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะย่อย ๆ มารวมเป็นทักษะที่สมบูรณ์ได้ มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีของเดวิส ที่ช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมากมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะ หรือการกระทำ ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ (ทิตนา แคมมณี, 2552) ทั้งนี้สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์นั้น เนื้อหา บทความ ความรู้ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา หากครูผู้สอนยังยึดมั่นกับการสอนตามหลักสูตรที่มีการกำหนดได้และไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้ก้าวหน้าทันกับเทคโนโลยีทางสังคม การจัดการเรียนสอนอาจจะไม่พัฒนาตามยุคสมัยในปัจจุบัน ประกอบกับสื่อสังคมออนไลน์ ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ซึ่งสื่อเหล่านี้ได้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเข้าไปใช้งานเป็นจำนวนมาก โดยสื่อเหล่านี้มีลักษณะเป็นเว็บไซต์สังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้เป็นสื่อสารหรือเขียนเรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้ผู้อื่นที่อยู่เครือข่ายของตนเองผ่านทางเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการบนโลกออนไลน์ (อมรรัตน์ ช่อประพันธ์, 2562)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการร้องและรำโนรา 12 ท่า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบทักษะการร้องบทและการรำโนรา 12 ท่า เพราะการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการสอนดังกล่าว จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความสามารถด้านร้องบทและรำโนราไพเราะและสวยงามยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องบทโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ใช้แบบแผนการศึกษาแบบ (One Group Posttest only Design) สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

E แทน กลุ่มตัวอย่าง

X แทน การทดลองสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

T₂ แทน การทดสอบหลังการจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทดสอบวัดทักษะปฏิบัติการร้องและรำโนรา 12 ท่า และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 โรงเรียน ทั้งหมด 90 คน ที่สนใจกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่องการร้องและรำโนรา 12 ท่า โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 (บ้านสำนักไม้เรียว) จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีดังนี้ 1.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 1.2) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 1.3) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 1.4) กำหนดเนื้อหากิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีเนื้อหาและเวลาเรียน 1.5) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 12 ชั่วโมง 1.6) นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 1.7) นำคะแนนผลประเมินแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่มีคุณภาพและความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) พิจารณาจากค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ถือว่าแผนมีคุณภาพและสามารถใช้ได้ 1.8) นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 1.9) นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 30 คน หาข้อบกพร่องและปรับปรุงการสอนให้เหมาะสม เพื่อไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และ 1.10) นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้สอนจริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 2) แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ มีดังนี้ 2.1) วิเคราะห์แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งหมด ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ 2.2) สร้างแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติการร้องบโนรา 12 ท่า พร้อมเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง ด้านอักขระการร้อง 2.3) สร้างแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า พร้อมเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านปฏิบัติท่าทำได้ อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบทร้อง ด้านปฏิบัติท่าทำได้สวยงาม ด้านความตั้งใจ ด้านปฏิบัติท่าทำได้ตรง

จังหวะเพลง ด้านปฏิบัติทำซ้ำได้ต่อเนื่องกัน 2.4) นำแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อสอบและเกณฑ์การให้คะแนน 2.5) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินของแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติและเกณฑ์การให้คะแนนกับผลการเรียนรู้ คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 2.6) จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ เพื่อใช้ทดลอง (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 โรงเรียน 30 คน และ 2.7) นำแบบทดสอบที่ได้มาหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ค่าความเชื่อมั่นของทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า 98.89 และค่าความเชื่อมั่นของทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า 139.40 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 3.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ 3.2) ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้วัดความพึงพอใจของนักเรียน 3.3) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 15 ข้อจำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านบรรยากาศ 3.4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และ 3.5) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) และจัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการเรียนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เรื่อง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 12 ชั่วโมง และ 3) สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

สถิติที่ใช้การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการรำและรำโนรา 12 ท่า กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสอบค่าที และ 2) วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการรำและการรำโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ (n = 30)

รายการประเมินด้านการร้องโนรา	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	t
ความถูกต้อง	4	3.97	0.18	98.89*
อักขระการร้อง	4	3.80	0.41	
รวม	8	7.77	0.16	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณารายด้านในภาพรวม ทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้แก่ ด้านความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.18) ด้านอักขระการร้อง ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.41) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ (n = 30)

รายการด้านการร้องโนรา	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	t
ปฏิบัติท่าได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบทร้อง	4	3.93	0.25	139.40*
ปฏิบัติท่าได้อย่างสวยงาม	4	3.93	0.25	
ความตั้งใจ	4	3.93	0.37	
ปฏิบัติท่าทำได้ตรงจังหวะเพลง	4	3.93	0.37	
ปฏิบัติท่าทำได้ต่อเนื่องกัน	4	3.87	0.35	
รวม	20	19.47	0.06	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้แก่ ด้านปฏิบัติท่าได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบทร้อง ด้านปฏิบัติท่าได้อย่างสวยงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.25) ด้านความตั้งใจ ด้านปฏิบัติท่าตรงกับจังหวะเพลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.37) และด้านปฏิบัติท่าทำได้ต่อเนื่องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.35) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ (n = 30)

ข้อ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา				
1	ครูสอนครอบคลุมตามผลการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเข้าใจ	4.43	0.50	มาก
2	เนื้อหามีความเหมาะสมกับการฝึกทักษะการรำโนรา 12 ท่า	4.46	0.64	มาก
3	เนื้อหาจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	4.25	0.70	มาก
4	เนื้อหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.79	0.42	มากที่สุด
5	นักเรียนได้ฝึกการทักษะการสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่ม	4.89	0.31	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.56	0.61	มาก
ด้านการจัดกิจกรรม				
6	ครูสอนจากเนื้อหาง่าย ไปหาเนื้อหาที่ยากขึ้น เหมาะสม เข้าใจง่าย	4.82	0.39	มากที่สุด
7	ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนตามศักยภาพของนักเรียน	4.61	0.57	มากที่สุด
8	กิจกรรมที่ใช้ฝึกทักษะการรำโนรา 12 ท่า มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน	4.54	0.58	มากที่สุด
9	นักเรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติจากทักษะย่อย ๆ ไปหาทักษะใหญ่ ส่งผลทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติท่ารำได้	4.61	0.57	มากที่สุด
10	การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้นักเรียนค้นพบความรู้ความสามารถของตนเอง	4.68	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.65	0.08	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศ				
11	การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.82	0.39	มากที่สุด
12	กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ	4.75	0.44	มากที่สุด
13	ครูให้โอกาสในการซักถามปัญหา	4.75	0.52	มากที่สุด
14	ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนที่ต่างไปจากครูผู้สอน	4.43	0.63	มาก
15	ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน	4.79	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.71	0.10	มากที่สุด
รวม		4.67	0.91	มากที่สุด

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านบรรยากาศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.10) รองลงมา ด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.08) และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนตามศักยภาพของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจ และครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากันที่ ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42) และเนื้อหาจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผู้สอนฝึกให้กับนักเรียนผู้เรียน กระทำตามทักษะย่อย ๆ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของทักษะปฏิบัติของเดวิส มีทั้งหมด 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือกระทำ ทำให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำในภาพรวม ครูผู้สอนสาธิตวิธีการร้องโนรา 12 ท่าให้ผู้เรียนดูทั้งหมด ตั้งแต่ต้นจนจบ โดยไม่ช้าหรือเร็วเกินไป 2) ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะย่อย ๆ โดยเริ่มตั้งบทร้องที่ 1 ถึงบทร้องที่ 12 หลังจากผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมด จากนั้นครูผู้สอนแบ่งทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนเริ่มร้องตั้งบทร้องที่ 1 ถึงบทร้องที่ 12 โดยที่ไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขจนผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน 4) ขั้นให้เทคนิควิธี เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนแนะนำเทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานทิพย์ ตูลพันธ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเกาะหมากน้อย จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความกล้าแสดงออกด้านการพูด ด้านการกระทำ และด้านการแสดงความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความกล้าแสดงออกของนักเรียน หลังเรียนวิชานาฏศิลป์ไทย โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียน แลความพึงพอใจของเรียนต่อการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส ในรายวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง (ปานทิพย์ ตูลพันธ์, 2560)

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 นั่นคือ เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านปฏิบัติท่าทำได้ถูกต้องและสอดคล้องกับบทร้อง ด้านปฏิบัติท่าทำได้สวยงาม ด้านความตั้งใจ ด้านปฏิบัติท่าตรงกับจังหวะเพลง และด้านปฏิบัติท่าทำได้ต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นผลมาจาก

ผู้สอนฝึกให้กับนักเรียนผู้เรียน แบ่งกลุ่มผู้เรียนคละตามความสามารถ เก่ง - กลาง อ่อน กลุ่มละ 4 คน ฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ ก่อนแล้วเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือกระทำ ทำให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำในภาพรวม ครูผู้สอนสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ซ้ำหรือเร็วเกินไป 2) ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะย่อย ๆ โดยครูผู้สอนสาธิตท่ารำโนรา 12 ท่าตั้งแต่ท่าที่ 1 - 12 ให้ผู้เรียนได้ดูตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทักษะย่อย ท่าท่าท่าที่ 1 - 12 โดยจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิคกระบวนการกลุ่ม แบ่งกลุ่มสมาชิกคละตามความสามารถ เก่ง - กลาง - อ่อน กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันฝึกทักษะปฏิบัติการรำโนรา 12 ท่า โดยไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขจนผู้เรียนทำได้ 4) ขั้นให้เทคนิควิธี เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนแนะนำเทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติแต่ละส่วนได้แล้วจึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ชนก คำชู ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาทักษะในรายวิชาดนตรี - นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรรายวิชาดนตรี - นาฏศิลป์ตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.04/85.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ 2) คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางนาฏศิลป์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามแนวทาง คาร์ล ออร์ฟ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแบบปกติ (พิมพ์ชนก คำชู, 2555)

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านบรรยากาศ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยน้อยลงตามลำดับ ผลเป็นเช่นนี้ มาจากครูเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งทักษะท่ารำมีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนชอบกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ในครั้งนี้แสดงว่านักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนจะทำให้เกิดพลังนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ทำให้บทบาทหน้าที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจและมีความกระตือรือร้นในบทเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุพผา กัตติยง ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัติการทำขนมในท้องถิ่นสงขลาและความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ ของเดวิสมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (บุพผา กัตติยง, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยผู้สอนฝึกให้นักเรียน กระทำตามทักษะย่อย ๆ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของทักษะปฏิบัติของเดวิส มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือกระทำ 2) ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะย่อย ๆ 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนเริ่มร้องตั้งบทร้องที่ 1 ถึงบทร้องที่ 12 โดยที่ไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขจนผู้เรียนทำได้ 4) ขั้นให้เทคนิควิธี เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนแนะนำเทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการร้องโนรา 12 ท่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 นั่นคือ ด้านปฏิบัติทำได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบทร้องได้ต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นผลมาจากผู้สอนฝึกให้นักเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนคละตามความสามารถ เก่ง - กลาง อ่อน กลุ่มละ 4 คน ฝึกให้นักเรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ ก่อนแล้วเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านบรรยากาศ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยน้อยลงตามลำดับ ผลเป็นเช่นนี้ มาจากครูเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งทักษะทำรำมีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนชอบกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ในครั้งนี้แสดงว่านักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนจะทำให้เกิดพลังนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ทำให้บทบาทหน้าที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจและมีความกระตือรือร้นในบทเรียนมากยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่อง การร้องและรำโนรา 12 ท่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนของเนื้อหาและบริบทที่อยู่ใกล้เคียงได้ 2) ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ สื่อสังคมออนไลน์ ครูผู้สอนควรสรุปการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะ หลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแต่ละครั้ง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป 3) ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติตามครูควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามได้ 4) ทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการฝึกทักษะเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความต่อเนื่องของท่ารำ และ 5) ในการปฏิบัติหรือให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ควรกำหนดเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้ชัดเจนทุกครั้งและมีการแจ้งเตือนให้นักเรียนทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลา

และในการประเมินทักษะปฏิบัติ ควรบันทึกวิดีโอเพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนได้แม่นยำและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). คู่มือกิจกรรมเสริมหลักสูตร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2555). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จตุภา โกศลเหมมณี. (2553). พัฒนาการแสดงโนราสายขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูศักดิ์ วรณกุล. (2538). กิจกรรมเสริมหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

ทิตนา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุนทรภาพพิมพ์จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.

บุปผา กัตติยง. (2557). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัติการทำขนมในท้องถิ่นสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ปานทิพย์ ตูลพันธ์. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทยโดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกของนักเรียน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเกาะหมากน้อย จังหวัดพังงา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พิมพ์ชนก คำชู. (2555). การวิจัยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาทักษะในรายวิชาดนตรี - นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อมรรัตน์ ช่อประพันธ์. (2562). การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองสำหรับนักศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/M126930/Choprapun%20Amornrat.pdf>

Davies, I. K. (1974). The Management of Learning. Lodon: McGraw-Hill.

การพัฒนาทักษะจำเป็นของครูผู้สอนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*

THE DEVELOPMENT OF ESSENTIAL SKILLS FOR TEACHERS IN THE ERA OF CHANGE AND THE ADVANCEMENT OF LEARNING MANAGEMENT CONCEPTS IN THE 21ST CENTURY

นงนุช เกษมจิต*, ศรชัย ท้าวมิตร

Nongnuch Kasemjit*, Sornchai Thoamitr

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nongnootk@hotmail.com

บทคัดย่อ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ กอปรกับการเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดของปัญญาประดิษฐ์ นับเป็นความท้าทายที่สำคัญที่สังคมทั่วโลกกำลังเผชิญ ภาคการศึกษานับเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมกับการถูกคาดหวังจากสังคมให้เป็นกลไกสำคัญในการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง แนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการดังกล่าวคือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตามจากงานศึกษาที่ผ่านมาล้วนบ่งชี้ว่า การจะบรรลุตามเป้าประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนอย่างเป็นองค์รวมและหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญ คือ การพัฒนาทักษะจำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนสำหรับบทความทางวิชาการนี้มุ่งเน้นที่จะนำเสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21 ในมิติที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนประเด็นความท้าทายและบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ครูผู้สอนต้องเผชิญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการนำเสนอทักษะจำเป็นที่ครูผู้สอนพึงได้รับการพัฒนา จำนวน 8 ทักษะ ได้แก่ 1) การส่งเสริมทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ 4) ทักษะภาษาและการสื่อสาร 5) ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้ หรือ “Active Learning” 6) ทักษะการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ 7) ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และ 8) ทักษะการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลให้ครูผู้สอนมีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมไปถึงความพร้อมในการเป็นกลไกเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายและทิศทางของประเทศที่ได้กำหนดไว้

คำสำคัญ: ครูผู้สอน, ศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้, ทักษะครู, การศึกษาไทย

Abstract

Amid the wave of change in the era of globalization and the rapid growth of Artificial Intelligence (AI), it presents a significant challenge that societies worldwide face. The education sector is one of the areas affected by these changes, alongside societal expectations for it to be a key mechanism in preparing human resources to cope with these transformations. One of the concepts being applied in this process is the 21st-century learning management concept. However, studies indicate that achieving the goals of 21st-century learning management models requires a comprehensive driving force, and one of the critical processes is the development of essential skills to prepare teachers. This academic article presents the 21st-century learning concept in dimensions related to educators, their challenges, and the changing context in the learning management process. It also presents the 8 essential skills that teachers need to develop, which are: 1) Promoting Learning and Innovation Skills, 2) Information, Media, and Technology Skills, 3) Life and Career Skills, 4) Language and Communication Skills, 5) Skills in Managing Active Learning, 6) Skills in Building Collaborative Networks, 7) Critical Thinking and Problem-Solving Skills, and 8) Lifelong Learning Promotion Skills. These skills are key in preparing teachers to face the changes occurring and equipping them to be key drivers in enhancing the quality of education in alignment with the country's goals and directions.

Keywords: Teachers, 21st Century, Learning Management, Teacher Skills, Thai Education

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ อาทิ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หรือระบบอัตโนมัติต่าง ๆ แนวโน้มการบริโภคเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล หากแต่ในมิติทางการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้นั้นอาจกล่าวได้ว่า การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีข้างต้นได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การเข้าถึงข้อมูล และวิธีการสร้างองค์ความรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นเครื่องมือทางการศึกษารูปแบบใหม่ (Voogt, J. & Roblin, N. P., 2012) อนึ่งภายใต้ค่านิยมของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2015) แนวโน้มตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21 (World Economic Forum, 2020) ตลอดจนองคาพยพที่มีความซับซ้อนของประเด็นความท้าทายมากยิ่งขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนตามมาด้วยความคาดหวังของทุกภาคส่วนที่มีต่อหน่วยงานภาคการศึกษาในการเตรียมบุคคลให้พร้อมรับต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ภาคการศึกษา ถูกให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในฐานะของการเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศ โดยหนึ่งในหมุดหมายสำคัญถูกกล่าวถึงในแง่ของการพัฒนาบุคคลให้พร้อมและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) สถาบันการศึกษา จึงถูกเชื่อมโยงเข้าสู่กลไกในการเป็น

แหล่งเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และพร้อมรับมือกับโลกในอนาคตอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ, 2558) แต่การจะมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้นั้น บทบาทหลักมักจะถูกกำหนดเป็นหน้าที่หลักของครูผู้สอน หากแต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอาจกล่าวได้ว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะตกอยู่ในสภาวะของการเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หรือเป็นผู้พร้อมที่จะเตรียมบุคคลให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประเด็นปัญหาที่มักพบโดยทั่วไป อาทิ รูปแบบการสอนที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบเดิม ปัญหาการเข้ามามีบทบาทของสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนการเท่าทันต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน (Lifestyle Learning) ในยุคโลกาภิวัตน์ (องพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอรอนพ เอื้องไธสง, 2564); (ทรรศนัย โกวิทยากร และคณะ, 2565); (อรอนพ เอื้องไธสง และคณะ, 2565) เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ยิ่งไปกว่านั้นคือผลกระทบที่มีต่อกระบวนการถ่ายทอดทักษะจำเป็นเหล่านั้นไปสู่ผู้เรียนในอนาคต

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้นำมาสู่การพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับครูผู้สอนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และทิศทางของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งงานวิจัยทางการศึกษาหลายกรณีได้บ่งชี้ว่า ครูจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อม และพัฒนาตนเองให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิทยาการสอนให้มีความทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ (พนมนคร มีราคา, 2560); (กัญญพัชร บุญครอบ และสิริพร บุรณาทิรันดร์, 2567) ในขณะที่งานวิจัยอีกส่วนให้ทัศนะต่อบทบาทของครูในยุคที่สื่อและเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ว่า ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ภายใต้เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและล้ำสมัย ผู้คนในยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา (สุริยา ช้องเสนาะ, 2558); (สุวิมล สารพัด และทิพย์พาพร มหาสินไพศาล, 2568) ดังนั้น ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะทุ่มเทวิชาความรู้ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

สำหรับบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อฉายให้เห็นถึงความสำคัญและแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นของครูภายใต้บริบทและความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษ 21 ประกอบด้วยเนื้อหาใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21 ความท้าทายและบริบทการเปลี่ยนแปลง และ ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาทักษะจำเป็นเพิ่มเติมของครูสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21

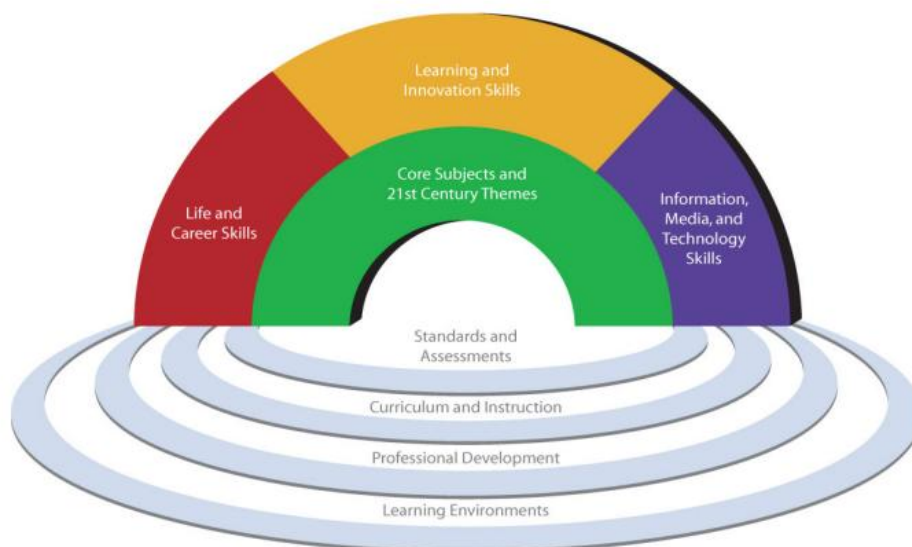
แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดที่ออกแบบมาเพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการปรับตัวและรับมือกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ที่ผ่านมาทักษะด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มักถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในทัศนะต่อเป้าประสงค์ที่มีกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเนื้อหาสาระหลักให้ความสำคัญครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะทักษะคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking

and Problem Solving) ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยเน้นทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information, Media, and Technology Literacy) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) รวมไปถึงการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นไปสู่การเรียนรู้แบบบูรณาการหรือสหสาขาวิชามากยิ่งขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามในแง่ของแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นไปที่บทบาทของครูหรือหน่วยงานภาคการศึกษาอาจกล่าวได้ว่ายังคงไม่แพร่หลายมากนัก

หนึ่งในโมเดลที่กล่าวถึงโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย คือ แนวคิดของ Reeves, T. & Herrington, J. ที่ได้มีนำเสนอองค์ประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้และบริบทออกเป็น 2 ส่วน (ภาพที่ 1) (Reeves, T. & Herrington, J., 2010) กล่าวคือ แนวทางในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ในขณะที่อีกด้านกล่าวถึงบริบทและการจัดการเรียนรู้ของครูใน ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ มาตรฐานและการประเมินผล (Standards and Assessments) ด้านหลักสูตรและการสอน (Curriculum and Instruction) การพัฒนาทักษะเชี่ยวชาญ (Professional Development) และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environments) โดยในแง่ของแนวทางในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนทั้ง 3 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะดังกล่าวมุ่งเป้าไปที่ครูผู้สอนสามารถมีทักษะด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creatively and Innovation) ทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) จากเป้าประสงค์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ ประการดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของการแก้ปัญหา

และการวิพากษ์ต่อสภาวะการณ์ที่ต้องเผชิญอยู่ ซึ่งรวมไปถึงปัญหาในอนาคตที่ครูผู้สอนอาจต้องเผชิญ ท้ายที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ (Collaboration) ในการดำเนินการ ภายใต้ขอบเขตประเด็นดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความร่วมมือและทักษะที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) กล่าวถึงทักษะที่มีความสำคัญยิ่งในกระแสโลกาภิวัตน์ที่สื่อและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและกระบวนการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถติดตามต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถเป็นผู้นำในการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้นั้น ครูจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ (Information Literacy) ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ (Media Literacy) และความรู้พื้นฐานด้านไอซีที (ICT: Information, Communication and Technology Literacy) ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงมีผลต่อความเท่าทันระหว่างครูกับสื่อและเทคโนโลยี หากแต่รวมถึงความเท่าทันระหว่างครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน กอปรกับการพัฒนารูปแบบสื่อการสอนของครูจำเป็นต้องอาศัยทักษะเหล่านี้มารองรับต่อการพัฒนาทางวิชาชีพให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ทักษะดังกล่าวมุ่งเน้นความพร้อมของครูในมิติต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาและเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานหรือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ภายใต้การมุ่งเป้าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เพื่อให้ครูพร้อมรับกับการปรับตัวในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ประการดังกล่าวย่อมต้องควบคู่ไปกับทักษะที่มีความยืดหยุ่นในการทำงาน ในอีกด้านหนึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่มและภาวะผู้นำ (Initiative and Self-Direction) โดยครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องได้รับการเพิ่มทักษะด้านการจัดการเป้าหมายและเวลา เสรีภาพในการผลิตผลงาน การพัฒนาตนเอง การพัฒนาระบบทีมงานเพื่อผลิตที่มีคุณภาพ รวมทั้งการรับมือกับอุปสรรคที่ของตนเองและต่อผู้อื่น อย่างไรก็ตามในแง่ของการพัฒนาทักษะด้านชีวิตและอาชีพยังต้องรวมถึงการพัฒนาทักษะด้านสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) ซึ่งสอดคล้องไปกับเป้าหมายหลักของแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการหรือสหวิทยาการมากยิ่งขึ้น

ความท้าทายและบริบทการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

แนวทางในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน 3 ด้าน อันประกอบไปด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ อาจกล่าวได้ว่าถูกออกแบบเพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพราะหากพิจารณาจากแรงกระทำที่ส่งผลต่อพลวัตของการศึกษาที่เกิดขึ้น ทักษะเหล่านี้ช่วยให้ครูผู้สอนไม่เพียงสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย ในอีกทางหนึ่งทิศทางการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนยังสอดคล้องไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ครูผู้สอนถูกคาดหวังให้เป็นกลไกในการสร้างความเปลี่ยนแปลงไปสู่ผู้เรียน ซึ่งแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมานั้น ได้ให้ความสำคัญไปกับการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ควบคู่

ไปกับการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ด้วยเหตุนี้องค์การของการเปลี่ยนแปลงจึงไม่จำเพาะเฉพาะตัวปัจเจกบุคคล หรือครูผู้สอนเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในทุกกลุ่มด้วย

สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนด กรอบการขับเคลื่อนการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามกรอบ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนพึงมี (21ST Century Skills) จำแนกออกเป็นทักษะใน 3 ด้าน กล่าวคือ ทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Life and Career skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) ทักษะทั้ง 3 ประการ ข้างต้นสอดคล้องไปกับการพัฒนาทักษะจำเป็นของครูผู้สอนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สิ่งนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันถึง ความสัมพันธ์ที่แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันหรือเป็นองค์ประกอบ ในขณะที่ยังคำนึงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานได้กำหนดออกเป็น 3 ด้าน อันได้แก่ 1) คุณลักษณะด้านการทำงาน เช่น การปรับตัว ความเป็นผู้นำ 2) คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ เช่น การชี้นำตนเอง การตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเอง และ 3) คุณลักษณะด้าน ศิลธรรม เช่น การเคารพผู้อื่น ความซื่อสัตย์ และสำนึกพลเมือง โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในประเด็นอื่น ๆ ดังภาพที่ 2 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ภาพที่ 2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21ST Century Skills)

ภายใต้บริบทที่กล่าวมาข้างต้นความท้าทายในการมุ่งเป้าสู่ผู้เรียนที่มีทักษะความพร้อมในการเข้าสู่ ศตวรรษที่ 21 กอปรกับทักษะจำเป็นเพื่อเตรียมครูผู้สอนให้พร้อมเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในห่วงโซ่ข้างต้น นับเป็นความท้าทายที่ครูต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนครั้งใหญ่ในครั้งนี้ แนวทางการขับเคลื่อนเพื่อรองรับฐาน แห่งการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น นอกจากในแง่ของครูผู้สอนที่จำเป็นที่ต้องมีการเพิ่มทักษะ ซึ่งจะสัมพันธ์ไปกับการ พัฒนาทักษะของครูผู้สอนแล้ว ในอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นจุดหมายในเชิงนโยบายการขับเคลื่อนของภาครัฐที่กำหนด เป้าหมายหรือแผนปฏิบัติการลงสู่ระดับสถานศึกษา กรอบดังกล่าวยังคงเป็นความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของครูผู้สอนรวมถึงการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ตัวอย่างบริบทของ

การกำหนดนโยบายที่ส่งผลมาสู่การปฏิบัติงานของครูผู้สอน เช่น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งสู่การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหรือสหสาขามากยิ่งขึ้น รวมไปถึงกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือ ผ่านการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (จิตินันท์ ดาวศรี และคณะ, 2564) ประเด็นข้างต้นนับเป็นความแตกต่างจากขอบของการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบดั้งเดิมที่ครูผู้สอนเป็นผู้กระทำหลัก จนกลายเป็นความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่คนใหม่ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ประเด็นความท้าทายอีกประการหนึ่งซึ่งมีความโดดเด่นอย่างมากจากการเข้ามามีบทบาทของสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี แม้ว่าที่ผ่านมาบทบาทของปัจจัยดังกล่าวจะถูกกล่าวถึงมาอย่างต่อเนื่องเมื่อสังคมกล่าวถึงกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าอิทธิพลและการพัฒนาด้านสื่อและเทคโนโลยีไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้มนุษย์ทยอยปรับตัวเข้าสู่กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะในความเป็นจริงตัวของสื่อและเทคโนโลยีกลับมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดดจนอาจกล่าวได้ว่า การทยอยเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงหรือ “ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง” อาจไม่รองรับต่อทิศทางความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น บทเรียนสำคัญของการได้รับผลกระทบจากความก้าวหน้าของสื่อและเทคโนโลยี เช่น การที่ผู้เรียนนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงาน (พรทิพย์ มโนดำรงสัตย์ และคณะ, 2565); (แคทรียา แสงใส, 2566) ซึ่งในบางครั้งครูผู้สอนที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่สามารถตรวจสอบความสามารถและทักษะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ประเด็นดังกล่าว นับเป็นความท้าทายใหม่ที่ครูผู้สอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอีกกรณีหนึ่งที่สะท้อนถึงการเข้ามามีบทบาทและการเปลี่ยนแปลงก่อนหน้าของสื่อและเทคโนโลยี คือ ทักษะการสืบเสาะแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ซึ่งครั้งหนึ่งถูกเป็นประเด็นที่เมื่อครูผู้สอนไม่สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การปิดกั้นโอกาสสำหรับผู้เรียนในการนำสื่อและเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้นอกจากนี้ ยังรวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งในบางครั้งคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหากครูตระหนักถึงบทบาทและศักยภาพของตนเองในการจัดการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการเปิดรับหรือมีทักษะในการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือในการเติมเต็ม รูปแบบดังกล่าวจึงไม่เพียงทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้เต็มประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ในอีกทางหนึ่งคือการลดภาระให้กับครูผู้สอนเพื่อใช้สำหรับการพัฒนางานในวิชาชีพด้านอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า วิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกอย่างต่อเนื่องทั้งในมิติของกระแสโลกาภิวัตน์ รวมไปถึงยุคแห่งการรุกคืบของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ล้วนส่งผลต่อกรอบของการขับเคลื่อนประเด็นด้านการศึกษา และกลายเป็นประเด็นความท้าทายที่ยากจะก้าวผ่านโดยปราศจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วม จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น บทความนี้ชวนตั้งมุมมองต่อบทบาทของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ด้านหนึ่งถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมให้กับปัจเจกบุคคลท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย ในขณะที่บทเรียนที่น่าเสนอนานี้ก็สะท้อนให้เห็นอีกมิติว่า ตัวของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก็นับเป็นการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่สำหรับวงการการศึกษาเอง ซึ่งหมายรวมถึงในฐานะบทบาทของครูผู้สอนภายใต้กระแสดังกล่าวด้วย กระนั้นบริบทและความท้าทายที่กล่าวมานี้เป็นเครื่องเน้นย้ำว่าการเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนตามแนวคิดการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง

3 ทักษะที่นำเสนอมาก่อนหน้านั้นมีความสำคัญอย่างไร รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งความท้าทายที่เกิดขึ้นแบบก้าวกระโดดในสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาทักษะจำเป็นเพิ่มเติมของครูสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21

นอกจากแนวทางในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนทั้ง 3 ทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Reeves, T. & Herrington, J., 2010); (กัญญพัชร บุญครอบ และสิริพร บุรณศิริ, 2567) เพื่อให้การพัฒนาทักษะจำเป็นหรือในบางกรณีอาจเรียกว่า Soft Skills ของครูผู้สอน (ชโลธร โชติศิริติเวช และวัลลภา อาริรัตน์, 2560) สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21 ให้เกิดความครอบคลุมประเด็นความท้าทายและกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและขับเคลื่อนแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ 21 ซึ่งครอบคลุมทั้งในระดับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาความพร้อมให้กับครูผู้สอน โดยข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาทักษะจำเป็นของครูในครั้งนี้ให้มุมมองแนวทางในการขับเคลื่อน 5 ทักษะสำคัญประกอบด้วย

1. ทักษะภาษาและการสื่อสาร แม้ว่าที่ผ่านมาภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับภาษาอังกฤษถูกกล่าวถึงในแง่ของการเป็นประเด็นความท้าทายสำหรับการศึกษาของไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบทบาทของการเป็นกุญแจเชื่อมโยงความเป็นพลเมืองโลก (ยศยา กนกธัชปารมี, 2565) แต่จากการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันที่เกิดขึ้นการเข้ามามีบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยให้ช่องว่างในประเด็นดังกล่าวลดลง (สิโรตม มณีแฮด และปณิดา วรรณพิรุณ, 2562); (พรทิพย์ มโนดำรงสัตย์ และคณะ, 2565); (แคทรียา แสงใส, 2566) ตัวอย่างเช่น การนำแอปพลิเคชันแปลภาษามาใช้ในการรับฟังการบรรยายและการสื่อสารระหว่างบุคคล รวมไปถึงการใช้โปรแกรม อาทิ ChatGPT และ Grammarly มาใช้เพื่อการปรับปรุงงานเขียนทางวิชาการ แต่กระนั้นสิ่งนี้ไม่ได้ยืนยันว่าความสำคัญของภาษาควรให้ความสำคัญลดน้อยลง โดยครูผู้สอนคงจำที่จะต้องมีการฝึกทักษะเหล่านั้นอย่างเข้มข้น เพราะเครื่องมือส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ภาษาอังกฤษเป็นฐานข้อมูลในการเรียนรู้ ในอีกทางหนึ่งคือบทบาทของครูในการเป็นผู้แนะนำเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้สำหรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน การจะเป็นเช่นนั้นได้ต้องอาศัยการฝึกฝนทักษะเหล่านี้อย่างเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสิ่งนี้ยังคงวางอยู่บนหลักการที่ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจต่อภาษาและการสื่อสารเพื่อใช้ในการสั่งการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้ หรือ “Active Learning” ที่ผ่านมาสำนักรงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ริเริ่มส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้ หรือ “Active Learning” มาอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าประสงค์หลักเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการแก้ปัญหาที่จะนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยหากพิจารณาถึงความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ สิ่งนี้ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้หรือการเสาะแสวงหาความรู้มาใช้เพื่อเติมเต็มความสงสัยของผู้เรียนให้สามารถกระทำ

การได้รวดเร็วมากขึ้น นัยหนึ่งจึงสะท้อนถึงการนำเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้ในการสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (แคทรียา แสงใส, 2566) ที่มีความแตกต่างกันด้วย บทเรียนสภาพปัญหาหนึ่งที่สะท้อนจากความไม่เท่าทันต่อประเด็นดังกล่าวสะท้อนผ่านงานวิจัยเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มาใช้ในการแก้ปัญหาการอ่านออก เขียนได้ของผู้เรียน ซึ่งงานดังกล่าวได้กล่าวถึงปัญหาที่ครูผู้สอนต้องเผชิญกับการขาดแคลนสื่อ ทักษะ และประสบการณ์ของครูผู้สอนมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ (นาตยา มะเส็ง, 2564) นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวเน้นย้ำว่า การปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้โดยครูผู้สอนสามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ อนึ่งหากพิจารณาย้อนกลับมาที่บทบาทของครูผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ การนำปัญหาประติมากรรมมาใช้อย่างชาญฉลาดย่อมลดสภาพปัญหาและข้อจำกัดได้เช่นกัน ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวยังสนับสนุนและสอดคล้องไปกับเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ได้อีกด้วย การจะเป็นเช่นที่กล่าวมาข้างต้นได้นั้น การตระหนักถึงความสำคัญและเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้ของครูผู้สอนต่อทักษะดังกล่าวจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะส่งผลต่อกระบวนการที่ครูจะมีต่อการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวพร้อมไปกับการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการนำกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์ในเชิงบวกต่อมิติทางการศึกษา

3. ทักษะการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ แนวคิดด้านความร่วมมือ (Collaboration) ที่ผ่านมามีการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่าด้วยความร่วมมือในการทำงาน (Collaborative Working) เนื่องด้วยเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับถึงการเพิ่มความเข้มแข็งในการบรรลุไปสู่ความเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ด้านวงการของการศึกษามักกล่าวถึงความร่วมมือในแง่ของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ที่มุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือของผู้เรียนในการสร้างการเรียนรู้เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การสร้างความร่วมมือเพื่อจัดการเรียนรู้นับเป็นส่วนสำคัญที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการเสริมทักษะ เนื่องด้วยงานวิจัยที่ผ่านมา อาทิ บทเรียนในการเชื่อมโยงเครือข่ายมาใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนของสถานศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยบทเรียนความสำเร็จดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายช่วยเสริมประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอน พร้อมไปกับการเติมเต็มความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ยศยา กนกธัชปารมี, 2566) ด้วยเหตุนี้เพื่อให้นำไปสู่การบรรลุตามรูปแบบดังกล่าวครูผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมที่จะสร้างการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้

4. ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และความหลากหลายของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหามันนับเป็นประเด็นที่ครูผู้สอนต้องเผชิญและดำเนินการจัดการเพื่อลดผลกระทบต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงควรได้รับการฝึกฝนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทั้งนี้เนื่องด้วยกระบวนการดังกล่าวจะช่วยทำให้ครูผู้สอนสามารถจำแนกแยกแยะส่วนประกอบของประเด็นปัญหา และการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ พร้อมไปกับการแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยในงานศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของครู (อดิเชษฐ์ บรรดาตั้ง และคณะ, 2559) ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของกระบวนการดังกล่าวไว้ว่า ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ 1) รับรู้ถึงข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

2) ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ และสื่อสารตามความเป็นจริง 3) ทำให้เกิดการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างครบถ้วน 4) พัฒนาให้เป็นผู้ช่างสังเกต 5) ช่วยให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยปราศจากอคติ และ 6) ช่วยในการประมาณการความเป็นไปได้ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น จากองค์ประกอบเหล่านี้ยืนยันถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดังกล่าวสำหรับครูผู้สอนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารจำนวนมากไม่เว้นแต่แนวคิด ทฤษฎี แนวทางการแก้ปัญหา และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะดังกล่าวจึงช่วยให้ครูสามารถที่จะเข้าใจถึงปัญหาและหาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การลดผลกระทบจากการผิดพลาดของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้

5. ทักษะการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระแสการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า แนวการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นกฎแห่งธรรมชาติของการพัฒนาการศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมอย่างแพร่หลาย ในมิติหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยืนยันให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนที่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและผู้เรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็น Soft Skills ที่ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (ชนธาส ไชยสุต และคณะ, 2559); (ชโลธร โชติกิตติเวช และวัลลภา อาริรัตน์, 2560) สิ่งนี้สอดคล้องไปกับการนำเสนอแนวคิดในการยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 (พินสุตา สิริธรร, 2557) โดยความตอนหนึ่งระบุว่า นอกเหนือจากการพัฒนาทักษะด้านความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้แล้ว ในอีกด้านหนึ่งครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องได้รับการเพิ่มพูนทักษะในการฝึกค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนัยยะหนึ่งคือการมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมทักษะดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงผลลัพธ์ที่สะท้อนลงไปสู่ผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศอีกด้วย

สรุป

การเตรียมทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งภาคส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่โดยตรงในกระบวนการเตรียมความพร้อมนี้ คือ บทบาทของสถาบันการศึกษา โดยถูกคาดหวังจากสังคมในการเตรียมความพร้อมให้กับพลเมืองผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประการดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องโดยตรงสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา อนึ่งเพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายตามกรอบทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น ครูผู้สอนซึ่งเป็นฟันเฟืองหนึ่งในกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีการส่งเสริมทักษะสำคัญใน 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นไปเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพให้สอดคล้องไปกับพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ดี นอกจากทักษะทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้ว เพื่อให้ครูสามารถรับมือ ทดทาน และสามารถนำโอกาสที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูยัง

จำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมทักษะจำเป็นเพื่อเติมอีก 5 ประการ อันได้แก่ 1) ทักษะภาษาและการสื่อสาร 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนการเรียนรู้ หรือ “Active Learning” 3) ทักษะการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ 4) ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และ 5) ทักษะการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งทักษะเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับบริบทของโลกแห่งการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปและสอดคล้องไปกับทิศทางการพัฒนาทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับทักษะอันพึงประสงค์และแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กัญญพัชร บุญครอบ และสิริพร บุรณศิริ. (2567). การประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 19(2), 203-216.
- แคทรียา แสงใส. (2566). ปัญญาประดิษฐ์กับการพัฒนาทางการศึกษา. Journal of Applied Education, 1(3), 49-60.
- ฉนวนรสรณ์ ไชยสุต และคณะ. (2559). รูปแบบการประเมินบทบาทครูในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 22(1), 122-136.
- ชลภัทร โชติเกียรติเวช และวัลลภา อาริรัตน์. (2560). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 44-52.
- ฐิตินันท์ ดาวศรี และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 11(1), 59-74.
- ทรรศนัย โกวิทaylor และคณะ. (2565). ความต้องการของครูประถมศึกษาที่มีต่อการสร้างทักษะใหม่ และการเสริมทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาวิชาชีพครูยุค VUCA World. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 156-171.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอรอนพ เยื้องไธสง. (2564). “หมู่บ้านโลก” ใน “ตำนานของโลกาภิวัตน์” โดย Peter Alfandary. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 5(1), 74-81.
- นิตยา มะเส็ง. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เรื่อง ชนิดของคำ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารการอ่าน, 25(2), 66-82.
- พนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(2), 23-35.
- พรทิพย์ มโนดำรงสัตย์ และคณะ. (2565). ผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อการศึกษา. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17(2), 318-328.
- พินสุดา สิริธรร. (2557). ข้อเสนอการยกระดับคุณภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 1(2), 2-14.

ยศยา กนกัชปารมี. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารห้องเรียนพิเศษ English Program เพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนโดยใช้กลยุทธ์ “GENIUS ANKP MODEL”. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 6(2), 34-46.

_____. (2566). ผลการพัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา”. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 5(1), 1-16.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2566). แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2568 จาก <https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/05/1.-แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21.pdf>

สีโรตม มณีแอต และปณิดา วรณพิรุณ. (2562). ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 359-373.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 33-48.

สุริยา ช้องเสนาะ. (2558). บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/521170>

สุวิมล สารพัด และทิพย์พาพร มหาสินไพศาล. (2568). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี. วารสารปัญญาลิขิต, 4(1), 29-45.

อดิเชษฐ์ บรรดาตั้ง และคณะ. (2559). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 15(1), 12-19.

_____. (2565). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 4(2), 13-29.

Reeves, T. & Herrington, J. (2010). Authentic Tasks: The Key to Harnessing the Drive to Learn in Members of “Generation Me” (Vols. Looking Toward the Future of Technology-Enhanced Education: Ubiquitous Learning and the Digital Native). Hershey: PA: IGI Global Scientific Publishing.

UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good? Paris: UNESCO.

Voogt, J. & Roblin, N. P. (2012). A Comparative Analysis of International Frameworks for 21st Century Competences: Implications for National Curriculum Policies. Journal of Curriculum Studies, 44(3), 299-321.

World Economic Forum. (2020). The future of jobs report 2020. Geneva: World Economic Forum.

ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงและทฤษฎี
บำบัดความคิดและพฤติกรรม (CBT) ต่อกรอบความคิดเติบโตและความเครียดของนิสิต
คณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง*

USING REALITY THERAPY AND COGNITIVE-BEHAVIOR THERAPY TO CULTIVATE
GROWTH MINDSET AND REDUCE STRESS IN STUDENTS OF FACULTY OF
EDUCATION

ณัฐนิช ทิพย์สีแสง*, กาญจนวรัญช์ ปรีชาสุชาติ, ดวงฤดี พ่วงแสง, ชคดี บุญเกษม

Natthanich Thitsisaeng*, Kanjanawan Preechasuchat, Duangrudee Puangsang, Chakadee Boonkasame

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: brynacia@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อกรอบความคิดเติบโตและความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ที่มีภาวะความเครียดสูง กลุ่มตัวอย่าง คือนิสิต ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ที่มีภาวะความเครียดสูง จำนวน 7 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดกรอบความคิดเติบโต แบบประเมินความเครียด และโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโต โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล ก่อน (Pretest) และหลัง (Pretest) การให้คำปรึกษากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนกรอบความคิดเติบโตและคะแนนความเครียด โดยใช้ค่าสถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า นิสิตกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนกรอบความคิดเติบโตเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 71.43 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม แต่โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเพิ่มกรอบความคิดเติบโตของนิสิตกลุ่มนี้ได้โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.176$) ในขณะที่ นิสิตกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.71 มีคะแนนความเครียดลดลง หลังเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม และโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถลดความเครียดของนิสิตกลุ่มนี้ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.042 ($p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตมีประสิทธิภาพในการลดความเครียด แต่สามารถพัฒนากรอบความคิดเติบโตได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษากลุ่ม, ทฤษฎีเผชิญความจริง, ทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม, กรอบความคิดเติบโต, ความเครียด

Abstract

This research aimed to study the effects of group counseling based on Reality Therapy and Cognitive Behavioral Therapy on the growth mindset and stress levels of education students with high stress. The sample group consisted of 7 third-year students from the Faculty of Education, majoring in Educational Psychology and Guidance, who exhibited high-stress levels. The research instruments included a growth mindset scale, a stress assessment, and a group counseling program based on Reality Therapy and Cognitive Behavioral Therapy designed to develop a growth mindset. The researcher collected data before (Pretest) and after (Posttest) the group counseling intervention and analyzed the growth mindset and stress scores using the Wilcoxon Signed Ranks Test. The results revealed that the majority of the student sample (71.43%) showed an increase in growth mindset scores after participating in the group counseling program compared to before the program. However, the group counseling program did not significantly increase the growth mindset of this student group ($p = 0.176$). In contrast, 85.71% of the student sample experienced a decrease in stress scores after participating in the group counseling program, and the program significantly reduced the stress levels of this group at the 0.042 level ($p < 0.05$) compared to before the program. The findings of this research indicate that group counseling based on Reality Therapy and Cognitive Behavioral Therapy effectively reduces stress but did not significantly develop a growth mindset in this sample.

Keywords: Group Counseling, Reality Therapy, Cognitive-Behavior Therapy, Growth Mindset, Stress

บทนำ

กรอบความคิดเติบโตเป็นแนวความคิดใหม่ที่ถูกพูดถึงอย่างมากในวงการการศึกษา โดยกรอบความคิด คือ ความเชื่อที่บุคคลมีต่อลักษณะ และคุณลักษณะของตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีการที่พวกเขาตีความ และตอบสนอง ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ กรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) และกรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) (Dweck, C. S., 2012) เนื่องจากบุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตจะ มองว่าอุปสรรค และความล้มเหลวไม่ใช่สิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถที่จำกัด แต่เป็นโอกาสในการเรียนรู้ และ พัฒนาตนเอง บุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตมีแนวโน้มที่จะมีความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ เปิดรับความคิดเห็นใหม่ ๆ กล้าที่จะลองสิ่งใหม่ ๆ และมีความเพียรพยายามในการบรรลุเป้าหมายแม้ใน สถานการณ์ที่ยากลำบาก และไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการพัฒนาตนเอง และการ

เดบิต (ศรีบุญ พงศ์ประเสริฐสิน และคณะ, 2565) ในการจัดการกับความเครียดก็เช่นกัน บุคคลจะมีการตอบสนองต่อความเครียดแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกรอบความคิด คือเมื่อบุคคลมีความเชื่อต่อสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดต่างกัน ย่อมมีวิธีเผชิญหรือรับมือกับความเครียดแตกต่างกัน (มุทิตา อดทน และคณะ, 2561)

ทั้งนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าความเครียดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความเครียดจากปัจจัยภายนอกหรือภายใน ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาหากบุคคลไม่สามารถจัดการ หรือตอบสนองต่อความเครียดเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม (ดลชนา อิศริยานันท์ และนวลใย พิศชาติ, 2564) ดังนั้น กรอบความคิดเดบิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อบุคคลต้องเผชิญปัญหา หรือความเครียด โดยมุ่งเน้นให้เชื่อว่าตนเองสามารถพัฒนาเพื่อเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ยอมรับต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และการมีสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งเป็นส่วนช่วยพัฒนากรอบความคิดเดบิตของบุคคล (จิตตินันท์ บุญสุธิกรกุล และกาลอส บุญสุภา, 2567)

สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว การพัฒนากรอบความคิดเดบิตเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ให้การศึกษา และช่วยเหลือผู้อื่นในอนาคต กรอบความคิดเดบิตจะช่วยให้นิสิตมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการพัฒนาทักษะการสอน การให้คำปรึกษา และการจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน นอกจากนี้ ยังช่วยให้นิสิตสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้และการเดบิต และยังเป็นเกราะป้องกันที่สำคัญในการเผชิญกับความเครียด และความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในวิชาชีพครู

การพัฒนากรอบความคิดเดบิตมีวิธีการที่หลากหลาย การให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม ก็เป็นหนึ่งวิธีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากรอบความคิดเดบิตและลดความเครียดของนิสิตได้ ทฤษฎีเผชิญความจริง (Reality Therapy) เป็นทฤษฎีที่เน้นความรับผิดชอบส่วนบุคคล การเลือก และการอยู่กับปัจจุบัน ทฤษฎีนี้มองว่าบุคคลมีความต้องการพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ ความอยู่รอด ความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ อำนาจ ความสนุกสนาน และอิสรภาพ ปัญหาทางจิตใจมักเกิดจากการที่บุคคลไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงจะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงพฤติกรรมปัจจุบันของตนเอง ประเมินว่าพฤติกรรมนั้น และวางแผนการกระทำที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม (Cognitive-Behavior Therapy-CBT) เป็นทฤษฎีที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งมองว่าปัญหาทางจิตใจมักเกิดจากความคิดที่ไม่สมเหตุสมผลหรือบิดเบือน ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกเชิงลบ และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีจะช่วยให้บุคคลระบุมุมมองความคิดอัตโนมัติ ความเชื่อที่เป็นอุปสรรค และปรับเปลี่ยนความคิดเหล่านี้ให้สมเหตุสมผลมากขึ้น (Corey, G., 2005) และจากงานวิจัยของ อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลพ พบว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่ใช้ทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเป็นฐานสามารถเพิ่มกรอบของนิสิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลพ, 2566) อีกทั้งจากงานวิจัยของ Nwadi, C. L. et al. พบว่า ทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมสามารถช่วยลดความเครียด และความวิตกกังวลในนิสิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Nwadi, C. L. et al., 2025) และงานวิจัยของ กนกวรรณ แสงชื่อ และคณะ ยังพบว่า นิสิตที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีคะแนนความเครียดลดลงจากระดับมากที่สุดเป็นเครียด

ระดับน้อย (กนกวรรณ แสงชื่อ และคณะ, 2567) งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมในการลดความเครียด หรือการพัฒนากรอบความคิดเติบโต อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ยังต้องการการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สองทฤษฎีนี้ร่วมกันในการพัฒนากรอบความคิดเติบโตและลดความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่ช่วยในการพัฒนากรอบความคิดเติบโต และจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ที่มีภาวะความเครียดสูง ระยะก่อนและหลังเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ที่มีภาวะความเครียดสูง ระยะก่อนและหลังเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม (CBT) ต่อกรอบความคิดเติบโตและความเครียด โดยวัดกรอบความคิดเติบโต และระดับความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวที่มีภาวะความเครียดสูง

ประชากร คือ นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 29 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ที่มีภาวะความเครียดสูง จำนวน 7 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ขั้นแรกผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกตามเกณฑ์ (Criterion Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ที่มีภาวะความเครียดสูงตามเกณฑ์ คือ คะแนนความเครียดตั้งแต่ 42 คะแนนขึ้นไปจากแบบประเมินความเครียด และการคัดเลือกแบบตามความสมัครใจ (Volunteer Sampling) โดยสอบถามความสมัครใจของผู้ที่ผ่านเกณฑ์คะแนนความเครียดในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน โดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของผู้เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวคิดของ Corey, G. ที่ว่าขนาดของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดควรมีสมาชิกจำนวน 6 - 8 คน เมื่อมีผู้นำกลุ่มเพียงคนเดียว เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสนี้จะมีส่วนร่วมและเกิดความกลมเกลียวภายในกลุ่ม (Corey, G., 2006)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดกรอบความคิดเติบโต แบบประเมินความเครียด และโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโต

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. แบบวัดกรอบความคิดเติบโต

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดกรอบความคิดเติบโตของ มานิกา วิเศษสาธิต และคณะ มาใช้เพื่อประเมินคะแนนกรอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง โดยแบบวัดนี้ประกอบด้วย 37 ข้อคำถาม ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ 1) ไม่เป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด 2) ไม่เป็นจริงกับตัวท่าน 3) ไม่เป็นจริงกับตัวท่านเล็กน้อย 4) เห็นเป็นกลาง 5) เป็นจริงกับตัวท่านเล็กน้อย 6) เป็นจริงกับตัวท่าน และ 7) เป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด โดยคำถามในแบบวัดแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทักษะคิดทางบวกจากภายใน (21 ข้อ) ความเชื่อมั่นในการพัฒนาตน (10 ข้อ) และรู้คุณค่าของการเติบโตทางความคิด (6 ข้อ) (มานิกา วิเศษสาธิต และคณะ, 2565) ก่อนผู้วิจัยจะนำแบบวัดดังกล่าวมาใช้ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจาก มานิกา วิเศษสาธิต และคณะ เพื่อนำแบบวัดดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมในส่วนของการเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด เช่น ชื่อ - สกุล เพศ อายุ สถานภาพ ภูมิสำเนา คณะที่ศึกษา ชั้นปี และสาขาวิชา และเพื่อให้สะดวกต่อการทำแบบประเมินและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จัดทำแบบวัดกรอบความคิดเติบโตในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ Google Form

2. แบบประเมินความเครียด

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความเครียดด้วยตนเองสวนปรุง (Suanprung Stress Test-20, SPST-20) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ, 2540) เพื่อประเมินระดับความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาและการแนะแนว แบบประเมินความเครียดมีจำนวน 20 ข้อคำถาม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้คะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 สำหรับแต่ละข้อ และหากไม่ตอบจะได้ 0 คะแนน โดยการแปลผลคะแนนจะแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ความเครียดระดับน้อย (0 - 23 คะแนน) ความเครียดระดับปานกลาง (24 - 41 คะแนน) ความเครียดระดับสูง (42 - 62 คะแนน) และความเครียดระดับรุนแรง (63 คะแนนขึ้นไป) ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมในส่วนของการเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบวัด เช่น ชื่อ - สกุล คณะ วิชาเอก และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ และจัดทำแบบประเมินในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำแบบประเมิน และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากลอบความคิดเติบโต

ผู้วิจัยได้บูรณาการทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง และทฤษฎีการให้คำปรึกษาบำบัดความคิดและพฤติกรรม เพื่อใช้ในกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลอบความคิดเติบโตของนิสิตชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวที่มีภาวะความเครียดสูง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่ม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ทฤษฎีการให้คำปรึกษาบำบัดความคิดและพฤติกรรม การให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนากลอบความคิดเติบโตและการให้คำปรึกษานิสิตนักศึกษาที่มีปัญหาความเครียด จากนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารและนำมาออกแบบโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากลอบความคิดเติบโต และผู้วิจัยได้นำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มนี้ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการ

ให้คำปรึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีการให้คำปรึกษา กลุ่ม รวมถึงกิจกรรม เทคนิคที่ใช้ในแต่ละครั้ง และวิธีการประเมินผล หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้มีการทดลองใช้ (Try out) เครื่องมือวิจัยทั้ง 3 ฉบับ กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จำนวน 8 คน แล้วนำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขจนเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง โดยโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนารอบความคิดเติบโต จะมีการให้นิสิตกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมทั้งสิ้น 11 ครั้ง ครั้งละ 60 - 90 นาที รายละเอียดดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 กิจกรรมปฐมนิเทศ มีจุดประสงค์ในการสร้างสัมพันธภาพภายในกลุ่ม และผู้นำกลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษากลุ่ม รวมถึงหน้าที่ของสมาชิกและผู้นำกลุ่ม

ครั้งที่ 2 กิจกรรมกรอบความคิดเติบโต และเอกลักษณ์แห่งความสำเร็จ มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาตน อธิบายให้สมาชิกทำความเข้าใจแนวคิดกรอบความคิดเติบโตและกรอบความคิดจำกัด เอกลักษณ์แห่งความสำเร็จ และเอกลักษณ์แห่งความล้มเหลว

ครั้งที่ 3 กิจกรรมเชื่อมั่นในตนเอง เน้นกระตุ้นให้สมาชิกเปิดเผยความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทำความเข้าใจปัญหาของสมาชิกในกลุ่ม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมแรง

ครั้งที่ 4 กิจกรรมรู้จักตนเอง มีจุดประสงค์เพื่อให้สมาชิกสามารถประเมินกรอบความคิดของตน จากประสบการณ์ชีวิตทั้งของตนเองและสมาชิกคนอื่น ทำความเข้าใจ และสามารถค้นหาความคิดอัตโนมัติ

ครั้งที่ 5 กิจกรรมตระหนักรู้ทางบวก มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างทัศนคติทางบวกจากภายใน โดยให้สมาชิกทำความเข้าใจความต้องการของตนเองที่มีต่อปัญหาที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ด้านดีของตนเองจากมุมมองของสมาชิกคนอื่น และวางเป้าหมายในการพัฒนาตนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรม

ครั้งที่ 6 กิจกรรมคิดเชิงบวก มุ่งเน้นให้สมาชิกตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเองแม้เพียงเล็กน้อย และมีความรับผิดชอบต่อคำพูดและพฤติกรรมของตนเอง

ครั้งที่ 7 กิจกรรมลงมือให้เห็นผล กระตุ้นให้สมาชิกตระหนักถึงความพยายามของตนในการรับผิดชอบต่อและนำวิธีการที่เป็นประโยชน์ไปใช้กับเรื่องอื่นในชีวิตได้

ครั้งที่ 8 กิจกรรมบุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโต มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างการรู้คุณค่าของการเติบโตทางความคิด มุ่งเน้นให้สมาชิกตระหนักถึงผลจากการมีกรอบความคิดเติบโต โดยวิเคราะห์จากบุคคลตัวอย่าง และประสบการณ์จริง

ครั้งที่ 9 กิจกรรมคุณค่า และประโยชน์ของกรอบความคิดเติบโต มีจุดประสงค์เพื่อให้สมาชิกเห็นคุณค่าของการมีกรอบความคิดเติบโต โดยการร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของกรอบความคิดเติบโตที่ตนเองค้นพบ

ครั้งที่ 10 กิจกรรมการมีกรอบความคิดเติบโตอยู่เสมอ มุ่งเน้นให้สมาชิกทำความเข้าใจในวิธีการดำรงไว้ซึ่งการเป็นบุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตอยู่เสมอ โดยการให้สัญญา และให้สมาชิกรับผิดชอบต่อคำพูดและการกระทำของตน

ครั้งที่ 11 กิจกรรมปัจฉิมนิเทศ มีจุดประสงค์เพื่อให้สมาชิกได้ทบทวนความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการให้คำปรึกษากลุ่ม สามารถนำวิธีการที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อบรรเทาความกังวลและความเครียดของสมาชิก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

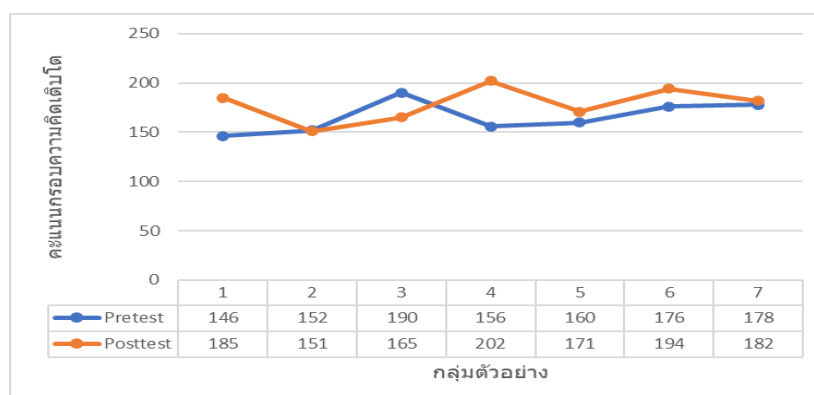
ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยก่อนกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยจะให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนทำแบบวัดกรอบความคิดเติบโต และแบบประเมินความเครียด ครั้งที่ 1 บันทึกเป็นคะแนนก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม (Pretest) จากนั้นดำเนินการตามโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโต ทั้งหมด 11 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการให้คำปรึกษากลุ่มครั้งที่ 11 (กิจกรรมปัจฉิมนิเทศ) ผู้วิจัยจะทำการวัดกรอบความคิดเติบโต และประเมินความเครียดของกลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 2 ด้วยแบบวัดกรอบความคิดเติบโต และแบบประเมินความเครียดชุดเดิมบันทึกเป็นคะแนนหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม (Posttest) และนำข้อมูลที่ได้จากการวัดทั้งก่อน และหลังการเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดกรอบความคิดเติบโต และแบบประเมินความเครียด โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ (%) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัยมีจำนวนน้อยกว่า 30 คน และข้อมูลไม่ได้แจกแจงแบบปกติ (Normal Curve) จึงเลือกใช้ค่าสถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test ซึ่งเป็นค่าสถิติแบบ Non-Parametric (ศักดิ์ชัย จันทะแสง, 2567) ในการวิเคราะห์ค่าสถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง ก่อน (Pretest) และหลัง (Posttest) เข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม จำนวน 7 คน โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยมีดังนี้

ภาพที่ 1 กราฟแสดงการเปรียบเทียบคะแนนกรอบความคิดเติบโตของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม

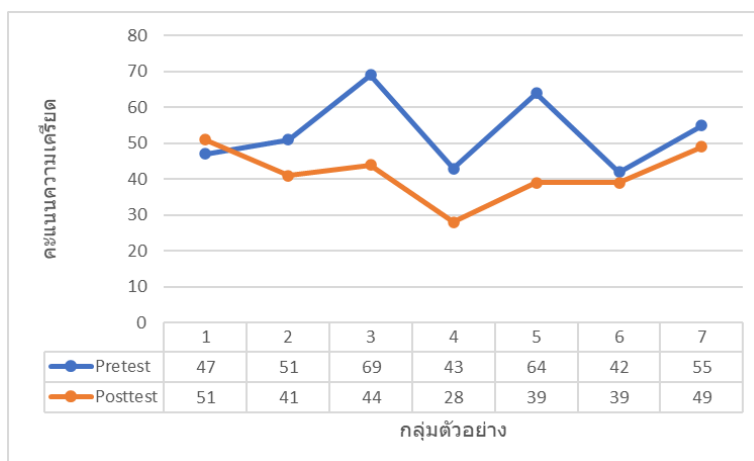
จากภาพที่ 1 พบว่า คะแนนรอบความคิดเติบโตหลังการให้คำปรึกษากลุ่มของนิสิต 5 ใน 7 คน เพิ่มขึ้นจากก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 71.43 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มดังกล่าวสามารถเพิ่มกรอบความคิดเติบโตของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) คะแนนกรอบความคิดเติบโตของนิสิตก่อน (Pretest) และหลัง (Posttest) เข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test

	กรอบความคิดเติบโต		Wilcoxon Signed Ranks Test	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Z	P value
ก่อนให้คำปรึกษากลุ่ม	165.43	16.07	1.352	0.176
หลังให้คำปรึกษากลุ่ม	178.57	17.52		

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ Wilcoxon Signed Ranks Test ของคะแนนกรอบความคิดเติบโตก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม พบว่า คะแนนเฉลี่ยกรอบความคิดเติบโตหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม (178.57) เพิ่มขึ้นจากคะแนนเฉลี่ยก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม (165.43) แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษากลุ่มมีแนวโน้มในการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของนิสิตกลุ่มนี้ ค่า p เป็น 0.176 นั่นคือ การให้คำปรึกษากลุ่มมีผลในการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของนิสิตกลุ่มตัวอย่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

2. เปรียบเทียบระดับความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง ก่อน (Pretest) และหลัง (Posttest) เข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 7 คน โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยมีดังนี้

ภาพที่ 2 กราฟแสดงการเปรียบเทียบคะแนนความเครียดของกลุ่มตัวอย่างก่อน (Pretest) และหลัง (Posttest) การให้คำปรึกษากลุ่ม

จากภาพที่ 2 พบว่า คะแนนความเครียดหลังการให้คำปรึกษากลุ่มของนิสิต 6 ใน 7 คน ลดลงจากก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 85.71 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มดังกล่าวสามารถลดความเครียดของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคะแนนความเครียดของนิสิตก่อน (Pretest) และหลัง (Posttest) เข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนารอบความคิดเติบโต โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test

	ความเครียด		Wilcoxon Signed Ranks Test	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Z	P value
ก่อนให้คำปรึกษากลุ่ม	53.00	10.34	- 2.032	0.042*
หลังให้คำปรึกษากลุ่ม	41.57	7.61		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test ของคะแนนความเครียด พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเครียดหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม (41.57) ลดลงจากคะแนนเฉลี่ยก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม (53.00) ค่า p คือ 0.042 แสดงว่ามีความแตกต่างของคะแนนความเครียดก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งอธิบายได้ว่าการให้คำปรึกษากลุ่มมีผลในการลดความเครียดของนิสิตกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนารอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 นิสิตกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรอบความความคิดเติบโตเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนารอบความคิดเติบโต คิดเป็นร้อยละ 85.71 แต่โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเพิ่มรอบความความคิดเติบโตได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ซึ่งอาจเกิดได้จากหลายปัจจัย ประการแรกคือ ระยะเวลาของการให้คำปรึกษากลุ่มอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังลึก และการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในระยะเวลาสั้น ๆ ดังที่ Dweck, C. S. ได้อธิบายว่าการพัฒนารอบความคิดเติบโตเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง (Dweck, C. S., 2012) ประการที่สอง คือ กลุ่มตัวอย่างอาจมีลักษณะเฉพาะที่ส่งผลต่อการพัฒนารอบความคิดเติบโต เช่น ระดับแรงจูงใจ หรือประสบการณ์เดิม โดยนิสิตบางคนมีคะแนนรอบความคิดเติบโตที่สูงมากตั้งแต่ก่อนเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม อาจจะต้องมีการคัดออกเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธวรกุล ที่ศึกษาเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 186 คน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกรอบความคิดเติบโต ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูที่ศึกษากลุ่มสาขาวิชาแตกต่างกัน มีกรอบความคิดแบบเติบโตแตกต่างกัน นักศึกษาครูที่มีผลการเรียนเฉลี่ย

สะสมแตกต่างกัน มีกรอบความคิดแบบเติบโตแตกต่างกัน (เมซา นวลศรี และกุลชาติ พันธวรกุล, 2566) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่ได้หมายความว่าทำให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโตไม่มีผลต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตอย่างสิ้นเชิง การที่คะแนนกรอบความคิดเติบโตของนิสิตส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่โปรแกรมการให้คำปรึกษาอาจมีส่วนช่วยในการพัฒนากรอบความคิดเติบโตได้ในระยะยาว หรือในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา อ่อนใจเอื้อ ที่ได้ทำการศึกษาในนิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 20 คน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเจริญเติบโต ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถพัฒนากรอบความคิดแบบเจริญเติบโตของนิสิตสาขาวิชาชีพครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ปวีณา อ่อนใจเอื้อ, 2562) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ อัฐญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลพ ได้ทำการศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการต่อการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาแบบกลุ่ม และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษาแบบกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยกรอบความคิดแบบเติบโตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (อัฐญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลพ, 2566) และงานวิจัยของ สุพิน ใจแก้ว ที่ได้ศึกษาผลการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 740 คน พบว่า คะแนนกรอบความคิดเติบโตของนักศึกษาหลังการใช้ชุดฝึกอบรม และคะแนนการติดตามผลหลังสิ้นสุดการอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (สุพิน ใจแก้ว, 2563)

ประเด็นที่ 2 นิสิตกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความเครียดลดลงหลังเข้ารับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโต และโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มดังกล่าวสามารถลดความเครียดของมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มนี้สามารถลดความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูงได้ถึงร้อยละ 85.71 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มต่อการลดระดับความเครียดของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meyer, H. H. & Stutts, A. L. ที่ศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างกรอบความคิด (Mindset Interventions) ที่มีต่อระดับความเครียดแรงจูงใจทางวิชาการ และการตอบสนองต่อสถานการณ์จำลองทางวิชาการในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาจำนวน 210 คน พบว่า กลุ่ม Growth Mindset มีกรอบความคิดเติบโตเพิ่มขึ้นหลังกระบวนการเสริมสร้างกรอบความคิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และมีระดับความเครียดลดลง หลังกระบวนการเสริมสร้างกรอบความคิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (Meyer, H. & Stutts, L., 2024) โดยในส่วนของการให้คำปรึกษากลุ่มผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมที่เน้นว่าการปรับเปลี่ยนความคิดและความเชื่อที่ไม่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การลดลงของความเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คณิติน จรโคกรวด และลักขณา สรีวัฒน์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบำบัดความคิดและพฤติกรรมเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับความเครียด โดยการช่วยให้บุคคลระบุและปรับเปลี่ยนความคิดที่เป็นอุปสรรคต่อการเผชิญปัญหา (คณิติน จรโคกรวด และลักขณา สรีวัฒน์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nwadi, C. L. et al. ที่ได้นำทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรม และการฝึกสติเพื่อลดความเครียด มาใช้เพื่อช่วยนักศึกษา

ระดับอาชีวศึกษาในมหาวิทยาลัยของไนจีเรียที่มีความวิตกกังวลในการสอบ จำนวน 483 คน ซึ่งสุ่มแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ได้รับการบำบัดความคิดและพฤติกรรมและการฝึกสติ กับกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มที่ได้รับการบำบัดความคิดและพฤติกรรมและการฝึกสติ มีความเครียด และความวิตกกังวลน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (Nwadi, C. L. et al., 2025) และทฤษฎีให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงที่มุ่งเน้นให้บุคคลค้นหาความต้องการของตน มีความรับผิดชอบในการเลือก และอยู่กับปัจจุบัน ก็เป็นอีกหนึ่งในวิธีเผชิญความเครียดที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ งานวิจัยของ กนกวรรณ แสงชื่อ และคณะ ซึ่งได้ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบออนไลน์ตามทฤษฎีเผชิญความจริงต่อความเครียดสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน ซึ่งมีคะแนนประเมินความเครียด ST-5 อยู่ ในระดับมากที่สุด โดยให้การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงแบบออนไลน์ พบว่า นิสิตที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีคะแนนความเครียดลดลงจากระดับมากที่สุดเป็นเครียดระดับน้อย (กนกวรรณ แสงชื่อ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ การให้คำปรึกษากลุ่มยังเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจเป็นกลไกสำคัญในการลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและความเครียดที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งแนวคิดเรื่องกรอบความคิดเติบโตที่มุ่งเน้นให้สมาชิกมีความกล้าที่จะเผชิญปัญหา ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เชื่อมมั่นในความพยายาม ยอมรับและนำคำวิจารณ์มาแก้ไขปรับปรุง รวมไปถึงการเรียนรู้และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งผสมผสานมาเป็นโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโตซึ่งพัฒนาให้สมาชิกมีกรอบความคิดเติบโตเพิ่มขึ้น ยังช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจ และมุมมองเหตุการณ์ใหม่ ๆ ของสมาชิกคนอื่นในกระบวนการกลุ่ม อาจมีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความเครียดลดลงได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโตมีผลในการลดความเครียดของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีผลต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยเรื่องผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและทฤษฎีบำบัดความคิดและพฤติกรรมเพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโตของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่มีภาวะความเครียดสูงในครั้งนี้ มีข้อจำกัด คือ กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กมาก หรือวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่การสุ่ม ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้อาจลดความน่าเชื่อถือของการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรในวงกว้าง จึงควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปอ้างอิง และสรุปผลในภาพรวมได้มากขึ้น ควรมีการประเมินกรอบความคิดเติบโตด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตพฤติกรรม อาจให้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมได้ดียิ่งขึ้น และควรศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มในระยะเวลานานขึ้น เพื่อศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ แสงชื่อ และคณะ. (2567). การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบออนไลน์ตามทฤษฎีเผชิญความจริง
ต่อความเครียดสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 224-236.
- คณิติน จรโคกกรวด และลักขณา สริวัฒน์. (2564). ผลของการให้การปรึกษารายบุคคลแบบออนไลน์ตามทฤษฎี
การปรับความคิดและพฤติกรรมเพื่อลดความเครียด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
จิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิตตินันท์ บุญสิทธิกุล และคาลอส บุญสุภา. (2567). การพัฒนารอบความคิดแบบเติบโตเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น
ทางจิตใจ เมื่อเผชิญปัญหา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 12(3), 1230-1240.
- ดลนชา อีสริยานันท์ และนวลใย พิศชาติ. (2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาใหม่
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร. วารสารการแพทย์โรงพยาบาลอุดรธานี, 29(3), 371-378.
- ปวีณา อ่อนใจเอื้อ. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเจริญเติบโตของนิสิต
สาขา วิชาชีพรู. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(2), 21-30.
- มานิกา วิเศษสาธิต และคณะ. (2565). การพัฒนาแบบวัด GROWTH MINDSET สำหรับครูผู้สอนวิทยาการ
คำนวณ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(2), 232-247.
- มุกिता ออดทน และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนารอบความคิดเติบโตในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สมอง หัวใจ และการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธวรกุล. (2566). การศึกษารอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาครุมหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 13(3), 15-26.
- ศรีบุญ พงศ์ประเสริฐสิน และคณะ. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดความคิดแบบเติบโต
สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(3), 161-175.
- ศักดิ์ชัย จันทะแสง. (2567). การประยุกต์ใช้สถิติอนพารามตริกสำหรับการวิจัย. Mahidol R2R e-Journal,
11(2), 12-26.
- สุพิน ใจแก้ว. (2563). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตในนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรดิตต์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 348-360.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. (2540). การสร้างแบบวัดความเครียดสวนปรง. วารสารจิตเวชวิทยาสาร, 13(3),
1-20.
- อัฐณญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลบ. (2566). การพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการต่อการ
เสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาคณะครุศาสตร์. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 17(1), 110-119.
- Corey, G. (2005). Theory & Practice of Counseling & Psychotherapy. (7th ed.). California: Thomson
Brooks/Cole.
- Corey, G. (2006). Groups: Process and Practice. (7th ed.). California: Wadsworth.
- Dweck, C. S. (2012). Mindsets and Human Nature: Promoting Change in the Middle East, the
Schoolyard, the Racial Divide, and Willpower. American Psychologist, 67(8), 614-622.

- Meyer, H. & Stutts, L. (2024). The Effect of Mindset Interventions on Stress and Academic Motivation in College Students. *Innovative Higher Education*, 49(4), 783-798.
- Nwadi, C. L. et al. (2025). Impact of cognitive-behavioral therapy and mindfulness-based stress reduction in mitigating test anxiety and enhancing academic achievement among vocational education students at Nigerian universities. *BMC Medical Education*, 25(1), 1-19.

การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ของอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
COMMUNICATION MANAGEMENT FOR TOURISM PROMOTION
IN KHIAN SA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

วัชรระ วรดิษฐ์*, ธิติพัฒน์ เอี่ยมมนิรันดร์, วิทยาธร ท่อแก้ว

Watchara Woradithee*, Titipat Iamniran, Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: watchara112513@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา และ 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 16 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางการสื่อสารร่วมกัน 1.2) การดำเนินการสื่อสาร แต่ละภาคีดำเนินการสื่อสารตามแผนที่ตกลงร่วมกัน โดยใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ เว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเน้นย้ำเน้นการนำเสนอจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง อาหาร ที่พัก และเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว และ 1.3) การประเมินผลการสื่อสารโดยเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว นำผลมาวิเคราะห์และประชุมร่วมกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการและจัดทำเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 2.1) การดำเนินงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายโดยแบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ ดำเนินการภายใต้นโยบายและแผนงานที่วางไว้ ร่วมกันออกแบบเนื้อหาและสื่อ บริหารงบประมาณตามศักยภาพของแต่ละองค์กร 2.2) การประชุมร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อกำกับติดตามการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยเน้นการสร้างเอกภาพในการดำเนินงาน ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการการสื่อสาร, กระบวนการจัดการการสื่อสาร, รูปแบบการจัดการการสื่อสาร, การส่งเสริมการท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to study 1) The communication management process for promoting tourism in Khian Sa District and 2) The communication management models for promoting tourism in Khian Sa District. This study employed a qualitative research methodology, utilizing in-depth interviews with 16 purposively selected stakeholders. The primary research tool was a structured in-depth interview guide, and data analysis was conducted through thematic conclusion and interpretation. The findings revealed that 1) The communication management process for tourism promotion comprised 3 key stages: 1.1) Policy and communication planning-developed through the collaborative participation of diverse stakeholders from the public sector, private enterprises, and local communities to establish a unified communication strategy; 1.2) Implementation-each stakeholder executed communication activities by the jointly developed plan, employing various media channels such as print media, radio, websites, public signage, and social media. The content emphasized local tourist attractions, routes, cuisine, accommodations, and traveler experiences to inspire visits; and 1.3) Evaluation-feedback was collected from tourists, analyzed, and used during joint meetings to refine the process and develop best practices. 2) The communication management 2 models for tourism promotion emerged: 2.1) Collaborative operations among network partners-involving task allocation based on expertise, guided by agreed policies and plans, with shared content and media design, and budget management aligned with each organization's capacity; 2.2) Joint network meetings-conducted periodically to monitor progress, exchange knowledge, address challenges, and collaboratively formulate developmental strategies. These meetings enhanced operational coherence, minimized redundancy, and improved communication effectiveness for targeted audiences.

Keywords: Communication Management, Communication Management Process, Communication Management Models, Tourism Promotion

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่มีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นจุดขายสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (Citaristi, I., 2022) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอำเภอเคียนซา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติคลองพนม เขาหัวช้าง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งวัฒนธรรมพื้นถิ่น อย่างไรก็ตาม อำเภอเคียนซายังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือมีการสื่อสารการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและเป็นระบบเท่าที่ควร โดยจากการเปลี่ยนแปลงของโลกสื่อสารในยุคดิจิทัล การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องมีแนวทางที่ชัดเจน มีการวางแผนอย่าง

รอบด้าน (McCabe, S., 2009) และสามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหาข้อมูล การวางแผน และการแบ่งปันประสบการณ์การเดินทาง (Kotler, P. et al., 2017) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในท้องถิ่น เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน (Jamal, T. & Getz, D., 1995) ซึ่งการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ (กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และนิธิดา แสงสิงแก้ว, 2556)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Theory) ที่เน้นบทบาทของชุมชนในการสร้างสารและการสื่อสารภายในระบบ (Servaes, J., 2008) รวมถึงแนวคิดการจัดการการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication Management) ซึ่งมุ่งเน้นให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กรหรือชุมชนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (Hallahan, K. et al., 2007) การประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้ในการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในอำเภอเคียนซา โดยหลักการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเริ่มจากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีเป้าหมายและทิศทางที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น จากนั้นวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงทรัพยากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความยั่งยืน การดำเนินการสื่อสารอย่างเหมาะสมช่วยสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักท่องเที่ยว สุดท้ายคือการประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จ ค้นหาจุดอ่อน และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนและการดำเนินงานในอนาคตให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Jamal, T. & Getz, D., 1995) รวมทั้งกลยุทธ์การสื่อสารของหมู่บ้านศรีวังในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้สื่อท้องถิ่นในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว (จิตรติมา ศรีพลชุม และคณะ, 2564) และกลยุทธ์การสื่อสารของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก (ศุภา ฤกษ์เรืองฤทธิ์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร, 2566)

ข้อมูลพื้นที่อำเภอเคียนซา พบว่า พื้นที่แห่งนี้มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ มีภูเขา ป่าไม้ ลำน้ำ และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นจุดขายที่โดดเด่นหากได้รับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การดำเนินงานของหน่วยงานในท้องถิ่นยังประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งการขาดแคลนบุคลากรด้านที่ทำหน้าที่วางแผนการสื่อสาร ดำเนินการสื่อสาร ติดตามประเมินผลที่ดี งบประมาณจำกัด และความไม่เป็นเอกภาพของข้อมูลและสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งกระบวนการจัดการการสื่อสารที่เป็นระบบ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2566)

ดังนั้น การศึกษากระบวนการและรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของพื้นที่ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ และสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 2

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 3 ปี ในจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวมจำนวน 16 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการส่งเสริมการท่องเที่ยว 1 คน 2) นายอำเภอเคียนซา 1 คน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน 4) ผู้นำศาสนาที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว 1 คน 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน 6) นักปกครองท้องถิ่น 3 คน 7) ผู้นำชุมชนที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว 1 คน 8) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวภาคเอกชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว 1 คน และ 9) ผู้แทนประชาชนทั่วไป 2 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา สร้างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา ตรวจสอบคำถามสัมภาษณ์ ประเมินว่าแต่ละคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการและเหมาะสมกับบริบท แก้ไขคำถามให้ตรงประเด็น มีลำดับที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้เล่าเรื่องในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้ดัชนี (Index of Item-Objective Congruence-IOC) จากนั้นนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 2 ส่วน ได้แก่ 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซาเป็นอย่างไร และ 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซาเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยตนเอง โดยก่อนการสัมภาษณ์ได้ขอความยินยอมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้ประสานงานนัดหมายล่วงหน้าเพื่อความสะดวกในการเข้าสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ดำเนินการตามประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ในเครื่องมือการวิจัย โดยมีการบันทึกเสียงและภาพประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำมาวิเคราะห์ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงจัดเรียงข้อมูลตามประเด็นการศึกษายเป็นระบบ จากนั้นทำการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก เพื่อให้เนื้อหามีความชัดเจน และสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ก่อนดำเนินการตีความข้อมูลเชิงคุณภาพโดยเน้นการพรรณนาความ (Descriptive Interpretation) เพื่อสร้างข้อสรุปที่สะท้อนถึงกระบวนการและรูปแบบการ

จัดการการสื่อสารตามที่ศึกษา ทั้งนี้ ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ได้ถูกนำมาใช้เป็นฐานในการอธิบายผลการวิจัยในเชิงลึกและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยการจัดการการสื่อสารในบริบทของอำเภอเคียนซาเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดข้อค้นพบดังนี้

1.1 การจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขั้นตอนการเริ่มต้นจากการจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารร่วมกันจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกลไกการทำงานแบบภาคีเครือข่ายที่มีการแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้ชัดเจน การจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารมักเริ่มจากการระบุถึงวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา เช่น การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เช่น วัดวาอาราม ศูนย์การท่องเที่ยวธรรมชาติ และการสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชน การสื่อสารในระดับนี้ต้องมีความชัดเจนในข้อความที่จะสื่อไปยังประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ได้รับรู้ถึงจุดเด่นและข้อดีของการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนการวางแผนการสื่อสารจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัด โดยการแบ่งกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนจะช่วยให้การวางกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สำหรับกลุ่มท้องถิ่นนั้น มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นที่การใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ เช่น จุดท่องเที่ยวที่ควรไปเยือน การเดินทางและแหล่งที่พักที่สะดวกสบาย รวมถึงอาหารท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์

1.2 การดำเนินการสื่อสารตามแผนที่วางไว้ หลังจากที่มีนโยบายและแผนการสื่อสารได้จัดทำขึ้นแล้ว ขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารเริ่มต้นจากการบูรณาการงานจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานจากภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมถึงภาคเอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคีเครือข่ายแต่ละองค์กรจะร่วมกันดำเนินการตามแผนการสื่อสาร โดยใช้เครื่องมือสื่อสารหลากหลายประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว แผ่นพับ) วิชิตูกระจายเสียง เว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม โดยหนึ่งในเป้าหมายหลักของการสื่อสารคือการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวกับจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอำเภอเคียนซา รวมถึงแหล่งที่พัก อาหารท้องถิ่น และการเดินทางในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือน ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่สื่อออกไปเป็นที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น การใช้การเล่าเรื่องจากนักท่องเที่ยวช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นความสนใจของผู้ที่ยังไม่เคยเยี่ยมชมอำเภอเคียนซาให้มีความปรารถนาที่จะมาเยือน สำหรับในส่วนของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่นิยมใช้ช่องทางนี้ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการใช้โพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น การแชร์ภาพถ่าย

จากการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมและสถานที่ที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาด จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพูดถึงและเผยแพร่ข้อมูลไปในวงกว้าง

1.3 การประเมินผลการสื่อสาร ขั้นตอนการประเมินผลการสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เห็นผลลัพธ์จากการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายทั้งหมด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่ได้รับข้อมูลจากการสื่อสารเพื่อประเมินความพึงพอใจและการรับรู้ของกลุ่มนักท่องเที่ยวว่าได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความเข้าใจอย่างถูกต้องหรือไม่ การประเมินผลนี้สามารถทำได้ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจแบบสอบถาม และการวิเคราะห์การตอบสนองในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารในขั้นตอนต่อไป ส่วนการประจักษ์ร่วมกันของภาคีเครือข่ายเพื่อประเมินผลการสื่อสารมีความสำคัญในการสร้างข้อปฏิบัติที่ดีและมาตรฐานในการทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารในอนาคต หากผลการประเมินเป็นที่พอใจและเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการสื่อสารสามารถถูกนำไปพัฒนาและขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับที่สูงขึ้นได้

สรุปได้ว่ากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานีประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมมือกันจากภาคีเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนช่วยให้การสื่อสารสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสร้างการรับรู้เกี่ยวกับจุดท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง การใช้สื่อที่หลากหลายและการเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงของนักท่องเที่ยวช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการสื่อสารช่วยให้สามารถปรับปรุงกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยในหัวข้อรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า โครงสร้างการดำเนินงานที่มีความเป็นระบบและอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายหลายฝ่าย เพื่อให้การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวบรรลุเป้าหมายในการสร้างการรับรู้ สร้างภาพลักษณ์ และกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสามารถจำแนกรูปแบบการจัดการการสื่อสารออกเป็นสองลักษณะสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย และการประชุมร่วมของภาคีเครือข่าย มีรายละเอียดข้อค้นพบดังนี้

2.1 การปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย รูปแบบการดำเนินการในส่วนนี้เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับอำเภอ ซึ่งได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ หน่วยงานการท่องเที่ยว และองค์กรจากภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร รวมถึงภาคประชาชน เช่น ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และกลุ่มเยาวชน โดยรูปแบบการดำเนินการมีลักษณะการแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญและศักยภาพของแต่ละองค์กร ตัวอย่างเช่น หน่วยงานที่มีความสามารถด้านการผลิตสื่อก็จะรับผิดชอบในการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ ส่วนหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมหรืองานเทศกาลเพื่อท่องเที่ยวก็จะรับหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมภาคสนาม ซึ่งกระบวนการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้นโยบายและแผนการสื่อสารที่ได้วางไว้ร่วมกันในขั้นต้น ภาคีแต่ละองค์กรจะนำนโยบายดังกล่าวไปแปลงสู่การปฏิบัติจริง โดยพิจารณาจากงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และเครื่องมือที่มีอยู่ในหน่วยงานของตน ทั้งนี้ งบประมาณที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะมาจากการจัดสรรของแต่ละองค์กร

เอง ทำให้ต้องมีการออกแบบกิจกรรมหรือสื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอย่างเหมาะสม อีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันคือ การจัดทำสารและสื่อในการสื่อสารที่สอดคล้องกับแผนงานที่ได้กำหนดไว้ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชน การจัดทำคลิปวิดีโอส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดทำเว็บไซต์ท่องเที่ยวของอำเภอ โดยมีการร่วมกันพิจารณาข้อความและเนื้อหาที่จะสื่อให้มีความกลมกลืน ไม่ซ้ำซ้อน และตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ

2.2 การประชุมร่วมของภาคีเครือข่าย นอกจากการดำเนินงานที่แยกกันตามบทบาทของแต่ละองค์กรแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในรูปแบบการจัดการการสื่อสารคือ การประชุมร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการทำงานให้เกิดความสอดคล้องและความต่อเนื่อง โดยการประชุมดังกล่าวจะจัดขึ้นเป็นระยะ เช่น รายเดือนหรือรายไตรมาส โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงาน และวางแผนการดำเนินการในระยะถัดไป โดยการประชุมร่วมนี้เปิดโอกาสให้แต่ละองค์กรสามารถสะท้อนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบเจอจากการปฏิบัติงานในภาคสนาม เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนของสื่อ การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่ต้องประชาสัมพันธ์ หรือการปรับเนื้อหาสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว กลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้น การประชุมร่วมยังมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพของการสื่อสาร โดยเน้นการพัฒนาแนวทางการทำงานให้เกิดความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มอย่างตรงจุด อาทิ การกำหนดกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคใหม่ และการจัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อขยายการรับรู้

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างกลไกในการตั้งเครือข่ายและสื่อสารผ่านเครือข่ายให้เกิดความร่วมมืออย่างเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายที่สามารถประสานการทำงานในหลากหลายมิติ ทั้งในเชิงการบริหารจัดการและเชิงเทคนิคการสื่อสาร เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดความสนใจ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชนได้

อภิปรายผล

1. กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) การวางแผนการสื่อสารการสื่อสารท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซาเริ่มต้นจากการจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ การสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชน และการสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิชาการด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ หรือ IMC ของ Kitchen, P. J. & Burgmann, I. ที่พบว่า การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างข้อความที่สอดคล้องและมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร (Kitchen, P. J. & Burgmann, I., 2015) 2) ส่วนการดำเนินการ

สื่อสาร ภายหลังการวางแผน การดำเนินการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิชาการของ Tayie, S. ที่พบว่า การดำเนินการผ่านความร่วมมือของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือสื่อสารหลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง เว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อสังคมออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เพจบุ๊ก และ อินสตาแกรม ช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยินยอมใช้ช่องทางนี้ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tayie, S., 2017) นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิชาการของ Tayie, S. อีกประเด็นหนึ่งที่พบว่า การเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนยังช่วยเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลที่สื่อออกไป (Tayie, S., 2017) และ 3) การประเมินผลการสื่อสาร การประเมินผลการสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เห็นผลลัพธ์จากการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย สอดคล้องแนวคิดของ Ayalew, M. T. ที่พบว่า การประเมินผลที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากการสื่อสาร เพื่อประเมินความพึงพอใจและการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย การประเมินผลนี้สามารถทำได้ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจแบบสอบถาม และการวิเคราะห์การตอบสนองในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารในขั้นตอนต่อไป (Ayalew, M. T., 2016) สรุปกระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการสื่อสารที่หลากหลายและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล ยุสุพันธ์ และคณะ ที่พบว่า การจัดการการสื่อสารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องเน้นการใช้สื่อท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน (อรรถพล ยุสุพันธ์ และคณะ, 2564) ส่วนการประเมินผลที่ช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการสื่อสารได้อย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิด IMC และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว สอดคล้องกับ จิตรติมา ศรีพลชุม และคณะ ที่พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของหมู่บ้านคีรีวงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้สื่อท้องถิ่นในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว (จิตรติมา ศรีพลชุม และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับ ศุภชา ฤกษ์เรืองฤทธิ์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร ที่พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของชุมชน (ศุภชา ฤกษ์เรืองฤทธิ์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร, 2566)

2. รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการท่องเที่ยว สอดคล้องแนวคิดของ Servaes, J. ที่กล่าวว่าในยุคปัจจุบัน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการจัดการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชนหรือท้องถิ่นที่ต้องการยกระดับภาพลักษณ์ของตนเองในฐานะแหล่งท่องเที่ยว เช่น อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน ทว่าการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการเดินทางยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ การจัดการการสื่อสารโดยอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายฝ่าย จึงนับเป็นรูปแบบที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Servaes, J., 2008) ส่วนการปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย โดยการดำเนินงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในพื้นที่เคียนซา แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาครัฐ เอกชน และชุมชน การจัดการที่อิงกับศักยภาพของแต่ละองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg, H. ที่กล่าวว่าการจัดการแบบ

กระจายอำนาจ (Mintzberg, H., 1983) โดยหน่วยงานแต่ละแห่งมีหน้าที่และบทบาทเฉพาะที่ชัดเจน เช่น หน่วยงานรัฐดูแลแผนยุทธศาสตร์ ภาคเอกชนพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นรับหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bramwell, B. & Lane, B. ที่พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชนบทจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างความร่วมมือที่ยืดหยุ่นและให้ความสำคัญกับความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละภาคีเครือข่าย การวางแผนร่วมกันตั้งแต่ต้นช่วยให้สารและกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกันมากขึ้นและตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการประชุมร่วมของภาคีเครือข่าย (Bramwell, B. & Lane, B., 2000) ในมิติของการประชุมร่วมกัน Jamal, T. & Stronza, A. ชี้ว่ารูปแบบนี้สามารถอธิบายผ่านทฤษฎีระบบ (Jamal, T. & Stronza, A., 2009) ซึ่งมององค์ประกอบต่าง ๆ ของการสื่อสารเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนการประชุมอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งสอดคล้องกับ Hallahan, K. et al. ที่พบว่า การประเมินผลและปรับทิศทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อการสื่อสารในเชิงกลยุทธ์ (Hallahan, K. et al., 2007) ซึ่งเน้นความต่อเนื่อง การกำหนดเป้าหมายชัดเจน และการสื่อสารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้รับสาร ส่วนการประชุมยังส่งผลต่อการสร้างเอกภาพทางการสื่อสาร โดยลดความซ้ำซ้อนของสื่อและกิจกรรม รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญตามกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ อาทิ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ครอบครัว หรือผู้สูงอายุ แนวปฏิบัติเช่นนี้ยังปรากฏในงานวิจัยของ Chaffey D. & Ellis-Chadwick, F. ที่ศึกษาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และพบว่า การประชุมสม่ำเสมอสามารถยกระดับคุณภาพเนื้อหาการสื่อสารและลดความขัดแย้งในเครือข่ายได้อย่างมีนัยสำคัญ การสร้างการสื่อสารแบบมีเอกภาพและลดความซ้ำซ้อน (Chaffey, D. & Ellis-Chadwick, F., 2019) หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการจัดการสื่อสาร คือ การสร้างสารที่มีเอกภาพและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสามารถอธิบายได้สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างตราสินค้าเชิงพื้นที่ของ Anholt, S. ที่เน้นการนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่นในลักษณะที่น่าดึงดูดและสอดคล้องกับคุณค่าที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Anholt, S., 2007) สำหรับการเล่าเรื่องสอดคล้องกับแนวคิดของ Chaffey D. & Ellis-Chadwick, F. ที่พบว่า การผลิตวิดีโอ การพัฒนาเว็บไซต์ท่องเที่ยว รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยตรง เป็นการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Chaffey, D. & Ellis-Chadwick, F., 2019) เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงและทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิด Ayalew, M. T. ที่พบว่า รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซาณั้นมี ความเป็นระบบ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อบริบทในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน โดยอาศัยการปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย และการประชุมร่วมเพื่อวางแผนและปรับยุทธศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ การบูรณาการทฤษฎีการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การใช้สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ และการตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยวจะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการสื่อสารการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน (Ayalew, M. T., 2016) และยังสอดคล้องกับ จุฬารัตน์ จุลภักดิ์ และคณะ ที่พบว่า การจัดการการสื่อสารของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการวิ่งเทรลนั้นจะเน้นการใช้สื่อออนไลน์และการมีส่วนร่วมของชุมชน (จุฬารัตน์ จุลภักดิ์ และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานีประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมมือกันจากภาคีเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนช่วยให้การสื่อสารสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสร้างการรับรู้เกี่ยวกับจุดท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง การใช้สื่อสารที่หลากหลายและการเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงของนักท่องเที่ยวช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการสื่อสารช่วยให้สามารถปรับปรุงกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นรูปแบบการจัดการการสื่อสารออกเป็นสองลักษณะสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย โดยมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการประชุมร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จึงสรุปเป็นข้อค้นพบความรู้ใหม่ของการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ของอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปผลการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วยสามขั้นตอนหลัก ได้แก่ การจัดทำนโยบายและแผนการสื่อสารที่มีการบูรณาการจากทุกภาคส่วนโดยเน้นเป้าหมายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน การดำเนินการสื่อสารผ่านสื่อหลากหลายชนิด เช่น สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการเล่าเรื่องจากนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และความน่าสนใจเกี่ยวกับพื้นที่

รวมถึงการประเมินผลการสื่อสารผ่านการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ในอนาคต ซึ่งความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาชน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการสื่อสารในทุกระดับ ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีการเติบโตอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสาร 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยมีการแบ่งบทบาทตามความเชี่ยวชาญ เช่น การผลิตสื่อ การจัดกิจกรรม และการจัดทำข้อมูลท่องเที่ยว ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีการประชุมร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ติดตามผล และปรับแนวทางการดำเนินงานให้มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร การสื่อสารที่เป็นระบบและมีส่วนร่วมเช่นนี้ ช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และองค์การที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมุ่งส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผ่านการสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยนำการจัดการการสื่อสารมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานการท่องเที่ยวด้วยการกำหนดนโยบายการสื่อสารร่วมกัน วางแผนการสื่อสารร่วมกัน ดำเนินการสื่อสารร่วมกัน และการประเมินการสื่อสาร รวมทั้งร่วมกันพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่ได้ผลต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ในการจัดการท่องเที่ยว และศึกษาข้อมูลจากพื้นที่อื่น ๆ ในมิติของการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ หน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบหรือชุมชนหลากหลายพื้นที่ ต่างวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค และปรับแบบการวิจัยจากเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบผสมวิธี เพื่อศึกษาข้อค้นพบในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ เวชานุเคราะห์ และนิธิดา แสงสิงแก้ว. (2556). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 8(1), 1-15.
- จิตรติมา ศรีพลขุม และคณะ. (2564). กลยุทธ์การสื่อสารทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคีรีวง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 17(2), 41-60.
- จุฬารัตน์ จุลภักดี และคณะ. (2567). การจัดการการสื่อสารการท่องเที่ยวการวิ่งเทรลที่ขับเคลื่อนโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารราชการแสนสนุก, 9(6), 65-80.
- ศุภชา ฤกษ์เรืองฤทธิ์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังยุค COVID-19. วารสาร Media and Communication Inquiry, 5(3), 31-45.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2566). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีงบประมาณ 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- อรรถพล ยุสุพันธ์ และคณะ. (2564). การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 13(3), 45-60.

- Anholt, S. (2007). *Competitive identity: The new brand management for nations, cities and regions*. London: Palgrave Macmillan.
- Ayalew, M. T. (2016). The role of media in tourism promotion: A case study in Ethiopia. *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 7(5), 52-59.
- Bramwell, B. & Lane, B. (2000). *Tourism collaboration and partnerships: Politics, practice and sustainability*. Bristol: Channel View Publications.
- Chaffey, D. & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing*. (7th ed.). London: Pearson Education.
- Citaristi, I. (2022). World Tourism Organization-UNWTO. In The Europa Publications (Editors). *The Europa Directory of International Organizations 2022* (pp. 404 - 407). Oxfordshire: Routledge.
- Hallahan, K. et al. (2007). Defining strategic communication. *International Journal of Strategic Communication*, 1(1), 3-35.
- Jamal, T. & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning. *Annals of Tourism Research*, 22(1), 186-204.
- Jamal, T. & Stronza, A. (2009). Collaboration theory and tourism practice in protected areas: Stakeholders, structuring and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(2), 169-189.
- Kitchen, P. J. & Burgmann, I. (2015). Integrated Marketing Communication: Making it Work at a Strategic Level. *Journal of Business Strategy*, 36(4), 34-39.
- Kotler, P. et al. (2017). *Marketing for hospitality and tourism*. (7th ed.). London: Pearson Education.
- McCabe, S. (2009). *Marketing Communications in Tourism and Hospitality: Concepts, Strategies and Cases*. Oxfordshire: Routledge.
- Mintzberg, H. (1983). *Structure in fives: Designing effective organizations*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Servaes, J. (2008). *Communication for development and social change*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Tayie, S. (2017). *Mass Communication Research Methods*. Cairo: Dar El Nahda.

การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ อำเภอกะปอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

COMMUNICATION MANAGEMENT FOR BUILDING PARTICIPATION IN CONSERVATION OF Vatica diospyroides in Khian Sa District Surat Thani Province

วิทยา ชัยสวัสดิ์*, ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์, วิทยาทน ท่อแก้ว

Witaya Chaisawat*, Titipat Iamniran, Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: witaya.walkin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ และ 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น ครู ผู้นำศาสนา และประชาชน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการการสื่อสาร พบว่ามีองค์ประกอบหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายการสื่อสาร เกิดจากภาวะวิกฤติการสูญพันธุ์ของไม้จันทน์กะพ้อ โดยเน้นบทบาทของประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการ 2) การวางแผนการสื่อสาร เชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนด้านผู้ส่งสาร กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร และผลลัพธ์ที่คาดหวัง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การดำเนินการสื่อสาร ใช้ทั้งสื่อบุคคล สื่อออนไลน์ กิจกรรมอบรม และการเรียนรู้ภาคสนามในสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและใกล้ชิด และ 4) การติดตามและประเมินผล การสื่อสาร ครอบคลุมด้านการรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำผลประเมินมาปรับปรุงให้การสื่อสารเกิดประสิทธิผล 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสาร แบ่งเป็นสองลักษณะ ได้แก่ 1) การสื่อสารทางเดียว เพื่อถ่ายทอดความรู้และแนวทางแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสู่ประชาชน และ 2) การสื่อสารสองทางที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ และร่วมติดตามผล ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการการสื่อสาร, รูปแบบการจัดการการสื่อสาร, การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ

Abstract

This research aims to investigate 1) The communication management process for fostering participation in the conservation of *Vatica Diospyroides* and 2) The communication management models that support community involvement in the conservation effort. A qualitative research methodology was employed, using in-depth interviews with 20 key informants, selected purposively including government officials, local leaders, teachers, religious leaders, and community members, the research instrument was an in-depth interview form, data analysis through drawing conclusions. The findings reveal that: The communication management process consists of four key components: 1) Policy formulation, which emerged in response to the critical threat of species extinction, emphasizing the active role of local residents with contextual knowledge in the management process; 2) Strategic communication planning, which involves clear identification of the message sender, target audience, content, communication channels, and expected outcomes to ensure coherent and effective implementation; 3) Communication implementation, which includes interpersonal communication, online media, training activities, and experiential field learning to promote deep understanding and emotional connection; and 4) Monitoring and evaluation, covering awareness, knowledge, understanding, attitudes, and behaviors of target groups. The evaluation results are used to improve communication effectiveness. The communication management models are classified into two forms: 1) One-way communication, used to deliver knowledge and problem-solving strategies from relevant agencies to the public; and 2) Two-way participatory communication, which provides a platform for genuine community engagement through dialogue, co-planning, collaboration in implementation, and joint monitoring. This approach significantly enhances local understanding and cooperation in the conservation of *Vatica Diospyroides*.

Keywords: Management Process, Management Model, Participation, Conservation of *Vatica Diospyroides*

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีป่าดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นถิ่นกำเนิดของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่มีคุณค่าในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และระบบนิเวศ หนึ่งในพันธุ์ไม้สำคัญ คือ ไม้จันทน์กะพ้อ (*Vatica Diospyroides*) ซึ่งจัดเป็นพันธุ์ไม้หายากและใกล้สูญพันธุ์ มีถิ่นกำเนิดเฉพาะในบางพื้นที่ของประเทศไทย รวมถึงในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (กรมป่าไม้, 2564) โดยไม้จันทน์กะพ้อมีคุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นไม้เนื้อแข็งที่มีกลิ่นหอม และเคยถูกนำไปใช้ในพิธีสำคัญทางศาสนาและราชพิธี อีกทั้งยังเป็นพันธุ์ไม้ที่ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญในด้านวัฒนธรรมและจิต

วิญญูณ อย่างไรก็ตาม จากการขาดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน การบุกรุกพื้นที่ป่า และการตัดไม้ผิดกฎหมาย ส่งผลให้จำนวนของไม้จันทน์กะพ้อลดลงอย่างต่อเนื่องจนเข้าขั้นวิกฤติ (ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช, 2563)

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อผ่านนโยบายต่าง ๆ แต่ความสำเร็จของนโยบายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของชุมชน ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งหัวใจของการสร้างการมีส่วนร่วมอยู่ที่ “การจัดการการสื่อสาร” ที่มีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะทรัพยากรเฉพาะถิ่นอย่างไม้จันทน์กะพ้อ จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชนอย่างใกล้ชิด การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพอาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิด การต่อต้าน หรือความเฉยเมย ซึ่งล้วนส่งผลต่อความยั่งยืนของมาตรการอนุรักษ์ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในกระบวนการอนุรักษ์ยังอยู่ในระดับที่หลากหลาย การสื่อสารแบบทางเดียวจากภาครัฐสู่ชุมชนในลักษณะการให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จำเป็นต้องออกแบบ รูปแบบการสื่อสารแบบสองทาง ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงการร่วมดำเนินการและติดตามประเมินผล (Rogers, E. M., 2003)

การศึกษานี้ใช้แนวคิดทางด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยประชาชนในพื้นที่ปัญหาผู้มีส่วนได้เสียร่วมในการสื่อสาร โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรม (Servaes, J., 2008) การสื่อสารในลักษณะนี้เหมาะสำหรับบริบทของการอนุรักษ์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเน้นการออกแบบสารและกระบวนการสื่อสารที่มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด (Mc Quail, D., 2010) ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ตัวแบบการจัดการการสื่อสารซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล ซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของพื้นที่ (Cutlip, S. M. et al., 2006) โดยมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่สนับสนุนแนวทางของการศึกษาเรื่องนี้ที่ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่าความเข้าใจในปัญหาและการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนร่วมออกแบบกระบวนการแก้ไข (จงกลณี รอดลอย, 2561) รวมทั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความร่วมมือระยะยาว (สุรสิทธิ์ คำเหมาะ, 2563) ส่วนการใช้สื่อสารแบบสองทางและการสื่อสารผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการช่วยให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับวัตถุประสงค์ของโครงการ (Servaes, J., 2008) และยังชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับจิตสำนึกของประชาชนได้ดีกว่าการสื่อสารแบบเดิม (Figueroa, M. E. et al., 2002) จากแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ไม้จันทน์กะพ้อเป็นพันธุ์ไม้หายากที่มีคุณค่าทางนิเวศ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การอนุรักษ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากถูกคุกคามจากการตัดไม้ทำลายป่าและการใช้ประโยชน์ที่ไม่ยั่งยืน การรักษาไม้จันทน์กะพ้อช่วยคงความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมระบบนิเวศให้สมดุล อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นทรัพยากรในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการที่เหมาะสมจึงเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดนี้ให้คงอยู่สืบไป ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยเรื่อง “การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ” จึงมีความสำคัญในการศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสาร

และรูปแบบการจัดการการสื่อสาร ที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพของชุมชนในอำเภอเคียนซา เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออย่างยั่งยืน การศึกษานี้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน คือ 1) ต่อชุมชนท้องถิ่น ได้แนวทางและรูปแบบการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวิถีชีวิต และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ 2) ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อมูลเชิงลึกในการวางแผนและออกแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์การทำงานร่วมกับชุมชนในระยะยาว 3) ต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ เป็นกรณีศึกษาเพื่อออกแบบกระบวนการจัดการ และรูปแบบการจัดการการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 2

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีเกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวมจำนวน 20 คน จำนวน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารองค์กรด้านการจัดการป่าไม้ 1 คน 2) นักปกครองท้องถิ่น 1 คน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน 4) ผู้นำศาสนา 1 คน 5) ครูของโรงเรียนที่ทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ 1 คน 6) นายอำเภอเคียนซา 1 คน 7) ผู้นำชุมชนที่ทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ 1 คน และ 8) ผู้แทนประชาชน 10 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือ และนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 2 ส่วน ได้แก่ 1) กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร และ 2) รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ซึ่งได้ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามที่ผู้วิจัย

ได้ผ่านการฝึกอบรมมาทุกขั้นตอน ประสานการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกเสียงและภาพขณะทำการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการจำแนกข้อมูลตาม วัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา จากนั้นได้ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป ดำเนินการตีความข้อมูลและสร้าง ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ จันทน์กะพ้ออำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ ชุมชนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ดูแลทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง หนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติที่กำลัง ประสบกับปัญหาการลดจำนวนอย่างรวดเร็ว คือ “พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ” ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้หายาก มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ โดยผลการวิจัยพบว่า มีกระบวนการจัดการการสื่อสารที่มีองค์ประกอบหลัก 4 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายการสื่อสาร 2) การวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ 3) การดำเนินการสื่อสาร และ 4) การติดตามและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายการสื่อสาร การเริ่มต้นจากวิกฤติสู่การมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน การกำหนดนโยบาย การสื่อสารถือเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินงานอนุรักษ์ โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่มีความผูกพันกับ ทรัพยากรธรรมชาติ การวางแผนนโยบายจึงไม่สามารถใช้แนวทางจากภายนอกเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องเกิดจากการมี ส่วนร่วมของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะการลดลงของจำนวนไม้ จันทน์กะพ้ออย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว โดยการกำหนดนโยบาย ในครั้งนี้เกิดขึ้นจากกลุ่มคนในชุมชนที่เล็งเห็นถึงปัญหาและความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของไม้จันทน์กะพ้อ โดยมีการ ระดมความคิดเห็นจากผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน กลุ่มอนุรักษ์ และนักวิชาการ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศ ทางการสื่อสารที่ชัดเจน มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน นโยบายที่กำหนดขึ้นนั้นมีจุดเด่นที่การเน้น “ความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นการถ่ายทอดข้อมูลจาก บนลงล่างเท่านั้น แต่ยังเน้นการฟังเสียงของคนในชุมชน การเคารพความรู้พื้นถิ่น และการดึงศักยภาพของคนใน ชุมชนมาใช้ในกระบวนการสื่อสาร

2. การวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางอย่างมีระบบ การวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญที่ ช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย และสามารถวัดผลได้ โดยแผนการสื่อสารที่ดีจะต้องครอบคลุม องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร และผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร โดยผู้ส่งสารในการดำเนินงานครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย ทั้งผู้นำชุมชน ครู นักอนุรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ และนักสื่อสารมืออาชีพ โดยทุกคนมีบทบาทในฐานะ “ผู้ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังต้องมีทักษะในการโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจ และทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง 2) กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสารหลัก คือ ชาวบ้านในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ใกล้ป่าหรือมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังรวมถึงเยาวชน นักเรียน ผู้นำศาสนา และองค์กรท้องถิ่นต่างๆ ที่สามารถมีบทบาทในการขยายผลของการสื่อสารสู่ชุมชนในวงกว้าง 3) เนื้อหา โดยเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารเน้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของไม้จันทน์กะพ้อ อันตรายของการสูญพันธุ์ ประโยชน์เชิงนิเวศและวัฒนธรรม รวมถึงตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนอื่น ๆ ที่มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้ ยังมีการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีรากฐานจากบริบทจริง 4) ช่องทางการสื่อสาร ใช้ทั้งสื่อดั้งเดิม เช่น การประชุมหมู่บ้าน เสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อใหม่ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์กลุ่ม คลิปวิดีโอสารคดีในท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมในโรงเรียนและวัด ซึ่งถือเป็นพื้นที่สำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมและวัฒนธรรม และ(5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง เป้าหมายหลักของการสื่อสาร คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนให้มีความห่วงแหน และเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ไม้จันทน์กะพ้ออย่างยั่งยืน

3. การดำเนินการสื่อสาร การลงมือปฏิบัติที่มีพลวัตและการเรียนรู้ เมื่อแผนการสื่อสารถูกวางไว้อย่างรอบคอบ ขั้นตอนต่อมา คือ การนำแผนไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การจัดเวทีสาธารณะ และการสื่อสารผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) สื่อบุคคลมีการอบรมอาสาสมัครประจำหมู่บ้านให้เป็น “นักสื่อสารชุมชน” ซึ่งจะทำหน้าที่ทั้งการให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น และการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการ 2) สื่อออนไลน์จัดทำเนื้อหาบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งแบบสารคดีสั้น การ์ตูนให้ความรู้ และอินโฟกราฟิก พร้อมเปิดเพจ “คนเคียงซารักจันทน์กะพ้อ” เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ระหว่างชุมชน 3) กิจกรรมอบรมและฝึกปฏิบัติ มีการจัดค่ายเยาวชนอบรมผู้นำรุ่นใหม่ กิจกรรมฟื้นฟูป่าร่วมกันในชุมชน และการอบรมทักษะการปลูกและดูแลไม้จันทน์กะพ้อ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับประสบการณ์จริงและเกิดความผูกพันกับต้นไม้ 4) การเรียนรู้ภาคสนาม ใช้วิธีการลงพื้นที่จริง โดยนำชาวบ้าน เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเดินสำรวจแหล่งไม้จันทน์กะพ้อ ศึกษาสภาพแวดล้อม และรับฟังเรื่องราวจากผู้รู้ในชุมชน

4. การติดตามและประเมินผล การพัฒนาคุณภาพการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยการติดตามและประเมินผลไม่ใช่เพียงการวัดว่า “สำเร็จหรือไม่” เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อปรับปรุงกระบวนการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้นในทุกขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินด้านการรับรู้และความเข้าใจ มีการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และเวทีพูดคุยกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในเรื่องไม้จันทน์กะพ้อมากขึ้นเพียงใด และสามารถอธิบายคุณค่าของไม้จันทน์กะพ้อได้หรือไม่ 2) การประเมินทัศนคติและพฤติกรรม เน้นการสังเกตพฤติกรรมจริง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟู การเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากร และการแสดงออกถึงความห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชีวิตประจำวัน 3) การปรับปรุงกระบวนการ ข้อมูลจากการ

ประเมินจะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปรับปรุงเนื้อหา กลยุทธ์ และเครื่องมือการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา

จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นตัวอย่างของการนำทฤษฎีการสื่อสารเชิงมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผ่านการวางแผนที่เป็นระบบ การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างดี

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันมิใช่เพียงการดูแลรักษาจากหน่วยงานรัฐเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เช่น อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของพันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ พืชหายากที่กำลังประสบกับปัญหาการลดจำนวนลงอย่างน่าเป็นห่วง งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ ผลการศึกษาพบรูปแบบการสื่อสารหลัก 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสื่อสารแบบทางเดียว และ 2) การสื่อสารสองทางแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งสองแบบมีบทบาทและความสำคัญในกระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกัน แต่ล้วนส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. การสื่อสารแบบทางเดียว การให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจในปัญหา การสื่อสารแบบทางเดียวเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ผู้ส่งสารเป็นฝ่ายถ่ายทอดข้อมูลไปยังผู้รับ โดยไม่มีการตอบกลับหรือโต้ตอบจากผู้รับสาร ซึ่งเหมาะกับการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลเบื้องต้น หรือแนวทางการดำเนินงานที่จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจอย่างเร่งด่วน ในพื้นที่เคียนซา การสื่อสารทางเดียวมักถูกใช้ในช่วงเริ่มต้นของกระบวนการอนุรักษ์ไม้จันทน์กะพ้อ โดยเฉพาะในช่วงที่ชุมชนยังไม่มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวิกฤตการสูญพันธุ์ของพันธุ์ไม้ การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายอินโฟกราฟิก เสียงตามสาย เอกสารแจกแจง และการจัดเวทีให้ความรู้โดยเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้หรือองค์กรสิ่งแวดล้อม จึงเป็นกลยุทธ์หลักในการกระตุ้นความตระหนักรู้ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารแบบทางเดียวในงานวิจัยนี้ คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ เช่น ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ คุณค่าทางนิเวศวิทยา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ นำเสนอปัญหาการสูญพันธุ์ เช่น การตัดไม้ การบุกรุกพื้นที่ป่า การใช้ไม้ผิดวัตถุประสงค์สื่อสารแนวทางการอนุรักษ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อกฎหมาย การจำกัดพื้นที่ หรือโครงการปลูกซ่อม ข้อดีทำให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วเป็นเครื่องมือที่มีต้นทุนต่ำ สามารถกระจายข้อมูลได้กว้าง เหมาะกับบริบทที่ต้องการข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน ข้อจำกัดขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำให้เกิดการต่อต้านหากประชาชนรู้สึกว่าได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และไม่สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามความเข้าใจเฉพาะกลุ่ม

2. การสื่อสารสองทางแบบมีส่วนร่วม พื้นที่แห่งการเรียนรู้และความเป็นเจ้าของ การสื่อสารสองทาง คือ การสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ผ่านการพูดคุย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และสร้างสรรค์แนวทางร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ที่ประชาชนเป็นเจ้าของข้อมูลและมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยการออกแบบพื้นที่การสื่อสารร่วมในเคียนซา การ

เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเริ่มจากการจัดประชุมเวทีหมู่บ้าน การพูดคุยกลุ่มย่อย และกิจกรรมสาธารณะ เช่น ค่ายอนุรักษ์ การปลูกต้นไม้แบบครอบครัว และนิทรรศการเยาวชน โดยกระบวนการเหล่านี้เน้นให้คนในชุมชน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม และร่วมเป็นเจ้าของ” กระบวนการอนุรักษ์ กิจกรรมหนึ่งที่ได้รับผลตอบแทนที่ดีมาก คือ “โตะกลมจันทน์กะพ้อ” ที่เชิญผู้แทนจากทุกภาคส่วนมาพูดคุยแบบไร้พิธีการ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แนวทาง และปัญหาในการทำงานร่วมกัน โดยผลลัพธ์จากการมีส่วนร่วม รูปแบบการสื่อสารสองทางก่อให้เกิดผลในหลายมิติ ได้แก่ ความเข้าใจร่วมกัน ประชาชนเริ่มเข้าใจว่าการอนุรักษ์ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ทุกคนมีบทบาท ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ชาวบ้านรู้สึกว่าการอนุรักษ์ไม่ใช่สิ่งที่ตนมีส่วนร่วมกำหนด ทำให้ยินดีที่จะปฏิบัติตาม ความร่วมมือในการติดตามผล มีการจัดตั้งกลุ่ม “เฝ้าระวังไม้จันทน์กะพ้อ” โดยชาวบ้านเอง และมีการสื่อสารภายในผ่าน กลุ่มไลน์และวิทยุสื่อสารท้องถิ่น เกิดเครือข่ายการอนุรักษ์ ชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อ แลกเปลี่ยนแนวทางและทรัพยากร ซึ่งมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ การสื่อสารสองทางที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัย ปัจจัยดังนี้ คือ ผู้นำชุมชนที่เปิดกว้างและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐหรือ องค์กรไม่แสวงหากำไร (NGO) ที่มีความยืดหยุ่น กระบวนการที่เคารพในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการ มีช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

จะเห็นว่า การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อไม่สามารถ อาศัยเพียงรูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียวได้ หากแต่ต้องผสมผสานการสื่อสารสองทางที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุก ระดับ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูล เข้าใจบริบท และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการ ประชาชนจะกลายเป็นพลังหลัก ในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และสามารถขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียงได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลการศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ ผลการศึกษาที่พบว่ากระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อมี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายการสื่อสาร 2) การวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ 3) การดำเนินการสื่อสาร และ 4) การติดตามและประเมินผล นับเป็นรูปแบบการจัดการการสื่อสารที่ครอบคลุมและตอบสนองบริบทของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 การกำหนดนโยบายการสื่อสาร จากวิกฤติสู่ความร่วมมืออย่างยั่งยืน การที่นโยบายการสื่อสารเกิดจากการระดมความคิดเห็นของคนในชุมชนสะท้อนถึงหลักการของ Servaes, J. ที่สะท้อนว่า “การสื่อสารเชิงมีส่วนร่วม (Participatory Communication)” โดยเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในกระบวนการสื่อสารทั้งหมด (Servaes, J., 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผชิญกับปัญหาทรัพยากรที่ลดลง ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยจุดประกายความตระหนักรู้ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มอนุรักษ์ร่วมกันวางแผนนโยบายการสื่อสารยังเป็นไปตามแนวคิด “Communication for Social Change” ที่สนับสนุนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการกระทำร่วมกันผ่านบทสนทนาในชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอเคียนซาในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายาก การร่วมดูแลรักษาธรรมชาติแล้วสิ่งแวดล้อมเพื่อชนรุ่นหลัง

1.2 การวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์: ทิศทางชัดเจน ครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แผนการสื่อสารที่ครอบคลุมทั้งผู้ส่งสาร กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา ช่องทาง และผลลัพธ์ที่คาดหวัง สะท้อนถึงการวางแผนสื่อสารตามแนวทางของ Mc Quail, D. ที่เน้น “การวิเคราะห์สถานการณ์ผู้รับสารและการกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ชัดเจน” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนแสดงถึงความเข้าใจในธรรมชาติของการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (Mc Quail, D., 2010) โดย Hall, S. กล่าวถึงการใช้เนื้อหาที่ผสมผสานทั้งวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนถึงการให้คุณค่ากับ “ความรู้หลากหลาย (Plural Knowledge systems)” (Hall, S., 1997) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของ Chambers, R. ที่พบว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนาและยังช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลแก่ชุมชนที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ (Chambers, R., 1997) โดยในพื้นที่อำเภอเคียนซาประชาชนมีความเชื่อถือสำนักงานป่าไม้ในพื้นที่อำเภอเคียนซาในการเป็นผู้กำหนดนโยบาย

1.3 การดำเนินการสื่อสาร: ความมีพลวัตและการเรียนรู้ร่วมกัน ในขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารพบว่ามี การนำแนวทางสื่อสารแบบ “ผสมผสาน (Integrated Communication)” ตามแนวคิดของ Lennie, J. & Tacchi, J. A. ที่กล่าวว่าสื่อบุคคล สื่อออนไลน์ และกิจกรรมเรียนรู้ภาคสนามสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และยังเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะ “นักสื่อสารชุมชน” ได้อย่างมีพลัง (Lennie, J. & Tacchi, J. A., 2013) การเปิดเพจ “คนเคียนซารักษ์จันทน์กะพ้อ” ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Shirky, C. ที่ระบุว่า การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้าง “การมีส่วนร่วมแบบใหม่” ที่ไม่ยึดติดกับเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้และการระดมความคิดเห็นไปในวงกว้าง (Shirky, C., 2010) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb, D. A. ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ภาคสนามที่นำชุมชนไปสัมผัสกับธรรมชาติจริงเป็นการส่งเสริม “experiential learning” ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้จากการฟังหรือการอ่านเพียงอย่างเดียว (Kolb, D. A., 1984) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ต้องการประสบการณ์จริงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์

1.4 การติดตามและประเมินผล การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยืดหยุ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Patton, M. Q. ที่ระบุว่าขั้นตอนการติดตามและประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ถือเป็นตัวอย่างของ “Evaluation for learning” ซึ่งเน้นการใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาโครงการมากกว่าการวัดผลเพียงเพื่อรายงานความสำเร็จ (Patton, M. Q., 2012) การใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินแบบผสมวิธี (Mixed methods) ของ Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. ที่สรุปว่าการประเมินแบบผสมวิธีช่วยให้เห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน (Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L., 2018) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas, P. & Fliert, E. ที่ชี้ให้เห็นว่าการนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับกลยุทธ์การสื่อสารยังแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวตามบริบท ซึ่งเป็นหัวใจของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Thomas, P. & Fliert, E., 2014) ในพื้นที่อำเภอเคียนซาจึงต้องนำผลการประเมินมาปรับกลยุทธ์การสื่อสารโดยสำนักงานป่าไม้ อำเภอเคียนซา องค์การบริหารส่วนตำบล และนักปกครองท้องถิ่นร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พันธุ์ไม้

สรุปการอภิปรายผล กระบวนการจัดการการสื่อสารในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเคียนซา เป็นตัวอย่างของการใช้แนวคิดการสื่อสารเชิงมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และการเรียนรู้เชิง

ปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยการออกแบบการสื่อสารที่ยึดบริบทของชุมชนเป็นศูนย์กลาง ทำให้สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนได้จริง พร้อมทั้งวางรากฐานไปสู่การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนต่อไป

2. การอภิปรายผลการศึกษารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ อำเภอกะเนียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนผ่านบทบาทของประชาชนจาก “ผู้รับสาร” ไปสู่ “ผู้ร่วมสร้างกระบวนการ” การจัดการการสื่อสารในพื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงการเผยแพร่ข้อมูล (Information Dissemination) เท่านั้น แต่คือ การสร้าง “ความเข้าใจร่วม (Mutual Understanding)” และ “ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership)” ซึ่งถือเป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

2.1 การสื่อสารแบบทางเดียว เครื่องมือสร้างความรู้พื้นฐานและการตระหนักรู้ ผลการศึกษาระบุว่า การสื่อสารแบบทางเดียวมีบทบาทอย่างสำคัญในช่วงเริ่มต้นของกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการถ่ายทอดข้อมูลเชิงวิชาการ เช่น ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ คุณค่าทางนิเวศวิทยา และปัญหาการลดจำนวนของพันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตามที่สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้เสนอว่า การสื่อสาร คือ การส่งสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในสารนั้น ๆ ในแง่ของนโยบายสื่อสาร การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่าย เช่น เสียงตามสาย เอกสารแจก และป้ายประชาสัมพันธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) สะท้อนถึงแนวทางการสื่อสารที่เน้นความเร็วในการกระจายข้อมูล ตามแนวคิดของ Rogers, E. M., 2003 ซึ่งว่าการสื่อสารต้องเหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการเชิงรุกในช่วงต้น อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของรูปแบบนี้ คือ ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ จึงไม่สามารถรับฟังความต้องการ ความเข้าใจ หรือทัศนคติของชุมชนได้ ซึ่งอาจส่งผลให้การสื่อสารไม่ตอบโจทยในระยะยาว (Rogers, E. M., 2003) ในขณะที่ในอำเภอกะเนียนต้องใช้การสื่อสารทางเดียวจากนักปกครองท้องถิ่นกับประชาชน หรือ จากสำนักงานป่าไม้อำเภอยังนักปกครองท้องถิ่น

2.2 การสื่อสารสองทางแบบมีส่วนร่วม พื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมและการสร้างความเป็นเจ้าของ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการสื่อสารสองทางแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Habermas, J. ที่เน้น “พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)” เป็นพื้นที่เปิดที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี และร่วมกันกำหนดแนวทางพัฒนาสังคมของตนเอง (Habermas, J., 1984) ในกรณีของอำเภอกะเนียน การออกแบบพื้นที่การมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เวทีประชาคม ค่ายอนุรักษ์ หรือกิจกรรมโต๊ะกลม ล้วนแต่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดตัดสินใจ และติดตามผล ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของพันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อในฐานะ “มรดกทางธรรมชาติร่วมกัน” มากกว่าทรัพยากรของรัฐ การจัดตั้งกลุ่ม “เฝ้าระวังไม้จันทน์กะพ้อ” โดยประชาชนเอง เป็นผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสะท้อนถึงการพัฒนา “ทุนทางสังคม (Social capital)” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Putnam, R. D. ที่เน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะนำไปสู่การสร้างเครือข่าย ความไว้วางใจ และความร่วมมือ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Putnam, R. D., 1993)

จากการสื่อสารในสองรูปแบบข้างต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลจึงจำเป็นต้องใช้การผสมผสานระหว่างการสื่อสารทางเดียวและสองทาง การจัดการสื่อสารแบบองค์รวม (Integrated Communication

Management) จากการศึกษา พบว่าการอนุรักษ์ไม้จันทน์กะพ้อที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการสื่อสารแบบผสมผสาน กล่าวคือ การเริ่มต้นจากการสื่อสารแบบทางเดียวเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นพัฒนาสู่การสื่อสารสองทางเพื่อรับฟังและสร้างการมีส่วนร่วม การผสมผสานดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Rice, R. E. & Atkin, C. K. ที่เสนอว่าการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในประเด็นสาธารณะควรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้รับสารในบริบทที่แตกต่างกัน (Rice, R. E. & Atkin, C. K., 2001) การจัดการการสื่อสารในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Fraser, C. & Restrepo-Estrada, S. ที่กล่าวว่า การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Communication for Social Change: CFSC) ซึ่งเน้นให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดเนื้อหา ทิศทาง และรูปแบบของการสื่อสารเอง โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารหลากหลาย และการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง (Fraser, C. & Restrepo-Estrada, S., 2002) โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ผู้นำชุมชน พันมิตรภายนอก และวัฒนธรรมท้องถิ่น งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่ประสบผลสำเร็จต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ “ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง” และ “พันธมิตรภายนอกที่สนับสนุนและยืดหยุ่น” ซึ่งตรงกับข้อเสนอตามแนวคิดของ ญัษฐพงษ์ พระลับริक्षा และคณะ ที่เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเกิดขึ้นได้เมื่อมี “การปลดปล่อย หรือ การเสริมพลัง (Empowerment)” จากภายในชุมชนเอง ไม่ใช่การถูกควบคุมจากภายนอก นอกจากนี้ ความเคารพในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มไลน์ วิทยุสื่อสาร และกิจกรรมชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในระยะยาว (ญัษฐพงษ์ พระลับริक्षा และคณะ, 2560). ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Servaes, J. ที่เน้น “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “การสื่อสารแบบบริบท” เป็นหัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Servaes, J., 2008) สรุปการอภิปรายผลรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อที่อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นตัวอย่างของการบริหารการสื่อสารแบบองค์รวมที่มีการผสมผสานระหว่างการให้ข้อมูลเบื้องต้น และการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เมื่อประชาชนได้รับข้อมูล เข้าใจบริบท และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการ ประชาชนจะกลายเป็น “พลังหลัก” ของการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ และขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้ จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ที่ต้องการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากด้วยกระบวนการจัดการและรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวข้างต้น

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อมี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดนโยบายการสื่อสาร การวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การดำเนินการสื่อสาร และการติดตามและประเมินผล นับเป็นรูปแบบการจัดการการสื่อสารที่ครอบคลุมและตอบสนองบริบทของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อไม่สามารถอาศัยเพียงรูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียวได้ หากแต่ต้องผสมผสานการสื่อสารสองทางที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูล เข้าใจบริบท และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการ ประชาชนจะกลายเป็นพลังหลักในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และสามารถขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียงได้อย่างต่อเนื่อง โดยการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนผ่านบทบาทของประชาชนจาก “ผู้รับสาร” ไปสู่ “ผู้

ร่วมสร้างกระบวนการ” การจัดการการสื่อสารในพื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงการเผยแพร่ข้อมูล (Information Dissemination) เท่านั้น แต่คือ การสร้าง “ความเข้าใจร่วม” (Mutual Understanding) และ “ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ” (Sense of Ownership) ซึ่งถือเป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการกระบวนการจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้ออำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ด้านกระบวนการจัดการการสื่อสารในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอกะปง เป็นตัวอย่างของการใช้แนวคิดการสื่อสารเชิงมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยการออกแบบการสื่อสารที่ยึดบริบทของชุมชนเป็นศูนย์กลาง ทำให้สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนได้จริง พร้อมทั้งวางรากฐานไปสู่การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนต่อไป ส่วนรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อที่อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นตัวอย่างของการบริหารการสื่อสารแบบองค์รวมที่มีการผสมผสานระหว่างการใช้ข้อมูลเบื้องต้น และการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เมื่อประชาชนได้รับข้อมูล เข้าใจบริบท และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการ ประชาชนจะกลายเป็น “พลังหลัก” ของการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ และขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาท้องถิ่นอื่นที่หลากหลายพื้นที่ ต่างวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค ในพันธุ์ไม้หายากอื่น ๆ และปรับแบบการวิจัยจากเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบ

ผสมวิธี เพื่อศึกษาข้อค้นพบในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งศึกษาปัจจัยการสื่อสารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม หรือ การสื่อสารผ่านนักสื่อสารชุมชนในการส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2564). รายงานสถานการณ์พันธุ์ไม้หายาก. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้.
- จงกลณี รอดลอย. (2561). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 8(2), 45-62.
- ณัฐพงษ์ พระลัทธิรักษา และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 8(2), 173-181.
- ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช. (2563). รายงานการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้จันทน์กะพ้อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน กระบวนการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.ops.go.th/en/psdd-km/psdd-job-manual/download/3783/9460/16>
- สุรสิทธิ์ คำเหมาะ. (2563). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 27(1), 87-104.
- Chambers, R. (1997). Whose reality counts? Putting the first last. London: Intermediate Technology Publications.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research. (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Cutlip, S. M. et al. (2006). Effective Public Relations. (9th ed.). London: Pearson Education.
- Figueroa, M. E. et al. (2002). Communication for social change: An integrated model for measuring the process and its outcomes. New York: The Rockefeller Foundation.
- Fraser, C. & Restrepo-Estrada, S. (2002). Communication for Development: Human Change for Survival. Paris: UNESCO.
- Habermas, J. (1984). The theory of communicative action. (Vol. 1). Boston: Beacon Press.
- Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. London: SAGE Publications.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. United States of America: Prentice-Hall.
- Lennie, J. & Tacchi, J. A. (2013). Evaluating communication for development: A framework for social change. London: Routledge.
- Mc Quail, D. (2010). Mc Quail's Mass Communication Theory. (6th ed.). London: SAGE Publications.

- Patton, M. Q. (2012). *Developmental evaluation: Applying complexity concepts to enhance innovation and use*. New York: Guilford Press.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rice, R. E. & Atkin, C. K. (2001). *Public communication campaigns*. (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (5th ed.). New York: Free Press.
- Servaes, J. (2008). *Communication for Development and Social Change*. Los Angeles: Sage Publications.
- Shirky, C. (2010). *Cognitive surplus: Creativity and generosity in a connected age*. London: Penguin Press.
- Thomas, P. & Fliert, E. (2014). *Interrogating the theory and practice of communication for social change*. London: Palgrave Macmillan.

การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม
ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF ENHANCED LEARNING POWER MODEL USING
A SET OF MIXED MEDIA LEARNING ABOUT ELECTRICITY, SCIENCE AND
TECHNOLOGY LEARNING GROUP OF GRADE 6 STUDENTS

จันทนา มั่นคง

Jantana Mankong

โรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) กำแพงเพชร ประเทศไทย

Ang Thong Phatthana School (The Government Lottery Office 4), Kamphaeng Phet, Thailand

Corresponding author E-mail: Jantana1226@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิจัยนี้เป็น การวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) จำนวน 19 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ สื่อประสมชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 40 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ 20 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การคำนวณหาประสิทธิภาพ (E1/E2) ค่าร้อยละ (P) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกระบวนการสอนที่พัฒนา มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) เสริมพลังการเรียนรู้ 1.2) สืบค้นข้อมูล 1.3) อธิบาย 1.4) เชื่อมโยงความรู้ และ 1.5) ประเมินผลลัพธ์ 2) ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 85.58/84.47 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.20)

คำสำคัญ: รูปแบบ, เสริมพลังการเรียนรู้, สื่อประสม

Abstract

Objectives of the research: Create a teaching model the effectiveness of the Enhance Learning Power Model; To develop and find out the effectiveness of the Enhance Learning Power Model; To compare the academic achievement of Grade 6 students before studying and after studying with the Enhance Learning Power Model; and to study the satisfaction of Grade 6 students with the Enhance Learning Power Model using the multimedia learning set about electricity. Science and Technology learning group. This research employed a quasi-experimental design. The sample groups used in the study include: Grade 6 students at Ang Thong Phatthana School (The Government Lottery Office 4), number of 19 people, selected through purposive sampling. The research instruments included the multimedia learning package on electricity, learning management plans based on the enhance learning Power model, a 40-item learning achievement test, and a 20-item satisfaction questionnaire. The statistical methods used were efficiency analysis (E1/E2), percentage, mean $\bar{X}$, standard deviation (S.D.), and t-test. The research findings were as follows: 1) The Enhance Learning Power model using the multimedia learning package on electricity for Grade 6 students consisted of five instructional steps: 1.1) Enhance Learning Power 1.2) Search for Information 1.3) Explain 1.4) Connect Knowledge and 1.5) Evaluate Results. 2) The effectiveness of the Enhance Learning Power Model was 85.58/84.47. 3) A comparison of learning achievement before and after the intervention showed that post-learning achievement was significantly higher than pre-learning achievement. and 4) The students' overall satisfaction with the Enhance Learning Power Model was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.20).

Keywords: Format, Enhance Learning Power, Multimedia

บทนำ

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โลกมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมสมัยใหม่ ที่มีความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีและมีทักษะในศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ วิทยาศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งเกิดทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการคิดอย่าง เป็นระบบสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและเลือกใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อสามารถนำความรู้ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นการมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการ พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศให้ทันกับนานาชาติประเทศ (จิรัฐญา ไชยโย, 2562) การเรียน การสอนวิทยาศาสตร์จึงต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ทั้งกระบวนการและความรู้จาก การสังเกต การสำรวจตรวจสอบและการทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด องค์ความรู้ ทั้งด้าน

เนื้อหาและปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย เน้นทักษะกระบวนการคิดซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เขต 1 ปีการศึกษา 2564 ฉบับที่ 5 - ค่าสถิติแยกตามสาระการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์ สาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ พลังงาน พบว่า ผลการทดสอบของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.00 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564) และปีการศึกษา 2565 สาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.11 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) แม้ว่าในช่วงปี 2562 และ 2563 เป็นช่วงโควิด นักเรียนจะเรียน Online ส่งผลให้ผลการทดสอบของนักเรียนคะแนนลดลงอย่างมาก จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เขต 1 ปีการศึกษา 2564 ค่าเฉลี่ยของคะแนนรายวิชาวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 62.96 (รายงานผลการปฏิบัติงานและผลการประเมินตนเองรายบุคคล Self-Assessment Report: SAR พ.ศ. 2564) ปีการศึกษา 2565 ค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไป มีคะแนนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 52.63 (รายงานผลการปฏิบัติงานและผลการประเมินตนเองรายบุคคล Self-Assessment Report: SAR พ.ศ. 2565) ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.00 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้นักเรียนศึกษา ข้อมูลด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนแนะนำ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและ สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย ต้องคิดค้นและปรับปรุงแบบการเรียนการสอน และต้องสร้างสื่อประกอบ การเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ มีการพัฒนาสื่อที่น่าสนใจทันสมัยที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การใช้สื่อประสมในการศึกษาจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนการสอนได้อย่างมาก โดยใช้ในลักษณะของการสอนใช้คอมพิวเตอร์ (CAI) รูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานการณ์จำลอง เกม การทบทวน เนื่องจากในยุคปัจจุบันข้อมูล ข่าวสารความรู้ การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารได้ทำให้ผู้คนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถรับรู้เรื่องราวใหม่ ๆ ด้วยตนเอง และพัฒนาศักยภาพทางการคิด ซึ่งได้แก่ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดให้หลากหลาย ดังนั้น สื่อที่ดีควรเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย (วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วังษา เล่าเรียนดี ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ มีมากมายหลายรูปแบบและหลายวิธีการเลือกใช้ควรให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลักษณะเนื้อหาวิชา ความพร้อมของผู้เรียนและสื่อการเรียนรู้ รูปแบบวิธีสอนคิดหรือวิธีสอนหลาย ๆ วิธี สามารถนำมาพัฒนาได้ ครูควรเลือกและตัดสินใจได้ว่าควรเลือกรูปแบบใด หรือควรบูรณาการรูปแบบใด หรือเทคนิควิธีสอนแบบใดในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับวิธีสอนหรือรูปแบบการสอน แบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งครูต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้กันมาโดยตลอดจึงไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพตลอดเวลา (วังษา เล่าเรียนดี, 2554)

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลาย อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน (7-E Learning Cycle Model) วิธีการสอนแบบร่วมมือโดยวิธีแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Student Team Achievement Division: STAD) วิธีการสอนเทคนิคทำนาย-สังเกต-อธิบาย (Predict-Observe-Explain: POE) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) และสังเคราะห์รูปแบบ เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) ขั้นที่ 3 อธิบาย (Explain) ขั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และ ขั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้นำแนวทางการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 8 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 8 คน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และวิเคราะห์เอกสารด้านองค์ประกอบและรายละเอียดด้านต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 2 ฉบับ ที่ใช้ศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่

2.2.1 แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสภาพปัจจุบันของผลการจัดการศึกษาตามนโยบาย จุดหมายของการจัดการศึกษา

2.2.2 แบบวิเคราะห์เอกสารด้านองค์ประกอบและรายละเอียดด้านต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 นำแบบวิเคราะห์เอกสารทั้ง 2 ฉบับ ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาภาษาและการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสาร (Index of Item Objective Congruence: IOC) ความหมายได้ง่าย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ การให้คะแนน

4.2 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า ดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องเท่ากับ 1.00 และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อคำถามให้มีความชัดเจน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการพัฒนารูปแบบ จำนวน 5 ท่าน
ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 ท่าน รวม 15 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 นำร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้

2.2 สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้

2.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 ท่าน ร่วมประชุมและสนทนากลุ่ม ณ ห้องประชุมโรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็น สภาพปัญหาและความต้องการ ในการคิดค้น ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 นำรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.3 นำสื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.4 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ และนำแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.6 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า ดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องเท่ากับ 1.00 และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อคำถามให้มีความชัดเจน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้ ดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)

5.2 วิเคราะห์ความยากง่าย (p) และอำนาจแจกแจง (r) โดยใช้เทคนิค 27% ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอ่างทองพัฒนา (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 4) สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

2.2 จัดการเรียนการสอนรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 ทดสอบหลังเรียน (Posttest)

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ เสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ตรวจแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน บันทึกคะแนนไว้

3.2 เก็บข้อมูล โดยให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ ภายหลังการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ผู้เรียนส่งบันทึกการเรียนรู้ให้แก่ผู้วิจัยในการเรียนการสอนครั้งต่อไป ขณะเดียวกันผู้วิจัยจะตรวจบันทึกการเรียนรู้ ของผู้เรียน ให้ข้อมูลป้อนกลับและส่งบันทึกการเรียนรู้คืนกลับให้แก่ผู้เรียนสำหรับการสอนครั้งต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80

4.2 เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 วิเคราะห์หาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหาร กลุ่มเมื่องนครชุม จำนวน 5 ท่าน ครูผู้สอน จำนวน 7 ท่าน ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 รวม 12 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นการเรียนรู้ การสอน ของรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มาก

3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง น้อย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ออกแบบ ร่างรูปแบบ นำรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 ท่าน ตรวจสอบ ร่างรูปแบบ แสดงความคิดเห็นด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ท่าน แสดงความคิดเห็นด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า

1.1 ด้านความถูกต้อง ในภาพรวมมีความถูกต้องระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณารายการประเมินในแต่ละชั้น พบว่า ขั้นตอนการสอนที่มีความถูกต้องสูงสุด คือ ชั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) รองลงมาเป็นชั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) รองลงมาเป็นชั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) รองลงมาเป็นชั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และชั้นที่ 3 อธิบาย (Explain)

1.2 ด้านความเหมาะสม ในภาพรวมมีความถูกต้องระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณารายการประเมินในแต่ละชั้น พบว่า ขั้นตอนการสอนที่มีความถูกต้องสูงสุด คือ ชั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) รองลงมาเป็นชั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) รองลงมาเป็นชั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) รองลงมาเป็นชั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และชั้นที่ 3 อธิบาย (Explain)

1.3 ด้านความเป็นไปได้ ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณารายการประเมินในแต่ละชั้น พบว่า ขั้นตอนการสอนที่มีความเป็นไปได้สูงสุด คือ ชั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) รองลงมาเป็นชั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) รองลงมาเป็นชั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) รองลงมาเป็นชั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และชั้นที่ 3 อธิบาย (Explain)

1.4 ด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณารายการประเมินในแต่ละชั้น พบว่า ขั้นตอนการสอนที่มีความถูกต้องสูงสุด คือ ชั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) รองลงมาเป็นชั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) รองลงมาเป็นชั้นที่ 3 อธิบาย (Explain) รองลงมาเป็นชั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) และชั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge)

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 85.58/84.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รูปแบบการเรียนรู้แบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.86

อภิปรายผล

1. การสร้างรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สภาปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนของ

ครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก และสภาพปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด และรูปแบบการเรียนรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ความคิดเห็นด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเอกสารด้านองค์ประกอบและรายละเอียดด้านต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน เกี่ยวกับรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการสอน และ 4) การประเมินผล โดยกระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) ขั้นที่ 3 อธิบาย (Explain) ขั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และขั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) ซึ่งผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลาย อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน (7-E Learning Cycle Model) วิธีการสอนแบบร่วมมือโดยวิธีแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Student Team Achievement Division: Sted) วิธีการสอนเทคนิคทำนาย-สังเกต-อธิบาย (Predict-Observe-Explain: POE) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (Stem Education)

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียน รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 85.58/84.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติ T-Test Dependent โดยหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.86

เนื่องจากรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบ และลำดับขั้นตอน ที่สามารถนำไปใช้แล้วตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยกร่างและพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนจะกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหาย่อย และจุดประสงค์การเรียนรู้ จึงทำให้เนื้อหาของชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า ที่กำหนดขึ้น มีเนื้อหาที่สอดคล้องกัน เรียงลำดับ ความยากง่าย ซึ่งการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ผู้วิจัยศึกษาการวิจัยและพัฒนาจากแนวคิดของ Kruse, K. มีรูปแบบ ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา (Development) 4) การนำไปใช้ (Implementation) และ

5) การประเมินผล (Evaluation) (Kruse, K., 2007) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน 1) ศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นการพัฒนา 3) ขั้นการนำไปทดลองใช้ และ 4) ขั้นการประเมินผล (ทิศนา ขัมมณี, 2558) ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบรูปแบบการสอน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการสอน และ 4) การประเมินผล ซึ่งการจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้มียุทธศาสตร์ประกอบให้เหมาะสมกับผู้เรียน หลักสูตร และสังคม โดยอาจเน้นในด้านเนื้อหาวิชา ความสามารถเฉพาะ คุณลักษณะของผู้เรียน สังคม และความต้องการของผู้เรียน หรือเน้นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนและวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้น การเลือกใช้เทคนิควิธีหรือรูปแบบการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องสำคัญ สอดคล้องกับ Joyce, B. & Weil, M. ได้กล่าวว่า หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จะต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบ ทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข (Joyce, B. & Weil, M., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกานต์ บุญโชติ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐานเรื่อง พลังงานความร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง พลังงานความร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง พลังงานความร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.55) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (กิ่งกานต์ บุญโชติ, 2566)

ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ (ESECE) โดยใช้สื่อประสมชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 85.58/84.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพทั้งในด้าน ผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียน (85.58%) และผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (84.47%) ซึ่งแสดงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และสื่อประสมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน สาเหตุที่อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ อาจเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ ดังนี้: 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายผ่านกิจกรรมที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสม 2) สื่อประสมที่หลากหลาย ทั้งภาพ เสียง และกิจกรรมเชิงโต้ตอบ มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องไฟฟ้าได้อย่างชัดเจน 3. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดเสริมพลังการเรียนรู้ ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้อยู่กับสถานการณ์ในชีวิตจริง 4. การวางแผนและการออกแบบกิจกรรมอย่างมีระบบ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามลำดับขั้นตอน และสามารถประเมินผลตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงสมร อ่องแสงคุณ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน SAKHON MODEL ผลการวิจัยพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.15/80.76 เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ในวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีได้มากขึ้น นักเรียนมีโอกาสสร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ภายใต้สถานการณ์หรือปัญหา ที่ใช้ในกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน (ดวงสมร อ่องแสงคุณ, 2565)

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ (ESECE) โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติ t-test Dependent โดยหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อธิบายได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการสอน 5 ขั้นตอน ได้กำหนดหลักการ ซึ่งใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญตลอดกระบวนการและการปฏิบัติตามของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างครบถ้วน โดยผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเศษ พิงประยูร และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อพัฒนาความคิดเชิงวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องสารและสมบัติของสารก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับ เทคนิคการใช้คำถาม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สารและสมบัติของสารของนักเรียน หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 (วิเศษ พิงประยูร และคณะ, 2562)

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 เนื่องจากรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านเนื้อหาความรู้ที่ได้ สามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ สถานการณ์ปัญหามีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสัมพันธ์กับสถานการณ์ในชีวิตจริง ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและบรรยากาศในการเรียนรู้ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มและภายในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการทำความเข้าใจปัญหาและการแก้ปัญหา และด้านการวัดและประเมินผล นักเรียนทราบพัฒนาการและผลการเรียนรู้ของตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้หรือภาระงาน เหมาะสมกับการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตา ทองคำ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดการสืบเสาะ หาความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยในทุกด้านอยู่ในระดับที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด และด้านผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมากและความพึงพอใจประเด็นผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้า มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา มีความรอบรู้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงและให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกประเด็น ด้าน กิจกรรมการเรียนการสอนความพึงพอใจเฉลี่ยของผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (สุธิดา ทองคำ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

- 1) รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบดังนี้ 1.1) หลักการ 1.2) วัตถุประสงค์ 1.3) กระบวนการสอน และ 1.4) การประเมินผล โดยกระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เสริมพลังการเรียนรู้ (Enhance Learning Power) ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล (Search for Information) ขั้นที่ 3 อธิบาย (Explain) ขั้นที่ 4 เชื่อมโยงความรู้ (Connect Knowledge) และขั้นที่ 5 ประเมิน ผลลัพธ์ (Evaluate Results) 2) ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 85.58/84.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการ เรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ครูผู้สอนจะนำรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ใน กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีการยืดหยุ่นเวลาและบูรณาการในเรื่องเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ครูควรใช้ แบบทดสอบย่อยของแต่ละบทอย่างไร มีขั้นตอนการสอนหรือไม่ ควรบอกในสิ่งที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือ จากการศึกษา และ 3) ระหว่างการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้คิดอย่างสม่ำเสมอ ทุกขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ ได้อย่างอัตโนมัติ และผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการเปรียบเทียบการสอนระหว่างการใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชุดนี้กับวิธีการสอนอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน 2) ควรมี การศึกษาถึงตัวแปร ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากเรียนด้วย รูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่ อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 3) ควรมีการพัฒนาสื่อรูปแบบเสริมพลังการเรียนรู้ โดยใช้สื่อประสม ชุดการเรียนรู้ เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับชั้นต่าง ๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ต่างประเทศ เป็นต้น ควร

มีการพัฒนาสื่อประสม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ภาพการ์ตูน ยูทูปประกอบ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความสนใจต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกานต์ บุญโชติ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐานเรื่อง พลังงานความร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จิรัญญา ไชโย. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์วิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ดวงสมร อ่องแสงคุณ. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน SAKHON MODEL ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ครูสภาวิทยากร, 3(1), 50-64.
- ทิตนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ. (2557). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสาร เทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 9-16.
- วิเศษ พึ่งประยูร และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยบูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อพัฒนาความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 7(2), 479-494.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2565). ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม วิทยาศาสตร์ วิชาเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิดา ทองคำ. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดการสืบเสาะ หาความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้น

บูรณาการสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน คู่มือนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Joyce, B. & Weil, M. (2009). Model of Teaching. (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Kruse, K. (2007). Instruction to instructional design and the ADDIE model. Retrieved July 24, 2022, from <https://robertwever.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/05/thema-1-productnominatie.pdf>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง*

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF SOLAR CELL ENTREPRENEURS IN INDUSTRIAL ESTATES IN RAYONG PROVINCE

กนกวรรณ นราแห้ว*, สุมลรัตน์ โฆษิตกณิน

Kanokwan Naraew*, Sumonrat Khositkhanin

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tota.2520@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 385 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ t-test สถิติ F-test และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก และพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ผู้ให้บริการให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด และมีผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง พบว่า การจัดตั้งบริษัทในรูปแบบนิติบุคคล ขนาดของกิจการขนาดใหญ่ (มากกว่า 100 ราย) ระยะเวลาในการให้บริการขาย ช่างเทคนิคและช่างผู้ติดตั้งมากกว่า 5 คน ขึ้นไป และประสบการณ์ด้านโซล่าเซลล์แตกต่างกัน ปัจจัยความสำเร็จในการประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองไม่แตกต่างกันและปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ, ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์, นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

Abstract

This research aims to: 1) Study the level of factors affecting the success of solar cell business entrepreneurs in industrial estates in Rayong Province, and 2) Compare the success of solar cell business entrepreneurs in industrial estates in Rayong Province. This is quantitative research. The sample group consists of solar cell business entrepreneurs in industrial estates in Rayong Province, selected using a simple random sampling method based on Taro Yamane's formula, totaling 385 respondents. The data collection tool was a standardized questionnaire using a 5-point Likert scale, with an overall reliability coefficient of 0.97. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and inferential statistics such as t-test, F-test, and multiple regression analysis, with the significance level set at 0.05. The research findings revealed that: 1) The level of factors affecting the success of solar cell entrepreneurs in industrial estates in Rayong Province was high. Specifically, service providers demonstrated product expertise, punctuality, and effective problem-solving capabilities. 2) In comparing the success of solar cell business entrepreneurs in Rayong's industrial estates, it was found that legal entity business registration, large business size (more than 100 customers), duration of sales service, having more than five technicians and installers, and different levels of solar cell experience all influenced success. However, these factors did not lead to significant differences in success levels. It was also found that competitive advantage factors influenced the success of solar cell business entrepreneurs in Rayong's industrial estates.

Keywords: Success Factors, Solar Cell Entrepreneurs, Industrial Estates in Rayong Province

บทนำ

ทั่วโลกตื่นตัวและให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเผชิญความท้าทายอย่างใหญ่หลวงจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้กระแสของพลังงานหมุนเวียน พลังงานทางเลือก หรือพลังงานสะอาด ถูกพูดถึงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลังงานแสงอาทิตย์ หรือ “โซลาร์เซลล์” ทางเลือกอันดับต้น ๆ ที่หลายคนนึกถึงในการประหยัด “ค่าไฟ” เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่าย ประยุกต์ใช้งานได้สะดวกสบาย ไม่ว่าใครก็สามารถติดตั้งได้ ในพื้นที่เพียงเล็กน้อยทำให้หลายภาคส่วน สนับสนุนการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และผลักดันให้เป็นการสำคัญในการเดินทางไปสู่อนาคตแห่งความยั่งยืน (กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน, 2565) แต่ยังมีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ปริมาณโซลาร์เซลล์ที่เพิ่มมากขึ้นนั้น ก็อาจจะส่งผลกระทบและทำลายสิ่งแวดล้อมได้ ปัจจุบันการใช้พลังงานสะอาดจากแสงอาทิตย์ หรือโซลาร์เซลล์ กำลังเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจสำหรับผู้ที่ต้องการลดค่าใช้จ่ายการอุปโภคและบริโภคจากการใช้ไฟฟ้าไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของบ้านและที่พักอาศัย หรือในรูปแบบของธุรกิจและโรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมใหม่ จึงจำเป็นต้องหาแหล่งพลังงานใหม่ที่ไม่มีพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเซลล์แสงอาทิตย์สามารถตอบโจทย์นี้ได้ (จิตเจริญ ทรัพย์, 2561) ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการที่สนใจ

ธุรกิจด้านพลังงานทดแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจทางด้านเซลล์แสงอาทิตย์ต้องเรียนรู้แนวทางวิธีการออกแบบ และการนำเซลล์แสงอาทิตย์ไปประยุกต์ใช้งานทั้งในทางธุรกิจและชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการส่งเสริมพลังงาน ทางเลือก ช่วยลดค่าใช้จ่ายของตนเองและองค์กร ตลอดจนเป็นการฝึกฝนบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการ ประยุกต์ใช้งานระบบ (ปิติพีร์ รวมเมฆ, 2557)

ปัจจุบันมีผู้ประกอบการในนามบุคคลหรือนิติบุคคล ที่มีความมุ่งมั่นต้องการเป็นเจ้าของกิจการประกอบ ธุรกิจพลังงานไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์จำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นธุรกิจที่มี ความเสี่ยงต่ำ ลงทุนน้อย สอดคล้องกับสถิติของ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พบว่า และในปี พ.ศ. 2563 พบว่า ภาคที่อยู่อาศัยมีการติดตั้งโซลาร์เซลล์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 เช่นเดียวกับภาค องค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อมได้หันมาติดตั้งโซลาร์เซลล์มากขึ้นจนทำให้มีการเติบโต ถึงร้อยละ 40 (กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน, 2565) จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการประหยัด พลังงานมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา เพราะสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมใช้งานได้ทนทานและต้นทุนต่ำ ซึ่งถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคพยายามแสวงหาความรู้และ แสวงหาแนวทางในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากโซลาร์เซลล์ ด้วยเหตุนี้มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการ ก่อสร้างอาคารสำนักงาน บ้านเรือนเพิ่มขึ้น และมีอาคารที่ตั้งของส่วนราชการ หน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ การอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานทดแทนในทุกภาคส่วน จึงเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมและสาธิตให้ประชาชนได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการ ประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานทดแทนซึ่งคาดการณ์ว่าตั้งแต่ปี 2023 ทัวโลกจะนำพลังงานแสงอาทิตย์มา ผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้นประมาณ 2% (ศูนย์ข่าวด้านพลังงาน, 2561) โดยภาครัฐได้ออกนโยบายเพื่อสนับสนุน อุตสาหกรรมโซลาร์เซลล์ของไทยทั้งทางด้านการผลิตและการใช้งาน ตัวอย่างนโยบาย แผนพัฒนาพลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2561 - 2580 (AEDP 2018) (สุริยพันธุ์ สิงหนนิยม และภูมิพร ธรรมสถิตเดช, 2557) นอกจากนี้ยังออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซากเซลล์ แสงอาทิตย์หรือแผงโซล่าเซลล์ด้วย โดยแผงโซล่าเซลล์และส่วนประกอบนั้นมีอายุการใช้งานโดยเฉลี่ยประมาณ 20 ปี และการใช้งานโซล่าเซลล์ที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในปัจจุบันอาจนำไปสู่ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ (E-Waste) ที่เพิ่มสูงขึ้นได้ในอนาคต จึงต้องมีกระบวนการจัดการขยะและการรีไซเคิลที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างในสหภาพยุโรปนั้น แผงโซล่าเซลล์ที่หมดอายุการใช้งานแล้วจะถือเป็นขยะ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Waste) และต้องจัดการตามกฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า (Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE) Directive)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองเพื่อศึกษาปัจจัยในผู้ประกอบการที่มีผลต่อ ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็น ประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนาองค์กรและปัจจัยทางการตลาดเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคและ ยังเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจทำธุรกิจพลังงานไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล ประกอบการตัดสินใจ ดำเนินธุรกิจพลังงานไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง เพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย มีตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม และ 2) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ประกอบด้วย ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง การสร้างความแตกต่าง ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มั่งคั่งตลาดเฉพาะ อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ซึ่งมีจำนวนที่ไม่แน่นอน จำนวนทั้งสิ้น 10,000 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) (กัลยา วาณิชบัญชา, 2561) โดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ทั้งการขายปลีก ขายส่ง การติดตั้ง และการบำรุงรักษา อาคารโรงงาน บ้านพักอาศัย เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณด้วยสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความ คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 385 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 385 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ส่วน เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย รูปแบบการจัดตั้ง ขนาดของกิจการที่แบ่งตามจำนวนลูกค้า ระยะเวลาในการให้บริการขาย จำนวนช่างเทคนิคและช่างผู้ติดตั้ง ประสิทธิภาพด้านโซลาร์เซลล์ และประสิทธิภาพด้านโซลาร์เซลล์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยองประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ผู้ให้บริการได้ตรงตาม

เวลาที่กำหนด ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรมซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความได้เปรียบทางการแข่งขัน ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง การสร้างความแตกต่าง ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปีซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตาม แบบของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา ใช้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่รูปแบบการจัดตั้ง ขนาดของกิจการที่แบ่งตามจำนวนลูกค้า ระยะเวลาในการให้บริการขาย จำนวนช่างเทคนิคและช่างผู้ติดตั้ง ประสิทธิภาพด้านโซลาร์เซลล์ และประสิทธิภาพด้านโซลาร์เซลล์ คิดเป็นร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Means) จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance – ANOVA) ใช้สถิติ F-test และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ปัจจัยในการประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า

1.1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

1.1.1 จัดตั้งบริษัทในรูปแบบนิติบุคคล จำนวน 265 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.10 และบุคคลธรรมดา/คณะบุคคล 155 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.90

1.1.2 ด้านขนาดของกิจการที่แบ่งตามจำนวนลูกค้าที่มีขนาดของกิจการขนาดกลาง (31 - 100 ราย) มีจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 45.24 กิจการขนาดใหญ่ (มากกว่า 100 ราย) มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 25.24 กิจการขนาดเล็ก (11 - 30 ราย) มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 16.43 และกิจการขนาดเล็กมาก (ไม่เกิน 10 ราย) มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 ตามลำดับ

1.1.3 ระยะเวลาในการให้บริการขาย ติดตั้งและบริการหลังการขาย กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 206 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.05 ที่เหลือมากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 มีจำนวน 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.86 และน้อยที่สุดไม่เกิน 5 ปี มีจำนวน 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.10

1.1.4 ช่วงเทคนิคและช่วงผู้ติดตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 5 คน ขึ้นไป มีจำนวน 195 คิดเป็นร้อยละ 46.43 ราย รองลงมา มีมากกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 5 คน มีจำนวน 129 รายและน้อยที่สุดไม่มี มีจำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.81 ตามลำดับ

1.1.5 ด้านประสบการณ์ด้านโซลาร์เซลล์ ส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 219 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.14 รองลงไม่เกิน 5 ปี มีจำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.76 และมากกว่า 5 ปี ต่ำไม่เกิน 10 ปี มีจำนวน 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.10 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการภาพรวม

ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า	4.88	0.92	มากที่สุด
2. ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด	4.08	0.85	มาก
3. ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	3.82	0.57	มาก
4. ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม	4.03	0.53	มาก
รวม	4.20	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยความสามารถผู้ประกอบการ พบว่า ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.71) เรียงลำดับความสามารถของผู้ประกอบการจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนี้ ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.92) รองลงมา คือ ผู้ให้บริการให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.87) ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.53) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.57)

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและค่าสถิติทดสอบปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง

ตัวพยากรณ์	สัมประสิทธิ์การถดถอย		SE	t	Sig.
	B	β			
(Constant)	1.649		.128	13.173	.000*
1. ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า (X^1)	.030	.032	.035	.936	.360
2. ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด (X^2)	.175	.264	.030	5.852	.000*
3. ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (X^3)	.104	.164	.029	3.779	.000*
4. ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม (X^4)	.160	.214	.036	4.500	.000*

R = 0.718; R² = 0.503; Adj. R² = 0.597; Durbin-Watson = 1.985

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง พบว่า ค่าสถิติ Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.974 แสดงว่า มีค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด (X^2) ($\beta = .264$) ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม (X^4) ($\beta = .214$) ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (X^3) ($\beta = .164$) ในขณะที่ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า (X^1) ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.718 ซึ่งหมายถึงปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กันร้อยละ 71.80 และมีความประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) = 0.597 หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ขึ้นอยู่ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการร้อยละ 50.97 โดยตัวแปรทั้งหมด อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วย ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ดังนั้นความเป็นไปได้ในการพยากรณ์ของตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีความแม่นยำที่ ร้อยละ 50.97 (Adj. R^2 = 0.597) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 49.03 เกิดจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขัน ภาพรวม

ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขัน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง	3.87	0.56	มาก
2. การสร้างความแตกต่าง	4.17	0.75	มาก
3. ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ	4.15	0.72	มาก
4. อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี	4.12	0.85	มาก
รวม	4.07	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.71) เรียงลำดับความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนี้ การสร้างความแตกต่าง ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.75) รองลงมา ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.72) อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.85) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.56)

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและค่าสถิติทดสอบปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง

ตัวพยากรณ์	สัมประสิทธิ์การถดถอย		SE	t	Sig.
	B	β			
(Constant)	1.728		.150	11.489	.000*
1. ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง (X^1)	.166	.249	.032	5.148	.000*
2. การสร้างความแตกต่าง (X^2)	.166	.274	.032	5.157	.000*
3. ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ (X^3)	.108	.182	.031	3.420	.001*
4. อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี (X^4)	.143	.151	.042	3.475	.001*
R = 0.707; R ² = 0.450; Adj. R ² = 0.497; Durbin-Watson = 1.894					

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง พบว่า ค่าสถิติ Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.894 แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วยการสร้างความแตกต่าง (X^2) ($\beta = .274$) ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง (X^1) ($\beta = .249$) ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ (X^3) ($\beta = .182$) และอัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี (X^4) ($\beta = .151$) ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.707 ซึ่งหมายถึง ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันมีความสัมพันธ์กันร้อยละ 70.07 และมีความประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) = 0.497 หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ขึ้นอยู่ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการร้อยละ 40.97 โดยตัวแปรทั้งหมด อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยการสร้างความแตกต่าง ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ และอัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตามลำดับทั้งนี้ความเป็นไปได้ในการพยากรณ์ของตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีความแม่นยำที่ ร้อยละ 40.97 (Adj. R² = 0.497) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 59.03 เกิดจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง แบ่งเป็น มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ 1.1) จัดตั้งบริษัทในรูปแบบนิติบุคคล จำนวน

265 ราย จำนวน 106 คน 1.2) ขนาดของกิจการที่แบ่งตามจำนวนลูกค้า ขนาดกลาง (31 - 100 ราย) จำนวน 190 คน 1.3) ขนาดใหญ่ (มากกว่า 100 ราย) จำนวน 106 คน ขนาดเล็ก (11 - 30 ราย) 69 คน และขนาดเล็กมาก (ไม่เกิน 10 ราย) 55 คน 1.4) ระยะเวลาในการให้บริการขายและติดตั้งและบริการหลังการขาย ส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 206 ราย มากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 มีจำนวน 117 ราย และไม่เกิน 5 ปี มีจำนวน 97 ราย 1.5) จำนวนช่างเทคนิคและช่างผู้ติดตั้ง ส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 5 คน ขึ้นไป มีจำนวน 195 ราย มีมากกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 5 คน มีจำนวน 129 ราย 1.6) น้อยที่สุดไม่มี มีจำนวน 37 ราย ตามลำดับ 1.7) ด้านประสบการณ์ ด้านโซลาร์เซลล์ 1.8) ส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 219 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.14 1.9) ไม่เกิน 5 ปี มีจำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.76 1.10) มากกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 10 ปี มีจำนวน 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.10 ตามลำดับ 2) ระดับปัจจัยความสามารถผู้ประกอบการ พบว่า 2.1) ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากได้แก่ ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ผู้ให้บริการให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรมและผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัย ศิวกร อโนริย์ พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการมีความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย ด้านการทำงานเชิงรุก ด้านการมีอิสระในการบริหารงาน ด้านความสามารถในการแข่งขัน ด้านความกล้าเสี่ยง และด้านการมีนวัตกรรม ตามลำดับ นอกจากนี้ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่าความสามารถของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ศิวกร อโนริย์, 2564) และปัจจัยความสามารถผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย ผู้ให้บริการได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ผู้ให้บริการสร้างนวัตกรรม ผู้ให้บริการสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ในขณะที่ผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ การดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานีของ ณะพัฒน์ วิริต พบว่า ระดับปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย การสร้างความแตกต่าง ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ อัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปีและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่งตามลำดับ (ณะพัฒน์ วิริต, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของวสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์ พบว่า การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่าง กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์การมุ่งจุดสนใจ มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันแต่ผลการศึกษาล้ำคลึงกัน แสดงว่าทุกอุตสาหกรรมมีการแข่งขันเกิดขึ้นภายใน อุตสาหกรรมทั้งสิ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์เพื่อช่วยให้ธุรกิจแตกต่างจากคู่แข่ง สูการเป็น ผู้นำตลาดในธุรกิจดังนั้น การใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจที่เหนือกว่าคู่แข่งเป็นการสร้างความได้เปรียบ ทางการแข่งขันจนนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจได้ และในส่วนของปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของ ผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองพบว่า ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซลาร์เซลล์ในนิคม อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย การสร้างความแตกต่าง

ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น/มุ่งตลาดเฉพาะ และอัตราส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ชูสนุก พบว่า องค์กร สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันจากการใช้ความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์ ยากที่จะถูกลอกเลียนได้ โดยธุรกิจอื่น ๆ ความได้เปรียบในการแข่งขันนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กร ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบ ในการแข่งขันและก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดีและประสบความสำเร็จ คือ ความสามารถด้านนวัตกรรม ความสามารถเชิงพลวัต ความสามารถในการบริหารความเสี่ยง และความสามารถในการบริหารซัพพลายเออร์ ความสามารถเหล่านี้ เป็นความสามารถที่น่าพ้องต่อการไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จและยั่งยืน (อัมพร ชูสนุก, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ตั้งบริษัทในรูปแบบนิติบุคคล เป็นขนาดกลางการให้บริการมีมาเกือบ 10 ปี มีช่างเทคนิคและช่างผู้ติดตั้งมีจำนวนมากกว่า 5 คนและมีประสบการณ์ด้านนี้มากกว่า 10 ปี ปัจจัยความสามารถของผู้ประกอบการภาพรวมในระดับมากโดยเฉพาะผู้ให้บริการมีความเชี่ยวชาญในสินค้า ทำให้ปัจจัยปัจจัยความสามารถผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05และในส่วนของการปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยองพบว่า ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย การสร้างความแตกต่าง ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรขยายการศึกษาไปยังผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในพื้นที่อื่น ๆ หรือภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างในปัจจัยแห่งความสำเร็จ และเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย 2) ควรพิจารณาศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ เช่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งทุน หรือแนวโน้มของเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโซล่าเซลล์ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประจำปี พ.ศ. 2567 ขอขอบคุณผู้บริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน. (2565). ศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์และจัดทำแผนที่ ศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์ จากข้อมูลดาวเทียมของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2559 จาก <https://www.dede.go.th/> กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

- จิตเจริญ ศรขวัญ. (2561). ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการงานบริการนำชมพิพิธภัณฑ์
ปีงบประมาณ 2560 สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การ
มหาชน). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ธนพัฒน์ วิริต. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโค
วิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 458-473.
- ปิติพีร์ รวมเมฆ. (2557). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาโครงการพลังงานจากแสงอาทิตย์ที่ยั่งยืน. วารสารนัก
บริหาร, 34(1), 122-129.
- ศิวกร อโนริย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการ วิสาหกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี . ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารสาขา
บริหาร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์ข่าวด้านพลังงาน. (2561). พลังงาน ออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.energynewscenter.com/>
- สุริยพันธุ์ สิงหนนิยม และภูมิพร ธรรมสถิตเดช. (2557). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการยอมรับการใช้
เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิต กระแสไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์. ใน การประชุมวิชาการเสนอ
ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัมพร ชูสนุก. (2564). ความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานขององค์กร: มุมมองของทฤษฎีมุมมอง
ฐานทรัพยากร. วารสารละศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(2), 119-134.
- Yamane, T. (1973). Statistics; An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

การศึกษาสภาพปัจจุบันแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

A STUDY OF CURRENT STATE OF DIGITAL EDUCATION ASSESSMENT PLATFORM AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

อภิชาติ รอดนิยม*, เกษม แสงนนท์, พระสุรชัย สุรชัย

Apichat Rodniyom*, Kasem Saengnont, Phrasurachai Surachai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: apichat.rod@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร จำนวน 15 ราย เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยยังขาด ระบบเทคโนโลยีมาตรฐานสำหรับการประเมินผลออนไลน์ สภาพปัจจุบันประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ การขาดระบบคลังข้อสอบกลางแบบดิจิทัล การขาดระบบทดสอบออนไลน์ที่มีมาตรฐาน การประมวลผลยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่มีความล่าช้าและเสี่ยงต่อความผิดพลาด ระบบการเก็บข้อมูลยังไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์และตัดสินใจ และการเข้าถึงระบบยังมีข้อจำกัด นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาแพลตฟอร์ม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านระบบเทคโนโลยี บุคลากร ด้านงบประมาณ และการขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบ ประเมินผล ความต้องการในการพัฒนาแพลตฟอร์มประกอบด้วย ระบบคลังข้อสอบดิจิทัลที่เป็นมาตรฐาน ระบบ ทดสอบออนไลน์ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ระบบการประมวลผลอัตโนมัติและการวิเคราะห์ข้อมูล ระบบรายงาน ผลที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผล ผลการวิจัยนี้นำไปสู่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติสำหรับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุค ดิจิทัลที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล การพัฒนาดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและสนับสนุน การก้าวสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษา, การศึกษายุคดิจิทัล, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research aims to study the current state of digital educational assessment platforms at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. It employs a mixed-method research approach. Key informants include 15 purposively selected senior administrators, individuals with online teaching experience, educational technology experts, and curriculum-related personnel. Research tools consisted of in-depth interview forms, with data collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis. The research findings reveal that the university lacks a standardized technological system for online assessment. Current challenges include the absence of a digital central exam bank, lack of standardized online testing systems, continued use of traditional processing methods that are slow and error-prone, data storage systems not conducive to analysis and decision-making, and limited system accessibility. Furthermore, significant obstacles to platform development were identified, including technological system limitations, personnel constraints, budget limitations, and the lack of integration of Buddhist principles in the assessment system. The requirements for platform development include a standardized digital exam bank, diverse and flexible online testing systems, automated processing and data analysis systems, accessible reporting systems available anytime and anywhere, and integration of Buddhist principles into the assessment system. This research leads to policy and practical recommendations for the university in developing digital-era educational assessment platforms aligned with the identity of a Buddhist university, aimed at enhancing educational quality and the dissemination of Buddhism in the digital age. Such development will increase teaching and learning efficiency and support the full transition to a digital university in accordance with the university's educational development strategic plan.

Keywords: Digital Education Assessment Platform, Digital Era Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล (จารุมน หนูคง และณมน จีรังสุวรรณ, 2558); (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2561)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย มีนโยบายการบริหารการศึกษาที่มุ่งพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการพัฒนาปัญญาและคุณธรรม บูรณาการร่วมกับเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดแนวทางการบริหารการศึกษาในยุคศาสตร์ที่ 1 เน้นการจัดการศึกษาตามหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพและคุณธรรม และในยุคศาสตร์ที่ 5 เน้นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลและหลักพุทธธรรม โดยเป้าประสงค์ที่ 5.2 กำหนดให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

ในสภาพปัจจุบัน มหาวิทยาลัยยังขาดระบบเทคโนโลยีมาตรฐานสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลออนไลน์ ขณะที่การศึกษาระดับอุดมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการประมวลผลการเรียนรู้แบบทันที การปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน และการเข้าถึงความรู้แบบทุกที่ทุกเวลา ระบบการบริหารการศึกษาต้องพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาและประเมินผลได้หลากหลายรูปแบบโดยไม่ต้องเดินทางมาหาวิทยาลัย การเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะผู้เรียน สังคม เทคโนโลยี และรูปแบบการศึกษาทำให้มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับตัวด้านการบริหารจัดการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น การวัดประเมินผลการศึกษาแบบเดิมประสบปัญหาในการบริหารจัดการ ทั้งความยุ่งยากในกระบวนการ การสิ้นเปลืองทรัพยากร และการไม่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2565); (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2561); (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานและสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเรื่องนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-method research) มีขอบเขตการวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและได้ผลการวิจัยที่ตรงตามวัตถุประสงค์ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบการจัดการคลังข้อสอบ ซึ่งรวมถึงการสร้าง จัดเก็บ แก้ไข และวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ 2) ระบบการทดสอบออนไลน์ ทั้งการทดสอบแบบปรนัยและอัตนัย รวมถึงรูปแบบการประเมินที่

หลากหลาย 3) ระบบการประมวลผล การคำนวณคะแนน การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ และการรายงานผล 4) ระบบการจัดเก็บและแสดงผลข้อมูล การบันทึกประวัติผู้เรียน คลังข้อมูลผลการเรียน และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และ 5) ระบบการเชื่อมต่อและการเข้าถึง การตรวจสอบสิทธิ์ ความปลอดภัย และการใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาและเก็บข้อมูลคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ โดยเน้นการเก็บข้อมูลที่วิทยาเขตหลักและส่วนกลางของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนสภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยได้อย่างชัดเจน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับนโยบาย จำนวน 5 ราย ประกอบด้วยอธิการบดี 1 รูป และผู้บริหารอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย 4 ราย บุคลากรกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเชิงนโยบายและทิศทางการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย 2) ผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 3 ราย ซึ่งเป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี บุคลากรกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้งานระบบประเมินผลปัจจุบัน ปัญหาที่พบในการใช้งาน และความต้องการในมุมมองของผู้สอน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 2 ราย ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา บุคลากรกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเชิงเทคนิคเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษา รวมถึงแนวโน้มและนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการประเมินผลการศึกษาในยุคดิจิทัล 4) บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการเรียนการสอนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร บุคลากรกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำงานในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการศึกษา รวมถึงความต้องการในมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่งประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลายมุมมอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยบุคลากรจากหลายภาคส่วนของมหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 15 ราย โดยคำนึงถึงความหลากหลายของมุมมองและประสบการณ์

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งได้รับการออกแบบให้มีโครงสร้างที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในมหาวิทยาลัย 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับระบบการประเมินผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กระบวนการทำงาน เทคโนโลยีที่ใช้ และการบริหารจัดการข้อมูลการประเมินผล และ 3) ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และความต้องการ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่พบในการใช้งานระบบปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนาระบบใหม่ และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีการประเมินผล ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content

Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของประเด็นที่ต้องการศึกษา หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ซึ่งประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันของระบบประเมินผลการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ข้อจำกัดและปัญหาของระบบการประเมินผลที่ใช้อยู่ 3) ความต้องการพัฒนาระบบประเมินผลการศึกษาในยุคดิจิทัล 4) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีการประเมินผล 5) ความพร้อมด้านทรัพยากรและบุคลากรในการพัฒนาแพลตฟอร์ม และ 6) ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2567 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภาคการศึกษาดำเนินไปแล้วกว่าครึ่งภาค ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประสบการณ์ในการใช้ระบบประเมินผลการศึกษาในภาคการศึกษาปัจจุบัน สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและสะท้อนสภาพจริงของการใช้งานระบบได้อย่างชัดเจน การกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ชัดเจนนี้ช่วยให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด ได้เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและน่าเชื่อถือ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล และการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ 2) การขออนุญาตและประสานงาน ได้จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ได้แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล พร้อมทั้งรับรองว่าข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ในระหว่างการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการฟังอย่างตั้งใจ การสังเกต และการจดบันทึกประเด็นสำคัญประกอบการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30 นาที 4) การจัดการข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ได้ถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงตามกับผู้ให้ข้อมูลสื่อสาร จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำและเปรียบเทียบกับข้อความที่ถอดเทป

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้ 1) การจัดระเบียบข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปการสัมภาษณ์มาจัดระเบียบและจำแนกตามประเด็นคำถามวิจัย เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์และตีความ 2) การทำความเข้าใจข้อมูล ได้อ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปหลายๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลและจับประเด็นสำคัญ 3) การกำหนดรหัสและการจัดกลุ่ม ได้กำหนดรหัส (Coding) ให้กับข้อความหรือประโยคที่มีความหมายสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา และจัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายเกี่ยวข้อง

กันเข้าเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และประเด็นหลัก (Themes) เพื่อให้เห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงของข้อมูล 4) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ 4.1) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยนำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันว่าการตีความของผู้วิจัยสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสาร 4.2) การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่มและหลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล 4.3) การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยขอให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องพิจารณาผลการวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะ 5) การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ในรูปแบบการพรรณนาความตามประเด็นหลักที่ค้นพบ พร้อมยกข้อความจากการสัมภาษณ์ประกอบการอธิบายเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือ โดยคำนึงถึงการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัจจุบันแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาศักยภาพของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของระบบการประเมินผลการศึกษาปัจจุบัน และ ความต้องการในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาศักยภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยยังไม่มีแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาที่เป็นระบบดิจิทัลที่ครบวงจรและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งมหาวิทยาลัย การดำเนินงานด้านการประเมินผลยังมีลักษณะกระจัดกระจายและขาดการเชื่อมโยงระหว่างระบบต่าง ๆ โดยสามารถจำแนกสภาพการณ์ออกเป็น 5 ด้านหลัก มีดังนี้

1.1 ระบบการจัดการคลังข้อสอบ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังไม่มีระบบคลังข้อสอบกลางแบบดิจิทัล การสร้างและจัดเก็บข้อสอบยังเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์แต่ละท่านหรือภาควิชา ทำให้ขาดการบริหารจัดการข้อสอบอย่างเป็นระบบ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จัดทำข้อสอบในรูปแบบไฟล์เอกสาร (Word Document) และจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวหรือระบบจัดเก็บเอกสารเฉพาะบุคคล ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การสูญหายของข้อสอบ ความซ้ำซ้อนในการออกข้อสอบ และการขาดมาตรฐานในการสร้างข้อสอบ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งกล่าวว่า "ปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังไม่มีคลังข้อสอบที่เป็นระบบกลาง อาจารย์แต่ละท่านจัดเก็บข้อสอบในรูปแบบและวิธีการของตนเอง บางครั้งเกิดการสูญหายหรือข้อสอบซ้ำซ้อนกัน การนำระบบดิจิทัลมาใช้จะช่วยบริหารจัดการข้อสอบให้เป็นระบบมากขึ้น" นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดระบบคลังข้อสอบกลางทำให้ไม่สามารถนำข้อสอบมาวิเคราะห์คุณภาพและพัฒนาปรับปรุงให้มีมาตรฐาน รวมถึงขาดการแลกเปลี่ยนข้อสอบระหว่างอาจารย์ในสาขาวิชาเดียวกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการประเมินผลในภาพรวม

1.2 ระบบการทดสอบออนไลน์ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มหาวิทยาลัยได้เริ่มใช้ระบบการสอบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Google Forms, Google Classroom และระบบ e-Learning ของมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังไม่มีพัฒนาเป็นระบบมาตรฐานที่รองรับ

การทดสอบหลากหลายรูปแบบ การจัดการสอบยังคงมีความแตกต่างกันไปตามดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่าน ทำให้เกิดความไม่สม่ำเสมอในมาตรฐานการประเมิน ผู้ให้ข้อมูลด้านเทคโนโลยีการศึกษากล่าวว่า "ระบบทดสอบออนไลน์ปัจจุบันยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดมาตรฐานกลางและความเชื่อมโยงกับระบบทะเบียนและวัดผล ทำให้การประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ อีกทั้งยังขาดเครื่องมือป้องกันการทุจริตในการสอบและการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ" การขาดระบบป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพในการสอบออนไลน์ เป็นอีกประเด็นสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านให้ความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลการประเมินและกระทบต่อมาตรฐานการศึกษาในภาพรวม

1.3 ระบบการประมวลผลการสอบ ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิม โดยอาจารย์ผู้สอนตรวจข้อสอบด้วยตนเองและบันทึกคะแนนลงในแบบฟอร์มเอกสาร จากนั้นจึงนำส่งให้ฝ่ายทะเบียนและวัดผลดำเนินการบันทึกลงในระบบคอมพิวเตอร์ กระบวนการนี้ทำให้เกิดความล่าช้าในการประมวลผล ความเสี่ยงต่อความผิดพลาดของข้อมูล และภาระงานที่เพิ่มขึ้นของทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน ผู้บริหารระดับสูงท่านหนึ่งกล่าวว่า "ระบบการประมวลผลปัจจุบันยังไม่สามารถให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่ช่วยในการตัดสินใจเชิงนโยบายได้ ทั้งในระดับรายบุคคล ระดับรายวิชา และระดับหลักสูตร การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย" นอกจากนี้ ระบบการประมวลผลปัจจุบันยังไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ของตนได้อย่างทันเวลา ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4 ระบบการจัดเก็บและแสดงผลข้อมูล ในปัจจุบันเป็นแบบรวมศูนย์ที่ฝ่ายทะเบียนและวัดผลทำให้การเข้าถึงข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และตัดสินใจของผู้บริหารและผู้สอนมีความยุ่งยากและล่าช้า แม้ว่านิสิตจะสามารถตรวจสอบผลการเรียนผ่านระบบทะเบียนออนไลน์ได้ แต่ข้อมูลที่แสดงยังเป็นเพียงผลการเรียนขั้นสุดท้ายเท่านั้น ขาดรายละเอียดการวิเคราะห์ผลการเรียนและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลฝ่ายสนับสนุนการศึกษากล่าวว่า "การจัดเก็บข้อมูลยังเป็นลักษณะแยกส่วน ขาดการบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาระบบคลังข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลจากทุกแหล่งจะช่วยให้การวิเคราะห์และตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น" การขาดระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลการประเมินผลมาวิเคราะห์แนวโน้มและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.5 ระบบการเชื่อมต่อและการเข้าถึง ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมพื้นที่วิทยาเขตหลัก แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านความเสถียรและความเร็วของการเชื่อมต่อ โดยเฉพาะในวิทยาเขตที่อยู่ห่างไกล การเข้าถึงระบบประเมินผลยังจำกัดอยู่เฉพาะในเครือข่ายมหาวิทยาลัยหรือผ่าน VPN ทำให้ไม่สะดวกสำหรับการใช้งานจากภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีกล่าวว่า "โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยยังต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพมากขึ้น เพื่อรองรับการใช้งานแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาแบบดิจิทัลที่ต้องการความเร็วและความเสถียรของระบบเครือข่าย" นอกจากนี้ ระบบประเมินผลปัจจุบันยังไม่รองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย

เช่น โทรศัพท์หรือแท็บเล็ต ซึ่งเป็นอุปกรณ์หลักที่นิสิตใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบ และไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนยุคดิจิทัล

2. ปัญหาและอุปสรรคของระบบการประเมินผลการศึกษาปัจจุบัน มีดังนี้

2.1 ข้อจำกัดด้านระบบเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ยังขาดระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยและครบวงจรสำหรับการประเมินผลการศึกษาแบบดิจิทัล ระบบที่ใช้อยู่ยังไม่สามารถรองรับการทดสอบที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การประเมินความคิดสร้างสรรค์ การประเมินทักษะการปฏิบัติ หรือการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

2.2 ข้อจำกัดด้านบุคลากร ทั้งฝ่ายอาจารย์และฝ่ายสนับสนุนยังขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการประเมินผลการศึกษา ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาและดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะ

2.3 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาแบบดิจิทัลต้องใช้งบประมาณสูงในการจัดหาอุปกรณ์ ซอฟต์แวร์ และการพัฒนาระบบ รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากร ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญสำหรับมหาวิทยาลัย

2.4 การขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผล ระบบประเมินผลปัจจุบันยังขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สะท้อนอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์และไม่สามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความต้องการในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความต้องการในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

3.1 ระบบคลังข้อสอบดิจิทัลที่เป็นมาตรฐาน มีความต้องการระบบคลังข้อสอบดิจิทัลที่สามารถจัดเก็บ จัดหมวดหมู่ และสืบค้นข้อสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบควรสามารถรองรับการสร้างข้อสอบหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบปรนัย อัตนัย การจับคู่ การเติมคำ รวมถึงการประเมินชิ้นงานและโครงการ นอกจากนี้ ระบบควรมีความสามารถในการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิมและทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ เพื่อให้ได้ข้อสอบที่มีคุณภาพและมาตรฐานระบบคลังข้อสอบควรมีการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงที่เหมาะสม เพื่อให้อาจารย์ในสาขาวิชาเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนและใช้ข้อสอบร่วมกันได้ ในขณะที่ยังคงรักษาความปลอดภัยและความลับของข้อสอบ นอกจากนี้ ควรมีระบบการสำรองข้อมูลและการกู้คืนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล

3.2 ระบบทดสอบออนไลน์ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ความต้องการระบบทดสอบออนไลน์ที่รองรับการประเมินผลหลายรูปแบบ ทั้งการทดสอบความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ระบบควรมีความยืดหยุ่นในการกำหนดรูปแบบการทดสอบ เงื่อนไขการสอบ และการแสดงผล เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละรายวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ระบบควรมีกลไกป้องกันการทุจริตในการสอบที่มีประสิทธิภาพ เช่น การสลับข้อสอบและตัวเลือก การจำกัดเวลาในการทำข้อสอบ การตรวจจับการคัดลอก และการเฝ้าระวังผ่านกล้องวิดีโอ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการประเมินและรักษามาตรฐานการศึกษา

3.3 ระบบการประมวลผลอัตโนมัติและการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการระบบที่สามารถประมวลผลคะแนนและวิเคราะห์ผลการเรียนรู้โดยอัตโนมัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็วและแม่นยำ ระบบควรสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและแสดงผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น กราฟ แผนภูมิ และตาราง เพื่อให้ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพระบบควรมีความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้มและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในระดับรายบุคคล ระดับรายวิชา และระดับหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและการปรับปรุงหลักสูตร นอกจากนี้ ระบบควรสามารถเชื่อมโยงกับระบบอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น ระบบทะเบียน ระบบการเงิน และระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลอย่างสูงสุด

3.4 ระบบรายงานผลที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ความต้องการระบบรายงานผลที่ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟน ระบบควรมีการแสดงผลที่เข้าใจง่ายและปรับให้เหมาะสมกับขนาดหน้าจอของอุปกรณ์ที่ใช้งาน เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ระบบควรสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที ทั้งผลการประเมินเชิงปริมาณ (คะแนน) และเชิงคุณภาพ (ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ระบบควรมีการแจ้งเตือนเมื่อมีผลการประเมินหรือข้อมูลสำคัญที่ผู้เรียนควรทราบ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการติดตามและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สอนและผู้บริหาร ระบบควรสามารถสร้างรายงานที่มีรูปแบบหลากหลายตามความต้องการ เช่น รายงานผลการเรียนรายบุคคล รายงานสรุปผลการเรียนรายวิชา รายงานวิเคราะห์แนวโน้มผลการเรียน และรายงานเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างกลุ่มเรียนหรือระหว่างปีการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.5 การบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผล ความต้องการระบบประเมินผลที่บูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 และหลักไตรสิกขา เข้ากับกระบวนการประเมินผล เพื่อให้สะท้อนอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการประเมินผล สามารถทำได้โดยการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่ครอบคลุมการวิเคราะห์ปัญหา (ทุกข์) การค้นหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา (นิโรธ) และการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (มรรค) ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของผู้เรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การที่มหาวิทยาลัยยังไม่มีแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาที่เป็นระบบดิจิทัลที่ครบวงจร สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการปรับตัวเข้าสู่การศึกษายุคดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาที่มีรากฐานการศึกษาแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับการศึกษาของจารย์มน หนูคง และณมน จีรังสุวรรณ ที่พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยยังมีความท้าทายในการปรับเปลี่ยนสู่การศึกษาดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ปัญหาด้านระบบการจัดการคลังข้อสอบและระบบการทดสอบออนไลน์ที่ยังไม่

เป็นมาตรฐาน (จารุมน หนูคง และณมน จีรังสุวรรณ, 2558) และสอดคล้องกับการศึกษาของไชยา อะการะวัง ที่พบว่า ระบบการประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์ในสถาบันอุดมศึกษามักประสบปัญหาด้านมาตรฐานและความเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย ทำให้การบริหารจัดการข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผลการศึกษาแบบดิจิทัล เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ (ไชยา อะการะวัง, 2561) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษาที่บูรณาการหลักพุทธธรรมจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถรักษาลักษณะขององค์กรในขณะที่ยก้าวสู่ยุคดิจิทัล ความต้องการระบบประมวลผลอัตโนมัติและการวิเคราะห์ข้อมูล (พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2560) และยังได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Picciano ที่เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ระบบดังกล่าวจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถนำข้อมูลการประเมินผลมาใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการระบบรายงานผลที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนและผู้สอนในยุคดิจิทัล (Picciano, A. G., 2012) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Benson, R. & Brack, C. ที่เน้นความสำคัญของความยืดหยุ่นและการเข้าถึงข้อมูลในการพัฒนาแพลตฟอร์มการประเมินผลการศึกษาแบบดิจิทัล (Benson, R. & Brack, C., 2010)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระบบที่ใช้ข้อมูลมีลักษณะกระจัดกระจายและขาดการเชื่อมโยงระหว่างกัน ประสบบัญชีหลายประการ ได้แก่ การขาดระบบคลังข้อสอบกลางแบบดิจิทัล การขาดระบบทดสอบออนไลน์ที่มีมาตรฐาน การประมวลผลยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่มีความล่าช้าและเสี่ยงต่อความผิดพลาด ระบบการจัดเก็บข้อมูลยังไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์และตัดสินใจ และการเข้าถึงระบบยังมีข้อจำกัด นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาแพลตฟอร์ม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านระบบเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านบุคลากร ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผล มหาวิทยาลัยมีความต้องการในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัล ประกอบด้วย ระบบคลังข้อสอบดิจิทัลที่เป็นมาตรฐาน ระบบทดสอบออนไลน์ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ระบบการประมวลผลอัตโนมัติและการวิเคราะห์ข้อมูล ระบบรายงานผลที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบประเมินผล จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติสำหรับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลการศึกษายุคดิจิทัลที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). การปฏิรูปการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 8(2), 210-223.
- จารุมน หนูคง และณมน จีรังสุวรรณ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 8(1), 223-230.
- ไชยยา อะการะวัง. (2561). การพัฒนาระบบประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(37), 21-36.
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร. (2560). การพัฒนาระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(2), 25-40.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2559). อุดมศึกษาไทย 4.0: ปรัชญาการอุดมศึกษาไทยในการกำกับแนวคิดและทิศทางการอุดมศึกษาไทยในอนาคต. วารสารครุศาสตร์, 44(4), 1-17.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2561). คู่มือการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). มาตรฐานการอุดมศึกษาด้านการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Benson, R. & Brack, C. (2010). Online learning and assessment in higher education: A planning guide. Oxford: Woodhead Publishing.
- Picciano, A. G. (2012). The evolution of big data and learning analytics in American higher education. Journal of Asynchronous Learning Networks, 16(3), 9-20.

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร*

THE NEED TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE OF DISABLED PEOPLE IN BANGKOK

ณรงค์ ไปวันเสาร์*, พรสวรรค์ จันทร์สมวรกุล

Narong Phaiwansao*, Pronsawan Chansomworakun

นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Independent Scholar, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: k21022521@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 108,854 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน ได้มาจากการคำนวณสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย ค่าเอฟ ค่าที่ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านการศึกษา และด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 2) การเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทความพิการที่แตกต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกปัจจัย ข้อเสนอแนะในการให้บริการสาธารณะต้องให้บริการอย่างเท่าเทียม ต้องพิจารณาถึงความสามารถในการเข้าถึง และการใช้บริการของผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ การปรับปรุงระบบขนส่งทางสาธารณะเพื่อให้เข้าถึงได้สะดวก หรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการในสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ที่ดี และไม่มีการแบ่งแยกหรือลดคุณภาพบริการ

คำสำคัญ: ความต้องการ, คุณภาพชีวิต, ผู้พิการ

Abstract

This research aimed to (1) study the level of the need to improve the quality of life of the disabled in Bangkok and (2) compare the level of the need to improve the quality of life of the disabled in Bangkok classified by personal characteristics. It was quantitative research. The population used in the study consisted of 108,854 disabled people in Bangkok. A sample of 383 people was calculated using Taro Yamane's formula and selected through simple random sampling by accident. The instruments used in the study were questionnaires. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using F-values and t-values. The results of the research showed that 1) the need to develop the quality of life of the disabled in Bangkok was at a high level overall. When considering each aspect from highest to lowest, they were as follows: facilities, participation in social activities, occupation and income, physical and mental health, education, and housing and environment. 2) A comparison of the level of the need to develop the quality of life of the disabled in Bangkok, classified by gender, age, education level, marital status, occupation, average monthly income, and different types of disabilities, revealed no significant differences in any of the factors. Suggestions in providing public services, services must be provided equally. The accessibility and use of services for the disabled must be considered. Whether it is installing facilities that are suitable for the disabled, Improving public transportation systems to make them more accessible or creating an environment that is suitable for the disabled in society so that everyone can get the full experience and there is no discrimination or reduction in the quality of services.

Keywords: Needs, Quality of Life, Disabled People

บทนำ

สิทธิขั้นพื้นฐานที่คนพิการพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้กำหนดสิทธิและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันของมนุษย์ คนพิการ รวมทั้งสิทธิทางการเมือง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีบทบัญญัติสำหรับคนพิการระบุถึงการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ ที่กีดกันการใช้สิทธิคนพิการที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมทุกด้าน รวมทั้งสิทธิของคนพิการที่ควรมีในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไว้ตามมาตรา 54 ที่กำหนดให้บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ บุคคลวิกลจริต ย่อมได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และตามมาตรา 80 (1) ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม โดยคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของ

สถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ (พ.ศ.2566 - 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) และได้ พิจารณาถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และแผนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ และมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2566 - 2570) อยู่ภายใต้หลักคิด “การพัฒนาโดยยึดคนพิการเป็นศูนย์กลาง” ที่มุ่งให้เกิดการเชื่อมโยง ภารกิจ ความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและ การเชื่อมต่องานรวมถึงฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบการบริการ การคุ้มครองทางสังคมและ การบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเท่าเทียม เป็นธรรม ถ้วนหน้า และยั่งยืน และแผนนี้ได้ปรับเปลี่ยนชื่อจาก “แผน” เป็น “แผนปฏิบัติการด้าน” ตามแนวทางของคู่มือการจัดทำแผนระดับที่ 3 โดยผนวกวาระประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนพิการและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การปฏิรูป การขึ้นทะเบียนคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิสวัสดิการและความช่วยเหลือได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง 2) การปฏิรูป กฎหมายว่าด้วยการจัดสภาพแวดล้อมสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ 3) การปฏิรูป กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 4) การผนวกวาระประเด็นคนพิการเข้ากับการพัฒนากระแสหลัก ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญในทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2566 - 2575 และ 5) มาตรการส่งเสริมการ มีงานทำของคนพิการโดยหน่วยงานรัฐ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับนี้ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567) พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556 มุ่งเน้นให้คนพิการ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ซึ่งในมาตรา 21 บัญญัติไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณีให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ (ประทีป กุณาคำ, 2565)

จากสถานการณ์ผู้พิการที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการในภาพรวมของประเทศไทย พ.ศ.2567

พบว่า ประเทศไทยมีคนพิการ จำนวน 2,165,127 คน เป็นผู้ชาย จำนวน 1,180,209 คน เป็นผู้หญิง จำนวน 2,273,981 คน (กรุงเทพมหานคร จำนวน 108,854 คน และภูมิภาค จำนวน 2,165,127 คน) ความพิการทางการ เคลื่อนไหว หรือทางร่างกายมีมากที่สุด จำนวน 1,178,148 คน รองลงมา คือ คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อ ความหมาย จำนวน 422,060 คน คนพิการทางการเห็น จำนวน 184,288 คน ตามมาด้วยคนพิการทางจิตใจหรือ พฤติกรรม จำนวน 184,288 คน คนพิการทางสติปัญญา จำนวน 150,354 คน คนพิการมากกว่า 1 ประเภท จำนวน 125,710 คน คนพิการออทิสติก จำนวน 22,791 คน คนพิการทางการเรียนรู้ จำนวน 18,828 คน และไม่ ระบุ จำนวน 1,740 คน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชากรคนพิการในประเทศไทยมีจำนวนมาก (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567) จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องให้การดูแลช่วยเหลือ และ ให้บริการอย่างทั่วถึง ตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนพิการพึงได้รับ ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยเหลือคน

พิการให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้มากขึ้น การพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะสนับสนุนส่งเสริมคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติโดยไม่เป็นภาระกับผู้อื่น สามารถเข้ารับการศึกษจนถึงขั้นสูงสุด และประกอบอาชีพได้ โดยการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาขีดความสามารถของคนพิการให้ทัดเทียมคนปกติ เทคโนโลยีถูกนำมาใช้เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะการนำมาปรับใช้สำหรับคนพิการ กล่าวคือ คนพิการสามารถพึ่งตนเองในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Independent Learning) การเรียนเกิดขึ้นได้อย่างสม่ำเสมอและรวดเร็วเทียบเท่ากับคนทั่วไป อย่างไรก็ตามภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความเชื่อมโยงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้งในด้านการฟื้นฟูสมรรถนะคนพิการ การส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษา การส่งเสริมอาชีพ และการมีส่วนร่วมทางสังคม ประเด็นสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการยังคงมุ่งเน้นในด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญ การส่งเสริมให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวได้รับการการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ ตามที่รัฐจัดให้แก่คนพิการหลังจากการฟื้นฟูสมรรถนะร่างกายและจิตใจแล้ว มีคนพิการจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการ ทั้งหมดที่สามารถเข้าถึงการศึกษา เข้าถึงบริการภาครัฐ และสามารถพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม สามารถก้าวข้ามความบกพร่องต่าง ๆ และดำรงอยู่ในสังคมเช่นคนปกติได้ (ศิณัญญา ศรีเกตุ, 2563) คนพิการในประเทศไทยยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหารายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ปัญหาด้านโอกาสในการประกอบอาชีพ ปัญหาการขาดผู้ดูแลหรือขาดเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการช่วยเหลือคนพิการ ปัญหาสภาพที่อยู่อาศัยไม่ได้มาตรฐานและถูกสุขอนามัย ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาการถูกกีดกันในด้านการทำงานเนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และในบางครั้งอาจถูกล้อเลียน/กลั่นแกล้ง ทำให้ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ และปัญหาการเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ (นุชประภา โมกข์ศาสตร์, 2565)

จากหลักการและเหตุผลที่เสนอมาข้างต้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการหากสามารถส่งเสริมให้พัฒนาอย่างถูกวิธีและตรงความต้องการ คนพิการเหล่านี้จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ หรือกล่าวได้ว่าคนพิการคือทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพิการในเขตกรุงเทพมหานครว่ามีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขต กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน 108,854 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน 383 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยมีการทดสอบที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และให้มีความผิดพลาดได้ ร้อยละ 5 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีบังเอิญ

ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านอาชีพและรายได้ ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม

2. วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างร่างแบบสอบถาม

2.2 การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ กระทำโดยนำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ส่วนข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้พิการในจังหวัดปทุมธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 ชุด นำข้อคำถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) คัดข้อคำถาม ที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป ค่าวิกฤตของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามภาพรวมทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง 0.367 - 0.787 แล้วดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน 383 คน ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ตอบแบบสอบถาม

2.4 เมื่อผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว และเก็บกลับคืนมา ผู้วิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและพบว่าไม่มีแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและสมบูรณ์ทุกฉบับ

2.5 แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์จำนวน 383 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ และนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดย

3.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทความพิการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 ข้อมูลความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านอาชีพและรายได้ ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$:Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (Standard deviation)

3.3 การเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อหาค่าความแตกต่างของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและประเภทความพิการ กรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple comparison) ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 25 - 40 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีสถานภาพสมรสโสด มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท และส่วนใหญ่มิมีประเภทความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย

2. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	3.53	0.78	มาก	4
2. ด้านอาชีพและรายได้	3.54	0.74	มาก	3
3. ด้านการศึกษา	3.50	0.76	ปานกลาง	5
4. ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	3.23	0.76	ปานกลาง	6
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.69	0.73	มาก	1
6. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	3.56	0.74	มาก	2
เฉลี่ย	3.51	0.75	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านการศึกษา และด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

3. การเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอรอบบึง จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามเพศ

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	3.43	0.32	1.93	.06
หญิง	3.36	0.35		

จากตารางที่ 2 พบว่า เพศ ที่แตกต่างกัน ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามอายุ

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	2.87	0.036*
ด้านอาชีพและรายได้	0.11	0.953
ด้านการศึกษา	0.65	0.585
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.77	0.510
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	1.49	0.071
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	1.59	0.052
รวม	0.15	0.929

จากตารางที่ 3 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple comparison) โดยใช้การทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์รายคู่ใดบางที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร อายุ 25 - 40 ปี มีมากกว่า อายุ 41 - 55 ปี และอายุ 25 - 40 ปี มีมากกว่า อายุมากกว่า 55 ปี

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	0.82	0.440
ด้านอาชีพและรายได้	1.27	0.059
ด้านการศึกษา	1.43	0.089
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.19	0.827
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.50	0.604
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	0.65	0.523
รวม	0.37	0.690

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่ต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามสถานภาพสมรส

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	0.85	0.468
ด้านอาชีพและรายได้	0.25	0.780
ด้านการศึกษา	0.55	0.579
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.02	0.996
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.08	0.107
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	0.06	0.139
รวม	0.47	0.436

จากตารางที่ 5 พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่ต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	1.09	0.366
ด้านอาชีพและรายได้	1.15	0.059
ด้านการศึกษา	0.33	0.893
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	1.43	0.211
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.52	0.758
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	0.75	0.589
รวม	0.77	0.572

จากตารางที่ 6 พบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่ต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	1.33	0.264
ด้านอาชีพและรายได้	1.90	0.128
ด้านการศึกษา	1.77	0.152
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.28	0.839
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.40	0.005*
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	0.48	0.700
รวม	1.07	0.103

จากตารางที่ 7 พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple comparison) โดยใช้การทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์รายคู่ใดบางที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีมากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-20,000 บาท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีมากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพ มหานคร จำแนกตามประเภทความพิการ

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	F	Sig.
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	0.82	0.440
ด้านอาชีพและรายได้	1.27	0.059
ด้านการศึกษา	1.43	0.089
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.19	0.827
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.50	0.604
ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม	0.65	0.523
รวม	0.37	0.690

จากตารางที่ 8 พบว่า ประเภทความพิการที่แตกต่างกัน ในภาพรวมความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่ต่างกันทุกด้าน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความต้องการอยู่ในระดับสอดคล้องกับการศึกษาของ อุษณีย์ จินโดน ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอบะพิตัว จังหวัดชุมพร ที่พบว่า คุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอบะพิตัว จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับดี (อุษณีย์ จินโดน, 2562) สามารถอภิปรายผลการวิจัยเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้พิการต้องการที่จะมีสุขภาพ ร่างกายและจิตใจที่ดี การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจสำหรับคนพิการ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาและการฟื้นฟูร่างกาย และแก้ไขสภาพความพิการที่ได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณีย์ จินโดน ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอบะพิตัว จังหวัดชุมพร ที่พบว่า ด้านสภาวะร่างกายและจิตใจ อยู่ในระดับมาก (อุษณีย์ จินโดน, 2562) ด้านอาชีพและรายได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากความพิการเป็นอุปสรรค ต่อการประกอบอาชีพ และคนพิการส่วนใหญ่ได้รับเพียงเบี้ยยังชีพรายเดือนซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทำให้ความรู้ความสามารถน้อยไม่สามารถประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง อีกทั้งยังขาดทักษะเฉพาะด้านที่

ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ จึงทำให้ความต้องการพัฒนาด้านอาชีพและรายได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ อุษณีย์ จินโดน ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลตอนยาง อำเภอบะทิว จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านอาชีพและรายได้ อยู่ในระดับมาก (อุษณีย์ จินโดน, 2562) ด้านการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้พิการต้องการการสนับสนุนการศึกษาที่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาสูงสุด ซึ่งระดับการศึกษานั้นจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนพิการ หากว่าคนพิการมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ก็จะทำให้คนพิการมีงานทำมีรายได้ สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ รวมถึงการปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้พิการ เช่น การให้บริการการศึกษาพิเศษ สอดคล้องกับ พรทิพย์ แท่นทอง และ เดชชาติ ตรีทรัพย์ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าคุณภาพชีวิตของคนพิการ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2562) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้พิการอาจอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง ครอบครัว หรือมีผู้ดูแลอุปการะ ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้พิการมีความมั่นคง ปลอดภัยและเหมาะสมกับสภาพความพิการของตน ดังนั้นความต้องการจึงอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ แท่นทอง และ เดชชาติ ตรีทรัพย์ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าคุณภาพชีวิตของคนพิการ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2562) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวก จะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความเสมอภาค และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เอื้องฟ้า ขนอม ที่ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ภายใต้นโยบายการจ้างงานคนพิการ ทำงานในชุมชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ปัจจัยด้านสิทธิและสวัสดิการสำหรับคนพิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก (เอื้องฟ้า ขนอม, 2559) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมทำให้ผู้พิการได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในสังคม จะทำให้ผู้พิการมีความรู้สึกภาคภูมิใจ ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถทำให้คุณภาพชีวิตของผู้พิการดีขึ้น ชัดแย้งกับงานวิจัยของ พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าคุณภาพชีวิตของคนพิการ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง (พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2562)

การเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทความพิการ ที่แตกต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกปัจจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ แท่นทอง และ เดชชาติ ตรีทรัพย์ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการตามข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกัน ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ไม่แตกต่างกัน (พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องด้วยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน มีความต้องการพัฒนามากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 1) ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการสาธารณะต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมต้องพิจารณาถึงความสามารถในการเข้าถึงและการใช้บริการของผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ การปรับปรุงระบบขนส่งทางสาธารณะ เพื่อให้เข้าถึงได้สะดวกหรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการในสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ที่ดีและไม่มีการแบ่งแยกหรือลดคุณภาพ 2) มีการติดตามประเมินผลคุณภาพชีวิตของผู้พิการในเขตกรุงเทพมหานครหลังจากมีการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3) ควรจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยระยะที่หนึ่ง ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุไม่มีรายได้เพียงพอ ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นลำดับแรก ให้การคุ้มครองและส่งเสริมการจัดสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสม ระยะที่สอง การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการหรือความสามารถของคนพิการแต่ละประเภทให้มีสภาพที่ดีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็น และหากคนพิการได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาจนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้แล้ว จะทำให้คนพิการไม่รู้สึกเป็นภาระกับสังคม ระยะที่สามการสร้าง ความเข้มแข็งให้ผู้พิการ โดยองค์กรด้านคนพิการ ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล โดยสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐ จัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการ เพื่อดำเนินงาน ในการวิจัยครั้งต่อไป 1.ควรมีการศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ พิการในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาจัดทำนโยบาย และ 2. ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2566). ร่างแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.dep.go.th/images/uploads/files/depplan66-70.pdf>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2567). ข้อมูลประมวลผลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://ecard.dep.go.th/nep_all/file/Stat2567/Stat_Jan67.pdf
- นุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2565). นโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เนื่องในวันคนพิการสากล 2565. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://think.moveforwardparty.org/article/welfare/3549/>
- ประทีป กุณาคำ. (2565). พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.chonprai.go.th/project-detail?hd=44&dolP=1&checkIP=chkiP&id=12540&checkAdd=chkAd&dum=43169_ypk

- พรทิพย์ แท่นทอง และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 3(1), 29-40.
- ศิณัญญา ศรีเกตุ. (2563). กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว. วารสาร การศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 34-46.
- อุษณีย์ จินโดน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.
- เอื้องฟ้า ขนอม. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการภายใต้นโยบายการจ้างงานคนพิการ ทำงานในชุมชนและ องค์การสาธารณประโยชน์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (2 ed). New York: Harper and Row.

การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ:
กรณีศึกษาโครงการฝายน้ำปาย 1 บ้านห้วยเงิน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว*
EVALUATION OF IRRIGATION WATER MANAGEMENT EFFICIENCY OF WATER USER
GROUPS: CASE STUDY OF THE NAM PAI 1 WEIR PROJECT,
BAN HUAI NGOEN, KHOP DISTRICT, XAYABOURY PROVINCE, LAO PDR

สุมัว มัว*, กิติชัย รัตนะ, วิพัทธ์ จินตนา

Soumoua Moua*, Kitichai Rattana, Vipak Jintana

สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Sustainable Land Use and Natural Resource Management Program, The Graduate School, Kasetsart University,

Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: soumoua.m@ku.th

บทคัดย่อ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและสำคัญที่สุดต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ทว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเป็นประเด็นสำคัญที่หลายภูมิภาคในประเทศลาวกำลังเผชิญอยู่ โครงการฝายน้ำปาย 1 ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านห้วยเงิน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี มีบทบาทสำคัญในระบบชลประทานเพื่อสนับสนุนการปลูกข้าวของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม โครงการประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากการบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ และนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการน้ำของระบบชลประทานและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการโดยการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการจัดกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ออกเป็น 4 กลุ่ม และดำเนินการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (focus group discussion) โดยใช้ประเด็นคำถามที่มีการกำหนดอย่างชัดเจน ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ ได้มาจากการออกแบบแบบสอบถามชนิดปลายปิด กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์มี 52 ครัวเรือน ครอบคลุมใน 3 หมู่บ้าน ซึ่งจัดทำเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำแต่ละราย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การอธิบายแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัญหามี 1) กลุ่มผู้ใช้น้ำขาดการประสานงานวางแผนในการใช้น้ำอย่างเป็นรูปธรรม ที่สำคัญคือไม่มีรอบเวรในการเปิดปิดน้ำ 2) ลักษณะภูมิประเทศที่ทำให้ไม่สามารถเอาน้ำที่ใช้แล้วของกลุ่มกลางคลองส่งต่อให้กลุ่มท้ายคลองได้ และ 3) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่นคลองระบายน้ำใช้ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมถ้ำมีฝนตกหนัก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำ, ประสิทธิภาพ, ระบบชลประทาน, กลุ่มผู้ใช้น้ำ, โครงการฝายน้ำปาย 1

Abstract

Water is a vital natural resource essential for human life and all living organisms. However, water scarcity for agricultural purposes has become a critical issue in several regions of Laos. The Pai-1 Weir Project, located in Ban Huai Ngoen, Khop District, Xayaboury Province, plays a crucial role in the irrigation system supporting rice cultivation among local farmers. Despite its significance, the project is currently facing insufficient water supply due to ineffective water management. This study aims to assess the efficiency of water management and propose strategies to enhance irrigation system performance, ensuring long-term sustainability for the local community. This study employs both qualitative and quantitative research methodologies. Qualitative data was collected through focus group discussions involving four groups, with clearly defined question topics. Quantitative data was obtained using closed-ended questionnaires, designed to gather information from individual members of water user groups. The collected data was analyzed through descriptive analysis. The findings indicate three key issues: 1. Lack of coordination among water user groups, with no structured schedule for opening and closing water access. 2. Geographical constraints preventing water from being transferred from mid-canal users to end-canal users. 3. Infrastructure limitations, such as dysfunctional drainage canals, which lead to flooding during heavy rainfall.

Keywords: Water Management, Efficiency, Irrigation System, Water User Group, Nam Pai 1 Project

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศที่มีฐานเศรษฐกิจเกษตรกรรม เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งอาศัยน้ำเป็นปัจจัยหลักในการผลิตทางการเกษตร โครงการชลประทานขนาดเล็กที่บ้านห้วยเงิน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโครงการเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำชลประทาน ส่งผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกร

ปัญหาการขาดแคลนน้ำมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้อต่อการจัดการน้ำ ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ และข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ แม้ว่าฝายน้ำปาย 1 จะถูกออกแบบให้สามารถจัดส่งน้ำสำหรับพื้นที่เพาะปลูก 35 เฮกตาร์ แต่ปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูก 29.78 เฮกตาร์ยังคงเผชิญปัญหาการได้รับน้ำไม่เพียงพอ ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำที่ยังต่ำกว่ามาตรฐาน

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากระบวนการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและกลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรน้ำ รวมถึงเสนอแนวทางในการปรับปรุงให้การบริหารจัดการน้ำ

มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการและสามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นที่มีปัญหาลักษณะเดียวกันในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการฝายน้ำปาย 1

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณไว้ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion – FGD) โดยการสนทนาเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง มีความหลากหลาย และครอบคลุม
2. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ และความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน และเพื่อศึกษาการทำการเกษตรของแต่ครัวเรือนที่ใช้น้ำชลประทานแบบละเอียด

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์มี 52 ครัวเรือน ครอบคลุมใน 3 หมู่บ้าน และเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่ม 26 เมษายน ถึง 27 พฤษภาคม 2567 ฉะนั้นจะมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวนสมาชิกมีเพียง 52 ครัวเรือน ฉะนั้นจึงเก็บแบบร้อยละ 100 หรือการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ใช้น้ำแบบสมบูรณ์ (Complete Data) และการจำแนกกลุ่มสนทนา หรือข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุม (ปัญญา ธีระวิทยเลิศ, 2559) ผู้วิจัยได้พิจารณาจำแนกเป็น 4 กลุ่มย่อยที่แตกต่างกัน เช่น

1. กลุ่มที่มีหน้าที่เป็นคณะกลุ่มผู้ใช้น้ำ
2. สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือชาวนาที่มีแปลงนาข้าวอยู่ช่วงต้นของคลองเหมืองหลัก
3. สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือชาวนาที่มีแปลงนาข้าวอยู่ช่วงกลางของคลองเหมืองหลัก
4. สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือชาวนาที่มีแปลงนาข้าวอยู่ช่วงปลายของคลองเหมืองหลัก

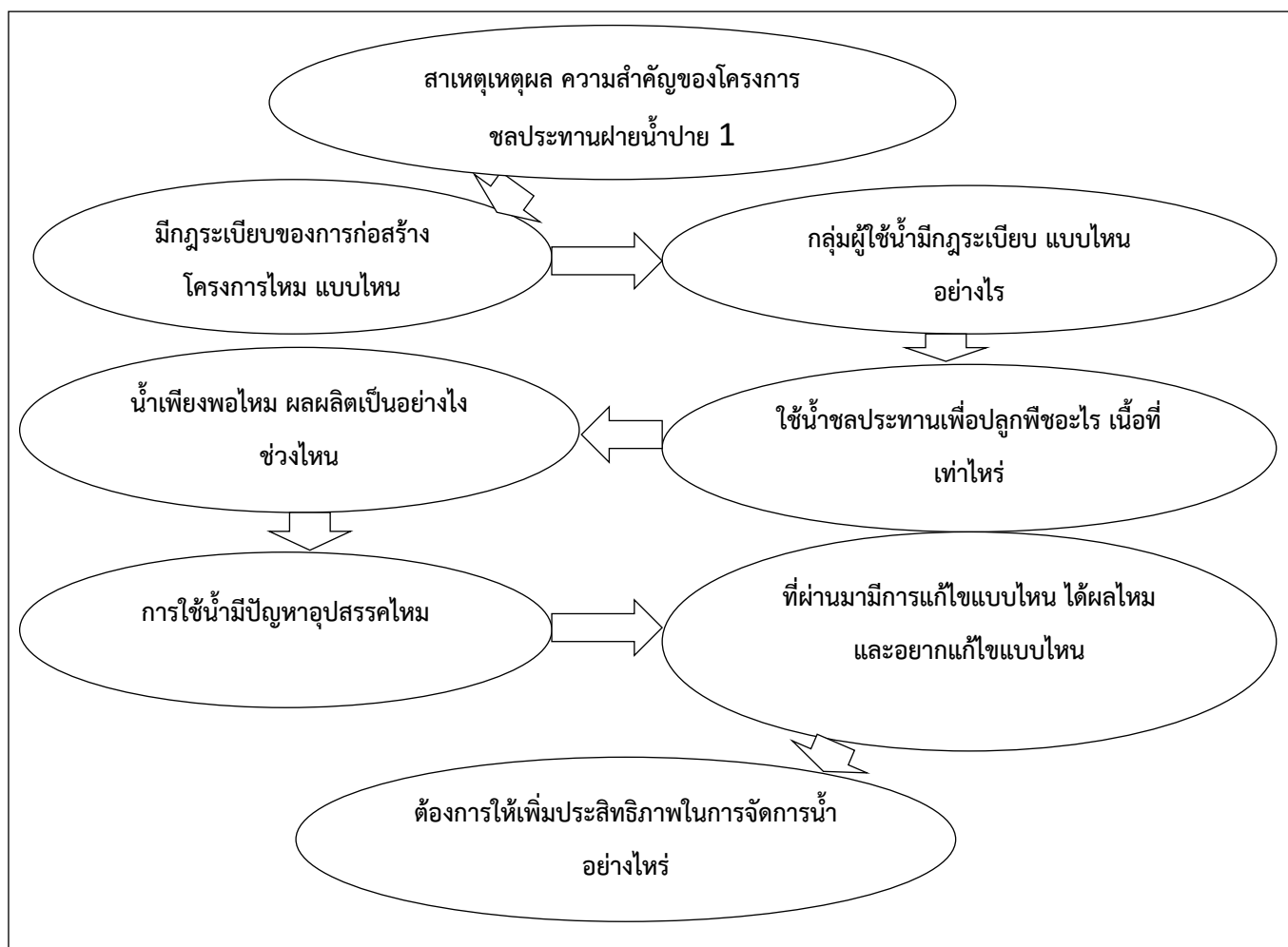
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion – FGD) และแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีแต่ละส่วนและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion – FGD)
 - 1.1 กำหนดผู้เข้ากลุ่มสนทนา ตาม 4 กลุ่มย่อยที่ได้กำหนด โดยผู้เข้าร่วมประมาณ 6-12 คน
 - 1.2 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) และผู้ช่วยที่สามารถดำเนินแทนได้ รวมถึงผู้จดบันทึก (Note Taker)
 - 1.3 วัสดุอุปกรณ์ เช่นแบบบันทึกข้อมูลที่สอดคล้องกับโครงสร้างของคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม บันทึกภาพ บันทึกเสียง สถานที่ที่เหมาะสม และอื่น ๆ
 - 1.4 กำหนดเวลา สำหรับการสนทนากลุ่ม จะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง

1.5 กำหนดประเด็นคำถาม และโครงสร้างการดำเนินการสนทนากับกลุ่มดังกล่าวที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

2. แบบสอบถาม (Questionnaire)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และครัวเรือนของกลุ่มอาทิเช่น ชื่อ สกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้น้ำ การใช้ที่ดิน ชนิดพืชที่ปลูกในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1 เช่น ที่ตั้งแปลงนา ขนาดพื้นที่รับน้ำ (พื้นที่นาข้าว) หน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่ม สภาพการใช้น้ำชลประทาน ผลผลิตที่ได้จากการใช้น้ำ การวางแผนและแผนการจัดสรรน้ำ ความพึงพอใจในการใช้น้ำ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารการใช้น้ำ การชำระเงินเข้ากองทุน การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ชลประทาน สภาพปัญหาของระบบชลประทาน และอื่น ๆ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการน้ำชลประทาน ด้านการดูแลและบำรุงรักษา ด้านการบริหารงานในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และด้านการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าน้ำหนักตามวิธีไลเคิร์ต (Likert Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

มากที่สุด/บ่อยที่สุด

ให้ค่าน้ำหนักที่ 5 คะแนน

มาก/บ่อยครั้ง

ให้ค่าน้ำหนักที่ 4 คะแนน

ปานกลาง/พอสมควร ให้ค่าน้ำหนักที่ 3 คะแนน

น้อย/นาน ๆ ครั้ง ให้ค่าน้ำหนักที่ 2 คะแนน

น้อยมาก/ไม่เคย ให้ค่าน้ำหนักที่ 1 คะแนน

พิจารณาระดับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการน้ำชลประทานของกลุ่ม จากค่าเฉลี่ย (X) โดยแบ่งระดับเป็น 3 ระดับ ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

ในการวิเคราะห์ระดับการให้ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายความว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด หรือไม่ดีมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.80 – 2.60 หมายความว่าอยู่ในระดับน้อย หรือไม่ดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.60 – 3.40 หมายความว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.40 – 4.20 หมายความว่าอยู่ในระดับมาก หรือดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20 – 5.00 หมายความว่าอยู่ในระดับมากที่สุด หรือดีมาก

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อบอกถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีในการจัดการน้ำ ตลอดจนปัจจัยทางด้านบวกและด้านลบ และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ โดยทั้งหมดเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (ทิพพาพร แก้ววิริยวงศ์, 2554)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์แบบผสมผสานกันระหว่างการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ผลที่มีความหลากหลาย ครบถ้วน สร้างความรู้ที่แม่นยำ และสามารถสรุปได้ ดังนี้

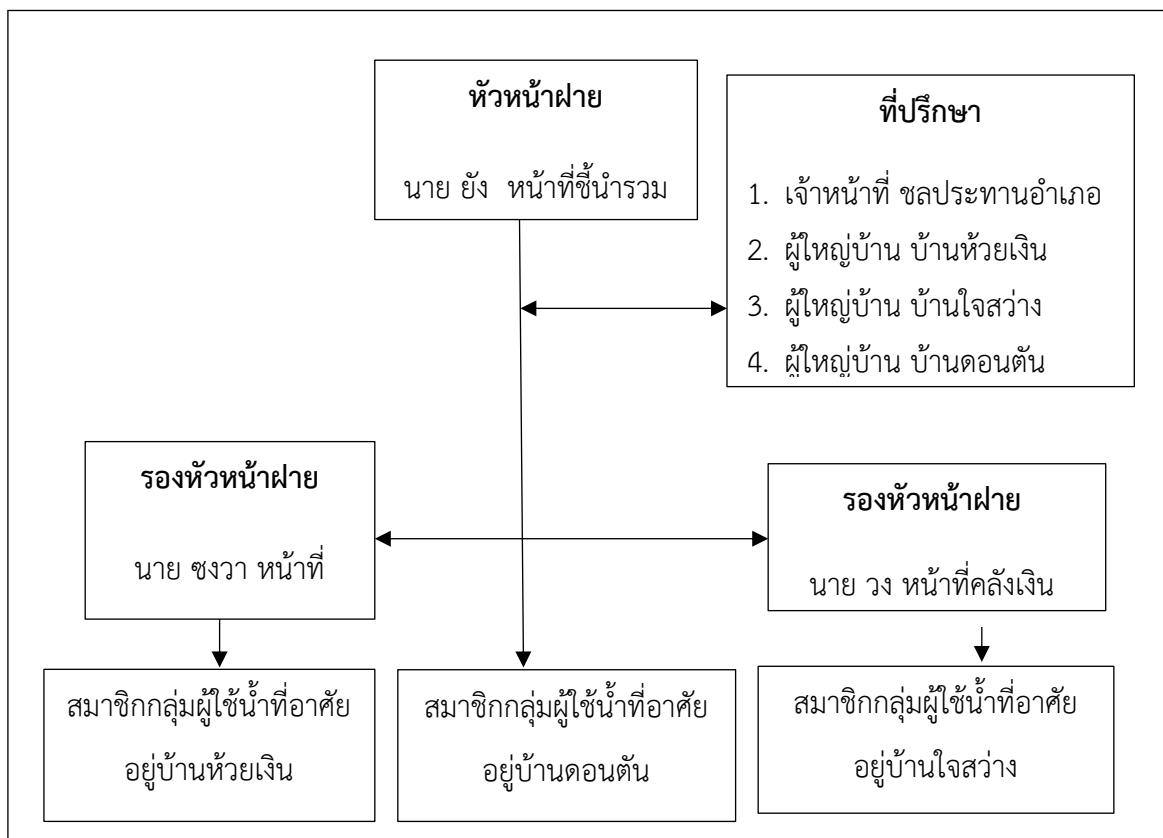
1. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปจากประเด็นสภาพแวดล้อมชุมชน และพื้นที่ของโครงการชลประทานฝายน้ำบาย 1 ที่ไม่สามารถวัดเป็นตัวเลขได้ เช่น ผลของการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ หรือการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ใช้ตัวเลขสามารถวัดได้ เช่น ค่าสถิติ เช่น ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) ที่ตั้งของแปลงเพาะปลูก การทำการเกษตร ความเพียงพอของปริมาณน้ำต่อพื้นที่การเกษตร ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำของกลุ่ม เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและองค์ประกอบของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝายน้ำบาย 1 ถูกสร้างขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 และได้ปรับปรุงกลุ่มผู้ใช้น้ำครั้งล่าสุดปี พ.ศ. 2563 (กฎระเบียบกลุ่มผู้ใช้น้ำ, 2563) โดยมีโครงสร้าง และหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงาน ดังรูปภาพที่ 2 นี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างและองค์ประกอบของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำมีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 2 – 9 คน หรือเฉลี่ยครัวเรือนละ 5 คน มีอายุเฉลี่ย 33 ปี ครอบครัวทั้งหมดอาศัยอยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่เกิด โดยที่อาศัยอยู่บ้านห้วยเงิน 5 ครัวเรือน อาศัยอยู่บ้านใจสว่าง 16 ครัวเรือน และอาศัยอยู่บ้านดอนตัน 31 ครัวเรือน ซึ่ง 47 ครัวเรือนที่อาศัยอยู่บ้านดอนตัน และบ้านใจสว่าง เป็นชนเผ่าลื้อ นับถือศาสนาพุทธ ส่วน 5 ครัวเรือนที่อาศัยอยู่บ้านห้วยเงินเป็นชนเผ่าม้ง นับถือบรรพบุรุษ อาชีพหลักเกษตรกรคิดเป็น ร้อยละ 76.9 อาชีพรองคือ เป็นแรงงานต่างประเทศ และค้าขาย มีรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือนระหว่าง 40,000 – 300,000 บาท เฉลี่ย 5,692 บาทต่อคนต่อเดือน รายได้ของครัวเรือนรวมทั้งหมด 3 บ้านต่อเดือนคือ 16,255,530 บาท ในนี้รายได้จากการขายวัวคิดเป็นร้อยละ 23.68 รายได้จากการขายยางพาราคิดเป็นร้อยละ 21.19 รายได้ที่มาจก เป็นแรงงานต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 19.99 รายได้จากการทำนาข้าวคิดเป็นร้อยละ 12.92 รายได้จากการปลูกเตยคิดเป็นร้อยละ 8.39 รายได้จากรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 4.40 และส่วนที่เหลือคือมันสำปะหลัง การค้าขาย และข้าวโพด รายละเอียดดังตารางที่ 1 อธิบายได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ใช้น้ำจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลในครัวเรือนของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	จำนวน (n = 52)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน (คน)		
2 – 5	40	76.92
6 – 10	12	23.08
รวม	52	100
2. จำนวนคนรวมทั้งหมดของกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 หมู่บ้าน		
ชาย	127	53.36
หญิง	111	46.64
รวม	238	100
3. อาชีพหลัก		
เกษตรกร	39	75.00
แรงงานรับจ้างทั่วไป	2	3.85
แรงงานต่างประเทศ	8	15.38
ค้าขาย	3	5.77
รวม	52	100
4. แหล่งรายได้ประจำปี พ.ศ. 2566	บาท	ร้อยละ
นาข้าว	2,100,480	12.92
ข้าวไร่		0.00
ข้าวโพด	450,000	2.77
ลูกเดือย	1,363,050	8.39
มันสำปะหลัง	582,000	3.58
ยางพารา	3,444,000	21.19
เลี้ยงสัตว์ (วัว)	3,850,000	23.68
ค้าขาย	500,000	3.08
รับจ้างทั่วไป	716,000	4.40
แรงงานต่างประเทศ	3,250,000	19.99
อื่นๆ		0.00
รวม	16,255,530	100
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน	5,692	บาท
6. ที่ดินที่ตนทั่วไป		
ที่ดินที่มีโฉนดเป็นของตนเอง	201	แปลง
เนื้อที่	284.08	เฮกตาร์
ที่ดินเช่า	0	แปลง
เนื้อที่	0	เฮกตาร์

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

* 1 เฮกตาร์ = 6.25 ไร่

* อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงิน ปี 2566 1 บาท = 650 กีบ

3. การบริหารจัดการน้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1

สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโครงการฝายน้ำปาย 1 มี 52 ครัวเรือนมีโฉนดที่ดินแปลงเพาะปลูก (นาข้าว) 68 แปลง มีเนื้อที่ดินนา 29.78 เฮกตาร์ ซึ่งถ้าจำแนกตามบ้านที่อาศัย บ้านห้วยเงินมี 5 ครัวเรือน มีแปลงนา 5 โฉนด มีเนื้อที่นา 6.08 เฮกตาร์ บ้านห้วยใจสว่างมี 16 ครัวเรือน มีแปลงนา 18 โฉนด มีเนื้อที่นา 12.14 เฮกตาร์ และบ้านดอนตันมี 5 ครัวเรือน มีแปลงนา 45 โฉนด มีเนื้อที่นา 11.56 เฮกตาร์ แต่ถ้าจำแนกตามคลองเหมืองแม่ (กำหนดตามกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีคลองระบายน้ำเป็นตัวแบ่ง) ส่วนต้นคลองมี 4 ครัวเรือน มีแปลงนา 4 โฉนด มีเนื้อที่นา 3.76 เฮกตาร์ ส่วนกลางคลองมี 16 ครัวเรือน มีแปลงนา 25 โฉนด มีเนื้อที่นา 14.17 เฮกตาร์ และส่วนท้ายคลองมี 31 ครัวเรือน มีแปลงนา 39 โฉนด มีเนื้อที่นา 11.85 เฮกตาร์ การทำการเกษตรเป็นการปลูกข้าวนาปีทั้งหมด 52 ครัวเรือน สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่น้ำไม่เพียงพอที่ต้องได้ใช้น้ำที่ไม่ใช่ชลประทาน 9 ครัวเรือนในนี้มี 8 ครัวเรือนที่ต้องได้ตุนน้ำจากลำน้ำปายเพิ่ม ซึ่งมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 20,500 บาท และช่วงหน้าแล้งเกษตรกรจะเลี้ยงสัตว์ (วัว) โดยเป็นการเลี้ยงปล่อยวัวไล่ทุ่ง 47 ครัวเรือน มีการปลูกพืชผักเพื่อกินในครัวเรือน 11 ครัวเรือน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 เนื้อที่นา และการใช้น้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1

เนื้อที่นาข้าวที่ใช้น้ำชลประทาน	จำนวนครัวเรือน	แปลง	เฮกตาร์
1. จำแนกตามบ้านอาศัย			
บ้านห้วยเงิน	5	5	6.08
บ้านใจสว่าง	16	18	12.14
บ้านดอนตัน	31	45	11.56
รวม	52	68	29.78
2. จำแนกตามคลองเหมืองแม่ (กำหนดตามกลุ่มผู้ใช้น้ำ)			
ส่วนต้นคลอง	3	4	3.76
ส่วนกลางคลอง	21	25	14.17
ส่วนท้ายคลอง	31	39	11.85
รวม	55	68	29.78
3. ตำแหน่งภายในกลุ่ม	จำนวน	อาศัยอยู่บ้าน	หน้าที่รับผิดชอบ
หัวหน้า	1	บ้านดอนตัน	ขึ้นารวม
คณะกลุ่ม	2	ห้วยเงิน ใจสว่าง	บัญชี และคลังกลุ่ม
สมาชิก	49	3 บ้าน	ใช้น้ำทั่วไป
รวม	52		
3. การใช้น้ำเพื่ออะไร		ครัวเรือน	
ทำนาปี		52	
เลี้ยงสัตว์		47	
ปลูกพืชผัก		11	
อื่น ๆ			
4. น้ำชลประทานเพียงพอในการเกษตรหรือไม่		ครัวเรือน	เฮกตาร์
เพียงพอ		43	23.80
ไม่เพียงพอ		9	5.98
รวม		52	29.78

ตารางที่ 2 เนื้อที่นา และการใช้น้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1 (ต่อ)

เนื้อที่นาข้าวที่ใช้น้ำชลประทาน	จำนวนครัวเรือน	แปลง	เฮกตาร์
5. การประชุมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ท่านเคยเข้าร่วมหรือไม่			
เคยมีการประชุมแต่ท่านไม่เคยเข้าร่วม			ครัวเรือน
เคยมีการประชุม และท่านเข้าร่วมทุกครั้ง	44		ครัวเรือน
เคยมีการประชุม และท่านเข้าร่วมบางครั้ง	8		ครัวเรือน
ไม่เคยมีการประชุม			ครัวเรือน
6. มีการวางแผนจัดสรรน้ำเข้าแปลงเพาะปลูก โดยมีขอบเขตของแต่ละคนหรือไม่			
มีการจัดทำและประกาศให้ทราบอย่างชัดเจน			ครัวเรือน
มีการจัดทำแต่ไม่ได้ประกาศให้ทราบอย่างชัดเจน	31		ครัวเรือน
ไม่มีการจัดการ	19		ครัวเรือน
ไม่แน่ใจ	2		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
7. การวางแผนสำรองหรือแผนฉุกเฉิน กรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับน้ำหรือไม่			
มี	1		ครัวเรือน
ไม่มี	32		ครัวเรือน
ไม่แน่ใจ	19		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
8. พื้นที่นาข้าวของท่านได้รับน้ำจากแหล่งใดบ้าง			
จากน้ำฝน และลำน้ำในลุ่มน้ำ	1		ครัวเรือน
จากการดูดจากน้ำปาย	8		20,500 บาท
อื่น ๆ			
9. มีข้อพิพาทจากการใช้น้ำหรือไม่			
มี			ครัวเรือน
ไม่มี	52		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
10. ส่วนร่วมในการวางแผนในการใช้น้ำชลประทาน			
มี	21		ครัวเรือน
ไม่มี	31		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
11. การปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อตกลงการวางแผนส่งน้ำของกลุ่มหรือไม่			
ปฏิบัติตาม	49		ครัวเรือน
ไม่ปฏิบัติตาม	3		ไม่มีแผน
12. การปฏิบัติตามกฎระเบียบต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบกลุ่ม			
ปฏิบัติตาม	46		ครัวเรือน
ไม่ปฏิบัติตาม	6		ครัวเรือน

ตารางที่ 2 เนื้อที่นา และการใช้น้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1 (ต่อ)

เนื้อที่นาข้าวที่ใช้น้ำชลประทาน	จำนวนครัวเรือน	แปลง	เฮกตาร์
13. การปฏิบัติกฎระเบียบต่อผู้ที่ฝ่าฝืนของคณะกลุ่มเป็นลักษณะแบบไหน			
เด็ดขาดและเป็นธรรม		5	ครัวเรือน
เด็ดขาดแต่ไม่เป็นธรรม			ครัวเรือน
ไม่เด็ดขาดและเป็นธรรม	8		ครัวเรือน
ไม่ให้คำตอบ	39		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
14. การจัดสรรน้ำของกลุ่มฯ มีความเสมอภาค และยุติธรรมดีแล้วหรือไม่			
ไม่มีปัญหา	41		ครัวเรือน
มีปัญหา	11		ครัวเรือน
15. หน่วยงานใดที่มีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการน้ำเป็นได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพ			
คณะกลุ่มผู้ใช้น้ำ	41		ครัวเรือน
ผู้ใหญ่บ้าน	2		ครัวเรือน
เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มบ้าน			ครัวเรือน
เจ้าหน้าที่ชลประทาน	24		ครัวเรือน
เจ้าหน้าที่สำนักที่ดิน			ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน
16. ชำระเงินเข้ากองทุน (ข้าวค่าน้ำ 461.54 บาทหรือ 300,000 กีบต่อเฮกตาร์) ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
ชำระเต็มตามพื้นที่นา	52		ครัวเรือน
ชำระไม่เต็ม			ครัวเรือน
ไม่ได้ชำระ			ครัวเรือน
เป็นเงินทั้งหมด	13,745		บาท
17. ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน หรือกิจกรรมกลุ่มผู้ใช้น้ำ บ่อยเพียงใด			
บ่อยครั้ง (<4)			ครัวเรือน
นาน ๆ ครั้ง (1-3)	52		ครัวเรือน
ไม่เคย			ครัวเรือน
18. ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ จากแหล่งใดเป็นหลัก			
เพื่อนบ้านพูดคุยกุย บอกต่อ			ครัวเรือน
คณะกลุ่ม	41		ครัวเรือน
หอกระจายข่าว หรือโทรโข่งบ้าน	11		ครัวเรือน
เจ้าหน้าที่ชลประทาน	39		ครัวเรือน
อื่น ๆ			ครัวเรือน

หมายเหตุ * มี 3 ครัวเรือนที่มีแปลงนาอยู่ส่วนกลางคลอง และส่วนท้ายคลอง

* มี 4 ครัวเรือนที่ถือครองแปลงนา 3 แปลง

* มี 9 ครัวเรือนที่ถือครองแปลงนา 2 แปลง

การใช้น้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการทำนาปีเป็นหลัก ช่วงเวลาการทำนาข้าวของกลุ่มผู้ใช้น้ำประจำปี พ.ศ. 2566 เกษตรกรทั้งหมดเริ่มเตรียมดินและหว่านกล้า เดือนมิถุนายน แต่มี 5 ครัวเรือนทำนาหว่านเดือนกรกฎาคม ปักดำนามี 47 ครัวเรือน ใส่ยากำจัดวัชพืชมี 5 ครัวเรือน เดือนสิงหาคม ใส่ยากำจัดวัชพืชมี 3

ครัวเรือน เดือนกันยายน ใส่ปุ๋ยมี 22 ครัวเรือน เดือนตุลาคม เก็บเกี่ยวข้าวนาปีมี 2 ครัวเรือน เดือนพฤศจิกายน เก็บเกี่ยวข้าวนาปีมี 44 ครัวเรือน เดือนธันวาคม เก็บเกี่ยวข้าวนาปีมี 6 ครัวเรือน ส่วนน้ำไม่เพียงพอมี 9 ครัวเรือน ซึ่งปัญหาน้ำไม่เพียงพอจะเริ่มเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม รายละเอียดดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ช่วงเวลาการทำนาข้าวของแต่ละครัวเรือน

รายการ	มค	กพ	มค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
การเตรียมดิน						52						
เตรียมกล้า						52						
หว่านหรือปักดำข้าว						5	47					
ใส่ปุ๋ย									22			
กำจัดวัชพืช							5	3				
กำจัดโรคแมลง												
เก็บเกี่ยว										2	44	6
ช่วงที่น้ำไม่พอ						2	5	3				

หมายเหตุ * แต่ละข้อตอบได้มากกว่า 1 เดือน

ในปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมามีสมาชิกรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโครงการฝายน้ำบาย 1 สามารถปลูกข้าวนาได้ ผลผลิตทั้งหมด 108,420 กิโลกรัม หรือ 3,614 กระสอบ เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.64 ตันต่อเฮกตาร์ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อาศัยอยู่บ้านห้วยเงินถือครองเนื้อที่นาข้าว 6.08 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 23,400 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.85 ตันต่อเฮกตาร์ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อาศัยอยู่บ้านใจสว่างถือครองเนื้อที่นาข้าว 12.14 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 47,310 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.90 ตันต่อเฮกตาร์ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อาศัยอยู่บ้านใจสว่างถือครองเนื้อที่นาข้าว 11.56 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 37,710 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.26 ตันต่อเฮกตาร์ และถ้าเปรียบเทียบกับส่วนของคลองเหมืองแม่ ต้นคลองมีเจ้าของนาข้าวอยู่ 3 ครัวเรือน มีเนื้อที่นาข้าว 3.76 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 13,800 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.67 ตันต่อเฮกตาร์ ต้นคลองมีเจ้าของนาข้าวอยู่ 21 ครัวเรือน มีเนื้อที่นาข้าว 14.17 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 51,750 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.65 ตันต่อเฮกตาร์ และต้นคลองมีเจ้าของนาข้าวอยู่ 31 ครัวเรือน มีเนื้อที่นาข้าว 11.85 เฮกตาร์ ผลิตปลูกข้าวเปลือกได้ 42,870 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ 3.62 ตันต่อเฮกตาร์ รายละเอียดดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลิตข้าวเปลือกประจำปี พ.ศ. 2566

ผลิตข้าวเปลือก	ครัวเรือน	เนื้อที่ (n = 29.78)	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ (ตันต่อเฮกตาร์)
1. จำแนกตามบ้านที่อาศัย				
บ้านห้วยเงิน	5	6.08	23,400	3.85
บ้านใจสว่าง	16	12.14	47,310	3.90
บ้านดอนตัน	31	11.56	37,710	3.26
รวม	52	29.78	108,420	3.64

ตารางที่ 4 ผลิตข้าวเปลือกประจำปี พ.ศ. 2566 (ต่อ)

ผลิตข้าวเปลือก	ครัวเรือน	เนื้อที่ (n =29.78)	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	เฉลี่ยน้ำหนักต่อเนื้อที่ (ตันต่อเฮกตาร์)
2. จำแนกตามคลองเหมืองแม่ (กำหนดตามกลุ่มผู้ใช้น้ำ)				
ต้นคลอง	3	3.76	13,800	3.67
กลางคลอง	21	14.17	51,750	3.65
ท้ายคลอง	31	11.85	42,870	3.62
รวม	55	29.78	108,420	3.64

หมายเหตุ มี 3 ครัวเรือนที่มีแปลงนาอยู่ส่วนกลางคลอง และส่วนท้ายคลอง

4. ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ความคิดเห็นต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน โดยมีทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งคะแนนรวมคือ 3.26 ถือว่าการบริหารจัดการชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับปานกลาง หัวข้อที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ สมาชิกกลุ่มฯ ให้ความร่วมมือในการจ่ายเงินเข้ากองทุนเป็นอย่างดี ที่ได้ 3 คะแนน และหัวข้อที่ได้คะแนนน้อยสุด คือ มีการแจ้งแผนรอบเวรน้ำให้สมาชิกทุกคนทราบ ที่ได้ 1.62 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 คะแนนความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

I. ด้านการจัดการน้ำชลประทาน	มีผู้นำกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง เสียสละ	3.73
	หัวหน้ากลุ่มทำการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกและความต้องการใช้น้ำของสมาชิกทุกคน ก่อนฤดูกาลส่งน้ำ	2.75
	กลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมกันกำหนดเวรการส่งน้ำ	1.94
	มีการแจ้งแผนรอบเวรน้ำให้สมาชิกทุกคนทราบ	1.62
	ท่านมีบทบาทเข้าร่วมต่อการจัดการน้ำชลประทาน	2.04
	หัวหน้ากลุ่ม ควบคุมดูแลการใช้น้ำของสมาชิกกลุ่ม ให้เป็นไปตามแผนการใช้น้ำ	2.4
	สมาชิกทุกคนได้รับน้ำเพียงพอแก่ความต้องการตามรอบเวรของการใช้น้ำ	3.15
	สมาชิกกลุ่ม ให้ความร่วมมือในการใช้น้ำไม่ให้เกินปริมาณน้ำตามที่ตกลงกันไว้	3
	เมื่อมีเรื่องขัดแย้งอันเนื่องจากการใช้น้ำ กลุ่มแก้ปัญหาได้ทุกครั้ง	3.23
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งหมดปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม	4.02
	ได้มีการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามกติกา หรือกฎระเบียบของกลุ่ม	3.71

ตารางที่ 5 คะแนนความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ต่อ)

II. ด้านการดูแลและบำรุงรักษา	มีการแบ่งงานให้สมาชิกกลุ่มฯ ทำการบำรุงรักษาอาคารชลประทาน คลองเหมือง คูน้ำอย่างชัดเจน	3.94
	สมาชิกกลุ่มฯ ร่วมมือกันซ่อมบำรุงรักษา โดยมีการนัดหมายจากหัวหน้ากลุ่มฯ และดำเนินการบำรุงรักษาอย่างพร้อมเพรียงกัน	4.06
	สมาชิกกลุ่มฯ ร่วมมือกันบำรุงรักษาคลองหลัก ตามที่กลุ่มกำหนดอย่างปกติ	4.04
	สมาชิกกลุ่มฯ มีการฝ่าฝืนกฎระเบียบเกี่ยวกับการบำรุงรักษา จะถูกลงโทษตามระเบียบของกลุ่มที่ตั้งไว้	3.87
III. ด้านการบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	สมาชิกกลุ่มฯ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	3.88
	สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ถูกต้อง และรวดเร็ว	3.02
	สมาชิกกลุ่มฯ เข้าร่วมการประชุมของกลุ่มทุกครั้งโดยพร้อมเพรียงกัน	2.25
	สมาชิกได้รับฟัง เสนอข้อคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของกลุ่ม	3.29
	มีการประชุมกลุ่ม ประจำฤดูกาลส่งน้ำ	2.12
	มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน และชัดเจน	2.75
	มีการบันทึกผลการประชุมของกลุ่มทุกครั้ง	1.85
	มีกฎระเบียบของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	4.75
	มีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ	3.75
	สมาชิกกลุ่มฯ มีการจัดตั้งกองทุนสำหรับใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม	4.65
IV. ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน	สมาชิกกลุ่มฯ ให้ความร่วมมือในการจ่ายเงินเข้ากองทุนเป็นอย่างดี	5
	เจ้าหน้าที่ชลประทาน ออกพบเกษตรกรให้ความรู้และให้ข่าวสารเรื่องชลประทาน อย่างสม่ำเสมอ	3.94
	เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงและรักษา ระบบชลประทานเป็นประจำ	2.81
	เมื่อเกิดมีปัญหาในพื้นที่เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และเป็นที่พอใจของเกษตรกร	3.19
	ภาพรวม ต่อการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแห่งนี้	3.23
	คะแนนเฉลี่ย 30 ข้อ	3.26

หมายเหตุ มากที่สุด/น้อยที่สุด ให้ค่าน้ำหนักที่ 5 คะแนน
 มาก/น้อยครั้ง ให้ค่าน้ำหนักที่ 4 คะแนน
 ปานกลาง/พอสมควร ให้ค่าน้ำหนักที่ 3 คะแนน
 น้อย/นาน ๆ ครั้ง ให้ค่าน้ำหนักที่ 2 คะแนน
 น้อยมาก/ไม่เคย ให้ค่าน้ำหนักที่ 1 คะแนน

5. การสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การสนทนากลุ่มได้แบ่งออกเป็น กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นดังตารางที่ 6 นี้

ตารางที่ 6 การสนทนากลุ่ม

	ประเด็นที่สนทนา	คำตอบของการสนทนากลุ่ม
1) กลุ่มที่มีหน้าที่เป็นคณะกรรมาธิการ	สาเหตุเหตุผล ความสำคัญของโครงการชลประทานฝายน้ำบาย 1	ลดการถาดป่าปลูกเข้าไร่นาสูงมาเป็นการทำนา เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตข้าวนา ชาวนาที่มีเนื้อที่ดินในเขตรับน้ำต้องได้ประกอบส่วนด้าน
	มีกฎระเบียบของการก่อสร้างโครงการไหม	ความคิดการตัดสินใจ และวัตถุเข้าในการก่อสร้างเช่น แรงงานไม้แบบ หิน และอื่น ๆ
	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีกฎระเบียบ แบบไหน อย่างไร	มีเล่มกฎระเบียบของตนเองที่ชัดเจน มีหน้าที่รับผิดชอบ ข้อห้าม การปฏิบัติต่อผู้ฝ่าฝืน และพันธะที่จะต้องเสียคืนแก่รัฐ
	ใช้น้ำชลประทานเพื่อปลูกพืชอะไร เนื้อที่เท่าไร	เพื่อปลูกข้าวนาปี ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงวัวไล่ทุ่ง
	น้ำเพียงพอไหม ผลผลิตเป็นอย่างไร ช่วงไหน	มีแปลงนาข้าวบางพื้นที่ของสมาชิกที่ได้รับน้ำไม่เพียงพอแต่โดยรวมดีได้รับผลผลิตข้าวนาเป็นที่น่าพอใจ
2) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือชาวไร่ที่แปลงนาข้าวอยู่ช่วงต้นของคลอง	การใช้น้ำมีปัญหาอุปสรรคไหม	มีปัญหาละบายน้ำไม่ทันเพราะคลองเหมือนสายหลักมีน้ำล้นน้ำท่วมเล็กน้อยมาบรรจบ 3 ลำ ทำให้ถ้าฝนตกมากก็เกิดน้ำท่วมกับแปลงนาที่อยู่ช่วงท้ายคลอง
	ที่ผ่านมามีการแก้ไขแบบไหน ได้ผลไหม และอยากแก้ไขแบบไหน	1. การแก้ไขเป็นลักษณะเจ้าของนาที่ได้รับผลกระทบจัดการเอง และเป็นไปตามธรรมชาติ. 2. ปรับ และผันฟูลคลองละบายน้ำ 2 เส้นที่มีให้กลับมาใช้งานได้
	ต้องการให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำอย่างไร	ปรับปรุงตัวฝายให้กลับสมบูรณ์ พัฒนาคองเหมือนหลักจากคลองดินเป็นคลองคอนกรีต
	สาเหตุเหตุผล ความสำคัญของโครงการชลประทานฝายน้ำบาย 1	ลดการถาดป่าปลูกเข้าไร่นาสูงมาเป็นการทำนา เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตข้าวนา ชาวนาที่มีเนื้อที่ดินในเขตรับน้ำต้องได้ประกอบส่วนด้าน
	มีกฎระเบียบของการก่อสร้างโครงการไหม	ความคิดการตัดสินใจ และวัตถุเข้าในการก่อสร้างเช่น แรงงานไม้แบบ หิน และอื่น ๆ
3) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือชาวไร่ที่แปลงนาข้าวอยู่ช่วงต้นของคลอง	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีกฎระเบียบ แบบไหน อย่างไร	มีเล่มกฎระเบียบของตนเองที่ชัดเจน มีหน้าที่รับผิดชอบ ข้อห้าม การปฏิบัติต่อผู้ฝ่าฝืน และพันธะที่จะต้องเสียคืนแก่รัฐ
	ใช้น้ำชลประทานเพื่อปลูกพืชอะไร เนื้อที่เท่าไร	เพื่อปลูกข้าวนาปี ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงวัวไล่ทุ่ง
	น้ำเพียงพอไหม ผลผลิตเป็นอย่างไร ช่วงไหน	มีน้ำเพียงพอ และได้รับผลผลิตข้าวนาเป็นที่น่าพอใจ
	การใช้น้ำมีปัญหาอุปสรรคไหม	ปกติ
	ที่ผ่านมามีการแก้ไขแบบไหน ได้ผลไหม และอยากแก้ไขแบบไหน	ไม่มีปัญหา
4) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือชาวไร่ที่แปลงนาข้าวอยู่ช่วงต้นของคลอง	ต้องการให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำอย่างไร	ปรับปรุงตัวฝายให้กลับสมบูรณ์ พัฒนาคองเหมือนหลักจากคลองดินเป็นคลองคอนกรีต

ตารางที่ 6 การสนทนากลุ่ม (ต่อ)

	ประเด็นที่สนทนา	คำตอบของการสนทนากลุ่ม
3) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือชาวบ้านที่มีแปลงนาข้าวอยู่ช่วงกลางของคลองแห้งเหืองหลัก	สาเหตุเหตุผล ความสำคัญของโครงการชลประทานฝายน้ำปาย 1	ลดการถางป่าปลูกข้าวไร่นาสวนผสมเป็นการทำนา เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตข้าว
	มีกฎระเบียบของการก่อสร้างโครงการไหม	ชาวบ้านที่มีเนื้อที่ดินในเขตรับน้ำต้องได้ประกอบส่วนด้านความคิด การตัดสินใจ และวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเช่น แรงงาน ไม้แบบ หิน และอื่น ๆ
	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีกฎระเบียบ แบบไหน อย่างไร	มีเล่มกฎระเบียบของตนเองที่ชัดเจน มีหน้าที่รับผิดชอบ ข้อห้าม การปฏิบัติต่อผู้ฝ่าฝืน และพื้นที่ที่จะต้องเสียคืนแก่รัฐ
	ใช้น้ำชลประทานเพื่อปลูกพืชอะไร เนื้อที่เท่าไร	เพื่อปลูกข้าวนาปี ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงวัวไล่ทุ่ง
	น้ำเพียงพอไหม ผลผลิตเป็นอย่างไร ช่วงไหน	มีน้ำเพียงพอ และได้รับผลผลิตข้าวเป็นต้นน้ำพอใจ
	การใช้น้ำมีปัญหาอุปสรรคไหม	น้ำที่ระบายออกจากแปลงนาข้าวไม่สามารถปล่อยไหลคืนไปให้แปลงนาที่อยู่ช่วงท้ายคลอง
	ที่ผ่านมา มีการแก้ไขแบบไหน ได้ผลไหม และอยากแก้ไขแบบไหน	ไม่เคยแก้ไขเพราะแปลงนาช่วงกลางคลองมีลักษณะคือฝั่งที่ติดลำน้ำปาย อยู่ต่ำกว่าแปลงนาที่อยู่ช่วงท้ายคลองทำให้จำเป็นต้องปล่อยไหลลงลำน้ำปาย อย่างเดียว
4) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือชาวบ้านที่มีแปลงนาข้าวอยู่ช่วงปลายของคลองแห้งเหืองหลัก	ต้องการให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำอย่างไร	ปรับปรุงตัวฝายให้กลับสมบูรณ์ พัฒนาคลองเหมืองหลักจากคลองดินเป็นคลองคอนกรีต
	สาเหตุเหตุผล ความสำคัญของโครงการชลประทานฝายน้ำปาย 1	ลดการถางป่าปลูกข้าวไร่นาสวนผสมเป็นการทำนา เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตข้าว
	มีกฎระเบียบของการก่อสร้างโครงการไหม	ชาวบ้านที่มีเนื้อที่ดินในเขตรับน้ำต้องได้ประกอบส่วนด้านความคิด การตัดสินใจ และวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเช่น แรงงาน ไม้แบบ หิน และอื่น ๆ
	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีกฎระเบียบ แบบไหน อย่างไร	มีเล่มกฎระเบียบของตนเองที่ชัดเจน มีหน้าที่รับผิดชอบ ข้อห้าม การปฏิบัติต่อผู้ฝ่าฝืน และพื้นที่ที่จะต้องเสียคืนแก่รัฐ
	ใช้น้ำชลประทานเพื่อปลูกพืชอะไร เนื้อที่เท่าไร	เพื่อปลูกข้าวนาปี ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงวัวไล่ทุ่ง
	น้ำเพียงพอไหม ผลผลิตเป็นอย่างไร ช่วงไหน	มีปัญหา น้ำไม่เพียงพอ โดยเฉพาะช่วงการคราดนา และปักดำนาข้าว หรือเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม และช่วงที่ฝนตกหนักก็มีน้ำไหลหลากมาท่วมแปลงนาข้าว ทำให้ผลผลิตข้าวได้ไม่เท่าที่ควร
	การใช้น้ำมีปัญหาอุปสรรคไหม	เปิดน้ำยังไหลลงมาไม่เพียงพอกับแปลงนาแต่เจ้าของแปลงนาที่อยู่ตอนบนก็เอาน้ำไปก่อนแล้ว ทำให้เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มต้นและกลางคลอง
	ที่ผ่านมา มีการแก้ไขแบบไหน ได้ผลไหม และอยากแก้ไขแบบไหน	1. การแก้ไขคือไปเปิดน้ำเอง. 2. อยากให้มีจัดให้มีรอบเวรในการเปิดน้ำที่ชัดเจน และปฏิบัติต่อผู้ละเมิดอย่างจริงจัง
	ต้องการให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำอย่างไร	3. ปรับปรุงคลองระบายน้ำให้ใช้งานได้เพื่อลดปัญหาน้ำท่วม
		ปรับปรุงตัวฝายให้กลับสมบูรณ์ พัฒนาคลองเหมืองหลักจากคลองดินเป็นคลองคอนกรีต

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายน้ำปาย 1 ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 และมีการปรับปรุงโครงสร้างในปี พ.ศ. 2563 (กลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายน้ำปาย 1, 2563) โดยสมาชิกส่วนใหญ่ (44 ครั้วเรือนจาก 52 ครั้วเรือน) มีการเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ แต่การขาดแผนการจัดรอบเวรน้ำที่ชัดเจน ทำให้การจัดสรรน้ำไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมาพร้อมกับกลไกการจัดการที่เป็นระบบ (ยุภาพร ยุภาส และคณะ, 2560) ได้ที่ระบุว่าการทำงานร่วมกันที่มีการจัดระเบียบมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำชลประทาน

2. โครงสร้างพื้นฐานของระบบชลประทานส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ

ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น คลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะพื้นที่กลางคลองไม่สามารถปล่อยน้ำไปยังพื้นที่ท้ายคลองได้เนื่องจากระดับความสูงต่ำที่ต่างกัน สอดคล้องกับ (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2561) ที่เน้นให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อระบบชลประทานที่ยั่งยืน

3. ผลผลิตเกษตรกรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ข้อมูลแสดงให้เห็นความแตกต่างของผลผลิตข้าวระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำแต่ละส่วนของคลอง โดยกลุ่มต้นคลองมีผลผลิตสูงสุดที่ 3.67 ตัน/เฮกตาร์ ในขณะที่กลุ่มท้ายคลองมีผลผลิตต่ำสุดที่ 3.62 ตัน/เฮกตาร์ สอดคล้องกับ (กรรณสิทธิ์ สะและน้อย, 2560) ที่แสดงให้เห็นว่าปริมาณน้ำมีผลโดยตรงต่อผลผลิต

4. ที่ตั้งแปลงนาและช่วงเวลาการทำการเกษตรส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ

ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้น้ำในกลุ่มท้ายคลองพบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการเตรียมดินและการปลูกข้าว ข้อมูลนี้สอดคล้องกับ (ชนกร กลิ่นนาค, 2559) ที่กล่าวว่าการจัดสรรน้ำในพื้นที่คลองส่งน้ำมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ

5. การได้รับข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการบริหารจัดการน้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำแสดงระดับความพึงพอใจต่อการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีคะแนนต่ำสุดคือการแจ้งแผนรอบเวรน้ำที่ชัดเจน คะแนนเฉลี่ยเพียง 1.62 จาก 5 ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการสื่อสารและการมีแผนงานที่ชัดเจนต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการน้ำ ข้อมูลนี้สอดคล้องกับ (อรัญญา ภูโคกค้อย และวิษณุ สุमितสุวรรณ, 2562) ที่เน้นการสื่อสารและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการบริหารจัดการน้ำของโครงการฝายน้ำปาย 1 พบว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีโครงสร้างการบริหารมีหน้าที่รับผิดชอบ และกฎระเบียบของกลุ่มอย่างชัดเจนและสามารถดำเนินการด้านการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปีซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ (วัว) และการปลูกพืชผักในครั้วเรือน อย่างไรก็ตาม มีความท้าทายในการบริหารจัดการน้ำคือ น้ำชลประทานไม่เพียงพอในบาง

ช่วงเวลาขาดการวางแผนหรือรอบเวรในการใช้น้ำ และแผนสำรองหรือแผนฉุกเฉิน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการวางแผนจัดสรรน้ำยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ผลผลิตจากการทำนาก็มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ตั้ง เช่นพื้นที่ที่อยู่ต้น คลองมีผลผลิตเฉลี่ย 3.67 ตันต่อเฮกตาร์สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่อยู่ท้าย คลองมีผลผลิต เฉลี่ย 3.62 ตันต่อเฮกตาร์ และ 8 ครัวเรือนต้องมีค่าใช้จ่าย 20,500 บาทจากการดูดน้ำจากแหล่งอื่นมาช่วย และนาถูกน้ำท่วมถ้าฝนตกมาก ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1.1) พัฒนาแบบจำลองการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ 1.2) ส่งเสริมเทคโนโลยีเพิ่มผลผลิต เช่น การปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง (Bouman, B. A. M. & Tuong, T. P., 2007) 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2.1) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานชลประทานและกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาไม่เพียงพอและน้ำท่วม 2.2) รัฐควรจัดสรรงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับปรุงฝายและเปลี่ยนคลองเหมืองหลักเป็นคอนกรีต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งน้ำ (Asian Development Bank, 2021) 3) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 3.1) จัดทำแผนบริหารจัดการน้ำที่มีระบบ กำหนดรอบเวรใช้น้ำอย่างเป็นธรรม 3.2) ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำ และเทคนิคการเพาะปลูกที่ช่วยลดการใช้น้ำ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2015) 3.3) ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อปรับปรุงการสื่อสารระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3.4) เพิ่มช่องทางการสื่อสาร เช่น การสร้างกลุ่มออนไลน์สำหรับสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อใช้ในการแจ้งข้อมูลและประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณสิทธิ์ สะและน้อย. (2560). การบริหารจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนในการทำเกษตรกรรมบริเวณเขื่อนลำพระเพลิงอำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา. กำแพงเพชร: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- กลุ่มผู้ใช้น้ำฝายน้ำปาย 1. (2563). ระบบการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายน้ำปาย 1. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ทิพพพร แก้ววิริยวงศ์. (2554). บทบาทของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการชลประทานจอมทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนกร กลิ่นนาค. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการนาแปลงใหญ่: กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2561). การสังเคราะห์-สรุปผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาโครงการชลประทานและการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์เศรษฐกิจสูงสุดและ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ปัญญา ชีระวิทย์เลิศ. (2559). เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่มีประสิทธิภาพ. Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 7(2), 284-289.

- ยุภาพร ยุภาส และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า. วารสารการบริหารปกครอง, 6(2), 324-327.
- อรัญญา ภูโคกค้อย และวิษณุ สุมิตสวรรณ. (2562). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอยะยี่ จังหวัดขอนแก่น. นครศรีธรรมราช: มหาจุฬ
นาครทรรศน์.
- Asian Development Bank. (2021). ADB annual report 2021. Retrieved May 10, 2025, from
<https://www.adb.org/documents/adb-annual-report-2021>
- Bouman, B. A. M. & Tuong, T. P. (2007). Field water management to save water and increase its
productivity in irrigated lowland rice. *Agricultural Water Management*, 93(1), 1-12.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2015). The state of food and agriculture
2015: Social protection and agriculture-breaking the cycle of rural poverty. Retrieved May
10, 2025, from <https://www.fao.org/3/a-i4910e.pdf>

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลอง เทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A PROMOTIONAL OF ECOTOURISM AT KHLONG HUA SAI MARKET HUA SAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระธนากร ภูทโท (นวลลอ)*, ดิเรก นุ่นกล้า, กันตภณ หนูทองแก้ว

Phra Tanakon Phattago (Nuanlao)*, Direk Nunklam, Kantaphon Nuthongkaew

สาขาวิชาการพัฒนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Social development branch, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6603204010@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหัวไทร จำนวน 351 คน และ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจของทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.59$) และด้านการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.48$) ส่วนด้านการสร้างความตระหนักรู้การอนุรักษ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.43$) 2) ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ควรสร้างความตระหนักรู้เรื่องการอนุรักษ์ ที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้วิถีธรรมชาติ เน้นใช้พลังงานทดแทน ปรับตัวสู่แนวทางที่ยั่งยืนอย่างมีจิตสำนึก ผ่านอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อการสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การท่องเที่ยว, เชิงอนุรักษ์, ตลาดริมคลอง

Abstract

This research article aims to: 1) study the promotion of ecotourism at the canal - side market in Hua Sai Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) explore recommendations for promoting ecotourism at the canal - side market in the same area. This is a mixed - methods research. The quantitative part collected data using questionnaires and analyzed the results using statistical software to determine mean ($\bar{X}$) and standard deviation (*S.D.*) from a sample group of 351 residents in Hua Sai Subdistrict Municipality. The qualitative part collected data through interviews with 23 key informants. The research findings revealed that the overall promotion of ecotourism at the canal - side market in Hua Sai Subdistrict Municipality is at a high level ($\bar{X} = 3.51$). When considering each aspect in descending order of mean score: social responsibility scored the highest ($\bar{X} = 3.62$), followed by the support of local wisdom and culture ($\bar{X} = 3.59$), and environmentally friendly business practices ($\bar{X} = 3.48$). The aspect with the lowest score was raising conservation awareness ($\bar{X} = 3.43$). 2) The recommendations for promoting ecotourism at the canal - side market in Hua Sai Subdistrict Municipality suggest that raising awareness of conservation requires understanding and cooperation from all sectors. It is recommended to promote the use of natural materials, focus on renewable energy, and transition toward sustainability with consciousness, using the community's identity as a foundation. This will benefit the community by preserving local culture and wisdom for future generations.

Keywords: Promotion, Tourism, Ecotourism, Canal-side Market

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับเปลี่ยนแนวทางให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทั้งนี้การท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ แต่ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศ ปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยววิถีชุมชน ซึ่งแนวทาง “Tourism 4.0” เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณค่า เพิ่มรายได้ และความยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่น

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่เน้นการเติบโตอย่างยั่งยืนและทั่วถึง ด้วยการยกระดับอุตสาหกรรมผ่านแนวคิดแบบองค์รวม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการ และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพครบวงจร รวมถึงผลักดัน Soft Power 5F ได้แก่ Fight, Food, Festival, Film และ Fashion เพื่อเพิ่มมูลค่าวัฒนธรรมและส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทยในระดับโลก (แผนพัฒนาแห่งชาติ, 2566 - 2570) หนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของวิถีชุมชนและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งทำให้เกิด

ความภาคภูมิใจ ความหวงแหน และการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งยังสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่าง “ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร” อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช แม้จะมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่กลับประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การจำกัดรูปแบบการขายสินค้า การขาดการดึงดูดนักท่องเที่ยว การขาดการประสานงานและต่อยอดกิจกรรมละเล่นพื้นบ้าน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมไม่มีความต่อเนื่องและขาดการบูรณาการร่วมกับภาคการศึกษาและชุมชนท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความจำเป็นในการศึกษาวิธีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับตลาดริมคลองให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเป็นแบบอย่างในการใช้ Soft Power และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. **ดำเนินการวิจัย** ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 351 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแก่ประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องที่ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าในสถานที่ท่องเที่ยว ประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ นักท่องเที่ยวตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 5 ได้แก่ กลุ่มมัคคุเทศก์/ไกด์นำเที่ยว จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 6 ได้แก่ กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 23 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ

รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้การอนุรักษ์ 2) ด้านการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการสร้างความรู้ความรับผิดชอบทางสังคม 4) ด้านการสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ถึง นายเรวัตร ด่านตันติศุภกุล นายกเทศมนตรีตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้ทั้งหมด 351 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ห้วงความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยการตีความ สร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบล หัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 351)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลอง เทศบาลตำบลหัวไทร		ระดับการส่งเสริม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการสร้างความตระหนักรู้การอนุรักษ์	3.43	0.67	ปานกลาง
2.	ด้านการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.48	0.79	ปานกลาง
3.	ด้านการสร้างความรับผิดชอบต่อทางสังคม	3.62	0.69	มาก
4.	ด้านการสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.59	0.79	มาก
รวม		3.53	0.64	มาก

จากตาราง พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบล หัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปดผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$), ($S.D. = 0.64$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลด พบว่า ด้านการสร้างเสริมความรับผิดชอบทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X} = 3.62$), ($S.D. = 0.69$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.59$), ($S.D. = 0.79$) และด้านการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.48$), ($S.D. = 0.79$) ส่วนด้านการสร้างความตระหนักรู้การอนุรักษ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.43$), ($S.D. = 0.67$) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

2.1 การสร้างความตระหนักรู้เรื่องการอนุรักษ์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่น และความร่วมมือจากทุกฝ่าย ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้วัสดุธรรมชาติย่อยสลายง่าย เพื่อสร้างสังคมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบสานสืบทอด และร่วมมือกันอนุรักษ์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ ฟื้นฟูและคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แก่ชุมชนด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างยั่งยืน

2.2 การสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่มุ่งเน้นความสำคัญกับการลดใช้พลาสติกและไม่เพิ่มขยะ การใช้พลังงานทดแทน และการส่งเสริมให้ธุรกิจปรับตัวสู่แนวทางที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ภาคธุรกิจเองก็ควรมีแนวคิดที่มุ่งเน้นความยั่งยืนในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2.3 การสร้างความรับผิดชอบทางสังคมในการท่องเที่ยวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นักท่องเที่ยวควรเดินทางอย่างมีจิตสำนึก ท่องเที่ยวโดยเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การเดินป่า ดูนก หรือดำน้ำเชิงอนุรักษ์ ธุรกิจต้องดำเนินงานอย่างยั่งยืน สนับสนุนการเรียนรู้และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมเทศกาลท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรม เช่น โฮม สเตย์ การสาธิตหัตถกรรมพื้นบ้าน และภาครัฐควรมีมาตรการส่งเสริมการลดขยะ เช่น ริสอร์ตไร้ขยะ หรือร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบหมุนเวียน เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.4 การสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเป็นแนวทางที่ช่วยอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชน และช่วยกระจายรายได้สู่คนในพื้นที่ การท่องเที่ยวที่เคารพวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง แต่ยังช่วยให้ชุมชนตระหนักรู้และผูกพันต่อท้องถิ่นพร้อมส่งเสริมและฟื้นฟูในสิ่งที่ดีงาม สามารถรักษามรดกของตนเองไว้ได้อย่างยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเดินทางที่ดีไม่เพียงแต่สร้างความสุขให้กับนักท่องเที่ยว แต่ควรเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร เทศบาลมีการสื่อสาร สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ทั้งนี้เพราะเทศบาลได้มีการสร้างความตระหนักรู้เรื่องการอนุรักษ์แก่ชุมชน พร้อมทั้งการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการ ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ชุมชนตระหนักรู้และผูกพันและฟื้นฟูในสิ่งที่ดั่งตาม ที่แนวคิดของ ทักษิณา คุณารักษ์ ได้กล่าวถึง การส่งเสริมว่า คือการทำให้ผู้ที่กำลังเป็นนักท่องเที่ยวเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นนักท่องเที่ยวโดยผ่านกระบวนการสื่อสาร (ทักษิณา คุณารักษ์, 2545) อีกทั้ง สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่กล่าวว่า เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องยึดถือเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้ง 3 ส่วน คือ ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของสังคมและวัฒนธรรม และส่งเสริมความยั่งยืนของเศรษฐกิจ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) อีกทั้ง นิสากร ยินดีจันทร์และคณะ กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) พื้นที่ของชุมชน คือ ชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน คือ ชุมชน และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีเสมอ 3) การพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชน คือ มีการดำเนินการในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว (นิสากร ยินดีจันทร์ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาย่านเมืองเก่าสงขลา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแรงจูงใจด้านปัจจัยหลักในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์, 2565) อีกทั้ง กชมน วรงค์คำ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกันตัง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า บ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกันตัง จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$; S.D. = 0.63) (กชมน วรงค์คำ, 2562)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า เทศบาลตำบลหัวไทร มีการกระตุ้นจิตสำนึกของบุคคล ชุมชน และนักท่องเที่ยว ให้เห็นถึงคุณค่าที่ดั่งตาม มีมาตรฐานพร้อมการให้บริการในการต้อนรับและดูแลอย่างทั่วถึงแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะวิทย์ เพียรดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ: กรณีศึกษาย่านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เริ่มจากกระบวนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวสีเขียว โดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้น (ธนะวิทย์ เพียรดี, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์หวัชวิชัย ธีรปัญโญ (ภูมิ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การ

พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนเขาช้างสี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาชุมชนเขาช้างสี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.39$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ศักยภาพด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน ($\bar{X} = 4.20$) (พระครูสมุห์หัว ชีรวิชัย ธีรปณฺโญ (ภูมิ), 2566)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสร้างความตระหนักรู้การอนุรักษ์ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า เทศบาลตำบลหัวไทร ร่วมมือกับทุกฝ่ายในการรณรงค์สื่อสารสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ สนับสนุนใช้วัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างสังคมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบสานสืบทอดวัฒนธรรม อีกทั้งบทสัมภาษณ์ของ สุจารีย์ เหมพัฒน์ ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ อย่าเพียงแค่ให้ความรู้ แต่ควรกระตุ้นให้ผู้คนลงมือทำ สร้างโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เช่น การเป็นอาสาสมัคร การบริจาค การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ (นางสุจารีย์ เหมพัฒน์, 2568) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาย่านเมืองเก่าสงขลา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแรงจูงใจด้านปัจจัยหลักในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยว ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ อาทิ ภูมิทัศน์ ความปลอดภัย บรรยากาศภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างการรับรู้และแรงจูงใจ ในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว (วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์, 2565) อีกทั้งงานวิจัยของ พระมหาศรินัญชัย ธนณฺชยเมธี (สุกรรัตน์วงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตชุมชนของตนเองที่มีความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารท้องถิ่นที่อร่อยมีรสชาติที่คงความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรมที่งดงาม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ (พระมหาศรินัญชัย ธนณฺชยเมธี (สุกรรัตน์วงศ์), 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดริมคลองเทศบาลตำบลหัวไทร ถึงแม้จะไม่สามารถทดแทนการท่องเที่ยวกระแสหลักได้ แต่นับว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกหนึ่งที่มีความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน ที่นำเอาวิถีชีวิตชุมชนตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชน มาแสดงออกให้ปรากฏต่อสายตาของนักท่องเที่ยว เกิดความยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นวิถีชุมชน การอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้การอนุรักษ์ สนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อทางสังคม และร่วมสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีข้อเสนอแนะว่า ชุมชน ควรปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไปให้ถึงที่สุด ด้วยการยกระดับส่งเสริมการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนตระหนักรู้การอนุรักษ์ สร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดความเข้าใจ ร่วมใจ ร่วมมือ

กับภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การกระตุ้นจิตสำนึกของบุคคล ชุมชน นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษา ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ได้ เรียนรู้วิถีชีวิต ธรรมชาติและผูกพันต่อท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมและฟื้นฟู ให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน 2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ระลึกของเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน 3) ควรศึกษาวิจัย เพื่อสร้างภาคเครือข่ายตลาดน้ำต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของความท้าทายและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กชมน วรงค์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทักษิณา คุณารักษ์. (2545). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเบื้องต้น. เชียงใหม่: สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนะวิทย์ เพียรดี. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ: กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 4(1), 24-25.
- นางสุจารีย์ เหมพัฒน์. (10 มกราคม 2568). เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงานเทศบาลตำบลหัวไทร. (พระชนาภทโทโก (นวลลออ), ผู้สัมภาษณ์)
- นิสากร ยินดีจันทร์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2564(1), 257-258.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- พระครูสมุห์หวัชวิชัย อธิปญโญ (ภูมิ). (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนเขาช้างสี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิริณัฐชัย ธนุษยเมธี (สุกรัตนวงศ์). (2566). รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อำเภอด่าน จังหวัดเชียงใหม่. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 8(3), 172-182.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคทางการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์. (2565). แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาย่านเมืองเก่าสงขลา จังหวัดสงขลา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 17(2), 56-70.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.
- สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561). กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน.

พฤติกรรมในการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู เขตหนองจอก

กรุงเทพมหานคร*

BUDDHIST MERIT-MAKING BEHAVIORS AT WAT SI CHOMPHU NONG CHOK BANGKOK

พระปลัดพิบูลย์ชัย รุ่งเรือง*, ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ

PhraPalad Pibunchai Rungrueang*, Chinnaso Visitnitikija

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Pibunchai76@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมของพุทธศาสนิกชน พฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพูของพุทธศาสนิกชน เปรียบเทียบพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพูของพุทธศาสนิกชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญวัดสีชมพู จำนวน 400 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้ Chi-square และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมของพุทธศาสนิกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับมัธยม อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก พฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพูของพุทธศาสนิกชน ส่วนมากถวายสังฆทาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่เสียชีวิต อยากมาทำบุญด้วยตัวเอง เพื่อสะเดาะเคราะห์ ผู้ที่ร่วมเดินทางคือเพื่อน คนรู้จัก และครอบครัวหรือญาติ ในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ค่าใช้จ่าย 192 บาท ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และ 6) รายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพู มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการมาทำบุญ, พุทธศาสนิกชน, วัดสีชมพู, เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to study the marketing mix factors from the perspective of Buddhist devotees, the merit-making behavior of Buddhists at the Pink Temple, and to compare such behaviors based on personal demographic data. Additionally, the study examines how the marketing mix influences the merit-making behavior of Buddhists at the Pink Temple. This is a quantitative research study, with a purposive sample of 400 Buddhist devotees who made merit at the Pink Temple. The research instrument was a questionnaire. Data were collected using the questionnaire and analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using Chi-square and Multiple Regression Analysis. The results indicate that most respondents were female, aged between 21 and 30, single, with a high school education, employed in the private sector, and had a monthly income of 10,001 - 20,000 Baht. Overall, the marketing mix factors were rated at a highly significant level. In terms of merit-making behavior, most participants offered alms to monks, dedicated merit to deceased relatives, and visited the temple to make merit for personal reasons such as warding off misfortunes. They were typically accompanied by friends, acquaintances, or family members, primarily visiting on weekends, with an average frequency of once per month and an average expenditure of 192 Baht. The comparative analysis revealed statistically significant differences (at the 0.05 level) in merit-making behavior based on gender, age, education level, marital status, occupation, and income. Furthermore, the marketing mix factors from the perspective of Buddhist devotees were found to significantly influence their merit-making behavior at the Pink Temple, also at the 0.05 significance level.

Keywords: Buddhist Merit-Making, Behaviors, At Wat Si Chomphu, Nong Chok District Bangkok

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนชาวไทยร้อยละ 94.6 นับถือศาสนาพุทธ ตามสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 หลักของพระพุทธศาสนาจึงเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน การไปวัด การไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา เป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธเราปฏิบัติกันเป็นประจำในชีวิตแต่ปัจจุบันสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปคนมีเวลาน้อยลงและสนใจทำกิจกรรมอื่นกันมากกว่าการไหว้พระสวดมนต์ หรือประกอบกิจกรรมทางศาสนา บ้านกับวัดเริ่มห่างกันเนื่องจากบริบททางสังคม เศรษฐกิจโดยภาพรวมของสังคมไทยมีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน แต่คุณค่าของศาสนายังเป็นเรื่องจำเป็นควบคู่กับการพัฒนาประเทศเพราะศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจเป็นเรื่องของศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่ดีงามให้กับสังคมไทยมาโดยตลอด ดังนั้น การประกอบกิจกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องที่พึงปฏิบัติและ

ไม่ใช่เรื่องไกลตัว (พระมหากษัตริย์ พงษ์วัน, 2557) พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทยมาอย่างช้านาน นอกจากจะมีหลักคำสอนอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวและปฏิบัติตาม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การบรรลุสู่ธรรมขั้นสูง หรือนิพพานแล้วนั้น พระพุทธศาสนายังคงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยที่สำคัญหลายประการ ดังจะเห็นได้จาก “ศาสนพิธี” ต่าง ๆ โดยวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นก็เช่น มารยาทในการเข้าร่วมศาสนาพิธี ซึ่งแสดงถึงการขัดเกลาทางสังคมโดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางวัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยนั้น มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน ที่ดำรงอยู่ในทุกกิจกรรมของชีวิต ตัวอย่างเช่น การทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า หรือการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ในเทศกาลสำคัญทางศาสนา หรือในพิธีกรรมทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การถวายผ้าอาบน้ำฝน การทอดกฐินในช่วงเทศกาลออกพรรษา หรือการทอดผ้าป่า ซึ่งเป็นเทศกาลงานบุญที่จัดสืบเนื่องตลอดทั้งปีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักศาสนาข้างต้นนั้น กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งไม่สามารถที่จะแยกขาดออกจากกันได้ ศาสนกิจต่าง ๆ ล้วนแต่มีอุปายธรรม หรือความหมายที่สำคัญซ่อนอยู่ ตัวอย่างเช่น การทอดผ้าป่า หรือการทอดกฐินนั้น ย่อมแฝงไว้ด้วยความสมัครสมานสามัคคีของพุทธศาสนิกชน ในการร่วมมือและร่วมใจทำบุญ หรือสร้างบุญให้เกิดขึ้น ในขณะที่การถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์นั้น เป็นอุปายธรรมให้ละความตระหนี่ เป็นต้น ศาสนาพิธีดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ข้างต้น เป็นการฝึกฝนให้พุทธศาสนิกชนมีความเรียบร้อย ยดงาม กล่าวคือ ในการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ นั้น รูปแบบการปฏิบัติอันเหมาะสมและถูกต้อง เป็นสิ่งสำคัญที่พุทธศาสนิกชนควรเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นนิสัย และนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ตัวอย่างเช่น การถวายสังฆทาน ผู้ถวายสังฆทานจะต้องฝึกฝน และเข้าใจรูปแบบของการยื่น การนั่ง การสนทนากับพระภิกษุสงฆ์ ให้มีความเหมาะสมในขณะที่การแต่งกายในการเข้าร่วมงานศาสนาพิธีนั้น ก็ถือเป็นหนึ่งในอุปายธรรมที่ซ่อนเอาไว้ในศาสนาพิธีเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมพิธีมงคล ผู้เข้าร่วมควรจะต้องแต่งกายด้วยสีสุภาพเรียบร้อย และสวยงาม ในขณะที่การเข้าร่วมงานอวมงคล เช่น งานศพ บุคคลที่เข้าร่วมงานควรเลือกเครื่องแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เป็นสีดำ หรือสีขาว เป็นต้น (ถาปนกิจ, 2564)

ศาสนา คือคำสั่งสอนของศาสดาผู้ประกาศศาสนาถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ประกอบด้วยหลักธรรมคำสอนความเชื่อและแนวการปฏิบัติต่าง ๆ ตามคติของแต่ละศาสนาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความเจริญในชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและทุกศาสนาล้วนมุ่งหวังให้ทุกคนทำความดีซึ่งศาสนาพุทธถือเป็นศาสนาที่สำคัญ ของสังคมไทยเพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาโดยสืบต่อมาจากบรรพบุรุษพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทยกลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้านทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทยประเพณีไทยที่มาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมายเช่นการอุปสมบทประเพณีทอดกฐินประเพณีแห่เทียนพรรษาวัด ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทยพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเพื่อให้คนไทยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามแต่จากสภาพปัญหาในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจการเมืองหรือปัญหาอาชญากรรมที่แสดงให้เห็น ว่าคนเรามีคุณธรรมน้อยลงและเห็นแก่ตัวมากขึ้นจากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จึงนำไปสู่ความขัดแย้งของคนในสังคมเพิ่มขึ้นทุกวันนี้คนไทยทางวัดพุทธศาสนิกชนเข้าวัดทำบุญ น้อยลงจะเข้าเฉพาะมีกิจกรรมทาง

พระพุทธศาสนาเท่านั้นจากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน วัดสีชมพู เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครโดยมุ่งหวังที่จะสะท้อนเหตุปัจจัยอันแท้จริงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน (พระธีรพงษ์ โหจันทิก, 2562)

วัดสีชมพู เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ก็ถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งหรือที่เรียกว่าวัดในพระพุทธศาสนาเป็นวัดหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตหนองจอกและเขตใกล้เคียงจะนิยมเข้ามาทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้ศึกษาได้อาศัยอยู่ในวัดสีชมพูมาตั้งแต่ พ.ศ.2557 จนถึงปัจจุบันจึงทำให้มองเห็นสภาพการให้บริหารจัดการภายในวัด รวมไปถึงการให้บริการพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัดสีชมพู วัดสีชมพูเริ่มก่อสร้างวัดเมื่อ พ.ศ. 2443 โดยมีเจ้าพระยาอภัยภูเบศย์บริจาคที่ดินถวาย บริเวณที่ตั้งของวัดเป็นบึงและหนองน้ำ ได้มี "นกสีชมพู" มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจึงได้ขนานนามว่า "วัดสีชมพู" เป็นต้นมาตราบจนทุกวันนี้วัดสีชมพูได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2483 เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมในการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพูเขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู เพื่อนำผลของการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่มาบุญที่วัดสีชมพู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพูของพุทธศาสนิกชน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสีชมพู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พุทธศาสนิกชน ที่มาทำบุญที่วัดสีชมพู เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการทดสอบ หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบ

แบบสอบถามแล้ว เห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่สร้างขึ้น มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงของ IOC เท่ากับ .853 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 400 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach, L. (Cronbach, L., 1984) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้ Program SPSS ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .735 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2554)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ Chi-square และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี สถานภาพสมรส / แต่งงาน ระดับการศึกษามัธยมศึกษา อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
คุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ	4.20	.74	มาก
ต้นทุน	3.18	.91	ปานกลาง
ความสะดวก	3.64	.59	มาก
การใช้บริการ	3.86	.48	มาก
การขอข้อมูล	3.56	.63	มาก
การดูแลเอาใจใส่	3.55	.60	มาก
ความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ	3.96	.51	มาก
เฉลี่ยรวม	3.71	.41	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู ด้านคุณค่าที่จะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านใช้บริการ ด้านการขอข้อมูลด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .41) โดยด้านคุณค่าที่จะได้รับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .74) ด้านต้นทุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = .91) ด้านความสะดวกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = .59) ด้านการให้บริการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .48) ด้านการขอข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .63) ด้านการดูแลเอาใจใส่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .60) ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .51)

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการมาทำบุญที่วัดสี่ชมพูของพุทธศาสนิกชน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่มาทำบุญส่วนมากถวายสังฆทาน สาเหตุที่เข้ามาทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่เสียชีวิต ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญคือตัวเองอยากมาเอง โอกาสที่มาทำบุญคือทำบุญสะเดาะเคราะห์ ประเพณีของกิจกรรมที่มาทำบุญคือการทำบุญถวายสังฆทาน ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัดคือเพื่อน/คนรู้จัก และ ครอบครัว/ญาติ ช่วงเวลาที่ใช้ไปทำการทำกิจกรรมที่วัดคือช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ มาทำบุญที่วัดสี่ชมพู เฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการมาทำบุญที่วัดสี่ชมพู 192 บาทต่อครั้ง

ผลการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงสรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู

พฤติกรรมกรรมการมาทำบุญของ พุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	สถานภาพ	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน
วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชักชวนเข้ามาทำบุญ	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
โอกาสส่วนใหญ่ที่มาทำบุญ	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
ประเพณีของกิจกรรมที่มาทำบุญ	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
ช่วงเวลาที่ใช้ไปทำการทำกิจกรรมที่ วัด	ไม่แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน	แตกต่างกัน

1. ด้านเพศ บุคคลที่มีเพศแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่มาทำบุญ ประเพณีของกิจกรรมที่มาทำบุญ ผู้ที่ร่วม

เดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด แตกต่างกัน 2) ด้านอายุ บุคคลที่มีอายุแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด ช่วงเวลาที่ไปทำการทำกิจกรรมที่วัดแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 3) ด้านระดับการศึกษา บุคคลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพูด้านผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ช่วงเวลาที่ไปทำการทำกิจกรรมที่วัดสี่ชมพู ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 4) ด้านสถานภาพ บุคคลที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพูด้านวัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด ช่วงเวลาที่ไปทำการทำกิจกรรมที่วัดสี่ชมพู ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 5) ด้านอาชีพ บุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ช่วงเวลาที่ไปทำการทำกิจกรรมที่วัด สี่ชมพู ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 6) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด ช่วงเวลาที่ไปทำการทำกิจกรรมที่วัดสี่ชมพู ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญที่วัดสี่ชมพู มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ และด้านการให้บริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่ชมพู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 30 ปี สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาชั้นมัธยม มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน ด้านคุณค่าที่จะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านใช้บริการ ด้านการขอข้อมูล ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก เมื่อจำแนกในแต่ละด้าน ด้านคุณค่าที่จะได้รับ ด้านความสะดวก ด้านการให้บริการ ด้านการขอข้อมูล ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ส่วนด้านต้นทุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญปานกลาง อภิปรายได้ว่าด้านการขอข้อมูล ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีรพงษ์ โหจันทิก ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำบุญของ

พุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา วัดบำเพ็ญเหนือ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาด ด้านคุณค่าที่จะได้รับ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (พระธีรพงษ์ โหจันทึก, 2562) ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมมา หาเรือนทรง ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางมาไหว้พระ 9 วัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พบว่าด้านค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับมาก (ปฐมมา หาเรือนทรง, 2561) ส่วนด้านการใช้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจันทวิสัย ตุ่นสวัสดิ์วงศ์ การศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในวันมาฆบูชา ด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (พระจันทวิสัย ตุ่นสวัสดิ์วงศ์, 2556)

ผลการศึกษาพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสี่หมของพุทธศาสนิกชน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่มาทำบุญส่วนมากถวายสังฆทาน สาเหตุที่เข้ามาทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่เสียชีวิต ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญคือตัวเองอยากมาเอง โอกาสที่มาทำบุญคือทำบุญสะเดาะเคราะห์ ประเภทของกิจกรรมที่มาทำบุญคือการทำบุญถวายสังฆทาน ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัดคือเพื่อน/คนรู้จัก และ ครอบครัว/ญาติ ช่วงเวลาที่ไม่ทำการทำกิจกรรมที่วัดคือช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ มาทำบุญที่วัดสี่หมเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญที่วัดสี่หม 192 บาทต่อครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุภกฤษ บุตรจันทร์, 2559)

ผลการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่หม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ในแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านเพศ 2) ด้านอายุ 3) ด้านระดับการศึกษา 4) ด้านสถานภาพ 5) ด้านอาชีพ และ 6) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่หม ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ วัดสุประสงค์ที่มาทำบุญ สาเหตุที่ในการเข้ามาทำบุญ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่มาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่มาทำบุญ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จันทิมา พูลทรัพย์, 2558)

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสี่หม มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ และด้านการใช้บริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสี่หม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาภรณ์ วงษ์ทน และคณะ, 2558)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21 - 30 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษามัธยมศึกษา อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชน ด้านคุณค่าที่จะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านใช้บริการ ด้านการขอข้อมูล ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก พฤติกรรมการมาทำบุญที่วัดสี่หมของพุทธศาสนิกชนเพื่อถวายสังฆทาน อุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่เสียชีวิต อยากมาเอง เพื่อทำบุญสะเดาะเคราะห์ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด คือ เพื่อน คนรู้จัก และครอบครัวหรือญาติ ในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง

ค่าใช้จ่าย 192 บาทต่อครั้ง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ในแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านเพศ 2) ด้านอายุ 3) ด้านระดับการศึกษา 4) ด้านสถานภาพ 5) ด้านอาชีพ และ 6) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ วัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำบุญ สาเหตุที่เข้ามาทำบุญ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจชักชวนเข้ามาทำบุญ โอกาสส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำบุญ ประเภทของกิจกรรมที่เข้ามาทำบุญ ผู้ที่ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมที่วัด อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญที่วัดสีชมพู ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ และด้านการให้บริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดสีชมพู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรที่จะมีการให้ธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน เผยแพร่พุทธศาสนาให้หลากหลายช่องทาง หาดอกไม้สดและรูปเทียนชุดสังฆทานที่เหมาะสม จัดเตรียมตู้รับบริจาคตามประเภทของกิจกรรมการทำบุญ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก มีไฟให้แสงสว่างส่องสว่างอย่างเพียงพอช่วงกลางคืน ป้ายบอกทางเข้าวัดที่เพียงพอและชัดเจน 2) ควรสร้างบรรยากาศภายในวัดให้มีความร่มรื่นและเหมาะกับการเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ให้บริการแก่ผู้มาร่วมทำบุญอย่างทักทายกัน 3) พระภิกษุสงฆ์ควรให้คำแนะนำการปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน 4) เจ้าหน้าที่ของวัดควรมีกิริยามารยาทเหมาะสม พูดจาปราศรัย เป็นกันเองกับผู้ที่มาทำบุญ มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่แก่ผู้มาทำบุญอย่างทั่วถึง 5) วัดควรอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้มาทำบุญได้ทุกวัน จัดกระบวนการทำบุญให้มีความเหมาะสมตามที่พุทธศาสนิกชนต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- จันทิมา พูลทรัพย์. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ. (2564). พระพุทธศาสนา, วิถีชีวิต, วัฒนธรรมไทย, ศาสนพิธี, มารยาท. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก <https://www.truelookpanya.com/learning/detail/34878>
- ปฐมา หาเรือนทรง. (2561). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางมาไหว้พระ 9 วัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระจันทวิสัย ตุ่นสวัสดิ์วงศ์. (2556). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนในวันมาฆบูชา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระธีรพงษ์ ไชยจันทร์. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่วัดบำเพ็ญเหนือ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- พระมหาอนุพงษ์ พงษ์วัน. (2557). แนวทางการพัฒนาการให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนในวันมาฆบูชาของวัดแสนสุข. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

- สุภกฤษ บุตระจันทร์. (2559). ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรของพุทธศาสนิกชน ชาวตำบลบางลูกเสือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ วงษ์ทน และคณะ. (2558). ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า และแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจ : หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cronbach, L. (1984). Essential of Psychological Testing. (4th ed.). New York: Harper.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงาน ในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี*

AN ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCING ENTREPRENEURIAL SUCCESS IN EMPLOYEE OPERATIONAL PLANNING WITHIN PLASTIC PACKAGING FACTORIES IN CHONBURI PROVINCE

ชยานิต ประทุมรัตน์*, จิรพันธ์ สกุนา, อรชดา ประเสริฐ, กฤษณาภรณ์ รุจิธำรงกุล, สุรเชษฐ์ โล่ห์ทองคำ

Chanyanit Pratumrat*, Jiraphan Skuna, Oratda Prasit, Kritsadaporn Rujithamrongkun, Surachet Lothongkam

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Marketing Department Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sujitra.vokvq@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ จำนวน 390 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปี การศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงาน 6 - 10 ปี ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกในการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงาน จังหวัดชลบุรีพบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานวิธีการถดถอย พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่าเท่ากับ 0.434 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้านคุณภาพงาน พัฒนาระบบการวางแผนที่เน้นคุณภาพของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้ากำหนดมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ด้านวิธีการวางแผนกระบวนการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม โดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่ทันสมัยพัฒนาแนวทางการบริหารงานที่ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ด้านความก้าวหน้าของงานสร้างระบบติดตามความก้าวหน้าของงาน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ, ความสำเร็จของผู้ประกอบการ, การวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงาน, โรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก

Abstract

This study aims to investigate the factors affecting the success of operational planning among employees in a plastic packaging factory in Chonburi Province. A questionnaire was used as a data collection tool. The sample consisted of employees from the plastic packaging factory in Chonburi Province, with a sample size of 390 calculated using Taro Yamane's formula. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, and hypothesis testing through multiple regression analysis. The results showed that most respondents were male, aged between 41–50 years, held a bachelor's degree, and had 6–10 years of work experience. The analysis of the factors influencing the success of plastic packaging entrepreneurs in employee operational planning revealed that, overall, these factors were rated at a high level. Correlation coefficient analysis of operational planning in Chonburi Province indicated a statistically significant positive correlation. The results from the multiple regression analysis of factors affecting the success of plastic packaging entrepreneurs in operational planning showed that the multiple correlation coefficient was 0.434, which is statistically significant at the 0.05 level. Regarding work quality, there is a need to develop planning processes that focus on meeting customer requirements and establish product quality inspection standards. In terms of methods, the emphasis should be on planning appropriate production processes and management systems using modern technology and techniques, and developing streamlined management approaches to reduce unnecessary complexity. As for work progress, the implementation of a system to monitor progress is essential.

Keywords: Factors Affecting Success, Success of Entrepreneurs, Operational Planning of Employees, Plastic Packaging Factory

บทนำ

ปัจจุบัน พลาสติกมีบทบาทอย่างมากในการใช้ชีวิตประจำวัน ของมนุษย์ เนื่องจากเป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติหลากหลายและราคาถูก จึงนิยมนำมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ประเภทต่าง ๆ อาทิเช่น ภาชนะ บรรจุภัณฑ์ ของเล่น เครื่องมือเครื่องใช้ และชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นต้น “ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก จำนวน 2,255 ราย” โดยในปี 2564 สำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศแสดงรายงานปริมาณการผลิตสินค้าไว้ว่า “สินค้ากลุ่มบรรจุภัณฑ์ประเภทภาชนะพลาสติก ถุงพลาสติกแผ่นฟิล์มพลาสติก และกระสอบพลาสติก มีปริมาณการผลิตรวมทั้งสิ้นราว 690,000 ตัน ในส่วนของกลุ่มผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป จำพวกพลาสติกแผ่น ท่อและข้อต่อ มีปริมาณการผลิตรวม 347,500 ตัน” (ภาณุทัตต์ เทียมชีวะศิลป์, 2564); (ศศิภา พูปลิ้ม, 2558)

แผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกปี 2560 - 2566 จาก สำนักงาน เศรษฐกิจอุตสาหกรรม มีเป้าหมายเพื่อขยายศักยภาพอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกไทยสู่เวทีโลก โดยเน้นการส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพและส่งเสริมตลาด ผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพ ส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยีการออกแบบและส่งเสริมโอกาสทางการ ตลาดของผลิตภัณฑ์พลาสติกมูลค่าสูง ส่งเสริมการขยายขนาดผู้ประกอบการขนาดเล็ก (SMEs) ให้ เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและใหญ่เพิ่มขึ้น พร้อมส่งเสริมให้เกิดการลงทุน บริเวณชายแดนและใน ประเทศเพื่อนบ้าน การลงทุนของภาคเอกชนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (AEC) รวมถึงแนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหาร และภาคการท่องเที่ยวไทยรวมถึงขยายการ ส่งออกผลิตภัณฑ์พลาสติกจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 30 ของการผลิตในปี 2564-2566 คาดว่าจะใช้งบประมาณ ในการดำเนินการประมาณ 1,000 ล้านบาท ตลอดระยะเวลา 5 ปี ซึ่งส่งผลดีต่อกลุ่มผู้ประกอบการที่ ส่งออก ผลิตภัณฑ์พลาสติก และกลุ่มผู้ประกอบการที่ผลิตและจำหน่ายพลาสติกชีวภาพ โดยวัตถุดิบใน ธรรมชาติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ได้มาจากพืช เช่น เซลลูโลส คอလာเจน เคซีน (เป็นโปรตีนชนิดหนึ่งที่พบในน้ำนม) แป้ง และโปรตีนจากถั่ว เป็นต้น สามารถย่อยสลายได้ ด้วยกระบวนการ ทางชีวภาพ จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือก สำหรับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566) อุตสาหกรรมเม็ด พลาสติกและสารเติมแต่ง มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมผลิตเม็ด สีพลาสติกและสารเติมแต่งที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายประเภท เช่น อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมการผลิต สิ่งทอ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ และวัสดุก่อสร้าง ชนิดเม็ดพลาสติก ที่จำหน่ายในตลาด ซึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลาสติก จัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรม สนับสนุน เพื่อรองรับการเติบโตของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งเป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา อุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อ “มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อน ด้วยปัญญาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก” โดยตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ และเป็นเป้าหมายการพัฒนา ที่จะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถยับยั้งเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูง ได้ภายในปี 2579 (ประวีรา โพธิ์สุวรรณ, 2561) ยุทธศาสตร์ 20 ปี มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรับโครงสร้างสู่ ประเทศไทย 4.0 โมเดลเศรษฐกิจที่ ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการบริการ ระดับสูง ได้ก าหนดวิสัยทัศน์ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีจุดเน้นในการพัฒนาคนเป็นประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถของคนให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ ที่ 21 จึงให้ความสำคัญกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการใช้การฝึกอบรม การ พัฒนาองค์กร การพัฒนาอาชีพเพื่อปรับปรุงพัฒนาบุคคล กลุ่ม และประสิทธิภาพขององค์กร มีเป้าหมายหลัก 4 ประการ คือ การก่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร การส่งเสริมผลิตภาพและคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบการพัฒนา ทรัพยากร มนุษย์ การส่งเสริมพัฒนาบุคคล และการผสมผสานเข้ากับธุรกิจก่อให้เกิดการพัฒนางาน การพัฒนา ศักยภาพ ของบุคคลและองค์กร (ณัฐพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ, 2562)

ดังนั้นการวางแผนเป็นการพยากรณ์การปฏิบัติงานในอนาคตว่า ความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอบ่อวิน จังหวัดชลบุรี ขึ้นอยู่กับการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม การสื่อสารในองค์กร เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาขีดสมรรถนะของพนักงานทุกระดับ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจในระยะยาว จากเหตุผลที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรีเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงวางแผนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ผู้ที่มีตำแหน่งในการบริหารจัดการในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอบ่อวิน จังหวัดชลบุรี ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การได้อย่าง ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ของขนาดของกิจการที่แบ่งตามจำนวนลูกจ้างที่ได้เข้ามาใช้บริการมากกว่า 100 ราย ขึ้นไปและมีสถานะคงอยู่จำนวนทั้งสิ้น 522 โรงงาน จำนวน 4,000 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2567) การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง เก็บจริง 390 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพื่อใช้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี จำนวน 390 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาดำเนินธุรกิจ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List),

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการวางแผนซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพงาน 2) ด้านวิธีการ 3) ด้านความก้าวหน้าของงาน 4) ด้านเวลา 5) ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 6) ด้านปริมาณของงาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จของผู้ประกอบการในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อวิน จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ได้แก่ 1.ด้านการเงิน 2.ด้านลูกค้า 3.ด้านกระบวนการภายใน 4.ด้านการเรียนรู้และการเติบโต

2.2 การตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เนื้อหา (Content Validity) โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละประเด็นที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตรวัด ประเมินค่า (Rating Scale) และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยรวมทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน ด้านวิธีการ ด้านความก้าวหน้าของงาน ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และด้านปริมาณของงานเป็นการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้ในการหาความสัมพันธ์ความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรีเพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรด้วยสมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

การกำหนดความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) มีดังนี้

1. ค่า r เป็นบวก และเข้าใกล้ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์กันมากในเชิงเส้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งและมีความเพิ่มขึ้น หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลงด้วย
2. ค่า r เป็นลบ และเข้าใกล้ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลง หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าเพิ่มขึ้น
3. ถ้า r มีค่าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย
4. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี

ข้อมูลทั่วไป 1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.70 มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.95 มีศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.59 ประสบการณ์ในการทำงาน มีประสบการณ์มากที่สุดคือ

6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.25 พบจดทะเบียนส่วนใหญ่มากกว่า 40 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 62.83 และจำนวนพนักงาน มีพนักงานมากกว่า 100 คน คิดเป็นร้อยละ 59.78

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี

ปัจจัยด้านการวางแผน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1 ด้านคุณภาพงาน	4.47	0.61	มาก
2 ด้านวิธีการ	4.39	0.72	มาก
3 ด้านความก้าวหน้าของงาน	4.32	0.64	มาก
4 ด้านเวลา	4.19	0.71	มาก
5 ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ	4.45	0.59	มาก
6 ด้านปริมาณของงาน	4.49	0.57	มาก
รวม	4.38	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เพื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านปริมาณของงาน ($\bar{X} = 4.49$) ด้านคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.47$) ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.45$) ด้านวิธีการ ($\bar{X} = 4.39$) ด้านความก้าวหน้าของงาน ($\bar{X} = 4.32$) และด้านเวลา ($\bar{X} = 4.19$)

ตารางที่ 2 ด้านความสำคัญของความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี

ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1 ด้านการเงิน	4.23	0.81	มาก
2 ด้านลูกค้า	4.19	0.66	มาก
3 ด้านกระบวนการภายใน	4.26	0.65	มาก
4 ด้านการเรียนรู้และการเติบโต	4.40	0.72	มาก
รวม	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์ด้านความสำคัญของความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($\bar{X} = 4.40$) ด้านกระบวนการภายใน ($\bar{X} = 4.26$) ด้าน และด้านลูกค้า ($\bar{X} = 4.26$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อวิน ด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation)

ตัวแปรอิสระ	ปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน	
	Pearson's Correlation	Sig. (1-tailed)
1 ด้านคุณภาพงาน	.656***	0.000
2 ด้านวิธีการ	.588***	0.000
3 ด้านความก้าวหน้าของงาน	.627***	0.000
4 ด้านเวลา	.478***	0.000
5 ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ	.665***	0.000
6 ด้านปริมาณของงาน	.589***	0.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน ด้วยสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่าปัจจัยด้านการวางแผนทุกด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .656 .588 .627 .478 .665 และ .589 โดยมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ปัจจัยด้านการวางแผน	B	Beta	t	Sig.
1 ด้านคุณภาพงาน (X_1)	.165	.143	1.993	.000
2 ด้านวิธีการ (X_2)	.361	.439	31.715	.000
3 ด้านความก้าวหน้าของงาน (X_3)	.520	.567	47.289	.000
4 ด้านเวลา (X_4)	.350	.275	32.630	.000
5 ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (X_5)	.298	.287	5.604	.000
6 ด้านปริมาณของงาน (X_6)	.303	.328	20.746	.000

$R=0.434$, $R^2=0.431$, Adjusted $R^2=0.421$, $SEE=0.029$, $F=16449.531$, $Sig=0.000$

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน (X_1), ด้านวิธีการ (X_2), ด้านความก้าวหน้าของงาน (X_3), ด้านเวลา (X_4), ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (X_5) และด้านปริมาณของงาน (X_6) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig. < .05$) ต่อความสำเร็จของ

ผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะปัจจัยด้านความก้าวหน้าของงาน (X3) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ Beta สูงสุด ($\beta = .567$) แสดงถึงอิทธิพลสูงสุดในแบบจำลองนี้ค่า $R^2 = 0.431$ บ่งชี้ว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 43.1 และมีความแม่นยำในระดับดี (SEE = 0.029)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่าด้านความก้าวหน้าของงาน ด้านวิธีการ ด้านเวลา ด้านปริมาณของงานด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและด้านคุณภาพงาน ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.434 และสามารถอธิบายความผันแปรของปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน ตัวแปรอิสระทั้งหมดมี Sig. = 0.000 ซึ่ง < 0.05 ทุกตัว แสดงว่าทุกปัจจัยมีผลต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย (อ้างอิงจากค่า Beta) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความสัมพันธ์มีค่าร้อยละ 43.1 ($R^2=0.431$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ } \hat{Y} = 0.165X_1 + 0.361X_2 + 0.520X_3 + 0.350X_4 + 0.298X_5 + 0.303X_6$$

โดยที่: $\hat{Y}$ = ค่าความสำเร็จที่พยากรณ์ได้

X_1 = ด้านคุณภาพงาน

X_2 = ด้านวิธีการ

X_3 = ด้านความก้าวหน้าของงาน

X_4 = ด้านเวลา

X_5 = ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

X_6 = ด้านปริมาณของงาน

จากสมการพยากรณ์พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อปัจจัยด้านการวางแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานได้ดีที่สุด คือด้านความก้าวหน้าของงาน อันดับรองลงมา คือด้านวิธีการ ด้านเวลา ด้านปริมาณของงาน ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและอันดับสุดท้ายคือ ด้านคุณภาพงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี อภิปรายผลดังนี้

โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงอันดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านปริมาณของงาน ด้านคุณภาพงานด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ด้านวิธีการ ด้านความก้าวหน้าของงาน และด้านเวลา เพราะการขยายงานทำให้งานมีคุณภาพเพื่อไป

ยังส่วนงานต่าง ๆ สามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าได้ ในการควบคุมคุณภาพที่สามารถตรวจสอบคุณภาพการผลิตได้ตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับของ พิสมัย เหล่าไทย ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ กระดาษในประเทศไทย พบว่า สามารถปรับปรุงกำหนดการส่งมอบให้ทางลูกค้าได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และปริมาณเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลดน้อยลงและรับมือได้ทันที ซึ่งผลการเปรียบเทียบอัตราส่วนของการส่งมอบสินค้าที่เกิดขึ้นก่อนการปรับปรุงจากค่าประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 60 แต่เมื่อทำการจัดทำรายงานการผลิตขึ้นมาทำให้มีประสิทธิภาพการส่งมอบลูกค้าเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 67 โดยการจัดส่งในที่นี้นั้นเป็นระบบส่งทันเวลาพอดี โดยด้านการพัฒนาบุคลากรการ ปัจจัยสำคัญ คือ การทำงานเป็นทีม มีเชี่ยวชาญด้านสิ่งพิมพ์และเครื่องพิมพ์ ออมรมส่งเสริมความรู้ส่งไปดูงานในประเทศและต่างประเทศ มีความรู้ความสามารถมีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า กล้าตัดสินใจ และคัดเลือก สรรหาบุคลากรที่ตรงกับสายงานด้านการจัดการคุณภาพ ปัจจัยสำคัญ คือ การบริการที่รวดเร็ว ส่งมอบตรงเวลา สินค้าตอบสนองความต้องการสร้างความพึงพอใจ วัตถุดิบมีคุณภาพเหมาะสมราคา เครื่องจักรทันสมัย เกิดของเสียจากการผลิตต่ำ และมีการบริการหลังการขาย และด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยสำคัญคือการให้การสนับสนุนเป็นแบบอย่างที่ดี (พิสมัย เหล่าไทย, 2561)

จากผลการวิจัย ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่าพบว่าด้านความก้าวหน้าของงาน ด้านวิธีการ ด้านเวลา ด้านปริมาณของงานด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและด้านคุณภาพงานมีความสัมพันธ์กับการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter ได้เสนอว่า การแข่งขันการตลาดแบบใหม่ คือธุรกิจสามารถเป็นผู้นำด้านการส่งมอบคุณค่าที่ดีเยี่ยมให้แก่ลูกค้า เน้นบริการที่ประทับใจกับกลุ่มลูกค้าของตนเอง การใช้กลยุทธ์สร้างคุณค่านี้ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรม โครงสร้างองค์กรระบบและกระบวนการทั้งในการดำเนินงานและการบริหาร เพื่อสร้างคุณค่าและส่งมอบให้แก่ลูกค้าให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือเรียกได้ว่ากลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์อันยาวนานกับลูกค้า ให้ลูกค้ามองเห็นว่าบริษัทให้ความสำคัญกับ ลูกค้าตามแนวคิดการตามใจลูกค้า (Porter, M. E., 2014) และสอดคล้องกับแนวคิดของบุริโท ซา มะรัตน์ ซึ่งกล่าวว่า การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพนั้นในการปฏิบัติงานต้องมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความประหยัด คุ่มค่าการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด เพื่อก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นขององค์กร (บุริโท ซา มะรัตน์, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการวางแผนปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี โดยส่งผลในทางบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน พัฒนาระบบการวางแผนที่เน้นคุณภาพของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า กำหนดมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพสินค้า (Quality Assurance) ด้านวิธีการ วางแผนกระบวนการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม โดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่ทันสมัยพัฒนาแนวทางการบริหารงานที่ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และเพิ่ม

ประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน ด้านความก้าวหน้าของงานสร้างระบบติดตามความก้าวหน้าของงาน (Progress Tracking System) เพื่อประเมินความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนกำหนดเป้าหมายย่อยในแต่ละกระบวนการให้ชัดเจน เพื่อช่วยให้นักงานมุ่งเน้นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านเวลา วางแผนงานโดยกำหนดกรอบเวลาในการดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงความล่าช้าใช้เครื่องมือการบริหารเวลา เช่น Project Management Software เพื่อจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วางแผนการใช้งบประมาณอย่างรัดกุม โดยคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทน ด้านปริมาณงาน ควรกำหนดการส่งมอบให้ทางลูกค้าได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการนำเสนอสินค้าหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ นอกจากการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำในตลาดแล้ว การมีความพยายามที่จะแสวงหา สินค้า หรือ บริการ ใหม่อย่างต่อเนื่อง และแสวงหาทรัพยากรหรือแหล่งวัตถุดิบต่างๆที่มีต้นทุนต่ำ เพื่อให้องค์กรเกิด การทำงานเชิงรุก และมีความได้เปรียบทางการแข่งขันทางด้านต้นทุน ซึ่งผู้ประกอบการจะได้รับผลประโยชน์ จากความได้เปรียบดังกล่าวในรูปของรายได้และผลกำไร เพื่อให้ครอบคลุมและพัฒนาเกี่ยวกับความสำเร็จของของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกโดยรวมแล้วสะท้อนถึง ความสำคัญของการวางแผนการปฏิบัติงานงานที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติก ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเส้นทางอาชีพ (Career Path) การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ และระบบประเมินผลงานที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของพนักงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้การวางแผนการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และนำไปสู่ความสำเร็จของกิจการในภาพรวม เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีการจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี ไม่ได้เจาะจง ผู้ประกอบการธุรกิจอื่น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป 1) ควรมีการเจาะจงประเภท เช่น ธุรกิจบริการ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจผลิต เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงมุมมองเฉพาะกลุ่มได้อย่างชัดเจน และสามารถนำผลการวิจัยไปปรับ ประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติก จังหวัดชลบุรี อาจมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลาย ปัจจัยที่ผู้วิจัยไม่ได้รวมไว้ในแบบสอบถามนี้ ดังนั้นควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพสำหรับปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม และควรมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ละเอียดมากขึ้น สามารถนำมาอธิบายปัจจัยอื่นๆ ได้อย่างให้ครอบคลุมและนำไปสู่งานวิจัยที่ดีขึ้นต่อไป และ3) ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ในกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ ครอบคลุมปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อาทิ เช่น เรื่องวัฒนธรรมองค์กร

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงาน ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อวิน จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประจำปี พ.ศ. 2567 ขอขอบคุณผู้บริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ. (2562). การพัฒนาแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ข้าวทอดกระเทียมทองตำบลดาวหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา, 3(2), 25-32.
- บุรีโท ซาเบรัตน์. (2564). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายจัดระเบียบสังคมไปปฏิบัติในเขตเทศบาลเมือง ร้อยเอ็ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประวีรา โพธิ์สุวรรณ. (2561). รายงานการศึกษาภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2562 จาก <https://www.oie.go.th>
- พิสมัย เหล่าไทย. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ กระดาษ ในประเทศไทย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 16(1), 129-140.
- ภาณุทัตต์ เทียมชีวะศิลป์. (2564). รูปแบบการสร้างศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมพลาสติก ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วารสารมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2(11), 279-291.
- ศศิภา พูลลิ้ม. (2558). การดำรงรักษานักงานการตลาดมืออาชีพของบริษัทเครื่องดื่มแห่งหนึ่ง. ใน สารนิพนธ์ พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2566). บรรจุภัณฑ์พลาสติกไทยปี 2566 การเติบโตด้วยทิศทางที่ระมัดระวังตามภาวะเศรษฐกิจทั้ง ในและต่างประเทศ ขณะที่กระแสโลกร้อนยังเป็นปัจจัยหนุน. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.kasikornresearch.com>
- สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี. (2567). รายงานสถิติจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2567 จาก <https://chonburi.nso.go.th/>
- Porter, M. E. (2014). The Competitive Advantage Creating and Sustaining Superior Performance. New York: The Free Press.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA OF THE PA PAE EDUCATIONAL ADMINISTRATION CENTER, UNDER THE MAE HONG SON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ณัฐพงศ์ อินทราย*, ธนภฤต สิทธิราช

Nattapong Insai*, Thanakrit Sittirat

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก ประเทศไทย

Faculty of Education, Northern College, Tak, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattaponginsai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 และ 2) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 การศึกษาวิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 93 คน ในศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.65 ($\mu = 4.18, \sigma = 0.65$) เรียงจากสูงไปต่ำคือ การบริหารงานวิชาการ สูงที่สุด รองลงมา คือ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ ต่ำที่สุด ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลคือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการระดมทรัพยากร การสร้างเครือข่ายของครูผู้สอนภายในและภายนอกให้มีการเชื่อมโยงข้อมูล และการใช้ระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยในการรับและการจัดทำสำมะโนนักเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การบริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to 1) study the conditions and problems of school administration in the digital era of the Pa Pae educational administration center, under the Mae Hong Son primary educational service area office 2. and 2) find ways to develop school administration in the digital era of the Pa Pae educational administration center, under the Mae Hong Son primary educational service area office 2. The population consisted of 93 administrators and teachers in the Pa Pae educational administration center, under the Mae Hong Son primary educational service area office 2, and 9 experts. The tools used were questionnaires and structured interviews. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of research found that: The overall of school administration in the digital era was a high level. From high to low, academic administration was the highest, followed by personnel administration, general administration, and budget administration were the lowest. Problems of school administration in the digital era include creating a learning network through technology with other agencies or organizations, using information technology to mobilize resources, creating a network of internal and external teachers to link data, and using modern computer technology to receive and conduct student censuses. Guidelines for developing school administration in the digital era school administrators and teachers should be always use technology to develop, improve, and correct the educational quality assurance system within the school. Feedback is used to promote continuous development. Technology should be used to study and analyze sources of resources, individuals, agencies, organizations, and local areas with the potential to support education. A working group should be appointed to coordinate with networks, and a system for collecting data on the school-age population who will receive educational services should be jointly created, creating a central database that all parties can access.

Keyword: Development Guidelines, Educational Administration, Digital Era.

บทนำ

การจัดการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 เป็นจุดที่เชื่อมต่อการพัฒนาการเตรียมพร้อมกำลังคน การเสริมสร้างศักยภาพของประชากรโดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศให้เหมาะสมตามช่วงวัย การหล่อหลอมให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนต้องนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษา ดังนั้นการศึกษาที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชาติ จะต้องมีการจัดวางและออกแบบให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ของสังคมโลกคือ เวลา (Time) จะต้องตระหนักถึงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เทคโนโลยี (Technology) ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัดอย่างมีความสุข และความคิด (Thinking) จะต้องคิดวิธีที่ทำให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน (ธงชัย สมบูรณ์, 2563) ซึ่งวิวัฒนาการความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบการศึกษา การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจะต้องมีความยืดหยุ่น โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางและหาแนวทางในการจัดการสถานศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคมยุคดิจิทัล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้สถานศึกษานำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยี Big Data เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อมูลของผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษาและงบประมาณที่จำเป็นมาวิเคราะห์ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งสถานศึกษามีความจำเป็นต้องเตรียมรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ที่มีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานล้วนส่งผลทำให้ผู้เรียน การเรียนรู้ ครู เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย บุคคลที่จะพัฒนาด้านการศึกษาได้ดีที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน (จิณฉัตร ประโคทัง, 2561) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจบริบทของโรงเรียนในยุคดิจิทัลนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่การบริหารโรงเรียน ห้องเรียน ได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นจะต้องมีลักษณะของการเป็นผู้นำ ที่สามารถเชื่อมโยงและนำเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ของครู และด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร ต้องมีการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัล เพื่อให้สามารถในการใช้สิทธิพล พฤติกรรมและอำนาจที่มีในการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (กนกอร สมปราชญ์, 2562)

เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ทั้งในระดับผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลา สร้างความเสมอภาคการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในเมืองและชนบท ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายทำให้กระบวนการสอนง่ายขึ้น มีเวลาในการเตรียมการสอนได้เต็มที่ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานในสถานศึกษาได้รวดเร็ว ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดนโยบายเป็นวาระเร่งด่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย โดยปฏิรูปการเรียนรู้ดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้

ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (National Digital Learning Platform) และการส่งเสริมทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน เพื่อให้หน่วยงานสามารถพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลและนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัย การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ และการนำฐานข้อมูลกลางทางการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษา กำหนดจุดเน้นการพัฒนาระบบราชการ และการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล โดยการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรมและสนับสนุนส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (Digitalize Process) การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล (Share Data) ส่งเสริมให้ร่วมมือบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ปรับปรุงเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้สื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์ในทุกช่องทาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ความสำคัญและนโยบายเร่งด่วนข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566 - 2570 ด้านสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ให้มีสมรรถนะ มีความรู้ความสามารถ มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2566)

ศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีการส่งเสริมการบริหารงานและสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าถึงใช้งานนั้น แต่บริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เข้าถึงการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปใช้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่ยังมีความรู้ และทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการนำมาใช้กับการบริหารงานน้อย รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานในสถานศึกษายังประสบปัญหาเกี่ยวกับระบบข้อมูลไม่ตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนขาดความถูกต้องและสมบูรณ์ ความทันสมัยและความรวดเร็วต่อการนำข้อมูลไปใช้ ขาดสื่อและเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนบางส่วนขาดโอกาสที่จะคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึงตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2566) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญ และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ปัญหาและความสำคัญที่กล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และนำผลของการวิจัยในครั้งนี้ไป

ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษายุคดิจิทัล ให้สอดคล้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีทักษะ และเป็นกำลังสำคัญของชาติในการสร้างสรรค์อนาคตของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 93 คน

เครื่องมือเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพของผู้ตอบ เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Multiple Choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน เป็นแบบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. กำหนดกรอบข้อคำถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาได้ขอบเขตการวิจัย 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ข้อคำถามสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 40 ข้อ และปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 20 ข้อ
4. นำโครงร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องเหมาะสมและการใช้ภาษา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะแล้วนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้งฉบับระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน , ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น .906

7. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขอรับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระในการนำไปใช้เก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในศูนย์บริหารจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือและอนุญาตเก็บข้อมูล

2. นำหนังสือของคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นส่งมอบโดยตรงกับผู้บริหาร และขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับผู้บริหารและครูผู้สอนพร้อมชี้แจงการตอบแบบสอบถาม นัดหมายการเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3. ถึงกำหนดนัดเดินทางไปรับแบบสอบถามคืนได้ทั้งสิ้น 93 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามมาตรวจความสมบูรณ์เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่และค่าร้อยละสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 3 ส่วนตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน คือ นักวิชาการที่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชน จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษาและหัวหน้ากลุ่มงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยกำหนดคุณสมบัติด้านคุณวุฒิ ตำแหน่งหรือวิทยฐานะ และประสบการณ์ในหน้าที่ แล้วเลือกแบบเจาะจง (Select Specific)

เครื่องมือการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Interview Structured) มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open end) จำนวน 4 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายการศึกษารายด้านตามขอบเขตด้านเนื้อหา

2. นำผลการศึกษาในแบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนั้น และแบบสอบถามตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีค่าร้อยละสูงในแต่ละด้าน สรุปอุปนัยเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แต่ละด้าน ๆ ละ 1 ข้อ รวม 4 ข้อ

3. นำร่างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของการใช้ภาษาในการตั้งคำถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

4. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป
การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วเสนอรายนามผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มละ 3 คน รวม 9 คน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อเสนอแนะและตรวจสอบคุณสมบัติ แล้วเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เพื่อขออนุญาตเสนอชื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3. แจ้งรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิต่อคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขอหนังสือแต่งตั้ง

4. ส่งหนังสือของคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โครงการการค้นคว้าอิสระและเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้ศึกษาล่วงหน้าก่อนให้สัมภาษณ์

5. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางโทรศัพท์ เพื่อขอกำหนดการเข้าสัมภาษณ์

6. เมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

7. ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบการสัมภาษณ์ เตรียมวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วสรุปอุปนัย นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นแบบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดทั้ง 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมและรายด้าน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวม

ด้านที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล	ลำดับที่
		μ	σ		
1	การบริหารงานวิชาการ	4.22	0.71	มาก	1
2	การบริหารงานงบประมาณ	4.15	0.64	มาก	4
3	การบริหารงานบุคคล	4.18	0.58	มาก	2
4	การบริหารงานทั่วไป	4.16	0.65	มาก	3
โดยรวม		4.18	0.65	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18, \sigma = 0.65$) ด้านที่ปฏิบัติสูงสุดคือ การบริหารงานวิชาการ ($\mu = 4.22, \sigma = 0.71$) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนการบริหารงบประมาณ ($\mu = 4.15, \sigma = 0.64$) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเพื่อจัดหาครุภัณฑ์เทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในควบคุมพัสดุ สินทรัพย์เพื่อให้ทราบถึงสภาพการใช้งานที่มีความคุ้มค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

2. ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ที่มีค่าร้อยละสูงสุดรายด้านแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสูงสุดเป็นรายด้าน

ด้านที่	สภาพปัญหาร้อยละสูงสุด	สภาพปัญหา		ลำดับที่
		ความถี่	ร้อยละ	
1	งานวิชาการ: การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ	29	31.18	3
2	งานงบประมาณ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา	37	39.78	2
3	งานบุคคล: การสร้างเครือข่ายของครูผู้สอนและบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียนให้มีการเชื่อมโยงข้อมูล	29	31.18	3
4	งานบริหารทั่วไป: การใช้ระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยในการรับนักเรียนและการจัดทำสำมะโนผู้เรียน	38	40.86	1

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ที่มีค่าร้อยละสูงสุดคือ การบริหารงานบริหารทั่วไป เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการรับนักเรียนและการจัดทำสำมะโนผู้เรียนที่ไม่ทันสมัยยังไม่เป็นระบบ ร้อยละ 40.86 สูงที่สุด ส่วนการบริหารงานวิชาการและงานบริหารบุคคลมีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรผ่านสื่อเทคโนโลยี ร้อยละ 31.18 ต่ำที่สุดเท่ากัน

ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการใช้งานการรับนักเรียนและการจัดทำสำมะโนประชากรทางการศึกษาให้มากขึ้น ด้วยการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้งาน

3. แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่สูงสุดรายด้าน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่รายด้านสูงสุดของข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ด้านที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	อันดับที่
1	งานวิชาการ: ผู้บริหารและคณะครูควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ และนำข้อมูลย้อนกลับมาส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	7	3
2	งานงบประมาณ: ผู้บริหารและคณะครูควรใช้เทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กรและท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา	8	2
3	งานบุคคล: ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะทำงานด้านการประสานงานกับเครือข่าย อาทิ กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกลุ่มโรงเรียน ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษา	7	3
4	งานบริหารทั่วไป: ผู้บริหารและคณะครูควรร่วมกันจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลสำมะโนประชากรวัยเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกส่วนสามารถเข้าถึงได้	9	1

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ควรร่วมกันจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลสำมะโนประชากรวัยเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกส่วนสามารถเข้าถึงได้ สูงที่สุด (ความถี่ = 9) รองลงมาคือ ควรใช้เทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กรและท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา (ความถี่ = 8) และควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ และนำข้อมูลย้อนกลับมาส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กับควรแต่งตั้งคณะทำงานด้านการประสานงานกับเครือข่าย อาทิ กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกลุ่มโรงเรียน ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษา (ความถี่ = 7) เท่ากันตามลำดับ ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีระบบฐานข้อมูลกลางงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นระบบเข้าใช้ได้สะดวกรวดเร็วและมีความสมัย โดยการเชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย มีดังนี้

สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีการจัด

การเรียนการสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีการรายงานผลการบริหารงบประมาณผ่านระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาหลักสูตร มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ครูผู้สอน และมีการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานธุรการ การรับส่งหนังสือราชการระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ผลการวิจัยเป็นไปตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบริหารสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรและเปลี่ยนแปลงการจัดการ (วิจารณ์ พานิช, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสมควร ปญญาวิโร ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารงานวิชาการ รองลงมาคือ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารงานงบประมาณ เช่นกัน (พระปลัดสมควร ปญญาวิโร, 2561) รวมถึงพระราชวุฒ ปญญาวิโร (เพชรไพร) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนใช้สื่อสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (พระราชวุฒ ปญญาวิโร (เพชรไพร), 2562)

ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการรับนักเรียนและการจัดทำสำมะโนผู้เรียนที่ไม่ทันสมัยยังไม่เป็นระบบ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะบุคลากรผ่านสื่อเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดบุคลากรที่มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ขาดอุปกรณ์หรือขาดแหล่งสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาที่ยังไม่ได้เข้าถึงหน่วยงาน หรือองค์กรที่พร้อมให้การสนับสนุนทางการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาไม่มีสื่อ เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของภคพร เลิกนอก วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ยังขาดการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย (ภคพร เลิกนอก, 2563) รวมทั้งการวิจัยของพิชญานี กาหลง เรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า สถานศึกษามีการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย เพื่อพัฒนาบุคลากรยังไม่ต่อเนื่อง (พิชญานี กาหลง, 2563) และการวิจัยของสงบ อินทรมณี เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การจัดทำระบบสารสนเทศสำหรับการจัดเก็บข้อมูลนักเรียน หน่วยงานอื่น ๆ ยังไม่สามารถตรวจสอบและนำข้อมูลไปใช้ได้สะดวกรวดเร็ว (สงบ อินทรมณี, 2562) เช่นเดียวกัน

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ควรร่วมกันจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลสำมะโนประชากรวัยเรียนที่จะเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกส่วนสามารถเข้าถึงได้ มีการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กรและท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา และใช้พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาเนื่องจากช่วยในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ การศึกษาเอาไว้เป็นหมวดหมู่ในฐานข้อมูลของหน่วยงานประมวลผลข้อมูลที่จัดเก็บไว้เพื่อเป็นสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ จัดทำเป็นรายงาน ตาราง กราฟ และแผนภาพต่าง ๆ ได้อัตโนมัติ ทำให้ผู้บริหารได้รับทราบรายงานและเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เป็นไปตามแนวคิดของธรรมรักษ์ ละอองนวล ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในชุมชนแล้วยังจะทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน (ธรรมรักษ์ ละอองนวล, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสัจจวรรณ ทรรพสุ เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า รูปแบบการบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย การปฏิบัติงานตามแผน และมีการกำกับ ติดตามให้การปฏิบัติบรรลุตามตัวชี้วัด และเป้าหมายการจัดระบบบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและทันสมัย เน้นให้เกิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ให้มีคุณภาพที่ตอบสนองต่อสถานศึกษา มีการจัดทำระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสัจจวรรณ ทรรพสุ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์บริหารการจัดการศึกษาป่าแป๋ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเพื่อจัดหาครุภัณฑ์เทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในควบคุมพัสดุ สินทรัพย์เพื่อให้ทราบถึงสภาพการใช้งานที่มีความคุ้มค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา ปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สถานศึกษายังมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำสำมะโนประชากรในสถานศึกษาน้อย ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการใช้งานการรับนักเรียนและการจัดทำสำมะโนประชากรทางการศึกษาให้มากขึ้น ด้วยการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้

งาน มีการพัฒนาให้มีระบบฐานข้อมูลกลางงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ การเข้าใช้ได้สะดวก รวดเร็วและมีความสมัย โดยการเชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้ มีความเป็นปัจจุบันมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การศึกษาวิจัยมีความน่าสนใจรวมทั้งมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ในครั้งต่อไปมี ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการวิจัยการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล ปัจจัยทรัพยากรการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำ : แนวคิดทฤษฎีและการพัฒนา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ.2563-2565. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จิณณวัตร ประโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2563). หัวหรือก้อย : การศึกษาไทยกับสถานการณ์ของสังคมโลก. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2563 จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2376852
- ธรรมรักษ์ ละอองนวล. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- พระปลัดสมควร ปญญาวิชโร. (2561). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวุฒ ปญญาวิชโร (เพชรไพร). (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญาณี กาหลง. (2563). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภคพร เลकिनอก. (2563). พื้นที่การศึกษาระดับศึกษาขอนแก่น เขต 4การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณขอนแก่น, 7(2), 150-161.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). แนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 353-360.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2566). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2566. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสจิวรรณ ทรรพวสุ. (2562). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(1), 214-224.

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช*

BUDDHIST TOURISM : DEVELOPMENT OF TOURISM MANAGEMENT MODEL OF TEMPLES IN THE SOUTH THAT INFLUENCED BY BUDDHIST ART PHRA BOROMMATHAT CHEDI NAKHON SI THAMMARAT

พระครูโฆสิตวัณนานุกูล^{*}, พระครูจิตตสุนทร, สิทธิโชค ปาณะศรี, ทวีโชค เจริญไกร

PhrakruKositwattananukul^{*}, PhrakruJittasuntorn, Sitthichok panasree, Taveechok Hreankrai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

*Corresponding author E-mail: Chokpana07@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทะเล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กีฬาและผจญภัย และการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและแสงบุญ การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้แก่ ทิศทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ ความสำคัญของงานพุทธศิลป์ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ และงานพุทธศิลป์ของวัดที่ได้รับอิทธิพลจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชที่ส่งผลต่อสังคม การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ ความจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ และการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชที่มีผลต่อการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา, การพัฒนารูปแบบ, การจัดการท่องเที่ยวของวัด, อิทธิพลงานพุทธศิลป์, พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) To study the current status of Buddhist tourism management in the South, 2) to develop the management model and activities of Buddhist tourism of temples in the South that have been influenced by the Buddhist art of Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat, and 3) to strengthen the network of Buddhist tourism management of temples in the South that have been influenced by the Buddhist art of Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat. It is a qualitative research focusing on document study and in-depth interviews. The research results are presented in a descriptive manner. The results of the study found that: Current status of Buddhist tourism management model in the South. Buddhist tourism management models in the South include nature and sea, culture and religion, health and community, food, history, sports and adventure, and faith and pilgrimage. The Development of Models and Activities for Buddhist Tourism Management of Southern Thailand Temples Influenced by Buddhist Art of Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat, including: Directions for developing tourism management models, the importance of organizing Buddhist tourism management activities for temples in Southern Thailand, the significance of Buddhist art in temples that are Buddhist tourism destinations in Southern Thailand, and the Buddhist art of temples influenced by Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat that impacts society. Strengthening the Network of Buddhist Tourism Management of Southern Thailand Temples Influenced by Buddhist Art of Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat, including: Understanding the network of Buddhist tourism management of temples in Southern Thailand, the necessity of strengthening the network of Buddhist tourism management of temples in Southern Thailand, and strengthening the network of Buddhist tourism management of Southern Thailand temples influenced by Buddhist art of Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat that affects tourism.

Keywords: Buddhist Tourism, Model Development, Temple Tourism Management, Influence of Buddhist Art, Phra Borommathat Chedi Nakhon Si Thammarat

บทนำ

ในโลกสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้คนในสังคมเป็นจำนวนมากได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตไปอย่างมากเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าในด้านการสื่อสารที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้สามารถสืบค้นเรื่องราวและเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความสนใจของผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ผ่านนวัตกรรมสมัยใหม่โดยช่องทางที่หลากหลาย

ทำให้เกิดการรับรู้เป็นไปอย่างสมบูรณ์และรวดเร็วมากขึ้น ทั้งในส่วนของภาพและเสียงที่เรียกว่า สื่อผสม ช่วยให้เกิดแรงจูงใจมากมายแก่ผู้คนในการที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ทั้งเพื่อการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ซึ่งในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ผู้คนทั่วโลกต่างมีความตื่นตัวกันมากกับความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ทั้งเป็นการพัฒนาพื้นฐานในเชิงพื้นที่ที่พักอาศัยต่าง ๆ ในส่วนของการบริการเพื่อให้เกิดความประทับใจและความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการพัฒนารูปแบบไปอย่างหลากหลายตามวัตถุประสงค์ และมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น แต่จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางที่มีการผสมผสานสลับกันไปสลับกันมาระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา ซึ่งฉลอง พันธุ์จันทร์ ได้ให้ความหมายว่า การเดินทางหรือการจาริกบุญเพื่อศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ทั้งแนวสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อกระตุ้นเตือนใจให้เกิดศรัทธาและปัญญาในการพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่น อันจะก่อให้เกิดผลหรืออิสรภาพทั้งทางกายและจิตใจ และการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความงดงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เทียบชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ ท่องเที่ยวเพื่อนมัสการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอันเป็นที่เคารพนับถือและเพื่อการศึกษาปฏิบัติธรรม (ฉลอง พันธุ์จันทร์, 2561) ส่วน สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนานี้ สำหรับในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวนาไทยนั้น มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เรียกว่า เป็นการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาบ้าง หรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธ บ้าง เพราะ 96 % ของคนไทยนับถือศาสนาพุทธ ที่มีมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1822 ที่อาณาจักรสุโขทัยรับเอาพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์เข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2530) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคน และนับจากนั้นชาติไทยไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปจากศาสนาพุทธ วัดเป็นแหล่งแสวงบุญในทุก ๆ กิจกรรม รวมถึงการเดินทางไปปฏิบัติธรรมด้วย ประเทศไทยมีวัดถึง 44,221 วัด กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งกล่าวได้ว่า วัด ถือเป็นสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวอันสำคัญยิ่งของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2568) และ ศิริ ฮามสุโพธิ์ ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม จนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543) การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา หรือการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน โดยมีการสอดรับกับการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญสามารถรับมือกับ

โอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และรุนแรงในศตวรรษที่ 21 รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีแผนพลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่าสังคมเดินทางอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักที่ต้องการบรรลุผล 5 ประการ คือ การปรับโครงสร้างผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่

ประเทศไทยมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือเชิงพระพุทธศาสนา ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าทั้งทางกายและทางจิตใจ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทั้งในภาคส่วนของสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนานั้น ยังมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เช่น ปัญหาด้านสถานที่ สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้าต่าง ๆ ที่นั่งพักผ่อน ปัญหาด้านบุคคล ผู้ที่คอยให้การต้อนรับ ให้ข้อมูลต่าง ๆ ปัญหาด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เอกสาร หนังสือ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการมาท่องเที่ยวในงานประเพณีสำคัญหรือกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้และแสวงหาคูณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม รวมถึงงานพุทธศิลป์ ซึ่งหมายถึง งานศิลปะประเภทต่าง ๆ ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาโดยตรง และเป็นสิ่งช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา (สมบุญ ณ ลำปาง, 2549) อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง ทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อกัน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อันจะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาจะเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักสัปปายะ 4 (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2528) มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) เป็นการประยุกต์ใช้หลักอาวาสสัปปายะ ส่งเสริมการจัดการด้านสถานที่ต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกสบาย เป็นการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมกับการสักการะ บูชา และการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม เช่น เส้นทางเดินชมพุทธศิลป์ มีป้ายอธิบายประวัติและความหมายของงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ การจัดโซนสงบสำหรับทำสมาธิหรือการฟังธรรม 2) โภชนสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) เป็นการ จัดอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวควรยึดหลัก “เมนูสุขภาพ” หรือ “อาหารท้องถิ่นแบบชาวพุทธ” เช่น อาหารเจ อาหารพื้นบ้านภาคใต้ที่ไม่เป็ดเบียนสัตว์ เป็นการส่งเสริมอาหารในแนว “วิถีพุทธ” เช่น การกินอย่างมีสติ การใช้ภาชนะรักษ์โลก 3) บุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) เป็นการจัดการท่องเที่ยวควรมี “มัคคุเทศก์เชิงธรรมะ” หรือ “พระวิทยากร” ที่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องราวทางพุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม และธรรมะอย่างเชื่อมโยง เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ชาวบ้าน และเยาวชน

ในพื้นที่เพื่อเป็น “ผู้แนะนำแนวทางแห่งศรัทธา” และ 4) ธรรมสัปบายะ (ธรรมะที่เหมาะสม) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมธรรมะ เช่น การนั่งสมาธิ ฟังธรรม การแปลความหมายพุทธศิลป์ในเชิงสัญลักษณ์โดยใช้เทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีสมัยในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายเรื่องราวพุทธศิลป์ของพระบรมธาตุเจดีย์ในรูปแบบดิจิทัล ในภาคใต้ของประเทศไทย กล่าวได้ว่า เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศที่มีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาคอื่น ๆ เป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ มีอารยธรรมที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านาน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางด้านพุทธศิลป์ที่น่าสนใจศึกษาและส่งผลต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช และเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในภาคใต้ เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดตามขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ได้แบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้ 1.1) ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา 1.2) ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ทั้ง 5 สถานที่ ได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขื่อนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง วัดราชประดิษฐฐาน (พะโคะ) อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และวัดพระเจดีย์งาม อำเภอร่อนนุ้ย จังหวัดสงขลา 3) ขั้นตอนการประมวลผลและเรียบเรียงข้อมูล เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มาทำการวิเคราะห์ประมวลผล เรียบ

เรียง และสรุป เพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องและตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ 4) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ ได้แก่ วัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง วัดราชประดิษฐฐาน (พะโคะ) อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และวัดพระเจดีย์งาม อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา โดยพระธาตุเจดีย์ทั้ง 4 แห่ง ล้วนมีความสำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ มีศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทความเชื่อความศรัทธาของผู้คน ในแต่ละปีมีประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เดินทางมานับการบูชาและเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก และเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยนั้น มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมีมากมาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ซึ่งทุกรูปแบบของการท่องเที่ยวที่กล่าวมา ล้วนเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้งสิ้น การท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แค่การพักผ่อนหย่อนใจ หรือเยี่ยมชมความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังเป็นโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรม การดูแลสุขภาพ และยกระดับจิตวิญญาณ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประสบการณ์ที่ตรงกับความสนใจและไลฟ์สไตล์ของตนเองได้ตามความต้องการ ส่วนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ ที่ได้รับความนิยมในภาคใต้ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทะเล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอาหารและของกินพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและแสวงบุญ

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช จากการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมโดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ทิศทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 2) ความสำคัญของการจัดการกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ 3) ความสำคัญของงานพุทธศิลป์ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ และ 4) งานพุทธศิลป์ของวัดที่ได้รับอิทธิพลจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชส่งผลต่อสังคม โดยแนวทางของการพัฒนานั้นควรเน้นการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมควบคู่ไปกับการเยี่ยมชมศาสนสถาน เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและจิตสำนึกทางศาสนา และเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช จากการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวสามารถกำหนดเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายของการจัดการท่องเที่ยว

เชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ ประเด็นที่สอง คำนึงถึงความจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ และประเด็นที่สาม การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชที่มีผลต่อการท่องเที่ยว โดยการเสริมสร้างเครือข่ายนั้น กำหนดการเสริมสร้างเครือข่ายผ่านแนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบบูรณาการ การสร้างเอกลักษณ์พุทธศิลป์เชิงท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน การจัดกิจกรรมเชิงพุทธเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การอนุรักษ์และบูรณะพุทธศิลป์ในวัดต่าง ๆ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาไกด์และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และการสร้างร่วมมือกับองค์กรระดับประเทศและนานาชาติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ ได้แก่ วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง วัดราชประดิษฐฐาน (พะโคะ) จังหวัดสงขลา และวัดพระเจดีย์งาม จังหวัดสงขลา โดยพระธาตุเจดีย์ทั้ง 4 แห่ง ล้วนมีความสำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ มีศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทความเชื่อความศรัทธาของผู้คน ในแต่ละปีมีประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เดินทางมานมัสการบูชาและเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา รูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทะเล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอาหารและของกินพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและแสงบุญ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ที่ได้ให้ความหมายการจัดการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช มีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมโดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ทิศทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 2) ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ 3) ความสำคัญของงานพุทธศิลป์ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ และ 4) งานพุทธศิลป์ของวัดที่ได้รับอิทธิพลจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ส่งผลต่อสังคม โดยแนวทางของการพัฒนานั้นควรเน้นการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมควบคู่ไปกับการเยี่ยมชมศาสนสถาน เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและจิตสำนึกทางศาสนา และเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและตอบโจทยความต้องการของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับศึกษาของพระปลัดบุญเลิศ กตบุญโญ (สุทธิมาลย์) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับ

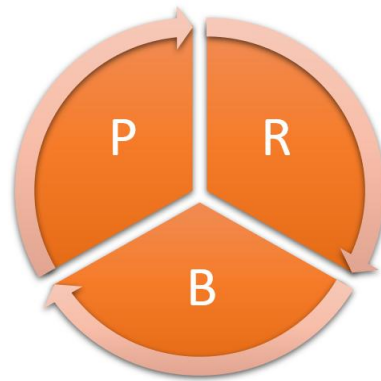

การจัดการด้านพุทธศิลป์ เห็นว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี มีความสวยงามของพุทธศิลป์ภายในวัด ในด้านการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เห็นว่า ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว มีที่จอดรถเพียงพอด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการ เห็นว่า แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา คือ ได้รับความรู้และหลักการในทางพุทธศาสนา ได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ และผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รู้สึกมีความสุข (พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์), 2560)

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช สามารถกำหนดเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ 2) คำนึงถึงความจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ และ 3) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชที่มีผลต่อการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเสริมรับกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์) ได้วิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และ 2) รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรม กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ วัดมีการส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ งานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน และการจัดการด้านเครือข่าย วัดที่จัดให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจังนั้น มีลักษณะของความเป็นเครือข่ายการปฏิบัติธรรมอยู่ทั่วไปในสังคมไทย (พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ” สามารถสรุปเป็นโมเดล “Model-BPR” ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่วงเวียนของเขมรพระพุทธรูปศาสนา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ภายใต้กรอบโมเดล “Model-BPR” โดยสามารถอธิบายรายละเอียด ได้ดังนี้

Model-BPR = Buddhist Pilgrimage Route (เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนา) ซึ่งมีความหมายดังนี้

B = Buddhist (พระพุทธรูปศาสนา) ในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศาสนา หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนา โดยหมายถึง พระธาตุเจดีย์ที่สร้างขึ้นโดยได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้แก่ พระธาตุเจดีย์ วัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พระมหาธาตุเจดีย์ วัดเขินบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พระธาตุเจดีย์ วัดราชประดิษฐฐาน (พะโคะ) อำเภอสิงหนคร และพระธาตุเจดีย์ วัดพระเจดีย์งาม อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

P = Pilgrimage (การเดินทาง) ในที่นี้ หมายถึง การเดินทางด้วยความศรัทธาเพื่อแสวงบุญ หรือการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางพระพุทธรูปศาสนา หรือเพื่อเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเพื่อยกระดับจิตวิญญาณ

R = Route (เส้นทาง) ในที่นี้ หมายถึง การเดินทางเพื่อแสวงบุญ เพื่อเยี่ยมชมความสวยงามของงานพุทธศิลป์ตามศาสนสถานภายในวัด หรือเพื่อเข้าร่วมการทำกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธรูปศาสนา

หากทุกแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมา มีการประสานเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเสริมสอดรับกัน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนา เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนามีความยั่งยืนโดยใช้เส้นทางโมเดลที่เรียกว่า Model-BPR เป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมพระธาตุเจดีย์ต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาในภาคใต้ ได้แก่ วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขินบางแก้ว จังหวัดพัทลุง วัดราชประดิษฐฐาน

(พะโคะ) จังหวัดสงขลา และวัดพระเจดีย์งาม จังหวัดสงขลา ซึ่งพระธาตุเจดีย์ทั้ง 4 แห่ง มีความสำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ มีศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทความเชื่อความศรัทธาของผู้คน ในแต่ละปีมีประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เดินทางมานมัสการบูชาและเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทะเล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอาหารและของกินพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและแสวงบุญ การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช มีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทิศทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว 2) ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ 3) ความสำคัญของงานพุทธศิลป์ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในภาคใต้ และ 4) งานพุทธศิลป์ของวัดที่ได้รับอิทธิพลจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชส่งผลต่อสังคม และการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช สามารถกำหนดเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ 2) คำนึงถึงความจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ และ 3) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลงานพุทธศิลป์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเสริมรับกัน จึงมีข้อเสนอแนะว่า 1) ควรให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในภาคใต้จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญรุ่งเรือง 2) ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้มีคุณภาพและเกิดรายได้ต่อชุมชน พร้อมทั้งสร้างสรรค์กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว และ 3) ควรมีถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉลอง พันธุ์จันทร์. (2561). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนา เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 5 (ฉบับพิเศษ), 118-119.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระปลัดบุญเลิศ กตปุณโญ (สุทธิมาลย์). (2560). การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด. ใน วิทยานิพนธ์พระพุทธศาสนาสมทบบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีสังคม ชยานุกโธม (ธนาวงษ์). (2561). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัด การท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมบูรณ์ คำดี. (2549). การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ ตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2568). ระบบทะเบียนวัด. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <http://www.onab.go.th>
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. (2530). กลุ่มพระพุทธรูปสี่อิริยาบถในศิลปะสุโขทัย : ความหมายทางพระพุทธศาสนาบางประการ. วารสารเมืองโบราณ, 13(3), 60-70.

การสื่อสารประเด็นความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ”*

THE ISSUE COMMUNICATION OF LOVE AND CONFLICT NARRATIVE FROM THAI SERIES “THE BETRAYAL”

สุคนธา รักสถิตธำรง*, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรรณ

Sukhontha Ruksathitthumrong*, Sorapong Wongtheerathorn

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Master of Communication Arts Program in Communication, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sukhontha001@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การสื่อสารประเด็นความรักของละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” และการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งความรัก องค์ประกอบของความรัก การเล่าเรื่อง และความขัดแย้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกแบบสังเกตการณ์ เก็บรวบรวมด้วยการบันทึก จากการสังเกตการณ์ละครไทย เรื่อง “เกมรักทรยศ” รวมทั้งหมด 16 ตอน วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้ง เสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารประเด็นความรักจากละครไทย “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 7 ประเด็นดังนี้ 1) การสื่อสารความรักคือความชอบ (Liking) 2) การสื่อสารความรักแบบหลงใหล (Infatuated Love) 3) การสื่อสารความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก (Empty Love) 4) การสื่อสารความรักแบบโรแมนติก (Romantic Love) 5) การสื่อสารความรักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) 6) การสื่อสารความรักแบบไร้สติปัญญา (Fatuus) และ 7) ความรักที่สมบูรณ์แบบ (Consummate Love) และการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ 1.1) Approach-Approach Conflict คือความขัดแย้งจากบุคคลที่ต้องเลือกทำระหว่างตัวเลือกที่มากกว่า 1 ตัว 1.2) Avoidance-Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดจากต้องเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่า และ 1.3) Approach-Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict)

คำสำคัญ: การสื่อสารประเด็นความรัก, การเล่าเรื่อง, ความขัดแย้ง, ละครไทย “เกมรักทรยศ”

Abstract

This research aims to study the Issue Communication of Love from Thai series “The Betrayal” and Conflict Narrative through the Thai series “The Betrayal”. This qualitative research aiming to studied the Triangular theory of love, Components of love, and Conflict narrative. The research instruments is a record form and an observational form, collected through recording from observations of the Thai series “The Betrayal”, a total of 16 episodes. Data were analyzed from the Issue Communication of Love and Conflict narrative and descriptive content was presented from Thai series “The Betrayal”. The research results found that the issues communication of love in the Thai drama “The Betrayal” summarized into 7 issues of love as follows: 1) Liking 2) Infatuated Love 3) Empty Love 4) Romantic Love 5) Companionate Love 6) Fatuous) and 7) Consummate Love and the narrative of conflict through Thai series “The Betrayal” summarized into 4 issues as follows: 1) Intrapersonal Conflict is divided into 3 types as follows: 1.1) Approach – Approach Conflict is a conflict from individuals who must choose between more than 1 option. 1.2) Avoidance – Avoidance Conflict is a conflict that arises have to choose one option from two or more options. 1.3) Approach – Avoidance Conflict is a conflict that arises from have to choose to do something in two ways between positive or negative 2) Interpersonal Conflict 3) Intragroup Conflict 4) Intergroup Conflict.

Keywords: Communication of Love Issues, Narrative, Conflict, Thai Series “Betrayal”

บทนำ

ปัจจุบันการหย่าร้างในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลสถิติกรมการปกครองเผย ตัวเลขในสถิติในปี พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมามีอัตราการหย่าร้างถึง 1.3 ล้านคู่ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2560 – 2565 พบว่า คู่รักที่จดทะเบียนสมรสกันจบด้วยการหย่าร้างถึง 47.8% (มติชนออนไลน์, 2566) และเมื่อ ดูสถิติการหย่าร้างต่อการสมรสของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี สถิติการหย่าร้างแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจจบ ความสัมพันธ์แบบชีวิตคู่ลง และในปี 2562 สถิติการหย่าร้างมีแนวโน้มลดลงแต่ในทางกลับกันได้เพิ่มขึ้นมาใหม่ อย่างต่อเนื่องอีกเช่นเดิม และโดยในปี 2565 นั้นกลับเป็นตัวเลขที่สูงขึ้นห่างออกไปอีกอย่างเห็นได้ชัด ส่วนตัวเลข ของปี 2566 ที่สรุปออกมาในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2566 นั้นก็ได้มียอดตัวเลขออกมาให้เห็นถึง 24,901 คู่ โดยกรุงเทพมหานครนั้นมีจำนวนมากสุดถึง 2,955 คู่ ชลบุรี 1,328 คู่ นครราชสีมา 1,044 คู่, ระยอง 757 คู่ และ สมุทรปราการ 737 คู่

บุคลิกลักษณะของชีวิตคู่ก็เป็นสิ่งที่นำมาวิเคราะห์ร่วมด้วยว่ามีผลต่อปัจจัยการหย่าร้างของคู่สมรสเพราะคู่ สมรสได้ใช้เวลาร่วมกันในการทำกิจกรรมในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการบริโภคซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในเวลาที่ทำกิจกรรมนั้น ๆ จะสร้างความสุข/ความขัดแย้ง ได้เพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของคู่สมรสที่ “เข้ากัน ได้ดี” ย่อมมีชีวิตแต่งงานที่ราบรื่นยืนยาว (จงรักษ์ หงษ์ขาม และวิมุต วาณิชเจริญธรรม, 2565) และจากการวิจัย

ของ จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์ เรื่อง ”การสร้างภาพตัวแทนในละครโทรทัศน์” พบว่า ละครโทรทัศน์สะท้อนภาพครอบครัวที่มีลักษณะหลากหลายและประกอบสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ในอุดมคติที่มีความสุขมากกว่าครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างอุดมการณ์ครอบครัวตามแบบชนชั้นกลาง ที่มีการดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์แบบทุนนิยมอุดมการณ์การใช้อำนาจ (ความรุนแรง) อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว คุณธรรมด้านความกตัญญู และการใช้ภาษาสื่อสารในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว (จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2556)

ละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” นี้ ได้สะท้อนประเด็นต่าง ๆ ที่นำมาเป็นประเด็นพูดคุยกันอย่างกว้างขวางในวงสังคมเกี่ยวกับความรักและความขัดแย้ง โดยนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องตามเนื้อหาออกมาจนทำให้พบปัจจัยในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของความรักในแต่ละรูปแบบที่เกิดขึ้นกับตัวละครในแต่ละคู่ หรือในแต่ละบทบาทความสัมพันธ์ ที่นำไปสู่การหย่าร้างของคู่รัก และการแตกสลายในสถาบันครอบครัว และยังสามารถนำไปสู่การเกิดกระแสตามสื่อที่รับมาและกลายเป็นค่านิยมที่ถูกยอมรับเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการหย่าร้างของสังคมไม่ใช่แค่เพียงในประเทศไทยแต่ยังถึงหลายประเทศในโลกนี้อีกด้วย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารประเด็นความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ” เพื่อศึกษาการสื่อสารประเด็นความรักของตัวละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” และการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” นำเสนอมุมมองของการใช้ความรักในด้านที่ถูกเพื่อแก้ปัญหาความแตกแยกในครอบครัว สร้างความรักและความเข้าใจและร่วมกันแก้ไข ปัญหาโดยไม่ปล่อยให้เรื่องจบลงโดยไม่มีการแก้ไข และปล่อยให้เวลาเป็นตัวเยียวยาเพียงอย่างเดียว เป็นการปลุกฝังการละเลยความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงจรรยาบรรณที่ดีของสื่อที่พึงกระทำต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารประเด็นความรักของละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ”
2. เพื่อศึกษาการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สื่อสารประเด็นความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ” ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และนำไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และได้กำหนดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งความรัก (Triangular Theory of Love) ซึ่งอธิบายถึงธรรมชาติและรูปแบบของความรักว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสัมพันธ์อีก 8 รูปแบบคือ 1.1) การไม่มีความรัก (Nonlove) 1.2) ความชอบ (Liking) 1.3) รักแบบหลงใหล (Infatuated Love) 1.4) ความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก (Empty Love) 1.5) รักแบบโรแมนติก (Romantic Love) 1.6) รักแบบมิตรภาพ (Companionate

Love) 1.7) รักแบบไร้สติปัญญา (Fatuous) 1.8) รักสมบูรณ์แบบ (Consummate Love) (Sternberg, R. J., 1986)

2) องค์ประกอบของความรัก ได้แก่ คนรัก และคนที่ถูกรัก และจากองค์ประกอบดังกล่าวได้แยก อารมณ์รักออกเป็น 4 แบบดังนี้ 2.1) ผู้มีอารมณ์รัก หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความรัก 2.2) สภาวะของอารมณ์รัก หมายถึง ภาวะของการมีความรัก การปรากฏหรือการเกิดขึ้นของความรัก รวมถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ของอารมณ์รัก 2.3) อาการของอารมณ์รัก หมายถึง อาการหรือการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์รัก เช่น พัฒนาการของความรัก หรือการสิ้นสุดของความสัมพันธ์รักเป็นต้น และ 2.4) ผลของอารมณ์รัก หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากอารมณ์รัก เช่นความรู้สึกสับสน หวัง ความรู้สึกผิดหวังเป็นต้น (อนุชา อาภาภิรม, 2544)

3) หน้าที่หลักของการเล่าเรื่องคือทำหน้าที่ถ่ายทอดจินตนาการ (Imagination) และความ สนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้มนุษย์เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น การเล่าเรื่องเป็นวิธีการสื่อสารที่มี โครงสร้างและองค์ประกอบที่แน่นอน นั่นคือต้องมีตรรกะของการเล่า (Logic of Narration) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3.1) มีพระเอก นางเอก หรือตัวเอก 3.2) มีตัวร้าย 3.3) มีความขัดแย้งระหว่างสองฝ่าย 3.4) มีผู้ช่วยหรือมีมือ ที่สามคอยช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และ 3.5) มี Magic อาจจะหมายถึงของวิเศษ อาวุธ หรือความสามารถเหนือ มนุษย์ธรรมดา (กาญจนา แก้วเทพ, 2544)

4) ความขัดแย้งมีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ 4.1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน กล่าวคือ การที่ตัวละครทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน มีความแค้นต่อกัน หรือมีความเห็นไม่เหมือนกัน 4.2) ความขัดแย้งภายใน จิตใจ กล่าวคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวละคร ตัวละครมีความสับสนในใจ มีความยากที่จะตัดสินใจกับ กฎเกณฑ์ของสังคม หรือมีความคิดที่แปลกแยกจากกรอบผู้อื่น ตัวละครจะมีความอยากจะทำบางอย่างแต่ ตัดสินใจไม่ได้ ความขัดแย้งภายในจิตใจทำให้ตัวละครตัดสินใจว่าจะอยู่ฝั่งดีหรือฝั่งร้าย ซึ่งสิ่งนี้จะส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของตัวละครที่เป็นตัวละครหลายมิติ (Round Character) อีกด้วย 4.3) ความขัดแย้งกับสังคม กล่าวคือ ความขัดแย้งกับธรรมชาติ กฎศีล ปิตาจ ความขัดแย้งนี้จะมีความขัดแย้งในสิ่งที่ไม่คาดคิด ยกตัวอย่าง เช่น ภัยธรรมชาติที่ไม่มีใครคาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ตัวละครต้องผ่านภัยธรรมชาตินี้ไปได้ หรือ ความขัดแย้งกับ ปิตาจที่มาจากต่างดาว ตัวละครจำเป็นต้องเอาชนะและปกป้องโลกให้ได้ (ปริญา เกื้อหนุน, 2537)

5) ความขัดแย้งหมายถึงการไม่ลงรอยกัน ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความแตกต่างของบุคคลและ กลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเรื่องการติดต่อประสานงาน การสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม แนวทางการ ปฏิบัติไปสู่จุดหมาย ทำให้เกิดความไม่เข้าใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เท่าเทียมกันในสิ่งที่บุคคลต้องการ ส่งผลก่อให้เกิดความ คับข้องใจ เกือบกด หงุดหงิด ส่งผลต่อการเป็นปรปักษ์กัน โดยได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 6 ประเภทดังนี้ 1) ความ ขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล เกิดขึ้นเนื่องจากความ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือการไม่แน่ใจการกระทำของตนเองว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่ และแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ 1.1) Approach – Approach Conflict คือความขัดแย้งจากบุคคลที่ต้องเลือกทำในสิ่งใดในระหว่าง ตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัว 1.2) Avoidance – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากต้องเลือก ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป และ 1.3) Approach – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ 2) ความขัดแย้งระหว่าง

บุคคล (Interpersonal Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเนื่องจากความไม่เห็นด้วยในเรื่องราว การกระทำหรือจุดประสงค์ 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) หมายถึงความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มที่เกิดจากความไม่เห็นด้วย เนื่องจากแนวคิดต่างกัน 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม เช่น ความขัดแย้งของแผนกบัญชีและแผนกวิจัย กลุ่มสหภาพแรงงานและคณะกรรมการประนีประนอม 5) ความขัดแย้งในองค์กร (Intraorganization Conflict) ความขัดแย้งภายในองค์กรสามารถแบ่งออกได้ 4 ชนิด 5.1) Vertical Conflict เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง 5.2) Horizontal Conflict เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างแผนกในระดับเดียวกัน หรือผู้บริหารในระดับเดียวกัน 5.3) Line – Staff Conflict เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานประจำ กลุ่มที่ทำงานในลักษณะสายงานและทีมงาน และ 5.4) Role Conflict เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการกำหนดบทบาทไม่ชัดเจนหรือไม่มีการกำหนดบทบาทหรือรับรู้บทบาท ทำให้เกิดความไม่เข้าใจ 6) ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Interorganizational Conflict) หมายถึงความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่ต้องใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือลูกค้ากลุ่มเดียวกัน มีการแข่งขันหรือความสัมพันธ์ว่าจะเกิดปฏิสัมพันธ์ในแง่ใด ถ้ามีการขัดแย้งสูง จะมีผลต่อความพยายามขององค์กรที่จะเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากร รักษาสมดุลของส่วนแบ่งการตลาด มีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและอาจจะมีการติดต่อเจรจากับองค์กรนั้น ๆ เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง (อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง, 2557)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึก แบบสังเกตการณ์ เนื้อหาการนำเสนอละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” เพื่อศึกษาประเด็นการสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ” ที่มีการออกอากาศทางช่อง 3 เอชดี ทุกวันพุธและพฤหัสบดี เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาและวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึก และจากการสังเกตการณ์ในการแสดงละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” ที่มีการออกอากาศทางช่อง 3 เอชดี ทุกวันพุธและพฤหัสบดี เวลา 20:30 น. – 22:00 น. เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2566 – 12 ตุลาคม 2566 รวมจำนวนทั้งหมด 16 ตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” ในประเด็นการสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้ง ทั้งหมด 16 ตอน และเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การสื่อสารประเด็นความรักจากละครไทย “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การสื่อสารความรักคือความชอบ (Liking) เป็นการสื่อสารความรักที่พบได้ทั่วไปในมิตรภาพและคนรู้จักที่มีความสนิทสนมกันตั้งแต่ระดับเล็กน้อยไปจนถึงระดับปานกลาง 2) การสื่อสารความรักแบบหลงใหล (Infatuated Love) เป็นความรักเกิดขึ้นกับบุคคลแบบเดียวกัน ที่มีเพียงความเสน่หาอย่างเดียว แอบเริ่มประทับใจและลึก ๆ นั้นคาดหวังการมีความสัมพันธ์แบบลึกซึ้งและต้องการที่จะเข้าไปใกล้ชิดต้องการที่จะแสดงตนให้อีกฝ่ายรู้ 3) การสื่อสารความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก (Empty Love) ได้มาจากความรักที่มีต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหรือเป็นความรู้สึกที่ว่างเปล่า (Empty) ไปแล้ว เพียงแต่ต้องการทำหน้าที่ของตนเองต่อบุตรและคนอื่น ๆ ในครอบครัวให้ดีที่สุดแม้ว่าความรู้สึกในช่วงเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอยู่นั้นว่างเปล่า 4) การสื่อสารความรักแบบโรแมนติก (Romantic Love) ความรักโรแมนติกนี้เป็นความรักที่ไม่ได้ต้องการสิ่งใดมาแลกเปลี่ยนหรือไม่ได้ต้องการความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง

ทางกายให้เกิดขึ้น หากแต่เพียงต้องการที่จะใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคย สร้างความรู้จัก และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีนี้ไว้นานที่สุดแม้จะต้องอดทนเป็นฝ่ายรอก็ตาม 5) การสื่อสารความรักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) ความพิเศษของความรักแบบมิตรภาพนี้จะพิเศษตรงที่ความเป็นมิตรภาพจะมีระยะห่างของความใกล้ชิดและมีเส้นที่เป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่สามารถละเมิดถึงกันและกันได้ และเส้นนี้คือสิ่งที่ทำให้มิตรภาพนั้นมีการละไว้เพื่อทำความเข้าใจอีกฝ่าย และการมีอิสรภาพที่ไม่ผูกมัดในความสัมพันธ์ 6) การสื่อสารความรักแบบไร้สติปัญญา (Fatuous) เป็นความรักที่เร่งด่วน ด่วนในที่นี้หมายถึงการด่วนที่จะมีความสัมพันธ์เสนาหาแนบชิดโดยไม่ผ่านการไตร่ตรองถึงความเหมาะสมต่าง ๆ เพียงแค่พบเจอและรู้สึกถูกใจก็สานสัมพันธ์อย่างทันทีเพื่อให้ได้มีความผูกพันทางกายเกิดขึ้น 7) ความรักที่สมบูรณ์แบบ (Consummate Love) ความรักที่สมบูรณ์นั้นมีองค์ประกอบจากความรักทุกรูปแบบเข้ามาประกอบกัน หากแต่ทุกอย่างนั้นอยู่ในระดับที่สมดุลพอดี ไม่มีสิ่งใดมากเกินไป หรือสิ่งใดน้อยไป ความรักที่สมบูรณ์แบบมักจะมาในเวลาที่เหมาะสมด้วย แต่อีกทางหนึ่งก็เป็นความรักที่ยากจะรักษาไว้อีกเช่นกัน

การเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 4 ประเด็นได้แก่ 1) ความขัดแย้งในตัวเอง (Intrapersonal Conflict) ตัวละครยอมเลือกที่จะลงมือทำบางสิ่งเพื่อรักษาชีวิตและการเติบโตที่ดีของบุตรทั้งสองแต่ต้องแลกด้วย ชื่อเสียงเกียรติยศ และหน้าที่การงาน หรือปล่อยให้สูญเสียทุกอย่างไป ทั้งทรัพย์สินสมบัติและสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรทั้งสองที่เธอรักยิ่งกว่าชีวิตของตน เมื่อประเมินการที่ต้องสูญเสียบุตรให้แก่บิดาที่มีความบกพร่องทางความรับผิดชอบอย่างสูง ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านการจัดการบริหารการเงิน การเป็นพ่อที่ไม่ดีและไม่เป็นแบบอย่าง การที่เธอต้องเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) จุดเริ่มต้นของการขัดแย้งต่อผู้อื่นรอบตัวเมื่อทราบว่าตนเองนั้นเป็นผู้ที่ถูกกระทำและโดนหักหลังจากทุกคนใกล้ตัวที่ตนเองได้ไว้วางใจมาตลอด และเมื่อความรักและความไว้วางใจได้ขาดลงไปในัน ผู้ที่ถูกกระทำจึงไม่ลังเลใจที่จะปฏิบัติตนอย่างชัดเจนว่ามีความรู้สึกที่ขัดแย้งต่อบุคคลเหล่านั้นและแสดงออกมาอย่างชัดเจนว่าบุคคลเหล่านั้นได้ผู้ที่หักหลังตน จนทำให้ความรักในรูปแบบของมิตรภาพได้สั่นคลอนขึ้น รวมถึงมีความขัดแย้งกับหญิงสาวผู้ที่แย่งชิงสามีอีกด้วย โดยการพยายามที่จะเปิดโปงเรื่องราวต่อครอบครัวอีกฝ่ายให้ได้รู้ จากเดิมที่มีความเคารพนับถือต่อกันก็กลายเป็นศัตรู 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) ทั้งนี้มาจากการเปลี่ยนแปลงจากทางสภาพปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่มาจากภายนอกกลุ่ม หรือภายในกลุ่มเอง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นยังสามารถทำให้เกิดการสำรวจความสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงของสมาชิกแต่ละคนเพื่อแก้ไขความขัดแย้งและทำให้เกิดความเข้าใจกันได้มากขึ้น อีกทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นยังสามารถมองเห็นได้จากอีกทางหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งนั้นไม่ได้มาจากธรรมชาติเพียงเท่านั้น หากแต่มีผู้ที่กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มหรือในองค์กรและสถาบันนั้น ๆ ได้หยุดอิสระทางความคิดและพฤติกรรมของตน เพื่อร่วมกันสำรวจถึงความผิดพลาดในองค์กรเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict) จุดเริ่มต้นของความแตกแยกนั้นมาจากคนสองคนที่คบชู้กันและสุดท้ายเกิดการแยกทางจากครอบครัวหนึ่งไปสู่สองครอบครัวจึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากแต่ละฝ่ายที่แยกกันออกไปนั้นย่อมมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในชีวิตกันด้วยสาเหตุหลายประการ บ้างก็มาจากความสัมพันธ์ดั้งเดิมของครอบครัว บ้างก็มาจากความสัมพันธ์สนิทชิดเชื้อที่มีมาระยะยาว ทำให้เกิดการรักขอบพ้อที่เกิดขึ้นตามความสัมพันธ์นั้น และก็ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้แต่ละ

บุคคลเลือกที่จะสนับสนุนฝ่ายของตนเอง ไม่ว่าจะด้วยเพียงเรื่องของความรักเท่านั้น หากยังมีเรื่องของผลประโยชน์ และการทำงานร่วมกันเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย

อภิปรายผล

การสื่อสารประเด็นความรักจากละครไทย “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การสื่อสารความรัก คือความชอบ (Liking) 2) การสื่อสารความรักแบบหลงใหล (Infatuated Love) 3) การสื่อสารความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก 4) การสื่อสารความรักแบบโรแมนติก (Romantic Love) 5) การสื่อสารความรักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) 6) การสื่อสารความรักแบบไร้สติปัญญา (Fatuous) 7) ความรักที่สมบูรณ์แบบ (Consummate Love) อภิปรายได้ว่า 1) การสื่อสารความรักคือความชอบ เป็นการสื่อสารความรักที่พบได้ทั่วไป ในมิตรภาพและคนรู้จักที่มีความสนิทสนมกันตั้งแต่ระดับเล็กน้อยไปจนถึงระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Wolman ที่ได้อธิบายว่าความพึงพอใจไว้ว่า (Satisfaction) เป็นสภาพความรู้สึกของบุคคลที่มีความสุข ความอึดอึ้งใจ เมื่อความต้องการหรือแรงจูงใจของตนได้รับการตอบสนอง (Wolman, B., 1973) 2) การสื่อสารความรักแบบหลงใหล (Infatuated Love) ที่แสดงถึงการก่อให้เกิดการหมกมุ่นอยู่กับบุคคลหรือสิ่งของนั้นที่ตนเองมีความหลงใหลและต้องการครอบครอง ผู้วิจัยพบว่าเป็นการดีหากเราใช้แรงขับที่มีอยู่ในตัวเพื่อผลักดันตนเองให้ไปอยู่ใกล้ชิดต่อสิ่งที่ตนหลงใหล แต่เป็นเรื่องที่ไม่ดีหากสิ่งที่หมกมุ่นและหลงใหลอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี จนทำให้เราใช้เวลาและสิ่งต่าง ๆ มุ่งเป้าไปที่สิ่งนั้น ๆ จนลืมสิ่งรอบตัว หรือการที่บุคคลที่เกิดความหลงใหลนั้นเลือกใช้วิธีที่ไม่ดีมาเพื่อให้ได้การครอบครอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ Carpentier et al. ที่ได้อธิบายว่า การที่บุคคลมีความชอบอย่างเข้มข้นต่อกิจกรรม โดยเป็นกิจกรรมที่บุคคลรัก ให้คุณค่าอย่างมากและมีความผูกพันเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ บุคคลจะมองว่ากิจกรรมที่ตนทำอยู่มีความสำคัญมาก ทำให้บุคคลทุ่มเทเวลา พลังงาน หรือทรัพยากรส่วนบุคคลกับกิจกรรมนั้น ๆ (Carpentier, J. et al., 2012) 3) การสื่อสารความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก (Empty Love) ได้มาจากความรักที่มีต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหรือเป็นความรู้สึกที่ว่างเปล่า (Empty) ไปแล้ว เพียงแต่ต้องการทำหน้าที่ของตนเองต่อบุตรและคนอื่น ๆ ในครอบครัวให้ดีที่สุดแม้ว่าความรู้สึกในช่วงเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอยู่นั้นจะว่างเปล่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประมวล เพ็งจันทร์ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า ความรักเป็นดัชนีวัดความเติบโต (วุฒิภาวะ) ของบุคคลแต่ละคน ความรักในความหมายของสัญชาตญาณดิบ จะมีพลังผลักดันให้ทำกิจกรรมเพื่อสนองความอยาก ความปรารถนาทางเพศอย่างห้าวหาญ ขณะที่ความรักในความหมายที่สูงขึ้นไป จะมีพลังทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อคนรักอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และความรักยังคงหมายถึง ความสามารถที่จะทำอะไรได้ด้วยจิตใจที่เข้มแข็งอดทนเพื่อให้คนที่เรารักมีความสุข เราสามารถทำให้ความรักมีความนุ่มนวล อ่อนโยนสวยงามได้ หากเข้าใจเรื่องนี้ก็จะพบว่าในความหมายที่ลุ่มลึกของความรัก ชีวิตเป็นสภาวะที่สวยงาม (ประมวล เพ็งจันทร์ และคณะ, 2551) 4) การสื่อสารความรักแบบโรแมนติก (Romantic Love) เป็นความรักที่ค่อนข้างบริสุทธิ์ เป็นความรู้สึกที่มีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าการผูกพันทางกาย จากผลการวิจัยพบว่า ความรักแบบโรแมนติกที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ ไม่ใช่ความรักที่เรียกร้องเอาสิ่งใดตอบแทนจากอีกฝ่าย แต่เป็นการยินดีให้ หรือเพียงการได้พบและได้อยู่เคียงข้างเพื่อช่วยเหลือและได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยยังพบอีกว่าเป็นความรักที่หลายคนเฝ้าหา เพราะช่วงเวลาของความรักในรูปแบบนี้มักจะใช้ระยะเวลาในการได้มา ซึ่งก่อให้เกิดความสุขได้ยาวนานทั้งระยะ

พักผ่อนและระยะใช้ชีวิตร่วมกัน แต่ในทางกลับกันความรักรูปแบบนี้ก็ยังไม่สามารถคงอยู่ได้ตลอดไปหากคู่รักไม่มีความหนักแน่นในจิตใจ ประกอบกับสติปัญญาที่ต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อถูกกระตุ้นจากสิ่งยั่วยุและสิ่งเร้าต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ก็ยังปรากฏให้เห็นจากละครไทย “เกมรักทรยศ” ได้ว่าเป็นความรักที่ดีและหอมหวานเมื่อได้มาครอบครองเพราะความรักโรแมนติกจะมีองค์ประกอบทั้งสามด้านประกอบเข้าด้วยกันอย่างพอดีและลงตัวโดยผ่านการกลั่นกรองจากระยะเวลาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยมีร่วมกันมาก่อน จึงทำให้เกิดความเข้าใจและปรับตัวได้ดีระดับหนึ่งจนทำให้เกิดความรู้สึกมั่นใจในการเลือกคู่ครองแล้วจึงทำการตกลงร่วมชีวิตกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ผุสดี ตั้งจิตนุกูล ได้อธิบายว่า ความรักเป็นความรู้สึกชั้นขมยนิติ เวลาที่เราารู้สึกว่าเรารักใครเรามักมีความชื่นชมยนิติในบุคคลนั้น หรือชื่นชมยนิติที่ได้พบและอยู่ใกล้ชิดบุคคลนั้น (ผุสดี ตั้งจิตนุกูล, 2554) 5) การสื่อสารความรักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) เป็นการสื่อสารความรักที่พบได้ทั่วไปในมิตรภาพและคนรู้จักที่มีความสนิทสนมกันตั้งแต่ระดับเล็กน้อยไปจนถึงระดับปานกลาง ซึ่งความชอบนี้เกิดขึ้นต่อเมื่อมีเรื่องราวหรือมีเหตุผลให้ได้ประทับใจทั้งทางที่รู้สึกพิศพาต้องการมีสัมพันธ์หรือการประทับใจจากภาพลักษณ์ด้านการทำงานอาชีพ โดยไม่ต้องการมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งเข้ามาเกี่ยวข้องก็เป็นได้ทั้งสองอย่าง ผู้วิจัยพบว่า เป็นความรักที่มีระยะห่างของความสัมพันธ์ ที่เว้นที่ว่างไว้ให้แต่ละคนได้มีพื้นที่ของตนเองไว้เพื่อการจัดการกับเป้าหมายของตนให้สำเร็จลุล่วงโดยมีความรักแบบมิตรภาพที่เป็นผู้ที่คอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ความสัมพันธ์แบบมิตรภาพนั้นอาจทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความรักในรูปแบบอื่นได้เช่นกัน แต่ก็มีจุดอ่อนที่เรียกว่า “การคุ้นชินกับพื้นที่ว่างที่เคยดำรงอยู่ก่อน” จนทำให้เมื่อพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่รูปแบบอื่นระยะเวลาหนึ่งแล้วนั้นได้พบว่า พื้นที่ของตนเองถูกลดลง อาจจะเป็นสิ่งดีหากปรับตัวเข้ากันได้ แต่ก็เป็นผลเสียหากปรับตัวไม่ได้ หรือที่เรียกว่า รู้สึกถึงการถูก “ล้ำเส้น” จนทำให้อีกฝ่ายอึดอัดและกลับไปลดทอนความสัมพันธ์ให้ห่างออกไปดังเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ Wolman ที่ได้อธิบายว่าความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นสภาพความรู้สึกของบุคคลที่มีความสุข ความอึดเอมใจ เมื่อความต้องการหรือแรงจูงใจของตนได้รับการตอบสนอง (Wolman, B., 1973) 6) การสื่อสารความรักแบบไร้สติปัญญา (Fatuous) เป็นความรักที่ขาดการใช้สติและปัญญาในการคิด วิเคราะห์ถึงปัญหาและผลที่ตามมาจากการมีความสัมพันธ์อย่างรวดเร็วโดยไม่ผ่านการพิจารณาพิเคราะห์ว่าตนเองนั้นอยู่ในสถานะใด บริบทใด มีพันธะผูกพันแล้วหรือไม่ ซึ่งความรักในรูปแบบนี้เป็นความรักที่ใช้ความรู้สึกเสนอหาในการเข้าถึงเป็นอย่างมาก คือ ใช้ความรู้สึกนำหน้าเหตุและผลต่าง ๆ ที่ควรจะเข้าใจได้ เพียงแค่รู้สึกว่าตนเองมีความต้องการ ถูกใจใน รูปลักษณ์ กลิ่น เสียงที่สายตาระบมมองเห็นเพียงเท่านั้น เป็นความต้องการที่ได้มาครอบครองผูกมัดไว้เป็นของตนเองผู้เดียวและเมื่อได้มาครอบครองนั้นจะเกิดความรู้สึกที่รุนแรง หึงหวง และแสดงออกโดยที่ไม่สนใจสิ่งรอบตัวดุจดั่งสายตามองเห็นเพียงสิ่งเดียวและคิดว่าบุคคลนั้นคือความรักแท้ที่ไม่สามารถขาดได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า เป็นความรักที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านดีในระยะยาว พบเห็นสิ่งดีได้น้อยมาก เพราะสิ่งใดก็ตามที่ขาดการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนประกอบกันทั้งด้านกฎหมายหรือทางด้านคุณธรรมแล้วก็ตาม หากด้านคุณธรรมไม่ดีแล้วนั้นก็ย่อมส่งผลให้กระทบทางด้านจริยธรรมและการประพฤตินั้นผิดแผกจากความถูกต้องตามไปด้วยเช่นกัน เพียงต้องการตอบสนองความรู้สึกในเวลานั้น แต่หากเล็งถึงผลระยะยาวย่อมเห็นว่าความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นโดยไม่มีการคิดให้รอบคอบและบังคับตนที่ประกอบด้วยสติและปัญญานั้นสามารถเกิดการแตกหักได้ง่ายกว่าความรักในรูปแบบอื่น ๆ อีกทั้งยังส่งผลกระทบในวงกว้างต่อผู้อื่นได้อีก เช่น เด็กที่มีความรักและขาดสติและการยับยั้งชั่งใจในขณะที่ตนเองยังเป็นเยาวชนอยู่นั้น

จนทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าเป็นการท้องก่อนวัยอันควร และความไม่พร้อมในการรับผิดชอบเลี้ยงจนทำให้ตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ และเมื่อกระทำบ่อย ๆ ก็ส่งผลต่อจิตใจสำนึกจนลุกลามไปถึงการมีมุมมองต่อความรักที่ผิดเพี้ยนไปในเชิงของผลเสีย และทำให้จิตใจภายในตึงเครียดเกี่ยวกับความรัก ส่งผลให้นอนาคตมีความเปราะบางทางด้านความรัก และคิดว่าการยุติความสัมพันธ์โดยไม่จำเป็นต้องอดทนนั้นเป็นทางออกที่ดี ทั้งที่ความจริงแล้วนั้นมาจากการเริ่มต้นที่ไม่ถูกต้องตั้งแต่แรกเริ่มของการเปลี่ยนผ่านช่วงวัยในการสูญเสียความบริสุทธิ์อย่างไม่ต้องสงสัย ดังที่สมภพ เรื่องตระกูล กล่าวไว้ว่า ผลกระทบต่อวัยรุ่นจากการหย่าร้างมีดังนี้ พฤติกรรมก้าวร้าวต่อบิดามารดา มีปัญหาในการเรียน มีอาการทางจิตเวช เด็กอายุ 3 - 5 ปีครึ่ง ที่พ่อแม่หย่าร้าง เมื่อเด็กอยู่วัยเรียน วัยรุ่นหญิงจะก้าวร้าวกับเพื่อน พ่อแม่ การเรียนแย่ลง และ 30% เสพสารเสพติด เด็กหญิงได้รับผลกระทบจากการหย่าร้างเมื่ออย่างเข้าวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ตอนต้นมากกว่าชาย ความรู้สึกในคุณค่าของความเป็นผู้หญิงลดน้อยลง มีความบกพร่องเกี่ยวกับพัฒนาการในการมีความรักต่างเพศ มีปัญหาชีวิตสมรสในอนาคต (สมภพ เรื่องตระกูล, 2543) 7) การสื่อสารความรักที่สมบูรณ์แบบ ความรักที่สมบูรณ์นั้นมียอดประกอบจากความรักทุกรูปแบบเข้ามาประกอบกัน หากแต่ทุกอย่างนั้นอยู่ในระดับที่สมดุลพอดี ไม่มีสิ่งใดมากเกินไป หรือสิ่งใดน้อยไป ความรักที่สมบูรณ์แบบมักจะมาในเวลาที่เหมาะสมด้วย แต่อีกทางหนึ่งก็เป็นความรักที่ยากจะรักษาไว้อีกเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพ์พันธุ์ แสงศรี ที่กล่าวว่า ในบางอาชีพที่ต่างกัน มีการตัดสินใจหย่าร้างไม่ต่างกัน อาจทำให้เวลาที่อยู่ร่วมกันของคู่สมรสลดน้อยลง ทำให้เกิดความขัดแย้ง ไม่เข้าใจกัน (พิมพ์พันธุ์ แสงศรี, 2562)

การเล่าเรื่องของความขัดแย้งผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict) อภิปรายได้ว่า 1) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) ได้ส่งผ่านการเล่าเรื่องของตัวละครหมอเงินที่มีความขัดแย้งในจิตใจค่อนข้างสูงหลังจากที่ถูกทำลายความเชื่อมั่นในความรักและการวางตัวเป็นภรรยาและมารดาที่ดีมาตลอดแต่ก็ยังทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ทำลายกำแพงที่ป้องกันความแตกแยกในครอบครัวลง และเมื่อหมอเงินเริ่มพยายามหาหลักฐานและความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ที่คิดว่าสามารถช่วยเหลือตนเองได้นั้น หมอเงินต้องสูญเสียการสะสมตัวตนที่ดีมาตลอดไปจึงทำให้เธอเกิดความขัดแย้งภายในจิตใจว่าต้องเลือกที่จะลงมือทำหรือปล่อยให้สูญเสียทุกอย่างไป ทั้งทรัพย์สินสมบัติและสิทธิ์ในการเลี้ยงดูบุตรทั้งสองที่เธอรัก ผู้วิจัยมองว่าด้วยความที่เธอไม่สามารถสูญเสียบุตรให้ต้องตกไปอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นไปในทิศทางที่ไม่ค่อยดีนั้นเมื่อชั่งน้ำหนักดูแล้วจึงทำให้เธอต้องเลือกและตัดสินใจเป็นอย่างหนักว่าจะยอมแลกตัวตนที่พยายามรักษามาอย่างดีด้วยจรรยาบรรณและบทบาทนั้นไปหรือไม่ และสิ่งนี้จึงเป็นเหตุที่จุดประกายให้บุคคลหนึ่งต้องเกิดการตัดสินใจที่รอบคอบเป็นอย่างมาก และพฤติกรรมความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตัวละครหมอเงินนั้นได้สอดคล้องกับ อัจฉรา ลัมวงษ์ทอง ได้กล่าวถึงความขัดแย้งภายในตัวบุคคล เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือการไม่แน่ใจการกระทำของตนเองว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่ หรือเกิดความสับสนว่าอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จนไม่สามารถตัดสินใจความขัดแย้งภายในตัวบุคคล และแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ 1) Approach – Approach Conflict คือความขัดแย้งจากบุคคลต้องเลือกทำอะไรในระหว่างตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัว และทุกตัวเลือกเป็นสิ่งที่จะให้ผลทางบวก 2) Avoidance – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป ซึ่งทางเลือกต่าง ๆ เหล่านั้น ต่างก็ได้ผลที่น่าพอใจ 3) Approach – Avoidance Conflict

คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ (อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง, 2557) 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างหมอเจนและทุกคนนั้นมาจากการมุ่งเป้าปลายทางที่ต่างกันโดยอาจจะไม่ได้สื่อสารหรือสามารถบอกกล่าวถึงความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากการถูกสามีนอกใจและหักหลังให้ใครเข้าใจถึงความรู้สึกของตนในช่วงเวลานั้นได้ จึงเกิดการค้นหาคำตอบจากทุกคนที่รับรู้ในความสัมพันธ์ระหว่างสามีและซู แต่ก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากใครและการที่รู้สึกว่ามันเองนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรม ผู้วิจัยพบว่า จากความเชื่อสัตย์อีกทั้งในบทบาทการเป็นภรรยาที่ดีก็ไม่ได้ทำให้ใครเห็นคุณค่าจึงทำให้เป็นที่มาของความรู้สึกว่าไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้อื่นแม้ว่าความรู้สึกเช่นนี้จะพยายามเจ็บและอดทนกับมันแต่ท้ายที่สุดแล้วเมื่อต้องเผชิญหน้ากับบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพูดคุยหรือสอบถามเพื่อให้ได้ความจริงมา เมื่อบุคคลหนึ่งคาดหวังคำตอบที่ตรงไปตรงมา แต่อีกฝ่ายไม่ได้ให้ความร่วมมือจึงทำให้เกิดความขัดแย้งออกมาอย่างเห็นได้ชัดและ สอดคล้องกับ อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง ที่กล่าวว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเนื่องจากความไม่เห็นด้วยในเรื่องราว การกระทำหรือจุดประสงค์ ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นส่วนใหญ่มีผลมาจากความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับรู้ พื้นฐาน การศึกษาและครอบครัว ตลอดจนสถานภาพ ความขัดแย้งชนิดนี้จะเป็นสิ่งสักระหว่างบุคคลให้มีการติดต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง, 2557) 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) ที่เกิดกับครอบครัวของหมอเจนและอชิน และเมื่อความสัมพันธ์ของทั้งคู่มีปัญหาที่ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มสมาชิกครอบครัวของตนเองรวมถึงกลุ่มเพื่อนที่คบหาที่เคยมีความรักความผูกพันต่อกัน เนื่องจากการที่กลุ่มคนสนิทและครอบครัวที่มีความรักให้กับทั้งอชินและหมอเจนเท่า ๆ กันจึงทำให้ไม่สามารถเปิดเผยสิ่งที่อีกฝ่ายได้กระทำผิดให้กับหมอเจนนั้นทราบเพราะคิดว่าความรักและความผูกพันที่มีกับภรรยาที่ยาวนานกว่าจะดึงให้อชินกลับใจในสักวันหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันนั้นทางผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในความขัดแย้งของกลุ่มคนเหล่านี้ก็ไม่ได้มีเพียงการเสียผลประโยชน์แต่อย่างใด หากแต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้กลับทำให้เห็นความรักการเปิดโอกาสให้เกิดการปรับความเข้าใจและแก้ไขภายในกลุ่มและการช่วยเหลือจากคนที่ไม่เคยเกี่ยวข้องในชีวิตเลยเช่นกัน เช่นตุลย์และครอบครัวของหมอเจนที่ได้เข้ามาผูกพันและให้ความช่วยเหลือโดยที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนและจนทำให้คนในครอบครัวหมอเจนมีกำลังใจที่จะเดินทางอีกครั้งและสอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง ที่กล่าวว่าความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มที่เกิดจากความไม่เห็นด้วย เนื่องจากแนวคิดต่างกัน ดังนั้นเมื่อสมาชิกสรุปผลจากข้อมูลเดียวกัน โดยสรุปต่างกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น Substantive Conflict ผลของความขัดแย้งแบบนี้จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ดีและมีการตัดสินใจ ส่วนความขัดแย้งที่อยู่บนรากฐานของการตอบสนองทางอารมณ์ Affective Conflict สถานการณ์นั้น ๆ อาจเรียกได้ว่าความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นผลมาจากการที่มีรูปแบบและบุคลิกภาพที่ไม่เท่ากัน (อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง, 2557) และ 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intragroup Conflict) จากเหตุการณ์ความแตกแยกที่เกิดขึ้นในครอบครัวของหมอเจนและอชิน บุคคลที่มีทั้งชื่อเสียง สติปัญญา สถานะทางสังคม และฐานะที่ระดับหนึ่งในสังคมเมืองเมืองนั้น ๆ ทำให้เกิดคำถามและตกเป็นทวิพาทวิวิจารณ์ถึงสาเหตุที่มาที่ไป และสิ่งนี้คือสิ่งที่ไม่มีใครห้ามอิสระทางความคิดและจินตนาการของผู้อื่นได้เลย เพราะบุคคลที่มองมานั้นล้วนต่างก็ตัดสินใจไปในทางที่แตกต่างจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งความขัดแย้งที่เข้มข้นนี้จะคงอยู่ไปในช่วงระยะหนึ่งและค่อย ๆ จางและลดลงตามกาลเวลา ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเมื่อมีการไม่ลงรอยกันเกิดขึ้นเนื่องจากขัดแย้ง

ทางความคิดเห็นและจุดประสงค์ในการดำเนินชีวิตแล้วนั้นย่อมมีการแตกแยกออกเป็นสองฝ่ายเพื่อยืนยันจุดยืนที่ชัดเจน แต่ในเรื่องของผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวนั้นยังต้องการพึ่งพาบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นจากเรื่องของคนสองคนจึงกลายเป็นเรื่องของคนสองกลุ่ม หรืออาจจะมากกว่าสองกลุ่มไปโดยปริยาย และก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใดที่จะสนับสนุนฝ่ายใดก็ล้วนได้ผลประโยชน์จากฝ่ายนั้นด้วยเช่นกัน แต่การรักษาจิตใจของตนเองให้เข้มแข็งเพื่อเผชิญกับสายตาและสิ่งที่เข้ามากระทบจิตใจได้นั้นคือวิธีที่จะทำให้อยู่รอดได้ เพราะท้ายที่สุดแล้วต้องพึงเข้าใจว่าทุกการกระทำย่อมมีผลตามมา และไม่ว่าเรากำลังรับผลอะไรอยู่นั้นก็หมายถึงสิ่งที่เราอาจจะเคยร่วมหวานไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิณห์ โปสุวรรณ ที่กล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวไว้ใน “อิทธิพลของอำนาจต่อพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว: การศึกษาอิทธิพลการป้องปรามของการรับรู้การถูกตรวจสอบเป็นตัวแปรกำกับ” กล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวไว้ว่า “เป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือบางครั้งคือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมไปด้วยพร้อมกัน โดยพฤติกรรมเหล่านี้มิได้มีรูปแบบตายตัวเสมอไป เป็นไปได้ทั้งการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง การรับความดีความชอบของผู้อื่น หรือแม้การใส่ร้ายผู้อื่น” (ดิณห์ โปสุวรรณ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การสื่อสารประเด็นความรักจากละครไทย “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การสื่อสารความรักคือความชอบ (Liking) 2) การสื่อสารความรักแบบหลงใหล (Infatuated Love) 3) การสื่อสารความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก 4) การสื่อสารความรักแบบโรแมนติก (Romantic Love) 5) การสื่อสารความรักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) 6) การสื่อสารความรักแบบไร้สติปัญญา (Fatuus) 7) ความรักที่สมบูรณ์แบบ (Consummate Love) การสื่อสารประเด็นความรักผ่านละครไทย “เกมรักทรยศ” มีหลากหลายประเด็นเกี่ยวกับมุมมองของความรักในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด แต่ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอความรักในด้านลบมากกว่าความรักในด้านบวก เช่น การผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวและตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาวัยด้วยความรักที่ดีและถูกต้อง โดยไม่ปล่อยให้มุมมองในด้านของการนำเสนอความรักที่ดีนั้นมีผลออกมาเป็นลบ และการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” สรุปได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ 1.1) Approach – Approach Conflict คือความขัดแย้งจากบุคคลที่ต้องเลือกทำในสิ่งใดในระหว่างตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัว 1.2) Avoidance – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากต้องเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป และ 1.3) Approach – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ 2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) 3) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflict) 4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict) การเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” ของคู่รักที่ส่งไปในเรื่องของเกมการแก้แค้นและการเอาชนะต่อคู่สมรสของตนจนทำให้สื่อออกมานั้นส่งเสริมกระแสการหย่าร้างในสังคมให้สูงขึ้น และยังไม่ได้ชี้ให้เห็นในมุมมองของการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และมุ่งความรักว่าเป็นเกมที่ต้องมีผู้แพ้-ชนะ จนลืมนึกถึงบทบาทของตัวละครว่ามีหน้าที่อย่างไรต่อครอบครัวและสังคมรอบข้าง การสื่อสารเนื้อหาละครออกไปและส่งผลให้

สังคมเกิดกระแสด้านลบในเรื่องของการใช้ชีวิตคู่และมีมุมที่ทำให้เกิดความสั่นไหวต่อความรักและความผูกพันภายในสถาบันครอบครัว รวมถึงส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในสถานะของพ่อและแม่ที่กำลังตัดสินใจในความสัมพันธ์ที่มีปัญหาโดยเลือกการหย่าร้างมากกว่าการร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมในระยะยาวและการนำเสนอเรื่องราวความรักที่มีแต่ความขัดแย้งและอีกทั้งละครไทยเรื่อง “เกมรักทรยศ” มีผลการตอบรับอย่างล้นหลามจนก่อให้เกิดสังคมเกิดกระแสของหญิงแกร่ง และแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยไม่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุตร และความแตกแยกในครอบครัวนี้ได้ทั้งสังคมทางกฎหมายด้านความรู้สึกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในครอบครัวอย่างมีอาจริมเลือนและยังส่งผลเป็นความรู้สึกที่อ่อนไหวเหมือนดังโดมิโนที่มีการกระทบกันไปอย่างต่อเนื่องในการเริ่มต้นที่จะมีความสัมพันธ์ชีวิตใหม่ ๆ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรนำเสนอมุมมองของการใช้ความรักในด้านที่ถูกเพื่อแก้ไขปัญหความแตกแยกในครอบครัว 2) ควรมีการตบท้ายเรื่องด้วยความรักและความเข้าใจ และร่วมกันแก้ไขปัญหโดยไม่ให้เรื่องจบลงโดยไม่มีการแก้ไขและปล่อยให้เวลาเป็นตัวเยียวยาเพียงอย่างเดียว หากเป็นเช่นนั้นย่อมจะเป็นการปลูกฝังการละเลยความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวอย่างช้า ๆ และมากขึ้นเรื่อย ๆ ให้กับสังคม อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงจรรยาบรรณที่ดีของสื่อที่พึงกระทำต่อสังคมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- จงรักษ์ หงษ์งาม และวิมุต วาณิชเจริญธรรม. (2565). บุคลิกลักษณะกับการทำนายโอกาสการหย่าร้างด้วยเครื่องมือ Logistic Regression Analysis. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 9(2), 38-52.
- จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์. (2556). การสร้างภาพตัวแทนในละครโทรทัศน์. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ติณณ์ โบสุวรรณ. (2562). อิทธิพลของอำนาจต่อพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว: การศึกษาอิทธิพลการป้องปรามของการรับรู้การถูกตรวจสอบเป็นตัวแปรกำกับ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประมวล เพ็งจันทร์ และคณะ. (2551). ประมวลความรัก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- ปริญญ์ เกื้อหนุน. (2537). เรื่องสั้นอเมริกันและอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ผุสดี ตั้งจิตนุกุล. (2554). ทศนคติที่มีต่อความรักวัยรุ่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์พันธุ์ แสงศรี. (2562). การตัดสินใจหย่าร้างของเพศหญิง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มติชนออนไลน์. (2566). สถิติตัวเลขการหย่าร้างในประเทศไทยปี พ.ศ. 2555 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_3886708
- สมภาพ เรื่องตระกูล. (2543). โรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- อนุชา อาภาภิรม. (2544). การพัฒนาอย่างยั่งยืน คำตอบอยู่ในความหลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ จำกัด.

อัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง. (2557). การบริหารความขัดแย้งในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คส์ ทู ยู.

Carpentier, J. et al. (2012). Ruminations and Flow: Why Do People with a More Harmonious Passion Experience Higher Well-Being?. Canada: University of Quebec Montreal.

Sternberg, R. J. (1986). Triangular Theory of Love. Psychological Review, 93(2), 119-135.

Wolman, B. (1973). Dictionary of Behavior Science. New York: Van N. Strand Reinhart.

อิทธิพลของการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรที่มีต่อการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Y และ Z*

INFLUENCES OF INTERNAL DIGITAL COMMUNICATION ON PROMOTING WORK DRIVING FORCES AMONG GENERATION Y AND Z EMPLOYEES

ชลธาน เจริญชัยยา*, ณัฐชуда วิจิตรจามรี

Chonlatharn Charoenchaiya*, Natchuda Wijijammaree

ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Communication Arts and Information Science, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chonlatharn.ch@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรที่มีต่อการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงานของพนักงานเจนเอเรชั่น Y และ Z มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรว่ามีผลต่อความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และความหลงใหลในการทำงานของเจนเอเรชั่น Y และ Z ในด้านความแตกต่างตามเจนเอเรชั่นและปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานเจนเอเรชั่น Y (เกิดระหว่างปี พ.ศ.2523 ถึง 2540) และ Z (เกิดระหว่างปี พ.ศ.2541 ถึง 2552) จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ T-Test การวิเคราะห์ One-way ANOVA และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า เพศและเจนเอเรชั่นไม่ส่งผลต่อการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร แต่การศึกษา สายงาน และประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร ทั้งนี้การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรมีอิทธิพลร่วมต่อความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และ ความหลงใหลในการทำงาน มีอีเมลเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมสูงสุด และแอปพลิเคชันไลน์รองลงมา ซึ่งการสื่อสารแนวดิ่งมีอิทธิพลเชิงลบต่อความพึงพอใจต่อการทำงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และ ความหลงใหลในการทำงาน ส่วนการสื่อสารแนวนอนมีอิทธิพลเชิงลบต่อความหลงใหลในการทำงานเพียงตัวเดียว โดยข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกช่องทางและรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรให้เหมาะสมกับลักษณะของพนักงาน

คำสำคัญ: การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร, ความพึงพอใจต่อการทำงาน, ความผูกพันต่อการทำงาน, ความหลงใหลในการทำงาน, เจนเอเรชั่น Y และ Z

Abstract

The research on the influence of internal digital communication on the empowerment of Generation Y and Z employees aimed to study the effect of internal digital communication on job satisfaction, work commitment, and work passion of Generation Y and Z in terms of generation differences and personal factors. The research used a quantitative research method. The sample group was 400 Generation Y employees (born between 1980 and 1997) and Generation Z employees (born between 1998 and 2009). The data collection tool was an online questionnaire. Stratified sampling was used. The statistics used for analysis were percentage, mean, standard deviation, T-Test, One-way ANOVA, and multiple regression analysis. The results of the research found that gender and generation did not affect internal digital communication, but education, career, and work experience affected internal digital communication. Furthermore, internal digital communication had a joint influence on job satisfaction, work commitment, and work passion. Email is the most popular communication channel, and the LINE application is the second. Vertical communication had a negative influence on job satisfaction, work commitment, and work passion. Horizontal communication had a negative influence only on work passion. This finding highlights the importance of selecting internal communication channels and formats that are appropriate for the characteristics of the employees.

Keywords: Internal Digital Communication, Job Satisfaction, Work Engagement, Work Passion, Work Motivation, Generation Y & Z

บทนำ

การทำงานในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือการทำงานแบบสมัยใหม่เข้ามาใช้และมีบทบาทในการทำงานเพิ่มมากขึ้น จึงต้องรับมือกับการทำงานรูปแบบใหม่ทำให้การทำงานในองค์กร สะดวก มีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน ลดต้นทุน ประหยัดเวลาการทำงาน ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจึงต้องมีการปรับตัว และเปิดรับการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร (Internal Digital Communication) เพื่อให้เกิดความเข้าใจวิถีการทำงานและการสื่อสารแบบใหม่ที่มีการนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้อย่างยิ่งยั้ง ทั้งนี้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะทำให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบคู่แข่งขัน เพราะความสามารถในการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว และทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารภายในองค์กรที่ดีนั้นจะช่วยสร้างความเข้าใจถึงนโยบายขององค์กร และการสื่อสารถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร ดังนั้นหากมุ่งหวังให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงบวก สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ การสื่อสารภายในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการใช้ในกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร (ศรีสุนันท์ อนุจรพันธ์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2556)

การสื่อสารที่มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจะทำให้การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ลดความเสี่ยงความผิดพลาดจากการทำงาน ทำให้บุคลากรมีพลังงานเชิงบวกในการทำงานร่วมกันเพิ่มศักยภาพการแข่งขันขององค์กรในยุคปัจจุบัน (สัญญาติ พรหมตง และคณะ, 2561) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสื่อสารดิจิทัลในองค์กรจะมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงานในงาน โดยจะประกอบไปด้วย 1. ความหลงใหลในการทำงาน (Work Passion) 2. ความผูกพันต่อการทำงาน (Work Engagement) 3. ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) นอกจากนี้ (Schaufeli, W. B. et al., 2002) ได้ไว้กล่าวว่า ความผูกพันต่องานประกอบด้วย ความรู้สึกกระตือรือร้น (Vigor) การทุ่มเทอุทิศตน (Dedication) และการซึมซับในงาน (Absorption) โดยพบว่าพนักงานมีความรู้สึกดีต่องานที่ปฏิบัติสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงการทุ่มเทอุทิศตน แต่ยังมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน (ซึ่งสะท้อนการซึมซับในงาน) น้อยกว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและแรงจูงใจของทั้งสองเจนเนอเรชัน โดยรวมมีความคล้ายกันหลายด้าน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ เจเนอเรชัน Z ให้ความสำคัญมากกว่าเจเนอเรชัน Y ในประเด็นของความพึงพอใจในการทำงานที่ได้ใช้ความคิดและได้สมดุลชีวิต และปัจจัยจูงใจที่เป็นการกระทำเพื่อความสุขของตนเอง ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์เพื่อให้องค์กรได้ใช้ในการเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานและการเสริมสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสมสำหรับคนเจนเนอเรชันนี้ นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและแนวทางปฏิบัติในการบริหารทรัพยากรบุคคล (พัชสิรี ชมภูคำ และณัฐธิดา จักรภักดิ์ศิริสุข, 2563)

เจเนอเรชัน Y และ Z จะกลายเป็นชุมพลังสำคัญของตลาดแรงงานที่กำลังจะมีอัตราส่วนที่เยอะที่สุด และทั้ง 2 กลุ่มนี้มีลักษณะร่วมที่เหมือนกันคือเป็นเจเนอเรชันที่ถนัดการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นเจเนอเรชันที่ทั้งเกิดและเติบโตมาพร้อมกับยุคดิจิทัล จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ และคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะสามารถเป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง และมีส่วนในการส่งเสริมการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและตอบโจทย์ความต้องการขององค์กรมากขึ้น (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2559)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร ความพึงพอใจต่อการทำงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และความหลงใหลในการทำงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z
2. เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรของพนักงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เจเนอเรชัน เพศ ระดับการศึกษา สายงานที่รับผิดชอบ และ ประสบการณ์ทำงาน)
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรที่มีต่อความพึงพอใจต่อการทำงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และความหลงใหลในการทำงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และ ความหลงใหลในการทำงาน

1.ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ พนักงานเจนเอเรชัน Y ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2523 ถึง 2540 (อายุระหว่าง 27 - 44 ปี) และพนักงานเจนเอเรชัน Z ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2541 ถึง 2552 (อายุระหว่าง 15 - 26 ปี) จากกลุ่ม Facebook ที่มีการพูดคุยเกี่ยวกับการทำงาน และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ประกอบด้วย 1) ออฟฟิศกรู๊ป 2) JobThai Official Group 3) ออฟฟิศเวิร์ค ซึ่งมีจำนวน 1,956,400 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยอาศัยสูตร (Cochran, W. G., 1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยแยกชั้นภูมิเป็น 6 ชั้น (Stratum) ซึ่งแบ่งเป็น 2 เจเนอเรชัน (เจนเอเรชัน Y และ Z) กับกลุ่มของ Facebook 3 กลุ่ม จึงได้ทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิกหรือผู้ติดตาม (คน) โดยประมาณ	จำนวนตัวอย่าง (คน)	
		เจนเอเรชัน Y	เจนเอเรชัน Z
กลุ่ม ออฟฟิศกรู๊ป	1,900,000	70	66
กลุ่ม JobThai Official Group	1,300,000	68	64
กลุ่ม ออฟฟิศเวิร์ค	813,000	68	64
รวม	1,956,400	206	194
รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน			

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่าน Google Form โดยใช้คำถามปลายปิด (Close-Ended Questions) ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้า แนวคิดต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน 1) คำถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะทางประชากร 2) คำถามเกี่ยวกับการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร 3) คำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการทำงาน แบบสอบถามได้รับการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสารและด้านการตลาดตรวจสอบความครอบคลุมและความสอดคล้องของคำถามต่าง ๆ ที่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการคำนวณเกิน 0.5 ทุกข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สถิติ Cronbach's alpha coefficient ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่น หากมีค่าความเชื่อมั่นสูงกว่า 0.7 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม จึงถือว่าแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีความน่าเชื่อถือสูง ผลปรากฏว่า 1) การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวตั้ง (Downward) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 2) การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวตั้ง (Upward) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 3) การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวนอน (Horizontal) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 4) ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 5) ความผูกพันต่อการทำงาน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 และ 6) ความหลงใหลในการทำงาน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 (Cronbach, L. J., 1990)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analytics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ เจเนอเรชัน (อายุ) การศึกษา สายงานที่รับผิดชอบ และ อายุงาน 2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analytics) ได้แก่ การวิเคราะห์ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในการวิเคราะห์การศึกษา สายงาน และอายุการปฏิบัติงานที่ต่างกันจะมีการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรแตกต่างกัน และ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานในส่วนการสื่อสารแนวดิ่ง การสื่อสารแนวนอน และการสื่อสารแนวนอนที่มีอิทธิพลร่วมต่อความพึงพอใจต่อการทำงาน ความผูกพันต่อการทำงาน และ ความหลงใหลในการทำงาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีอายุระหว่าง 27-44 ปี (เจเนอเรชัน Y) จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 มีสายงานที่รับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นสายวิศวกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 และมีประสบการณ์ทำงานในองค์กรระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7

ส่วนที่ 2 การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรของพนักงาน

1. การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวดิ่ง (Downward) พบว่าอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 โดยการสื่อสารด้วยอีเมลในระดับสูงมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.93 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารด้วยอินทราเน็ตบ่อยครั้ง เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.69

2. การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวตั้ง (Upward) พบว่าอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 โดยการสื่อสารด้วยอีเมลเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.84 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารด้วยอินทราเน็ตบ่อยครั้ง เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.69

3. การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรรูปแบบแนวนอน (Horizontal) พบว่าอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 โดยการสื่อสารด้วยอีเมลสื่อสารบ่อยครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.82 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารด้วยอินทราเน็ตบ่อยครั้ง เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.65

ตารางที่ 2 การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร

การสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปลผลข้อมูล
รูปแบบแนวดิ่ง (Downward)	3.78	0.35	การสื่อสารในระดับสูง
รูปแบบแนวตั้ง (Upward)	3.79	0.33	การสื่อสารในระดับสูง
รูปแบบแนวนอน (Horizontal)	3.77	0.32	การสื่อสารในระดับสูง
รวม	3.78	0.28	การสื่อสารในระดับสูง

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction)

โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.27 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกพอใจในเนื้องาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.65 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกพึงพอใจต่อสภาวะการทำงาน อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.67

ส่วนที่ 4 ความผูกพันต่อการทำงาน (Work Engagement)

โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.27 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกดีต่องานที่กำลังปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.65 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.66

ส่วนที่ 5 ความหลงใหลในการทำงาน (Work Passion)

โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.24 โดยกลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าการงานมีความสำคัญและมีความหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.65 เป็นลำดับที่ 1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าการบริหารงานอย่างยุติธรรม อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับท้ายสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64

ส่วนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เจเนอเรชันและเพศที่ต่างกันไม่มีการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรแตกต่างกัน แต่ในด้านการศึกษา สายงานที่รับผิดชอบ และ ประสบการณ์ทำงานในบริษัทปัจจุบัน (อายุงาน) ที่แตกต่างมีการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการทดสอบความแตกต่างรายคู่แล้ว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรมีอิทธิพลร่วมต่อความพึงพอใจต่อการทำงานได้ร้อยละ 2.1 ($R^2 = 0.021$) มีตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง โดยมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ -0.115 ($\beta = -0.115$)

ตารางที่ 3 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	B	β	t	Sig. t
1. การสื่อสารแนวดิ่ง	-0.152	-0.115	-2.315	0.021*
2. การสื่อสารแนวตั้ง	0.071	0.057	1.102	0.271
3. การสื่อสารแนวนอน	-0.074	-0.062	-1.159	0.247
Adjusted R ² = 0.021, S.E.E. = 0.26776, F = 3.873, Sig. F = < 0.00				

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในส่วนอิทธิพลร่วมต่อความผูกพันต่อการทำงานได้ร้อยละ 3.2 ($R^2 = 0.032$) มีตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง โดยมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ -0.174 ($\beta = -0.174$)

ตารางที่ 4 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	B	β	t	Sig. t
1. การสื่อสารแนวดิ่ง	-0.228	-0.174	-3.489	0.001*
2. การสื่อสารแนวตั้ง	0.006	0.005	0.099	0.921
3. การสื่อสารแนวนอน	0.059	0.050	0.927	0.355
Adjusted R ² = 0.032, S.E.E. = 0.26996, F = 5.327, Sig. F = < 0.00				

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และในส่วนอิทธิพลร่วมต่อความหลงใหลในการทำงานได้ร้อยละ 15.8 ($R^2 = 0.158$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง โดยมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ -0.232 ($\beta = -0.232$) และ การสื่อสารแนวนอน โดยมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ -0.106 ($\beta = -0.106$)

ตารางที่ 5 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	B	β	t	Sig. t
1. การสื่อสารแนวดิ่ง	-0.334	-0.232	-5.472	0.000*
2. การสื่อสารแนวตั้ง	0.038	0.028	0.632	0.528
3. การสื่อสารแนวนอน	-0.137	-0.106	-2.314	0.021*
Adjusted R ² = 0.158, S.E.E. = 0.22931, F = 25.993, Sig. F = < 0.00				

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรากฏการณ์นี้อาจอธิบายได้ว่า การสื่อสารแนวดิ่งที่มากเกินไปทำให้พนักงานรู้สึกขาดอิสระในการทำงาน ถูกควบคุม และลดทอนความพึงใจต่อการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่องาน และ ความรู้สึกหลงใหลที่จะริเริ่มสร้างสรรค์ในงาน สำหรับการสื่อสารแนวนอนที่มีอิทธิพลเชิงลบนั้น อาจเนื่องมาจากพนักงานต้องใช้เวลาและ

พลังงานไปกับการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานผ่านช่องทางดิจิทัลมากเกินไป ส่งผลต่อความต้องการภายในและความรู้สึกเป็นอิสระในการทำงาน นอกจากนี้ พบว่าการสื่อสารดิจิทัลที่มากเกินไปในที่ทำงานอาจนำไปสู่ความเครียดทางเทคโนโลยี (Technostress) ซึ่งส่งผลเชิงลบต่อความผูกพันและความหลงใหลในการทำงาน โดยเฉพาะเมื่อพนักงานรู้สึกว่าการคาดหวังให้ตอบสนองต่อการสื่อสารตลอดเวลา

อภิปรายผล

พนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z มีการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการใช้การสื่อสารทั้งสามรูปแบบในระดับที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง การสื่อสารแนวตั้ง และการสื่อสารแนวนอน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมดุลในการสื่อสารทั้งสามรูปแบบภายในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพควรมีทั้งการสื่อสารจากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน และแนวนอน เพื่อช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น โดยอีเมลเป็นช่องทางการสื่อสารดิจิทัลที่ได้รับความนิยมสูงสุดในทุกรูปแบบการสื่อสาร ปรากฏการณ์นี้อาจอธิบายได้ว่า อีเมลยังคงเป็นช่องทางการสื่อสารทางการที่ได้รับการยอมรับในองค์กร มีความน่าเชื่อถือ สามารถเก็บบันทึกเป็นหลักฐานได้ และใช้ในการสื่อสารได้ทั้งระหว่างบุคคลและกลุ่ม (เสนาะ ติเยาว์, 2541)

นอกจากนี้ยังพบว่าแอปพลิเคชันไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับสองรองจากอีเมล สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของแพลตฟอร์มการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการที่กำลังเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารภายในองค์กร โดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z ที่คุ้นเคยกับการใช้แอปพลิเคชันส่งข้อความในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า กลุ่มเจนเนอเรชันซีมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ และการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิโรจน์ ทองซูใจ, 2563)

อีกทั้ง พนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง การสื่อสารแนวตั้ง และการสื่อสารแนวนอน สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความพึงพอใจต่อการทำงานได้ร้อยละ 2.1 (Adjusted $R^2 = 0.021$) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ให้คงที่แล้ว มีตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง ($\beta = -0.115$) จึงสรุปได้ว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกพอใจในเนื้องานอยู่ในระดับมากที่สุด และความรู้สึกพึงพอใจต่อสภาวะการทำงานเป็นลำดับท้ายสุด สามารถอธิบายได้ว่า พนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z มีความพึงพอใจในเนื้องานสูงที่สุดอาจเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับคุณค่าและความหมายของงานที่ทำ ต้องการงานที่ท้าทายและตรงกับความสนใจหรือความถนัดของตนเอง ในขณะที่มีความพึงพอใจต่อสภาวะการทำงานน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรอาจยังมีข้อจำกัดในการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัย (พัชสิริ ชมภูคำ และณัฐธิดา จักรภีศิริสุข, 2563) ที่พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและแรงจูงใจของทั้งเจนเนอเรชัน

Y และ Z โดยรวมมีความคล้ายกันหลายด้าน แต่ที่น่าสนใจคือ เจเนอเรชัน Z ให้ความสำคัญมากกว่าเจเนอเรชัน Y อย่างมีนัยสำคัญในประเด็นของความพึงพอใจในการทำงานที่ได้ใช้ความคิดและได้สมดุลชีวิต

ในส่วนความผูกพันต่อการทำงานของพนักงานเจเนอเรชัน Y และ Z มีความผูกพันต่อการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง การสื่อสารแนวนอน และการสื่อสารแนวนอน สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความผูกพันต่อการทำงานได้ร้อยละ 3.2 (Adjusted $R^2 = 0.032$) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ให้คงที่แล้ว มีตัวแปรอิสระเพียง 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง ($\beta = -0.174$) จึงสรุปได้ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกดีต่องานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และ ความรู้สึกขยันขันแข็งมากขึ้นกับความรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงานเป็นลำดับท้ายสุด สามารถอธิบายได้ว่าพนักงานเจเนอเรชัน Y และ Z มีความรู้สึกดีต่องานที่กำลังปฏิบัติในระดับสูงที่สุด แต่มีความรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงานและความรู้สึกขยันขันแข็งมากขึ้นในระดับต่ำกว่า สะท้อนให้เห็นว่าพนักงานมีทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ แต่อาจยังไม่ได้ถูกกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกผูกพันลึกซึ้งถึงขั้นรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงาน สอดคล้องกับงานวิจัย (พิริยากร ดอนนอก, 2566) ยังให้ข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติมว่าปัจจัยสำคัญต่อความพึงพอใจต่อองค์กรของกลุ่มเจเนอเรชัน Y คือการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในองค์กร ความยืดหยุ่นในการทำงาน และการได้รับอิสระในการทำงาน ส่วนกลุ่มเจเนอเรชัน Z ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในสถานที่ทำงาน การได้รับอิสระในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าหากองค์กรไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้อย่างเพียงพอ อาจส่งผลให้พนักงานมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงานในระดับที่ต่ำกว่า

สุดท้ายนี้ ความความหลงใหลในการทำงานของพนักงานเจเนอเรชัน Y และ Z มีความหลงใหลในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง การสื่อสารแนวนอน และการสื่อสารแนวนอน สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของความหลงใหลในการทำงานได้ร้อยละ 15.8 (Adjusted $R^2 = 0.158$) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ให้คงที่แล้ว มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความหลงใหลในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสื่อสารแนวดิ่ง ($\beta = -0.232$) และการสื่อสารแนวนอน ($\beta = -0.106$) จึงสรุปได้ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีความสำคัญและมีความหมายอยู่ในระดับมากที่สุด และความรู้สึกว่าองค์กรบริหารงานอย่างยุติธรรมเป็นลำดับท้ายสุด สามารถอธิบายได้ว่าพนักงานเจเนอเรชัน Y และ Z รู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีความสำคัญและมีความหมายในระดับสูงที่สุด แต่มีความรู้สึกว่าองค์กรบริหารงานอย่างยุติธรรมในระดับต่ำกว่า สะท้อนให้เห็นว่าพนักงานตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของงานที่ทำ แต่ยังอาจรู้สึกว่าการบริหารงานขององค์กรยังไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังในเรื่องความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (กัญญรัตน์ พัฒนประสิทธิ์ชัย และคณะ, 2565) ที่พบว่า เจ้าหน้าที่กลุ่มเจเนอเรชัน Y มักให้ความสนใจกับความท้าทายของงานและผลสำเร็จของงาน มีการเปิดใจยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และชอบงานที่ทำหาเพื่อค้นพบสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความสำคัญและความหมายของงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความหลงใหลในการทำงาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวได้ว่าจุดร่วมของกลุ่มพนักงานเจนเนเรชัน Y และ Z ที่รู้สึกว่ายังมีการสื่อสารแนวดิ่งมากเท่าใด ยิ่งทำให้พลังขับเคลื่อนในการทำงานลดลง เรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีทัศนคติ ความคิด และเป้าหมายเป็นของตัวเอง ซึ่งรวมไปถึงรูปแบบการใช้ชีวิตด้วย ถือว่าเป็นกลุ่มที่ยึดหลักการตามความคิดของตนเอง คล้อยตามผู้อื่นได้ค่อนข้างยาก ไม่ชอบการถูกควบคุมที่มากเกินไปหรือการถูกออกคำสั่งตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากผลการวิจัยนี้ว่า การสื่อสารแนวดิ่งที่เป็นการสื่อสารจากหัวหน้าลงมาสู่ทีมงานนั้น เป็นลักษณะการสื่อสารเพื่อสั่งงาน อธิบาย จุดประสงค์ขององค์กรที่มักจะมีลักษณะบังคับให้เป็นไปตามแบบแผน แนวทาง หรือ วิธีการที่ตนเองอาจไม่มีสิทธิ์ในการเลือกได้เอง และ กลุ่มพนักงานทั้งสองเจนเนอเรชันนี้มักชอบตั้งคำถามกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกา และ วิธีการขององค์กรหรือสังคมในที่ทำงาน (Community) นั้น ๆ อยู่เสมอว่าหากไม่ใช้วิธีการที่ได้รับคำสั่งมา อาจมีวิธีการอื่น หรือ วิธีการของตนเองที่ทำให้ได้ประสิทธิผลของงานหรือผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าก็เป็นได้ องค์กรควรพัฒนาระบบการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยลดการสื่อสารแนวดิ่งที่มีลักษณะเป็นคำสั่งจากบนลงล่าง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารแนวดิ่งมีอิทธิพลเชิงลบต่อความพึงพอใจ ความผูกพัน และความหลงใหลในการทำงาน แม้ว่าอีเมลจะเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมสูงสุดในทุกรูปแบบการสื่อสาร องค์กรควรพัฒนาการใช้ช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเพิ่มเติม เช่น แอปพลิเคชันไลน์ซึ่งเป็นช่องทางอันดับสอง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการสื่อสารโดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z ที่ต้องการความเป็นอิสระและการมีส่วนร่วมในการทำงาน นอกจากนี้ ควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับความแตกต่างของระดับการศึกษา สายงาน และอายุการปฏิบัติงานของพนักงาน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มพนักงานที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สายการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มที่มีอายุการปฏิบัติงาน 5-10 ปี รวมทั้งส่งเสริมให้พนักงานเห็นคุณค่าและความหมายของงานที่ทำ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z รู้สึกว่างานมีความสำคัญและมีความหมายในระดับสูงที่สุด แต่รู้สึกว่าการบริหารงานอย่างยุติธรรมในระดับที่ต่ำกว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความยุติธรรมและโปร่งใสจะช่วยเพิ่มความหลงใหลในการทำงานของพนักงาน และการผสมผสานรูปแบบการสื่อสารจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ในองค์กร ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเชิงลึกถึงสาเหตุที่การสื่อสารแนวดิ่งมีอิทธิพลเชิงลบต่อความพึงพอใจ ความผูกพัน และความหลงใหลในการทำงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่างที่มีประสิทธิภาพสำหรับพนักงานกลุ่มนี้ 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้พนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z มีความพึงพอใจในงานสูง แต่มีความพึงพอใจต่อสภาวะการทำงานต่ำกว่า เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมกับความต้องการของพนักงานกลุ่มนี้ 3) ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของช่องทางการสื่อสารดิจิทัลที่พบว่าได้รับความนิยมสูงสุด (อีเมล) กับช่องทางที่ได้รับความนิยมรองลงมา (แอปพลิเคชันไลน์) ในแง่ของประสิทธิผลการสื่อสารและความพึงพอใจของผู้รับสาร เพื่อหาแนวทางพัฒนาการใช้ช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ 4) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสายงานที่รับผิดชอบกับการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรให้ลึกซึ้งมากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสายการแพทย์

วิทยาศาสตร์สุขภาพ และพยาบาล มีค่าเฉลี่ยของการสื่อสารดิจิทัลภายในองค์กรสูงสุด เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทสายงานที่แตกต่างกัน และ 5) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้สึกเป็น อันหนึ่งอันเดียวกับงานของพนักงานเจนเนอเรชัน Y และ Z ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า เมื่อเทียบกับ ความรู้สึกดีต่องานที่กำลังปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อการทำงานที่สมดุลในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติการซึมซับใน งาน (Absorption)

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ พัฒนประสิทธิ์ชัย และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของกลุ่ม Generation Y ที่เป็นเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(2), 143-157.
- พัชสิริ ชมภูคำ และณัฐธิดา จักรภีศิริสุข. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบคนเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารจุฬาลงกรณ์ ธุรกิจปริทัศน์, 42(3), 1-18.
- พิริยากร ดอนนอก. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่องานต่อองค์กรและความตั้งใจในการทำงานต่อของ พนักงาน Generation Y และ Z. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาทุนมนุษย์และการจัดการ องค์กร. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิโรจน์ ทองชูใจ. (2563). การสื่อสารของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดในเครือข่ายสังคมออนไลน์และพฤติกรรมการ เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชันซีใน เขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. คณะบริหารธุรกิจเพื่อ สังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีสุนันท์ อนุจรพันธ์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). พฤติกรรมด้านการสื่อสารภายในองค์กรที่มีผลต่อ ความพึงพอใจของพนักงานซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษา “บริษัท บีซิเนส ออนไลน์ จำกัด (มหาชน)”. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 1(2), 147-161.
- สัญญาติ พรหมดง และคณะ. (2561). การสร้างประสิทธิภาพของการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อเพิ่มความสามารถใน การแข่งขันทางธุรกิจ. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 50-59.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2559). คนรุ่นใหม่คือพลังแห่งอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โคคูณ แอนด์ โค จำกัด.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2541). การสื่อสารในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling techniques. New York: John Wiley.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

Schaufeli, W. B. et al. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 3(1), 71-92.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาศักยภาพคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

เป็นอนัตตา ภิกขุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณขวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่ย่าง, เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควิน. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีพ้อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

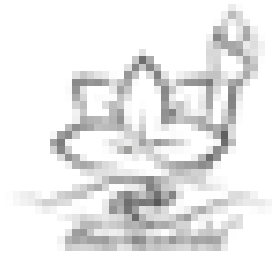
3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

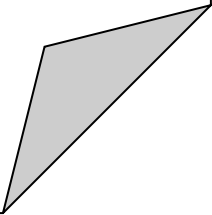
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบ่องค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt)

Keywords: 3-5 words

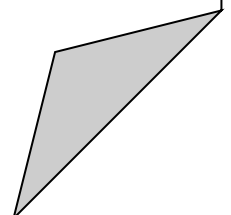
บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

